EMILE ZOLA

İÇİMİZDEKİ HAYVAN

yordam edebiyat

Türkçesi: Hamdi Varoğlu

Hamdi Varoğlu (1901, İstanbul-1968, İstanbul)

Fıkra yazarı, çevirmen. Turizm Bakanlığı'nda çalıştı, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü İstanbul Müdürlüğü görevinde bulundu. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda dünya klasiğinin yanı sıra "Emile Zola'nın romanlarını akıcı, büyüleyici Türkçesiyle bize kazandırmış"tır (Selim İleri). Attilâ İlhan'ın ifadesiyle "en iyi Zola çevirmenidir".

Hamdi Varoğlu'nun *İçimizdeki Hayvan* çevirisi, eserin Türkçedeki ilk çevirisidir ve ilk olarak 1944 yılında (*Beşerdeki İfrit* adıyla) Remzi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır.

Eserin orijinal adı:
La Bête Humaine

EMILE ZOLA

İÇİMİZDEKİ HAYVAN

ROMAN

TÜRKÇESİ
HAMDİ VAROĞLU

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 51 • **İçimizdeki Hayvan** • Emile Zola
ISBN 978-605-172-312-9 • *Türkçesi:* Hamdi Varoğlu
Redaksiyon: M. Reha Varoğlu • *Kitap Editörü:* Elif Aksu Kaya
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner
Birinci Basım: Kasım 2018

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
instagram.com/yordamkitap

Baskı: **İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri** (Sertifika No: 10614)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 496 11 11

İÇİMİZDEKİ HAYVAN

ROMAN

Emile Zola Romanları

İlk Dönem Romanları

1. *La Confession de Claude – Claude'un İtirafları* (Yayımlanış tarihi: 1865)
2. *Le Vœu d'une Morte* – Ölü Bir Kadının Dileği (1866)
3. *Thérèse Raquin – Thérèse Raquin* (1867)
4. *Les Mystères de Marseille – Marsilya'nın Gizemleri* (1867)
5. *Madeleine Férat* – Madeleine Férat (1868)

Rougon-Macquart Dizisi

1. *La Fortune des Rougons – Rougon'ların Yükselişi* (1871)
2. *La Curée – Tazı Payı* (1872)
3. *Le Ventre de Paris – Paris'in Karnı* (1873)
4. *La Conquête de Plassans – Plassans Papazı* (1874)
5. *La Faute de l'Abbé Mouret – Rahip Mouret'nin Günahı* (1875)
6. *Son Excellence Eugène Rougon* – Ekselansları Eugène Rougon (1876)
7. *L'Assommoir – Meyhane* (1877)
8. *Une Page d'Amour – Bir Aşk Sayfası* (1878)
9. *Nana – Nana* (1880)
10. *Pot-Bouille – Apartman* (1882)
11. *Au Bonheur des Dames – Kadınların Mutluluğuna* (1883)
12. *La Joie de Vivre – Yaşama Zevki* (1884)
13. *Germinal – Germinal* (1885)
14. *L'Oeuvre – Eser* (1886)
15. *La Terre – Toprak* (1887)
16. *Le Rêve – Hülya* (1888)
17. *La Bête Humaine – İçimizdeki Hayvan* (1890)
18. *L'Argent – Para* (1891)
19. *La Débâcle* – Yıkılış (1892)
20. *Le Docteur Pascal – Doktor Pascal* (1893)

Üç Şehir Dizisi

1. *Lourdes* – Lourdes (1894)
2. *Roma* – Roma (1896)
3. *Paris* – Paris (1898)

Dört İncil Dizisi

1. *Fécondité – Döl Bereketi* (1899)
2. *Travail – Emek* (1901)
3. *Vérité – Gerçek* (1903)
4. *Justice* – Adalet (tamamlanmadı)

Emile Zola Hakkında

Çocukluğu ve Gençliği

Emile Zola, 2 Nisan 1840'ta Paris'te dünyaya gelir. Babası İtalyan mühendis François Zola, annesi Fransız Emilie Aubert'dir. Zola üç yaşındayken, aile Fransa'nın güneyindeki Aix-en-Provence kentine taşınır. Baba François Zola bu kent için büyük bir su kanalı projesi tasarlar; belediye Zola'nın projesine onay verir ve bugün de aynı adı taşıyan Zola barajının yapımı için çalışmalara başlanır. Fakat projenin başlamasından kısa bir süre sonra, Emile Zola yedi yaşındayken, babası hayatını kaybeder. Babanın beklenmedik ölümü, o güne dek rahat bir yaşam süren Zola ailesini büyük borçlarla karşı karşıya bırakır. Maddi güçlüklerin yanı sıra, anne Zola eşinin kanal projesindeki haklarını tescil ettirmek için yıllarca sürecek bir hukuk mücadelesine girişir.

Emile Zola ortaokulda burslu olarak okuduğu Bourbon Koleji'nde geleceğin ünlü ressamı Cézanne ve bilimci Jean-Baptistin Baille ile tanışır. Zola, Cézanne ve Baille, "üç ayrılmazlar" adını alacak denli yakın arkadaş olur. Edebiyatla bu yaşlarda ilgilenmeye başlayan Zola, Alexandre Dumas ya da Eugène Sue gibi dönemin çok okunan yazarlarını yutarcasına okumaktadır. Daha sonra bir öğretmeni sayesinde Victor Hugo'yu, Lamartine'i, Alfred de Musset'yi keşfeder ve Musset'nin etkisiyle ilk şiirlerini yazmaya başlar.

1857 yılında babasının ardından ikinci ölüm acısını yaşar ve çok sevdiği anneannesini kaybeder. Hem bu ölümün etkisi hem de ailenin maddi durumunun iyice bozulmasıyla birlikte anne Zola Paris'e taşınmaya karar verir ve ertesi yıl oğlunu da yanına aldırır.

Emile Zola yeniden Paris'e geldiğinde 18 yaşındadır. Bir yandan burslu olarak lisede okumakta, diğer yandan şiir ve tiyatro oyunları yazmaktadır. Okul hayatı parlak değildir. Diplomasını almak için geçmesi gereken olgunluk sınavında (*bakalorya*) başarısız olur ve okulu bırakır.

Düşük bir maaşla doklarda kâtip olarak çalışmaya başlar. Fakat 1860-61 kışında ağır bir ruhsal bunalım geçirerek işten ayrılır. Yaklaşık iki yıl sefalet derecesinde yoksul bir hayat yaşar. Fransız tarihçi ve edebiyat eleştirmeni Henri Guillemin, *Zola: Efsane ve Gerçek* adlı kitabında, yazarın yirmi-yirmi iki yaşlarını kapsayan bu dönemin onun yazgısında belirleyici bir önem taşıdığını belirtir. Guillemin'e göre, ileride "yoksulların tarafı"ndan kulaktan dolma bilgilerle bahsetmemesini bu yıllara borçludur Zola, çünkü açlığın, soğuğun, pis ve sefil otellerin ne olduğunu yaşayarak öğrenmiştir.

1862 yılında kâtip olarak Hachette Yayınevi'nde çalışmaya başlar, kısa sürede reklam şefliğine yükselir. Maddi durumu düzelmeye başlamıştır. Babasından dolayı İtalyan uyruğunda olan Zola, Fransız vatandaşlığını da aynı yıl içinde alır. Bu dönem aynı zamanda gazete yazarlığına adım attığı ve ilk kitap eleştirilerini yayımlamaya başladığı dönemdir.

İlk kitabı olan *Ninon'a Öyküler* 1864'te yayımlanır. Hachette Yayınevi'nde edebiyat ve düşünce dünyasının önemli kişileriyle tanışan Zola, buradaki laik ve liberal ortamdan etkilenir. Siyasi görüşleri açısından inançlı bir cumhuriyetçidir. Goncourt Kardeşler ya da Sainte-Beuve gibi ünlü yazarlarla yazışmaya başlar. Özellikle Taine ve Littré'ye hayranlık duyar. Edebiyat anlayışını oluştururken, en çok Taine'in sanat ve tarih hakkındaki görüşlerinden ve önemli eseri *Deneysel Tıbba Giriş*'i 1865'te yayımlayan Fransız fizyolojist Claude Bernard'dan etkilenecektir.

Okul arkadaşı Cézanne ile dostluğu Paris'te de sürmekte, Zola onun aracılığıyla Pissarro, Manet gibi *izlenimcilik* akımını geliştiren ressamlarla bir araya gelmektedir. Bu ressamların eserleri

Salon'a* kabul edilmediğinde, onların yenilikçiliğini savunan onlarca gazete yazısı yazar, bu desteğini yıllarca sürdürür. Edebiyata bakışının şekillenmeye başladığı, doğalcılık (*natüralizm*) akımının ilk düşüncelerini oluşturduğu bu dönemde Zola, izlenimcilerin sanat anlayışına yakınlık duymuştur.

Zola'nın gençlik yıllarıyla ilgili otobiyografik yanlar taşıyan *Claude'un İtirafı* adlı eser 1865'te yayımlanır. 1866 yılında Zola, yaşamını artık yalnızca yazarak sürdürmeye karar vererek Hachette Yayınevi'ndeki işinden ayrılır. Maddi güçlükler yeniden başlamıştır. Çeşitli gazetelerde *Ölü Bir Kadının Dileği*, *Marsilya'nın Gizemleri* gibi tefrika romanlar yayımlar. Ayrıca gazete yazılarını da sürdürmekte, başta II. İmparatorluğa muhalif *La Tribune o*lmak üzere birçok gazeteye makaleler göndermektedir. Bu dönemin en önemli verimi, ilk büyük romanı sayılan *Thérèse Raquin*'in yayımlanışı olur. Bu roman önceki kitaplarından daha büyük bir başarı kazanır ve kısa sürede ikinci baskıyı yapar.

Rougon-Macquart Dizisi

1869 Zola'nın yaşamında bir dönüm noktasıdır. 1893'e dek, yani tam 24 yıl boyunca sürdüreceği ağır bir çalışmaya bu yıl başlar Zola: İkinci İmparatorluk dönemini her yönüyle anlatmayı amaçladığı yirmi kitaplık bir dizi tasarlar. Diziye *Rougon ve Macquart Aileleri: İkinci İmparatorluk Döneminde Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi* adını verir. Dizinin yedinci kitabı olan ünlü romanı *Meyhane*'ye yazdığı önsözde, bu çalışmanın planını 1869'da yaptığını, sonra da çok sıkı bir şekilde uyguladığını yazar.

Hayranı olduğu Flaubert'e ilk mektubunu da bu dönemde yazmıştır. İki yazar daha sonra çok sıkı dost olur, ilişkileri Flaubert'in ölümüne kadar kopmadan sürer. Flaubert'in aracılığıyla dönemin önemli yazarları Alphonse Daudet, Turgenyev ve Maupassant'la da tanışır.

---

* Salon: Paris Güzel Sanatlar Akademisi'nin ilki 1673 yılında düzenlenmiş olan resmî sanat sergisidir. 1800'lerin sonuna dek dönemin en önemli sanat olayı olarak kalmıştır. –*ed*.

Zola 1870 yılında Gabrielle-Alexandrine Meley ile evlenir. Bu sırada gazetelerde Fransa-Prusya savaşına ve İmparatorluğun politikalarına karşı son derece sert eleştiri yazıları kaleme almaktadır. Savaşın patlak vermesiyle birlikte karısını ve annesini alarak Marsilya'ya gider. Orada önce kendisi bir gazete çıkarmayı dener, maddi güçlüklerden ötürü yürütemez. Çeşitli gazeteler için muhabirlik yapmaya başlar, önce Bordeaux'da sonra Versailles'da toplanan meclisin çalışmalarını izleyip aktarır.

Rougon-Macquart dizisinin ilk kitabı olan *Rougon'ların Yükselişi* gazetede tefrika edildikten sonra 1871 yılında kitap olarak yayımlanır. Dönemin doğalcı yazarlarını ve izlenimci ressamlarını destekleyen yayıncı Georges Charpentier, Rougon-Macquart dizisinin haklarını satın alır. Böylelikle maddi açıdan rahatlayan Zola, tüm zamanını çalışmasına vererek her yıl düzenli olarak bir roman yayımlamaya başlar. 1872'de *Tazı Payı*, 1873'te *Paris'in Karnı*, 1874'te *Plassans Papazı*, 1875'te *Rahip Mouret'nin Günahı*, 1876'da *Ekselansları Eugène Rougon* yayımlanır. Bu arada makale ve incelemelerine de aralıksız devam etmekte, gazetelerde her yıl iki yüzün üzerinde yazı yayımlamaktadır.

Meyhane romanını yazmaya başladığı 1875 yılında yeniden bir sinirsel rahatsızlık yaşar. Roman 1876 yılında önce gazetede tefrika edilir ve büyük olay olur. Ancak 1877'de kitap olarak yayımlanabilir. *Meyhane*, Zola'ya hem büyük bir ün hem de Paris yakınlarındaki Médan kasabasından bir ev almasını sağlayacak kadar para kazandırır.

1878'de yayımlanan *Bir Aşk Sayfası* romanının başında Rougon ve Macquart ailelerinin soyağaçları ilk kez okura sunulur. 1880'de yayımlanan *Nana* satışa çıktığı gün 55.000 nüsha satılır, tıpkı *Meyhane* gibi sanat ve fikir çevrelerinde bir çalkantı yaratır.

Bu dönemde Zola, kendi edebiyat anlayışını ortaya koymak için arka arkaya makaleler yayımlamaktadır. Bu makaleleri 1880'de *Deneysel Roman* adını verdiği bir kitapta toplar. Bu kitabı *Doğalcı Romancılar*, *Tiyatroda Doğalcılık* gibi başka çalışmalar takip eder. Zola, döneminin pozitivist görüşlerinin etkisi altında, giderek bi-

limselleşen bir çağda ilhamını bilimden alan bir yöntemin romanı ilerleteceğine inanmış, "*doğaya ve insana dair genel bir soruşturma*" olarak gördüğü roman sanatında yöntemi ve gözlemi önemsemiş, doğalcılığın analitik ve deneysel bir yöntemden başka bir şey olmadığını yazmıştır. Fizyolojik bir yapıt yaratmaktan ya da hayattaki insanlık durumlarını bir hekimin laboratuardaki çalışması gibi tecrübe etmekten söz etmesi eleştirilere konu olarak gülünç ve dogmatik bulunmuştur. Fakat asıl ağır eleştirileri, "*Doğalcılık çıplaklıktır*" görüşü uyarınca, gerek toplumu gerekse de bireyi, kontrol edemediği itkileri ve tutkularıyla, kötü ve aşağılık yanlarıyla, yüceliğinin yanı sıra sefilliğiyle ortaya koymaktan çekinmediği eserleriyle almıştır.

1880 yılına gelindiğinde, arka arkaya yakın dostu Flaubert'i ve annesini kaybeder. Bu iki ölüm onu derinden etkiler. Hem bu ölümlerin acısı hem de aşırı çalışmanın yorgunluğuyla çok ciddi bir ruhsal ve fiziksel çöküntü yaşar.

1882'de *Apartman*, 1883'te *Kadınların Mutluluğuna* yayımlanır. Bu dönemde Zola'nın ünü giderek Fransa sınırlarını aşmaktadır. 1883 yılında yine yakın dostları olan Manet'yi ve Turgenyev'i kaybeder. Ruhsal olarak zor zamanları sürmektedir. Aynı yıl sosyalist milletvekili Alfred Giard ile tanışır ve onun ikna etmesiyle maden işçileri hakkında bir roman yazmayı tasarlar. 1884 yılında Anzin'e gider, madenlerde bilgi toplamaya başlar, İşçi Partisi'nin toplantılarına katılır. 1884'te yayımlanan *Yaşama Zevki*'nin ardından *Germinal* 1885 yılında yayımlanır. Roman önemli bir başarı kazanır, ancak tiyatro uyarlaması sansüre takılır ve jandarmaların işçilere ateş açtığı sahne nedeniyle yasaklanır. Zola gazetelerde sansüre karşı sert eleştiri yazıları yazar ama oyunun sergilenmesini sağlayamaz.

Sansüre karşı sürdürdüğü mücadelenin bir diğer gerekçesi de bir rahip ile laik bir öğretmen arasındaki gayrimeşru ilişkiyi anlatan romanı nedeniyle bir ay hapse mahkûm edilen doğalcı yazar Louis Desprez'nin durumudur. Zola, Desprez'yi hapishanede ziya-

ret eder, bir yazarın yazılarından ötürü tutuklanmasını kınayan yazılar yayımlar.

1886 yılında Zola ile Cézanne'ın arasını bozduğu ileri sürülen *Eser* adlı roman, 1887'de *Toprak* yayımlanır. *Toprak* beş genç yazarın *Le Figaro* gazetesinde yayımlanan çok şiddetli bir eleştiri yazısına hedef olur. Bu genç yazarları Zola'nın eski arkadaşı olan Alphonse Daudet'nin teşvik ettiği iddia edilmiştir. Yine aynı dönemde edebiyatçı dostu Anatole France, Zola hakkında "*Daha önce hiç kimse insanlığı aşağılamak için bu kadar çaba harcamadı,*" diye yazar. Zola aynı gazetede bir yanıt yayımlarsa da bu genç yazarlarla polemiğe girmekten kaçınır.

1888'de *Germinal*'in tiyatro uyarlaması için bakanlar kurulundan izin çıkar, fakat romanın epeyce kırpılıp yumuşatılarak sahneye aktarılması Zola'yı öfkelendirir. Tiyatronun yöneticileriyle kavga eder ve ilk gösterime gitmez. Oyun pek sönük bir başarı elde eder. Aynı yıl içinde *Hülya* romanı yayımlanır ve Zola'ya *Légion d'Honneur* nişanı verilir.

1888 yılında genç bir çamaşırcı kız olan Jeanne Rozerot ile birlikte olmaya başlayan Zola'nın, 1889'da Denise adını verdiği kızı, 1891'de Jacques adını verdiği oğlu dünyaya gelir. 1889 yılında birçok resminde yanında görülen köpeği Fanfan'ın ölümü yazarı altüst eder. Aynı yıl Fransız Akademisi'ne üye olmak için adaylığını koyan Zola akademiye kabul edilmez. 1897'ye kadar tam sekiz kez başvuracak ama hiçbirinde alınmayacaktır. Bu sırada Zola'nın kitaplarını yayımlayan İngiliz yayıncı da bazı romanların müstehcen bulunması nedeniyle üç ay hapis cezasına çarptırılır.

1890 yılında Rougon-Macquart dizisinin on yedinci kitabı olan *İçimizdeki Hayvan*, 1891'de ise *Para* yayımlanır. Zola bu romanlardan ilkinin hazırlığını Havre demiryolu işçilerini gözlemleyip lokomotiflerde seyahat ederek, ikincinin hazırlığını ise Paris borsasında günler geçirerek yapmıştır. 1891'de Fransa Edebiyatçılar Derneği'nin başkanlığına seçilir. Başkanlığı döneminde yine özellikle sansür konusunda makaleler, açık mektuplar yayımlar. Aynı

yıl karısı Alexandrine, Zola'nın Jeanne Rozerot ile gizli ilişkisini öğrenir ve karı koca arasında büyük bir kriz yaşanır.

1892 yılında II. İmparatorluk'un çöküşünü anlattığı *Yıkılış* adlı romanı yayımlanır ve büyük bir başarı kazanır. 1893'te *Doktor Pascal*'ın yayımlanmasıyla birlikte Rougon-Macquart dizisi sona erer. Yayıncısı Charpentier dizinin bitişini kutlamak için Boulogne ormanında büyük bir ziyafet verir.

Dreyfus Olayı ve Son Yılları

Zola, Rougon-Macquart dizisinin ardından Üç Şehir adını verdiği yeni bir diziye girişir. Modern toplumda dinin yerini tartıştığı üçlemenin ilki olan *Lourdes* 1894'te yayımlanır. Kitap ortaya çıkar çıkmaz gerek kilisenin gerekse sağ cenahın şiddetli eleştirileriyle karşılanır, öte yandan bir ayda yüz yirmi bin adet satarak Zola'nın en çok okunan romanlarından biri olur. Dizinin diğer iki kitabı *Roma* 1896'da, *Paris* 1898'de yayımlanır.

Sanatıyla ilgili konularda o güne dek onlarca fikir kavgasına tutuşmuş olan Zola'yı ilk kez doğrudan siyasi bir olayda tutum almaya iten Dreyfus olayı yazarın dikkatini bu dönemde çeker. Fransız ordusunda yüzbaşı olan yahudi asıllı Alfred Dreyfus, 1894 yılında casuslukla suçlandığı düzmece bir yargılama süreci sonunda müebbet hapis cezasına çarptırılmış ve cezasını çekmek üzere Şeytan Adası'na gönderilmiştir. Zola önce *Le Figaro* gazetesinde toplumda yükselen yahudi düşmanlığını eleştiren bir yazı yayımlar. Ardından, yüzbaşının suçsuzluğuna inandığı için, unutulmaya yüz tutan bu davayla daha aktif bir biçimde ilgilenmeye başlar ve aynı gazetede peş peşe üç makale daha yayımlar. Bu makaleler Fransa'da büyük gürültü koparır. 1898 yılında ise cumhurbaşkanına hitaben yazdığı ünlü *J'Accuse* (*Suçluyorum*) başlıklı açık mektup yayımlanır. Hakkında dava açılır, bir yıl hapis ve 3000 frank para cezasına çarptırılır. Mahkûmiyet kararı temyize gider, Yargıtay cezayı onaylar. Yakın dostlarının Paris'i terk etmesi için ikna ettiği Zola, cezanın kesinleştiği günün akşamı İngiltere'ye gider ve bir yıl kadar Londra yakınlarında yaşar. 1899 yılında Dreyfus

davasının yeniden görülmeye başlanmasıyla Zola da Fransa'ya geri döner. Dreyfus bu kez daha hafif bir cezaya çarptırılır. Zola bu mahkûmiyet kararıyla ilgili de bir makale yayımlar. Dreyfus'ün suçsuzluğu ancak Zola'nın ölümünden sonra kesinleşir.

Bir yandan bu siyasi kavgayı sürdürürken, diğer yandan da ideal bir toplum için en önemli gördüğü dört başlık olan doğurganlık, çalışma, hakikat ve adalet konularında Dört İncil adını verdiği bir diziye başlar Zola. Dizinin ilk kitabı *Döl Bereketi* 1899'da, ikinci kitap *Emek* ise 1901'de yayımlanır. İşçi dernekleri bu kitabın şerefine Zola için bir yemek düzenler. Aynı yıl Dreyfus davasıyla ilgili makalelerini, bu konudaki ilk makalelerinden birinin son cümlesi olan ünlü "*Hakikat yürüyor ve onu hiçbir şey durduramayacak*" cümlesine gönderme yaparak *Hakikat Yürüyor* adıyla bir kitapta toplar.

Emile Zola, 28 Eylül 1902 gecesi Paris'teki evinde, baca tıkanıklığının yol açtığı gaz zehirlenmesi sebebiyle hayatını kaybeder. Bu ölümün bir kaza değil Dreyfus olayıyla ilgili bir suikast olduğu konusunda şüpheler doğsa da olay kayıtlara kaza olarak geçer. Zola 5 Ekim 1902'de Montmartre Mezarlığı'na gömülür. Altı yıl sonra, Haziran 1908'de, külleri törenle Panthéon'a nakledilir. Törene katılan Alfred Dreyfus orada silahlı saldırıya uğrar ve yaralanır.

Dört İncil'in üçüncü kitabı olan, Zola'nın Dreyfus olayından esinlenerek yazdığı *Gerçek* yazarın ölümünden sonra yayımlanır, fakat dördüncü kitap olan *Adalet* ne yazık ki tamamlanamamıştır.

Romanda Sık Geçen Özel İsimlerin Okunuşları

Argenteuil	: Arjantöy
Asnières	: Anyer
Aubry	: Obri
Auteuil	: Otöy
Auvergne	: Overyn
Barentin	: Baranten
Batignolles	: Batinyol
Bécourt	: Bekur
Bernay	: Berne
Bessière	: Besyer
Beuzeville	: Bözvil
Bolbec	: Bolbek
Bonnehon	: Bonhon
Bonnières	: Bonyer
Cabuche	: Kabüş
Caen	: Kan
Camy-Lamotte	: Kami-Lamot
Cannes	: Kann
Cardinet	: Kardine
Cauche	: Koş
Charles-Laffitte	: Şarl-Lafit
Chaumette	: Şomet
Cherbourg	: Şerburg
Claire	: Kler
Colin	: Kolen
Colombes	: Kolomb
Commerce	: Komers
Cotentin	: Kotanten
Courcelles	: Kursel
Croix-de-Maufras	: Krua-dö-Mofra
Dabadie	: Dabadi

Dauvergne	: Doveryn
Denizet	: Dönize
Desbazeilles	: Debazey
Dieppe	: Diyep
Digne	: Diyn
Doinville	: Duanvil
Ducloux	: Düklu
Flore	: Flor
Fontainebleau	: Fontenblo
François-Mazeline	: Fransua-Mazlin
Gaillon	: Gayon
Grande-Rue	: Grand-Rü
Grandmorin	: Granmoren
Guichon	: Gişon
Harfleur	: Harflör
Havre	: Havr
Henri	: Hanri
Ingouville	: Enguvil
Jacques	: Jak
Jeanne-d'Arc	: Jan-d'Ark
Juifs	: Jüif
de Lachesnaye	: dö Laşesney
Lantier	: Lantiye
Laurent	: Loran
Lebleu	: Löblö
Leboucq	: Löbuk
Lison	: Lizon
Louis	: Lui
Louisette	: Luizet
Madeleine	: Madlen
Malaunay	: Malone

Mantes	: Mant
Maromme	: Marom
Mélanie	: Melani
Montivilliers	: Montivilye
Motteville	: Motvil
Moulin	: Mulen
Neuilly	: Nöyyi
Oissel	: Uasel
Ozil	: Ozil
Passy	: Pasi
Pecqueux	: Pekö
Petit-Couronne	: Pöti-Kuron
Phasie	: Fazi
Philomène	: Filomen
Plassans	: Plasan
Poissy	: Puasi
Poitou	: Puatu
Pont-Audemer	: Pont-Odmer
Pont-de-l'Arche	: Pon-dö-l'Arş
Rennes	: Ren
Rocher	: Roşe
Rolleboise	: Rolbuaz
Rosny	: Rosni
Roubaud	: Rubo
Rouen	: Ruan
Roule	: Rul
Sainte-Adresse	: Sent-Adres
Saint-Germain	: Sen-Jermen
Saint-Lazare	: Sen-Lazar
Saint-Romain	: Sen-Romen
Saussure	: Sosür
Sauvagnat	: Sovanya
Seine	: Sen
Séverine	: Sevrin
Simon	: Simon
Sophie	: Sofi
Sotteville	: Sotvil
Tourneville	: Turnvil
Triel	: Triyel
Trocadéro	: Trokadero
Tronchet	: Tronşe
Trouville	: Truvil
Troyes	: Trua
Vandorpe	: Vandorp
Vauban	: Voban
Versailles	: Versay
Verte	: Vert
Victoire	: Viktuar
Yvetot	: İvto

I

ROUBAUD odaya girince yarım kiloluk ekmeği, böreği ve beyaz şarap şişesini masanın üstüne koydu. Victoire Ana işinin başına inmeden önce sobanın ateşini öyle bol toz kömürle örtmüştü ki odanın sıcağı boğucu bir hal almıştı. Gar şef yardımcısı pencerelerden birini açtı, dirsekleriyle abandı.

Burası, Batı Demiryolu Kumpanyası'nın memurlarından bazılarını yerleştirdiği, Amsterdam Çıkmazı'nda sağdan sonuncu, yüksek binaydı. Beşinci katta kırma damın dönemeç yaptığı köşedeki bu pencere gara, Avrupa Mahallesi'ni bölen ve birdenbire ufka açılan o geniş yarmaya bakıyordu. O öğleden sonra bir güneş demetiyle delinen külrengi, rutubetli ve ılık şubat ortası göğü bu ufku daha da genişletiyor gibiydi.

Karşıda, zerre zerre dökülen güneş ışınlarının altında, Roma Sokağı'nın evleri bulanık, silik ve belirsiz görünmekteydi. Solda, kapalı bekleme salonlarının dam örtüleri isle kararmış sundurmaları devasa boşluklar halinde açılıyordu. Göz alabildiğine uzayıp giden ana hatların çok büyük sundurmasıyla daha küçük olan Argenteuil, Versailles ve çevre hattı* sundurmaları arasında postane ve ısıtma binaları vardı; sağda ise Avrupa Köprüsü, yıldız biçimi demir gövdesiyle yarmayı kesiyordu. Yarma, köprüden sonra tekrar ortaya çıkıyor, Batignolles Tüneli'ne kadar uzanıyordu. Pencerenin tam altında, köprüden çıkan üç çift hat bütün bu geniş alanı kaplayarak kollara ayrılıyor, yelpaze gibi açılıyor, çoğalan sayısız madenî kolları sundurmaların altında kayboluyordu. Köprü ayaklarının ilerisinde

* Çevre hattı (Fr. *Ceinture*): Paris şehrini çepeçevre dolanan ve bazı istasyonlarından aktarma yapılması suretiyle şehir içi ve dışı ulaşım kolaylığı sağlayan demiryolu hattı. Bu hat, 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olup bugünkü Paris metrosunun temeli niteliğindedir. –*ed.*

ufacık çıplak bahçeleri görünen üç makasçı kulübesi bulunmaktaydı. Rayları dolduran vagonların ve lokomotiflerin silik karmaşası ortasında büyük bir kırmızı işaret solgun gün ışığını benekliyordu.

Roubaud, kendi Havre Garı'nı düşünerek çevreye kısa bir süre ilgiyle baktı, iki garı karşılaştırdı. Paris'te bir gün geçirmek üzere böyle her gelişinde Victoire Ana'nın evine iner, her defasında mesleği onu böyle kavrardı. Mantes'dan gelip ana hatların sundurması altına giren bir tren garın içini canlandırmıştı. Roubaud, katarı çözmeye başlayan ve vagonları kör hatlara doğru çekip süren, bodur ve birbirine bağlı üç tekerlekli, tenderli*, atik ve hamarat bir küçük makine olan manevra lokomotifini gözleriyle izledi. Mesafeleri yutan iki büyük tekerlekli bir başka makine, kuvvetli bir ekspres lokomotifi, tek başına duruyor, bacasından püskürttüğü kalın siyah duman durgun havada ağır ağır, dimdik yükseliyordu. Fakat Roubaud'nun dikkatini çeken şey, daha şimdiden yolcularla dolu olan ve lokomotifini bekleyen, Caen yönünde hareket edecek üç yirmi beş treni oldu. Avrupa Köprüsü'nün öte tarafında duran bu lokomotifi görmüyor, yalnızca lokomotifin sabırsızlanan bir insan gibi sık ve hafif düdük sesleriyle yol istediğini işitiyordu. Bir emir haykırıldı, lokomotif kısa bir düdük sesiyle anladığı cevabını verdi. Sonra, makine hareket etmeden önce bir sessizlik oldu; buhar kanalı temizleyicileri açıldı, buhar kulakları tırmalayan bir püskürmeyle yeri süpürdü. O zaman Roubaud, kar beyazlığında bir tüy yığını gibi fırıl fırıl dönerek fışkıran buharın demir çatkılar arasından yükseldiğini gördü. Alanın bir kısmı bu buharla beyazlaşmıştı, bu sırada öteki makinenin artan dumanı da kara bir tül gibi etrafa yayılıyordu. Arkada uzun uzun boru sesleri, yüksek sesle verilen emirler, döner köprülerin** sarsıntıları boğuklaşmaktaydı. Bir cayırtı oldu; Roubaud, yukarı çıkan bir Versailles treniyle aşağı inen bir Auteuil treninin rayların ucunda karşılaştıklarını gördü.

---

* Tender: Lokomotifin arkasına bağlanan, gerekli yakıtı, suyu taşıyan vagon. Ufak lokomotiflerde tender ayrı bir vagon olmayıp lokomotifle bütünleşiktir. –*ed*.

** Döner köprü: Kendi ekseni etrafında dönerek üzerindeki lokomotifin yönünü veya hattını değiştirmeye yarayan düzenek. –*ed*.

Roubaud pencerenin önünden ayrılacağı sırada kendisine seslenildiğini işiterek eğildi ve aşağıda, dördüncü katın taraçasında otuz yaşlarında bir genç adam gördü. Bu, şef kondüktör Henri Dauvergne'di. Ana hatlar şef yardımcısı olan babasıyla birlikte o katta otururdu. İki erkeğin altı bin franklık maaşlarıyla evi devamlı bir neşe taşkınlığı içinde idare eden on sekiz ve yirmi yaşlarındaki birbirinden güzel iki sarışın kız kardeş Claire'le Sophie de onlarla birlikte yaşıyordu. Küçük kız şarkı söylerken büyüğünün güldüğü işitilir, bir kafes dolusu ada kuşu da ötüşleriyle onlarla yarışırdı.

"Vay Mösyö Roubaud, Paris'tesiniz öyle mi? Ha! Sahi, kaymakamla bir işiniz vardı, onun için geldiniz!"

Gar şef yardımcısı yine dirseklerini pervaza dayayarak, o sabah Havre'dan altı kırk ekspresiyle hareket etmek zorunda kaldığını anlattı. İşletme şefinin bir emriyle Paris'e çağrılmış, ciddi bir azar işitmişti. İşinden olmadığına şükrediyordu.

Henri:

"Ya hanımefendi?" diye sordu

Hanımefendi de öteberi almak için onunla birlikte gelmek istemişti. Kocası onu orada, Paris'e her gelişlerinde Victoire Ana'nın anahtarını kendilerine verdiği bu odada bekliyordu. Kadıncağız aşağıda, temizlik birimindeki işinin başında kalırken, onlar da bu odada rahat ve yalnız başlarına yemek yemekten hoşlanırdı. O gün, önce işlerini bitirip kurtulmak istedikleri için Mantes'da bir francala yemişlerdi. Fakat saat üç olmuştu, Roubaud açlıktan ölüyordu.

Henri sevimli görünmek için bir soru daha sordu:

"Peki, gece Paris'te mi kalacaksınız?"

Hayır, hayır! O akşam ikisi birlikte altı otuz ekspresiyle Havre'a dönecekti. Öyle işte! Tatil ne gezerdi! İnsanı sadece azarlamak için rahatsız ediyorlardı, arkasından hemen, buyurun kümese!

İki memur bir an başlarını sallayarak bakıştılar. Artık birbirlerinin söylediklerini işitmez olmuşlardı; bir piyano, kudurmuş gibi cırlak seslerle ötmeye başlamıştı. İki kız kardeş daha da yüksek sesle gülüp ada kuşlarını kışkırtarak galiba piyanoyu birlikte çalıyordu. O zaman, kendisi de neşelenen genç adam selam verdi, yine daire-

sine girdi; yalnız kalan şef yardımcısı, gözleri bütün bu gençlik neşesinin yükseldiği taraçada, bir süre daha öylece durdu. Sonra gözlerini yukarı kaldırdı; makasçının Caen katarına doğru yolladığı, temizleyicilerini kapamış olan lokomotifi gördü. Beyaz buharın son yığınları, gökyüzünü kirleten iri kara duman kıvrımları arasında kayboluyordu. Sonra kendisi de odaya girdi.

Üçü yirmi geçen guguklu saatin karşısında Roubaud can sıkıntısını gösteren bir hareket yaptı. Séverine niçin böyle geç kalmış olabilirdi? Bir mağazaya girdi mi çıkmak bilmiyordu. Midesini kazıyan açlığı bastırmak için sofrayı kurmayı düşündü. Hem yatak odası hem de yemek odası ile mutfak işini gören iki pencereli geniş oda, ceviz mobilyası, kırmızı pamukludan örtüsüyle karyolası, camlı büfesi, yuvarlak masası ve Normandiya dolabıyla* alışık olduğu bir yerdi. Büfeden peçete, tabak, çatal bıçak, iki de bardak aldı. Bunların hepsi son derece temizdi; karısına çok âşık olan Roubaud, kapıyı açtığında onun atacağı parlak, candan kahkaha karşısında kendisi de gülerek, sanki yemek oyunu oynuyormuş gibi, sofra örtüsünün ve peçetelerin beyazlığından dolayı memnun, böyle ev işi görmekle oyalanıyordu. Fakat böreği bir tabağa koyup yanı başına da beyaz şarap şişesini yerleştirdiğinde merakla etrafına bakındı, gözleriyle araştırdı. Sonra unuttuğu iki paketi, bir küçük kutu sardalyeyle bir gravyer peynirini hızla ceplerinden çıkardı.

Saat buçuğu çaldı. Roubaud bir yukarı bir aşağı dolaşıyor, en küçük gürültüde merdivene kulak kabartıyordu. Avare bekleyişi sırasında aynanın önünden geçerken durdu, kendine baktı. Hiç ihtiyarlamıyor, kırkına yaklaştığı halde kıvırcık saçlarının koyu kızıl rengi solmuyordu. Yüzünü tamamen kaplayan sakalı da güneş sarısı ve gürdü. Orta boylu fakat son derece gürbüz vücuduyla kendini beğeniyor, dar alınlı, kalın enseli, yassıca kafasıyla keskin bakışlı iri gözlerinin aydınlattığı yuvarlak ve kıpkırmızı yüzü hoşuna gidiyordu. Çatık kaşları, alnını kıskançlık belirtisi olan ince bir çizgiyle biçiyordu. Kendisinden on beş yaş küçük bir kadınla evlendiği için, aynalara sık sık bakmak içini rahatlatıyordu.

---

* Normandiya dolabı: Fransa'nın Normandiya bölgesine özgü, iki kapılı, ahşap, oymalı dolap. –*ed*.

Bir ayak sesi oldu. Roubaud koştu, kapıyı araladı. Fakat gelen, gardaki gazete satıcısı kadındı; bitişikteki evine dönüyordu. Roubaud tekrar odaya geldi; büfenin üzerinde duran, istiridye kabuğundan yapılmış kutuyu gözden geçirmeye koyuldu. Sütninesi Victoire Ana'ya Séverine'in hediyesi olan bu kutuyu çok iyi tanıyordu. Bu küçük şey, evliliğinin bütün hikâyesini gözlerinin önünden geçirmeye yetti. Neredeyse üç yıl olacaktı. Güneyde, Plassans'da yük arabacısı olan bir babadan dünyaya gelmiş, askerliğini başçavuş olarak bitirmiş, Mantes Garı'nda uzun zaman posta memurluğu yapmış, oradan Barentin Garı'na posta şefi olmuştu. Onu, sevgili karısını, Başkan Grandmorin'in kızı Matmazel Berthe'le birlikte trene binmek için Doinville'den geldiği zamanlar orada tanımıştı. Séverine Aubry, Grandmorin'lerin yanında çalıştığı sırada ölen bir bahçıvanın küçük kızıydı. Fakat isim babası ve vasisi olan Başkan, onu, kendi kızına arkadaş ederek, ikisini de Rouen'da aynı okula göndererek öyle şımartıyordu ve Séverine de doğuştan öyle kibardı ki Roubaud, yontulmuş bir işçinin değerini anladığı bir mücevhere olan düşkünlüğüyle, onu uzun süre yalnızca uzaktan arzulamakla yetinmişti. Bu, hayatının biricik macerasıydı. Séverine'e sahip olma zevki uğruna genç kız beş parasız da olsa onunla evlenmeye razıydı; sonunda onu isteme cesaretini gösterdiğinde hayalleri gerçeğin gerisinde kalmıştı. Şimdi emekli olan ve Batı Demiryolu Kumpanyası'nda idare meclisi üyesi bulunan Başkan, Séverine'den başka ona on bin frank da drahoma vermiş, üstelik kendisini koruması altına almıştı. Roubaud evlendiğinin hemen ertesi günü Havre Garı'na şef yardımcısı olmuştu. Gerçi işine bağlı, kaytarmayan, namuslu, zekâsı sınırlı fakat çok dürüst, iyi bir memur diye tanınırdı; bütün bu iyi nitelikler başvurusunun çabucak yerine getirilmesini ve hızla yükselmiş olmasını açıklayabilecek şeylerdi. Fakat o, her şeyi karısına borçlu olduğunu düşünmeyi tercih ediyordu. Onu taparcasına severdi.

Sardalye kutusunu açtıktan sonra Roubaud'nun artık gerçekten sabrı tükendi. Saat üç için sözleşmişlerdi. Séverine acaba neredeydi? Bir çift potinle altı gömlek satın almak için bütün bir güne ihtiyaç olduğunu iddia edemezdi ya! Roubaud yine aynanın önünden geç-

tiği sırada kendini çatılmış kaşlarıyla, alnında keskin bir çizgiyle gördü. Havre'da karısından hiç şüphe etmiyordu. Paris'teyse türlü türlü tehlikeler, hileler, kabahatler aklına gelmekteydi. Beynine bir kan dalgası hücum ediyor, eski işçi yumruklarını vagon sürdüğü zamanlardaki gibi sıkıyordu. Kendi kuvvetinin bilincinde olmayan bir hayvan haline gelmekteydi, gözünü bürüyen bir kızgınlık atılışı içinde onu yumruğuyla ezebilirdi.

Séverine kapıyı itti, taptaze, neşe dolu, çıkageldi.

"Geldim... Kayboldum sanmışındır, öyle değil mi?" dedi.

Yirmi beş yaşının ışıltısı içinde, uzun boylu, ince ve gayet kıvrak görünmekle birlikte ufak kemikleriyle yine de tombuldu. Uzun yüzü, güzel dişlerinin pırıltısını gösteren iri ağzıyla ilk bakışta hiç güzel değildi. Fakat yüzüne bakıldıkça gür ve kara saçlarının altındaki mavi gözlerinin çekiciliğiyle, acayipliğiyle insanı büyülüyordu.

Kocası, o çok iyi tanıdığı bulanık ve kararsız bakışıyla, cevap vermeden onu süzüp durunca Séverine ekledi:

"Aman! Öyle koştum ki... Düşün, bir omnibüs* bulmak mümkün değil. Arabaya da para vermek istemedim. Koştum... Bak, nasıl ateş bastı."

Roubaud sert sert:

"Yok canım, bonmarşeden** geldiğine beni dünyada inandıramazsın," dedi.

Fakat Séverine hemen bir çocuk sevimliliğiyle kocasının boynuna atıldı, tombul güzel eliyle onun ağzını kapattı.

"İnsafsız, insafsız, sus!" dedi. "Seni sevdiğimi gayet iyi biliyorsun."

Bütün halinden öyle bir içtenlik doğuyordu ve Roubaud karısının öyle masum, öyle namuslu kaldığını hissediyordu ki onu heyecanla kollarının arasında sıktı.

Şüpheleri her zaman böyle biterdi. Séverine okşanmaktan haz duyar, kendini bırakırdı. O da onu öpücüklere boğar, ama bir karşılık görmezdi. Kadınlığı hiç uyanmayan, kocasına anne sevgisi gös-

* Omnibüs: Şehirlerde yolcu taşıyan atlı arabalar ya da motorlu büyük taşıtlar. –*ed.*
** Bonmarşe: İçinde her türlü giyim, süs eşyası, oyuncak vb. satılan büyük mağaza. –*ed.*

termekle kalan ve hep pasif olan bu koca kız, Roubaud'nun için için duyduğu endişenin asıl nedeniydi.

"Demek bonmarşeyi soydun, öyle mi?"

"Ya! Öyle. Bak, anlatayım... Ama önce karnımızı doyuralım. Öyle acıktım ki! Ha! Dinle, sana küçük bir hediyem var. Küçük hediyemi isterim, de bakayım."

Yüzü onun yüzünün hemen yanında, gülüyordu. Sağ elini cebine sokmuş bir şey tutuyor, ortaya çıkarmıyordu.

"Çabuk söyle. Küçük hediyemi isterim, de."

Roubaud da saf bir yüzle gülüyordu. Sonunda söylemeye razı oldu:

"Küçük hediyemi isterim."

Küçük hediye bir bıçaktı. Séverine, kocasının kaybettiği ve on beş günden beri yasını tuttuğu bıçağın yerine bunu almıştı. Roubaud, bu fildişi saplı, pırıl pırıl ağızlı, yepyeni, güzel hediyeyi pek beğenmiş, sevinç çığlıkları atıyordu. Bıçağı hemen kullanacaktı. Séverine onun sevinciyle kendinden geçmişti; dostlukları bozulmasın diye şakadan bir metelik istedi, aldı. Sonra yine:

"Yemek yiyelim, yemek yiyelim," dedi. "Yok, yok! Rica ederim daha kapatma, öyle ateş bastı ki!"

Pencereye doğru giden Roubaud'nun yanına gelmişti; onun omzuna yaslanıp bir iki dakika durdu, garın geniş alanına baktı. O sırada dumanlar kaybolmuştu; güneşin bakır renkli kursu*, pusun ortasında Roma Sokağı'ndaki evlerin arkasına doğru inmekteydi. Aşağıda bir manevra lokomotifi dördü yirmi beş geçe kalkacak olan Mantes katarını sefere hazır bir halde getiriyordu. Sonra katarı peron boyunca sundurmanın altına sürdü ve lokomotif katardan çözüldü. Dipte, çevre hattı sundurmasından gelen tampon takırtıları hesapta olmayan vagonların eklendiğini anlatıyordu. Rayların ortasında ise ağır bir yolcu treni lokomotifi, yaptıkları seferin tozlarıyla yüzü gözü kapkara olmuş makinisti ve ateşçisiyle, bir supaptan çıkan iplik inceliğinde bir buhardan başka duman püskürtmeden, yorgun ve nefes nefese kalmış gibi hareketsiz, tek başına duruyordu.

* Kurs: Bir gökcisminin teker biçimde görülen yüzü, çörek. –*ed*.

Batignolles deposuna dönmek için yolun açılmasını beklemekteydi. Bir kırmızı işaret çaktı, söndü. Lokomotif hareket etti.

Roubaud pencereden ayrılarak:

"Şu Dauvergne'in küçük kızları ne kadar şen çocuklar!" dedi. "Piyano çalıyorlar, işitiyor musun? Demin Henri'yi gördüm, sana selam söyledi."

Séverine:

"Yemeğe oturalım, yemeğe oturalım!" diye haykırdı.

Sardalyelere girişti, büyük bir iştahla yedi. Eh! Mantes'ta yediği francaladan eser kalmamıştı! Paris'e geldikçe kendinden geçiyordu Séverine. Sokak sokak dolaşmış olmanın verdiği mutlulukla vücudu ürpertiler içindeydi, bonmarşede yaptığı alışverişlerin heyecanıyla dopdoluydu. Kışın biriktirdiği paraları her ilkbahar bu mağazada bir solukta harcıyor, yolculuk giderini çıkarttığını söyleyerek her şeyi oradan almayı tercih ediyordu. Lokmalarına bir an bile ara vermeden aralıksız anlatıyordu. Sonunda, bir parça utanarak ve kızararak, harcadığı paranın tutarını söyleyiverdi: Üç yüz franktan fazla harcamıştı.

Roubaud:

"Maşallah!" dedi. "Şef yardımcısı karısı olduğuna bakmadan yaman gidiyorsun! İyi ama, hani yalnız altı tane gömlekle bir çift potin alacaktın?"

"Aman dostum! Aldıklarımın hepsi bulunmaz, kelepir şeyler!.. Çok güzel, çizgili bir ipekli! Nefis bir şapka, cici mi cici! Etekleri işlemeli hazır jüponlar! Hepsi de sudan ucuz. Havre'da olsa iki misli para verecektim. Arkamdan gönderecekler, göreceksin!"

Séverine sevinçli ve yalvarır gibi utangaç haliyle öyle şirindi ki Roubaud sonunda gülmeye başladı. Hem yalnız başlarına lokantadan daha rahat ettikleri bu tenha odada gelişigüzel yenen şu yemek de çok hoştu. Her zaman yalnızca su içen Séverine kapılıp gidiyor, farkına varmadan beyaz şarap dolu kadehini boşaltıyordu. Sardalye kutusunu bitirmişlerdi; güzel, yeni bıçakla böreğe giriştiler. Bıçak öyle güzel kesiyordu ki hayran kaldılar.

Séverine:

“Sen anlat bakalım, işini ne yaptın?” diye sordu. “Beni konuşturup duruyorsun, kaymakamla işinin ne şekilde bittiğini anlatmıyorsun.”

Bunun üzerine Roubaud işletme müdürünün kendisini ne şekilde kabul ettiğini ayrıntılı olarak anlattı. Aman efendim! Tam anlamıyla paparayı yemişti! Kendini savunmuş, gerçeği olduğu gibi söylemiş, o kaymakam olacak bücür şişkonun köpeğiyle beraber birinci mevki yolcu vagonuna binmek için nasıl direndiğini, oysa avcılarla köpeklerine ayrılmış ikinci mevki bir vagon bulunduğunu, bunun üzerine nasıl kavga çıktığını ve birbirlerine neler söylediklerini anlatmıştı. Sonuç olarak müdür, kurallara uyulmasını istediği için kendisine hak veriyordu; fakat işin korkunç tarafı, kendisinin de itiraf ettiği “Efendilik ebediyen sizde kalacak değil!” sözüydü. Roubaud’nun cumhuriyetçi olduğundan şüphe ediyorlardı. 1869 toplantı yılının açılışıyla başlayan tartışmalar ve gelecek genel seçimlerin uyandırdığı için için korku hükümeti kuşkulandırmaktaydı. Eğer Başkan Grandmorin’in tavsiyesiyle o göreve gelmiş olmasa, onu kesinkes yerinden alıp başka tarafa yollarlardı. Üstelik Başkan’ın önerdiği ve yine onun kaleme aldığı özür mektubunu da imzalamak zorunda kalmıştı.

Séverine onun sözünü keserek şöyle haykırdı:

“Gördün mü? Ona mektup yazmakta ve bu sabah papara yemeye gitmeden evvel seninle beraber kendisini ziyaret etmekte haklı değil miymişim? Bizi bu işten sıyıracağını adım gibi biliyordum.”

Roubaud:

“Evet,” dedi, “seni çok seviyor, Kumpanya’da da kolu uzun... Bak işte! Gel de iyi bir memur ol şimdi, bir işe yarıyor mu! Beni az övmediler. Kendiliğinden iş görme becerisi fazla değil fakat gidişatı iyi, itaatli, gayretli filan diye! Gelgelelim sevgilim, eğer sen benim karım olmasaydın ve Grandmorin senin hatırın için benim tarafımı tutmasaydı hapı yutmuştum, ceza olsun diye beni küçük istasyonlardan birinde pineklemeye yollarlardı.”

Séverine’in gözleri sabit bir şekilde boşluğa dalmıştı. Kendi kendine konuşur gibi mırıldandı:

“Yoo, elbette, kolu uzun adamdır.”

Bir sessizlik oldu. Séverine yemeği bırakmış, gözleri büyümüş, uzaklara dalmıştı. Hiç şüphesiz Rouen'dan dört fersah ötede, Doinville şatosunda geçen çocukluk günlerini hatırlıyordu. Anasını hiç tanımamıştı. Babası bahçıvan Aubry öldüğü zaman kendisi on üçüne basmıştı; daha önceden dul kalmış olan Başkan, o tarihte genç kızı şatonun bugünkü sahibi, o zamanlar bir manifatura fabrikatöründen kendisi gibi dul kalmış olan kız kardeşi Madam Bonnehon'un gözetimi altında kızı Berthe'in yanında alıkoymuştu. Séverine'den iki yaş büyük olan Berthe, ondan altı ay sonra evlenmiş, kuru, sarı, ufak tefek bir adam olan Rouen mahkemesi üyesi Mösyö de Lachesnaye'e varmıştı. Başkan, kendi memleketindeki bu mahkemenin hâlâ başında bulunmaktayken, önceki yıl parlak bir meslek hayatından sonra emekli olmuştu. 1804 yılında doğmuş, 1830'dan hemen sonra Digne'de savcı yardımcısı olmuş, sonra Fontainebleau, ardından Paris'te yine savcı yardımcılığına atanmış, daha sonra Troyes'da savcılık, Rennes'de yüksek mahkeme savcılığı yapmış, sonunda Rouen'da birinci başkanlığa getirilmişti. Milyonlarca franklık serveti vardı. 1855'ten beri İl Meclisi'nde üyeydi. Emekliye ayrıldığı gün Légion d'Honneur* nişanının kumandan** rütbesini almıştı. Séverine, onu bugün de ta eskilerden hatırladığı haliyle bodur ve gürbüz, gençliğinde sarışın olanlara özgü sarı ile karışık beyazlığıyla erkenden ağarmış, fırça gibi dik saçlı, bıyıksız, kısa kesilmiş çember sakallı, sert bakışlı mavi gözleriyle koca burnunun ciddileştirdiği iri kemikli yüzlü bir adam olarak gözünün önüne getiriyordu. Sert görünüşlüydü, çevresinde herkesi titretirdi.

Roubaud sesini yükselterek aynı soruyu iki defa sormak zorunda kaldı:

"Eee! Ne düşünüyorsun bakalım?"

Séverine irkildi, şaşırmış ve korkmuş gibi hafifçe ürperdi:

"Hiç canım."

---

* Fransa devlet nişanı. Bu nişan, Fransa'ya yararlı hizmetlerde bulunan asker ve sivillere verilir. Fransızlara olduğu gibi yabancılara da verilebilmektedir. *–ed.*

** *Légion d'Honneur* nişanının beş kademeden oluşan rütbelerinden üçüncüsü. Bu rütbeler büyükten küçüğe sıralı olarak şöyledir: *Grand-Croix* (Büyük Haç), *Grand Officier* (Yüksek Subay), *Commandeur* (Kumandan), *Officier* (Subay), *Chevalier* (Şövalye). *–ed.*

“Yemek yemiyorsun, doydun mu?”

“Yoo! Doymadım... Göreceksin şimdi.”

Séverine kadehindeki beyaz şarabı bitirdi, tabağında duran börek parçasını yedi. Fakat bir ara telaşlandılar. Yarım kiloluk ekmeği bitirmişlerdi, peyniri katık etmek için bir lokma ekmek kalmamıştı. Her tarafı altüst ederek Victoire Ana’nın büfesinin bir köşesinde bir parça kuru ekmek bulunca haykırıştılar, sonra gülüştüler. Pencere açıktı fakat içerde hâlâ sıcak vardı. Arkası sobaya yakın olan genç kadın bir türlü serinleyemiyordu; bu odada çene çalınarak yenen bu beklenmedik yemek onu heyecanlandırıyor, yüzü daha da pembeleşiyordu. Roubaud, Victoire Ana’nın adı geçince sözü tekrar Grandmorin’e getirmişti. Bu kadın da Başkan’a çok şey borçluydu! Victoire Ana genç bir kızken iğfal edilmişti, çocuğu ölmüştü, dünyaya gelişi anasının hayatına mal olan Séverine’in sütninesiydi, sonradan demiryolu kumpanyasında bir ateşçinin karısı olmuştu. Kocası eline geçen parayı yediği için kadın bir parça dikiş dikerek Paris’te kıt kanaat yaşadığı sırada sütkızına rastlamış, bu karşılaşma onu da Başkan’ın himayesindeki kadınlardan biri haline getirerek eski bağları tazelemişti. Şimdi Victoire Ana, Grandmorin’in kendisi için temizlik biriminde bulduğu işte çalışıyor, lüks tuvaletlerin kadınlara ayrılan kısmına bakıyordu; gayet güzel bir işti. Kumpanya ona yılda ancak yüz frank veriyordu; fakat Victoire Ana tuvalet ücretinden bin dört yüz franga yakın para kazanıyordu, üstelik oturduğu bu oda, hatta yakacağı da içindeydi. Kısacası durumu gayet iyiydi. Roubaud, Victoire Ana’nın kocası Pecqueux’nün hattın iki başında zevk ve safa süreceği yerde ücret ve ikramiye olarak aldığı iki bin sekiz yüz frank ateşçi aylığını eve getirecek olsa, karı kocanın birlikte dört bin franktan fazla, yani kendisinin gar şef yardımcısı olarak Havre’da kazandığı paranın iki katını kazanacaklarını hesap ediyordu.

“Tabii,” dedi, “her kadın apteshane bekçiliği etmek istemez. Ama zanaatın kötüsü yoktur.”

Midelerini kazıyan açlığı gidermişlerdi; şimdi gevşek gevşek yiyorlar, yemeğin zevkini çıkarmak için peyniri ufacık ufacık kesiyorlardı. Lakırdıları da yavaşlıyordu. Roubaud:

"İyi ki aklıma geldi!" diye haykırdı. "Sormayı unuttum... Doinville'de iki üç gün kalmanı öneren Başkan'ın davetini niçin kabul etmedin?"

Bir yandan yediklerini keyifle sindirirken, bir yandan da zihni o sabah garın hemen yakınında, Rocher Sokağı'ndaki konağa yaptıkları ziyarete takılmıştı; Roubaud kendisini tekrar o ciddi görünüşlü büyük çalışma odasında görüyor, Başkan'ın kendilerine ertesi gün Doinville'e gideceğini söyleyen sesini işitiyordu. Sonra Başkan, aniden aklına gelmiş gibi hemen o akşam onlarla birlikte altı otuz ekspresine binmeyi ve evlatlığını, onu çoktan beri isteyip duran kız kardeşine götürmeyi önermişti. Fakat genç kadın bir sürü bahane ileri sürmüş, bunlar yüzünden gelemeyeceğini söylemişti. Roubaud:

"Biliyor musun," diye devam etti, "ben bu küçük yolculukta hiç sakınca görmüyorum. Perşembeye kadar orada kalabilirdin, ben nasıl olsa başımın çaresine bakardım. Durumumuz gereği onlara ihtiyacımız var, değil mi ya? Nezaketle yaptıkları bir öneriyi reddetmek doğru olmaz, kaldı ki verdiğin cevap onun gerçekten canını sıkmış gibi göründü. O yüzden, ancak paltomdan çektiğin zaman, kabul etmen için seni zorlamaktan caydım. Bunun üzerine ben de seninle ağız birliği ettim ama sebebini anlamadım. Söyle! Niçin istemedin?"

Séverine, bakışları kaçamaklı, sabrının tükendiğini gösteren bir el hareketi yaptı:

"Seni yapayalnız bırakabilir miyim hiç?"

"Bu bir sebep değil... Evlendiğimizden beri üç sene içinde Doinville'e iki defa gidip birer hafta kaldın ya. Üçüncü defa gitmene hiçbir engel yoktu."

Genç kadının sıkıntısı artıyordu, başını öte yana çevirmişti:

"Her neyse, canım istemiyordu. Beni hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya zorlama."

Roubaud onu hiçbir şeye zorlamadığını söylemek ister gibi kollarını açtı. Bununla birlikte tekrar devam etti:

"Bana bak! Sen benden bir şey gizliyorsun... Son defa gidişinde Madam Bonnehon seni fena karşılamış olmasın?"

Yoo, hayır! Madam Bonnehon onu öteden beri gayet iyi karşılardı. Harikulade kumral saçlarıyla, elli beş yaşında olduğu halde hâlâ güzel, uzun boylu, gürbüz bir kadın olan Madam Bonnehon çok hoş bir insandı! Dul kaldığından beri, hatta kocası hayattayken bile, kalbinin sık sık dolu olduğu söylenirdi. Doinville'de kendisine bayılıyorlardı, şatoyu bir zevk kaynağı haline getiriyordu; bütün Rouen sosyetesi, özellikle adliye ileri gelenleri oraya ziyarete gelirdi. Madam Bonnehon asıl onların arasından birçok dost kazanmıştı.

"Öyleyse Lachesnaye'ler sana karşı soğuk davrandılar, gel doğrusunu söyle."

Şüphe yok ki Berthe, Mösyö de Lachesnaye'le evlendiğinden beri Séverine'e karşı o eski Berthe değildi. Kırmızı burnuyla pek anlamsız olan bu zavallı Berthe gitgide aksi biri olmaktaydı. Rouen'da kadınlar onun kibarlığını çok övüyor, çirkin, haşin, cimri bir adam olan kocasının karısını etkilediğini, onu huysuzlaştırdığını düşünüyorlardı. Ama hayır, Berthe eski arkadaşına karşı yakışık almayacak hiçbir davranışta bulunmamıştı, Séverine'in ona sitem etmesi için ortada bir sebep yoktu.

"Öyleyse, orada senin hoşlanmadığın Başkan'ın kendisi, öyle mi?"

O ana kadar tekdüze bir sesle ağır ağır cevap veren Séverine sabırsızlandı.

"Başkan'ın mı? Ne münasebet!" dedi ve sinirli, kısa cümlelerle devam etti.

Başkan'ın yüzünü zar zor görebiliyorlardı. O kendisine bahçede bir köşk ayırmıştı, köşkün kapısı tenha, dar bir sokağa açılıyordu; eve girer, çıkar, hiç kimsenin haberi olmazdı. Zaten kız kardeşi onun geleceği günü hiçbir zaman kesin olarak bilmezdi. Barentin'den bir arabaya biner, geceleyin Doinville'e gelir, kimse farkına varmadan günlerce köşkünde otururdu. Orada insanı rahatsız etmeyecek biri varsa, oydu.

"Başkan'ı sordum, çünkü çocukluğunda seni müthiş korkuttuğunu bana defalarca anlatmıştın."

"Ooo! Müthiş korku! Her zamanki gibi abartıyorsun... Yüzü hiç gülmezdi tabii. İri gözleriyle öyle dik dik bakardı ki insan onun

karşısında başını hemen önüne eğerdi. Öyle kişiler gördüm ki ne yapacaklarını şaşırır, ona bir kelime bile söyleyemezlerdi; sertliği ve bilgisiyle ünlü olduğu için üzerlerinde çok büyük bir etki yapardı. Ama beni hiçbir zaman azarlamadı, bana karşı bir zaafı olduğunu öteden beri hissettim..."

Séverine'in sesi yeniden yavaşlıyor, gözleri uzaklara dalıyordu:

"Hatırlıyorum... Ufacık bir çocukken bahçe yollarında arkadaşlarımla oynadığımda o çıkagelse hepsi saklanırdı; hatta kızı Berthe bile hep bir kabahat işlediğinden korkar, o da saklanırdı. Ben sakince onu beklerdim. Başkan yoldan geçer, beni orada başımı havaya kaldırmış, gülümser görünce hafifçe yanağımı okşardı. Sonraları, ben on altı yaşındayken, Berthe babasından bir şey isteyeceği zaman bu işe hep beni koşardı. Ben konuşurdum, gözlerimi yere indirmezdim, onun bakışlarının derime işlediğini hissederdim. Fakat aldırmazdım, ne istersem kabul edeceğine o kadar emindim ki! Evet, hatırlıyorum, hatırlıyorum! Orada, bahçenin hiçbir ağaç altı, şatonun hiçbir odası, hiçbir koridoru yok ki gözlerimi kapadığım zaman hafızamda canlanmasın."

Gözlerini yumdu, sustu; sıcak ve şiş yüzünde eski günlere ait şeylerin, söylemediği, gizlediği şeylerin ürpertisi dolaşıyor gibiydi. Bir an bu durumda kaldı, dudaklarında hafif bir kıpırdanma vardı, sanki asabi bir hareket dudağının bir kenarını elinde olmadan acıyla çekiştiriyordu.

Roubaud piposunu yaktı.

"Sana çok iyiliği dokunduğu kesin," dedi. "Seni sadece kibar bir kız gibi yetiştirmekle kalmamış, üç kuruş paranı da gayet akıllıca işletmiş, evlendiğimiz zamana kadar bu parayı adamakıllı çoğaltmış. Fazla olarak sana miras da bırakacak, benim yanımda söyledi."

Séverine:

"Evet," diye mırıldandı. "Croix-de-Maufras'daki ev, ortasından demiryolu geçen o arazi... Ara sıra oraya gider, bir hafta kalırdık. Ama benim hiç ümidim yok, Lachesnaye'ler bana hiçbir şey bırakmasın diye herhalde onu dolduruyorlardır. Ayrıca hiçbir şey vermese daha iyi, hiçbir şey istemiyorum!"

Bu son kelimeleri öyle sert bir tavırla söylemişti ki Roubaud şaşırdı, piposunu ağzından çekti, yusyuvarlak açılan gözleriyle ona baktı:

"Amma da tuhafsın! Başkan'ın milyonları var diyorlar, evlatlığına vasiyetnamesinde bir şey bıraksa ne zararı var? Buna hiç kimse şaşmaz, hem işlerimiz de güzelce yoluna girmiş olur."

Sonra aklına bir şey geldi, güldü:

"Yoksa kızı sanırlar diye mi korkuyorsun? Çünkü biliyorsun ya, Başkan soğuk bir adam ama hakkında yapılmadık dedikodu yok. Galiba daha karısı hayattayken bile ne kadar hizmetçi varsa hepsi elinden geçmiş. Şimdi bile bir kadın buldu muydu hakkından gelen çapkının biri yani... Adam sen de! Kızı da olsan ne çıkar!"

Séverine, çok hiddetli, yüzü kıpkırmızı, kara saçlarının ağır yığını altında mavi gözleri kaçamaklı ve ürkek bir bakışla dolu, ayağa kalkmıştı:

"Kızı mı, kızı mı! Böyle şaka istemiyorum, anladın mı? Ben onun kızı olabilir miyim? Ona benziyor muyum hiç? Hem bana bak, yeter artık, başka şey konuşalım. Doinville'e gitmek istemiyorum, çünkü istemiyorum da ondan, çünkü seninle beraber Havre'a dönmeyi tercih ediyorum da ondan!"

Roubaud başını salladı, bir el hareketiyle onu yatıştırdı. Peki, peki! Mademki sinirleniyordu, öyle olsun. Roubaud gülümsüyordu, onu hiç bu kadar sinirli görmemişti. Beyaz şaraptan olsa gerekti. Kabahatini affettirmek arzusuyla bıçağı tekrar eline aldı, güzelliğine yine hayran kaldı, onu özenle sildi, ustura gibi kestiğini göstermek için tırnaklarını yontmaya başladı.

Séverine guguklu saatin önünde ayakta durmuştu.

"Saat dördü çeyrek geçiyor," diye mırıldandı. "Bir iki dükkâna daha uğrayacağım... Trene yetişeceğiz, unutmayalım."

Fakat odayı bir parça derleyip toplamadan önce iyice sakinleşmek ister gibi tekrar pencereye geldi, dirseklerini pervaza dayadı. O zaman Roubaud bıçağı bıraktı, piposunu bıraktı, kendisi de sofradan kalktı, Séverine'e yaklaştı, onu arkasından yavaşça kollarının arasına aldı. Genç kadını bu şekilde kucaklamış, çenesini omzuna dayamış, başını onun başına yaslamıştı. İkisi de kımıldamıyordu, bakıyorlardı.

Aşağıda küçük manevra lokomotifleri ara vermeden hâlâ gidip geliyor, fakat hamarat ve titiz ev kadınları gibi çalıştıkları belli belirsiz duyuluyordu; tekerleklerin gürültüsü boğulmuştu, düdükleri çekingen seslerle ötmekteydi. Bir tanesi geçti, Avrupa Köprüsü'nün altında gözden kayboldu; çözülen bir Trouville katarının vagonlarını depoya taşıyordu. Ta ötede, köprünün öbür tarafında, pırıl pırıl bakır ve çelik kısımlarıyla taptaze ve dipdiri, sefere hazır, tek başına gezmeye çıkmış gibi depodan yalnız gelmiş bir lokomotifin yanından geçti. Bu lokomotif durmuş, iki keskin düdük sesiyle makasçıdan yol istemişti; makasçı, lokomotifi büyük hatların sundurması altında hazır duran katarına gönderdi hemen. Bu katar, Dieppe'e gidecek olan dört yirmi beş treniydi. Bir yolcu kalabalığı koşuşuyor, bagajlarla dolu yük taşıma arabalarının gürültüsü işitiliyordu; memurlar ısıtıcıları birer birer vagonların içine sürüyorlardı. Bu arada lokomotif ve tenderi, baş furgona* boğuk bir çarpmayla yanaşmıştı; ekip şefinin bağlantı çubuğunun vidasını kendisinin sıkıştırdığı görüldü. Gökyüzü Batignolles tarafına doğru kararmıştı. Alacakaranlık, yapıların cephelerini kaplayarak, yelpaze gibi açılan rayların üzerine bir kül gibi serpiliyor, silikleşen manzaranın ortasında, uzaklarda, gidip gelen banliyö ve çevre hattı trenleri karşılaşıp duruyordu. Kocaman bekleme salonlarının loş dam örtüleri ötesinde, kararan Paris'in üzerinde, parçalanmış kızıl dumanlar uçuşmaktaydı.

Séverine:

"Hayır, hayır, bırak beni," diye söylendi.

Roubaud böyle sıkı sıkı kucakladığı bu genç vücudun ılıklığıyla huylanmış, bir söz söylemeden, yavaş yavaş, onu daha sıkı bir okşayışla sarmıştı. Séverine kokusuyla onu sarhoş ediyor, elinden kurtulmak için belini içeri bükerek kıvrandıkça arzusunu büsbütün tahrik ediyordu. Roubaud bir silkeleyişte onu pencerenin önünden çekip aldı, pencerenin kanatlarını dirseğiyle iterek kapattı. Ağız ağıza gelmişlerdi, dudaklarını kadının dudaklarına kuvvetle bastırarak onu yatağa doğru götürüyordu.

Séverine:

---

* Furgon: Yolcu katarlarına eklenen yük vagonu. –*ed*.

“Hayır, hayır, evimizde değiliz,” diyordu. “Rica ederim, bu odada olmaz.”

Genç kadın da yemekten ve şaraptan sersemlemiş, Paris’teki telaşlı dolaşmalarının heyecanıyla vücudu hâlâ titremeli, sarhoş gibiydi. Bu fazla ısınmış oda, üzeri hâlâ karmakarışık duran sofra, oynaşmaya dönüşmeye başlayan bu beklenmedik yolculuk, her şey onun kanını kızıştırıyor, vücudunu ürpertilerle dolduruyordu. Fakat yine de karyolanın tahtasına dayanmış, sorsalar neden olduğunu söyleyemeyeceği korkak bir isyan içinde, istemiyor, direniyordu:

“Hayır, hayır, istemiyorum.”

Kanı damarlarında şiddetle dolaşan Roubaud, haşin, iri ellerini güç tutuyordu. Titriyordu, Séverine’i yere serebilirdi.

“Budala, kim ne bilecek, yatağı tekrar düzeltiriz.”

Havre’daki evlerinde, Roubaud gece servisinde olduğu zamanlar, Séverine öğle yemeklerinden sonra onun hatırını kırmaktan çekinen bir uysallıkla teslim olurdu kocasına. Bundan kendisi zevk duymaz gibi görünür, fakat Roubaud’nun zevki için memnuniyetle karışık bir gevşeklik, sevgi dolu bir rıza gösterirdi. Şu anda Roubaud’yu deliye döndüren şey, onu hiçbir zaman olmadığı şekilde ateşli, şehvet hırsıyla titrer hissetmesiydi. Saçlarının siyah parıltısı menekşe rengi durgun gözlerini koyulaştırıyor, iri ağzı yüzünün tatlı ovalliği ortasında kan kırmızı görünüyordu. Roubaud’nun karşısında hiç tanımadığı bir kadın vardı. Niçin istemiyordu?

“Söyle, niçin istemiyorsun? Vaktimiz var!”

O zaman Séverine, anlatılması güç bir kaygıyla, sanki kendi de kendisini tanımıyormuş gibi, olayları açıklıkla değerlendiremez göründüğü bir kararsızlık içinde, Roubaud’yu sakinleşmeye zorlayan gerçek bir ıstırap feryadı yükseltmişti:

“Hayır, hayır, yalvarırım sana, bırak beni... Bilmiyorum, şu anda düşüncesi bile nefesimi tıkıyor. İyi bir şey olmayacak.”

İkisi de karyolanın kenarına çökmüşlerdi. Roubaud, yüzünü kavuran ateşi silmek ister gibi elini yüzünde gezdirdi. Séverine, Roubaud’nun uslandığını görünce ona doğru sokulganca eğildi, ne olursa olsun onu sevdiğini göstermek için yanağına kocaman bir

öpücük kondurdu. Bir an, konuşmadan, kendilerine gelmek için öylece kaldılar. Roubaud, Séverine'in sol elini tekrar eline almış, nişan halkasıyla aynı parmağında takılı eski bir altın yüzükle oynuyordu. Bu, yakut başlı küçük bir altın yılandı. Roubaud bu yüzüğü öteden beri onun o parmağında görürdü.

Séverine, Roubaud'nun yüzüğüne baktığını sanıp şiddetli bir konuşma ihtiyacı duyarak, elinde olmadan boğuk bir sesle:

"Benim küçük yılanım," dedi. "On altı yaşıma bastığım zaman bunu bana Croix-de-Maufras'da hediye etmişti."

Roubaud hayretle başını kaldırdı:

"Kim? Başkan mı?"

Kocasıyla göz göze gelince Séverine uykudan uyanır gibi birdenbire irkilmişti. Yanaklarında hafif bir üşüme duydu. Cevap vermek istedi, vücudunu kaplayan kötürümlüğe benzer hal içinde boğazı düğümlendi, söyleyecek laf bulamadı.

Roubaud devam etti:

"İyi de sen öteden beri bu yüzüğün sana annenden kaldığını söylerdin."

Séverine her şeyi unuttuğu sırada ağzından kaçan o sözü o anda bile hâlâ düzeltebilirdi. Gülse, dalgınlıkla söylemiş gibi yapsa yeterdi. Fakat artık kendinde değildi, düşüncesizce inat etti:

"Ben sana bu yüzüğün annemden kaldığını hiçbir zaman söylemedim sevgilim."

O zaman Roubaud'nun da rengi attı, onu dikkatle süzdü:

"Nasıl? Hiçbir zaman söylemedin mi? Defalarca söyledin! Başkan'ın sana bir yüzük vermiş olmasında bir fenalık yok. Daha başka şeyler de verdi. Ama benden niçin gizledin? Niçin anneni öne sürüp yalan söyledin?"

"Annemden bahsetmedim sevgilim, aldanıyorsun."

Bu inat saçmaydı. Séverine mahvolduğunu, kocasının ta içini açıkça okuduğunu görüyordu; elinden gelse dönecek, sözlerini geri alacaktı ama artık iş işten geçmişti. İtirafın istemeden her halinden belli olduğunu, karşısındakinin yüz hatlarının değiştiğini hissediyordu. Yanaklarındaki soğuk bütün yüzünü kaplamıştı. Dudakları

acı bir hareketle büzülüyordu. Roubaud ise kanı damarlarını patlatacakmış gibi birdenbire kıpkırmızı kesilmiş, korkunç bir hal alarak genç kadının bileklerini yakalamış, onun yüksek sesle söylemediği şeyleri gözlerinin korkulu çekingenliğinde daha iyi izlemek için burnunun dibinden yüzüne bakıyordu.

"Vay canına, vay canına!" diye kekeledi.

Séverine korktu. Yumruğun ineceğini hissederek yüzünü eğdi, kolunun altına saklamak istedi. Ufak, anlamsız, sudan bir olay, bu yüzük hakkında söylenmiş bir yalanın unutulması, konuşulan birkaç sözle gerçeği ortaya çıkarmıştı. Hem de bu iş için bir dakika yetmişti. Roubaud bir itişte onu yatağın içine fırlattı, rasgele iki yumruk indirdi. Üç yıl içinde ona bir fiske bile vurmamıştı. Şimdiyse, vaktiyle vagon sürmüş iri elli bir erkeğin hayvanca öfkesiyle, sarhoş gibi gözü görmez bir halde, onu dayaktan öldürüyordu:

"Gidinin orospusu seni... Onunla yattın! Onunla yattın! Onunla yattın!"

Bu sözü tekrarladıkça azıyor, her söyleyişinde sanki kelimeleri onun vücuduna sokmak ister gibi yumruklarını indiriyordu.

"İhtiyar artığı orospu seni! Onunla yattın! Onunla yattın!"

Sesi öyle bir öfkeyle boğuluyordu ki artık çıkmıyor, ıslık gibi ötüyordu. Ancak o zaman Séverine'in yumruklar altında gevşeyerek hayır dediğini işitti. Genç kadın kendini koruyacak başka söz bulamıyor, kendisini öldürmesin diye inkâr ediyordu. Bu çığlık, yalan söylemekteki bu inat, Roubaud'yu büsbütün deli etti.

"Onunla yattığını itiraf et."

"Hayır, yatmadım, yatmadım."

Roubaud onu tekrar kaldırmış, kollarında tutuyor, saklanmak isteyen zavallı kadının yüzükoyun tekrar yorgana kapanmasına engel oluyordu. Onu kendi yüzüne bakmaya zorluyordu.

"Onunla yattığını itiraf et."

Fakat Séverine onun kolları arasından süzüldü, kaçtı, kapıya doğru koşmak istedi. Roubaud, yumruğu havada, bir sıçrayışta onu yine yakaladı; çok öfkeli bir vuruşla masanın dibine serdi. Kendisi de yanı başına atılmış, saçlarından yakalamış, onu yere bastırmıştı.

Bir an böylece, hiç kıpırdamadan, yüz yüze yerde kaldılar. Korkunç sessizliğin içinde Dauvergne'in kızlarının şarkıları, gülüşmeleri işitiliyordu; neyse ki aşağı katta piyano kıyametleri koparıyordu da yumruk gürültülerini boğuyordu. Claire küçük kız çocuklarının pek sevdiği bir dans şarkısını söylüyor, Sophie de var gücüyle piyano çalarak ona eşlik ediyordu.

"Onunla yattığını itiraf et."

Séverine hayır demeye cesaret edemedi. Hiç cevap vermedi.

"Onunla yattığını itiraf et, yoksa karnını deşerim!"

Öldürse öldürürdü, Séverine bunu onun bakışlarında açıktan açığa okuyordu. Yere düşerken masanın üzerinde açık duran bıçağı görmüştü, bıçak ağzının pırıltısını yine görüyordu. Roubaud'nun kolunu uzattığını sandı. Vücudunu bir korku, kendinden ve her şeyden bir vazgeçiş, ne olursa olsun bu işi bitirmek ihtiyacı kapladı.

"Peki! Evet, doğru, bırak beni gideyim."

O zaman korkunç bir şey oldu. O kadar şiddetle istediği bu itiraf, Roubaud'nun suratına imkânsız, tüyler ürpertici bir şey gibi gelip çarpmıştı; sanki böyle bir alçaklığı hiç tahmin etmemiş gibiydi. Kadının kafasını yakaladı, masanın ayaklarından birine çarptı. Séverine çırpınıyordu. Roubaud onu saçlarından tutup iskemlelere çarpa çarpa odanın ortasında sürükledi. Kadın doğrulmaya çabaladıkça bir yumrukta onu yerden yere vuruyordu. Bütün bunları nefes nefese, dişlerini sıkarak, vahşi ve budalaca bir hırsla yapıyordu. İtilen masa bir ara sobayı neredeyse devirecekti. Büfenin bir köşesine saçlar ve kan yapışıp kaldı. Dövmekten ve dövülmekten yorgun, bu hırsın dehşetiyle dolu, sersem sersem tekrar soluk almak için durdukları zaman, yine karyolanın yanına gelmiş bulunuyorlardı. Séverine hâlâ yerde yatıyor, Roubaud da çömelmiş, onu omuzlarından tutuyordu. Soluk soluğa nefes aldılar. Aşağıda müzik sürüyor, yüksek sesli ve gayet genç gülüşmeler yükseliyordu.

Roubaud bir çekişte Séverine'i doğrulttu. Karyolanın tahtasına dayadı. Sonra diz çöker durumda kaldı, vücudunun ağırlığıyla onu yere bastırarak sonunda konuşabildi. Artık onu dövmüyor, dindiremediği öğrenme ihtiyacı içinde ona sorularıyla işkence ediyordu:

"Demek onunla yattın, öyle mi orospu? Tekrar et, o morukla yattığını tekrar et... Kaç yaşındaydın o zaman, ufaktın değil mi? Ufacıktın, ha?"

Séverine birdenbire ağlamaya başlamıştı, hıçkırıkları cevap vermesini engelliyordu.

"Hay allah kahretsin! Söyleyecek misin? O moruğun gönlünü eğlendirdiğin zaman daha on yaşında yoktun, değil mi? Seni onun için kuş sütüyle besliyordu, o ahlaksızlığı için, değil mi? Söylesene be! Yoksa başlarım ha!"

Séverine ağlıyor, bir kelime edemiyordu. Roubaud elini kaldırdı, yine bir şamarla onu sersemletti. Yine cevap alamayınca üç defa soruyu tekrarlayarak her defasında bir tokat attı.

"Kaç yaşındaydın, söylesene orospu, söylesene!"

Çabalamak neye yarardı? Genç kadının bütün varlığı eriyip gidiyordu. Roubaud o kaskatı eski işçi parmaklarıyla kalbini koparıp alabilirdi. Böylece sorgu devam etti. Séverine her şeyi anlatıyordu. Utancın ve korkunun verdiği öyle bir bitkinlik içinde anlatıyordu ki gayet kısık sesle söylediği cümleler belli belirsiz işitiliyordu. Korkunç kıskançlığıyla yüreği kemirilen Roubaud, dinlediği sahnelerin hayali içinde acıyla kuduruyordu. Séverine'in anlattıklarıyla yetinmiyor, ayrıntıları tekrar etmesi, olayı açık açık anlatması için onu zorluyordu. Kulağı zavallı kadının dudaklarında, bu itirafı dinledikçe ölüm halleri geçiriyor, yumruğu havada, susarsa vurmaya hazır, dinmeyen bir tehdit içinde bekliyordu.

Doinville'deki bütün geçmiş, çocukluk ve gençlik çağları yine bir geçit yaptı. Bu iş, büyük bahçenin sık ağaçları altında mı olmuştu, yoksa şato koridorlarından birinin tenha bir köşesinde mi? Demek ki Başkan, daha bahçıvanının ölümüyle birlikte, onu yanında alıkoyup kendi kızıyla beraber büyüttüğü zaman ona göz koymuştu, öyle mi? Hiç şüphesiz bu iş, Başkan gözükünce öteki çocuklar oyunlarını bırakıp kaçıştığı halde, Séverine'in o geçerken yanağını okşaması için gülümseyerek başını kaldırıp beklediği tarihlerde başlamış olsa gerekti. Sonraları Séverine'in onunla yüz yüze konuşmaya cüret etmesi, ona her istediğini yaptırması, başkalarına karşı

gayet gururlu ve sert olan Başkan'ın hizmetçi kadınları koynuna almaya bayılan bir çapkının yaltaklanmalarıyla onu elde etmesinin sonucunda genç kızın kendisini evin hanımı yerine koymasından ileri gelmiyor muydu? Ah! Bir büyükbaba gibi kendini öptüren, bu küçük kızın gelişmesini seyreden, olgun hale gelmesini bekleyecek kadar sabır göstermeden onu her saat yoklayan, azar azar tadına bakan bu moruk nasıl bir pislikti!

Roubaud soluk soluğaydı:

"Anlat, kaç yaşındaydın, bir daha söyle, kaç yaşındaydın?"

"On altı buçuk."

"Yalan söylüyorsun!"

Niçin yalan söyleyecekti? Sonsuz bir teslimiyet ve bezginlikle omuz silkti.

"Peki, ilk defa nerede oldu bu?"

"Croix-de-Maufras'da."

Roubaud bir saniye duraksadı; dudakları titriyor, gözleri sarı bir ışıkla bulanıyordu.

"Sana ne yaptı, onu da söyleyeceksin."

Séverine sustu. Sonra Roubaud yumruğunu kaldırınca:

"İnanmazsın ki," dedi.

"Sen söyle hele... Bir şey yapamadı, değil mi?"

Séverine bir baş işaretiyle cevap verdi. Onun dediği gibi olmuştu. O zaman Roubaud bu sahne üzerinde ısrarla durdu, bunu sonuna kadar öğrenmek istedi, açık saçık kelimelerle iğrenç sorular soracak kadar ileri gitti. Séverine artık ağzını açmıyor, bir işaretle evet hayır deyip duruyordu. İtiraf edecek olsa belki ikisi de rahatlayacaktı. Fakat Séverine'in suçunu hafifleteceğini sandığı bu ayrıntılar Roubaud'ya daha fazla acı veriyordu. Normal, tam ilişkiler ona daha az işkenceli bir hayalle azap verecekti. Oysa bu fuhuşa sürükleme hareketinde kokuşmuş bir hal vardı; kıskançlığın zehirli bıçağını vücuduna daldırıyor, orada çeviriyordu. Artık bitmişti, hayatı mahvolmuştu, o iğrenç sahneyi her zaman hatırlayacaktı.

Bir hıçkırık boğazını yırttı:

"Hay allah belasını versin... Hay allah belasını versin, bu olamaz, hayır, hayır, bu kadarı fazla, olamaz bu!"

Sonra birdenbire Séverine'i tartakladı:

"Peki, behey orospu, bana niçin vardın? Beni böyle aldatmanın alçaklık olduğunu bilmiyor musun? Hapishanedeki hırsız karıların bile vicdanları bu kadar kirli değildir... Beni hor görüyordun, demek ki beni sevmiyordun, öyle mi? Ha, söylesene, bana ne diye vardın?"

Séverine belirsiz bir el hareketi yaptı. Niçin vardığını şimdi doğru dürüst biliyor muydu ki? Onunla evlenirken mutluydu, ötekinden kurtulacağını umuyordu. Neler vardır ki insan yapmak istemez de yine en akıllıca hareket o olduğu için yapar. Hayır, onu sevmiyordu; ona söylemekten asıl sakındığı şey, eğer bu mesele olmasa onun karısı olmaya hiçbir zaman razı olmayacağıydı.

"Seni baş göz etmek isteyen oydu, değil mi? Âlâ bir kaz buldu. İşine devam etmek için seni baş göz etmek istiyordu, değil mi? Oraya iki defa gidişinizde işinize devam ettiniz, değil mi? Seni onun için götürüyordu, değil mi?"

Séverine bir işaretle yine evet dedi.

"Bu sefer de yine bunun için davet ediyordu, değil mi? Bu kepazelik sonuna kadar böyle sürüp gidecekti desene. Seni boğmazsam yine başlayacaksınız."

Titreyen elleri onun gırtlağına sarılmak için uzanıyordu ki bu sefer Séverine isyan etti.

"Ama haksızsın," dedi. "Ben kendim gitmek istemedim. Beni sen yolluyordun, öfkelenmiştim, unuttun mu? Görüyorsun ki artık istemiyordum, bitmişti artık. Hiç, artık hiç istemiyordum."

Roubaud onun doğruyu söylediğini hissettiği halde içi hiç rahat etmedi. O müthiş ıstırap, ta kalbine dalıp kalan demir parçası, bu kadınla o erkek arasında geçen o olay, artık tamiri mümkün olmayan bir şeydi. Çektiği korkunç acının nedeni, bu işin olmasını engellemekte aciz kalmasıydı. Séverine'i bırakmadan yüzünü ona yaklaştırmış, bütün itiraf ettiklerini onun incecik mavi damarlarındaki kanda tekrar okumak istercesine sanki büyülenmiş, oraya odaklanmıştı. Kafasında o saplantılı fikirle, o korkulu hayalle mırıldandı:

“Croix-de-Maufras’daki kırmızı odada... O odayı biliyorum, penceresi demiryoluna bakar, karyola karşıdadır. Orada, o odada demek ki... Evi sana bırakmaktan söz etmesini anlıyorum. Bayağı hak etmişsin. Senin paralarını muhafaza edip sana çeyiz vermesi, buna değerdi... Bir yargıç, milyoner bir adam, bu kadar saygı gören, böyle okumuş, bu kadar yüksek mevkide bir adam! Yani insanın aklı duruyor... Peki, bana bak, ya senin babansa?”

Séverine bir çabayla ayağa kalktı. Yenik düşmüş zavallı vücudunun halsizliğine karşın olağanüstü bir kuvvetle itmişti Roubaud’yu. Şiddetle itiraz ediyordu:

“Hayır, hayır, bunu söyleme! Başka ne istersen yap. Beni döv, öldür... Fakat bunu söyleme, yalan söylüyorsun!”

Roubaud onun bir elini avuçlarında tutmuştu:

“Bir şey mi biliyorsun? Kendin de bunu herhalde tahmin ediyorsun ki böyle öfkeleniyorsun.”

Séverine elini onun avuçlarından çekip kurtarırken, Roubaud onun parmağında unutulup kalan yüzüğü, o yakut başlı küçük altın yılanı hissetti. Yüzüğü çekti aldı, yeni bir kızgınlık nöbetiyle yerde ökçesiyle ezdi. Sonra odanın bir ucundan öteki ucuna kadar sessiz, şaşkın yürüdü. Séverine karyolanın kenarına yığılmış, sabitleşmiş iri gözleriyle ona bakıyordu. O korkunç sessizlik uzadı. Roubaud’nun öfkesi bir türlü geçmiyordu. Bir parça dağılır gibi olur olmaz sarhoşluk gibi tekrar başlıyor, şiddetlenen iri dalgalar halinde onu alıp sürüklüyordu. Roubaud artık kendinde değildi. Vücudunu kamçılayan şiddet fırtınasının bütün esintilerine yakalanıyor, boşluğu dövüyor, bir tek ihtiyaç, ruhunun derinliklerinde uluyan hayvanı sakinleştirme ihtiyacı duyuyordu. Bu, onun vücudunu kasıp kavuran ve yerine getirilmedikçe ona hiç rahat vermeyecek olan, intikama susamak gibi maddi, acil bir ihtiyaçtı.

Adımlarını durdurmadan iki yumruğuyla şakaklarını dövdü, sıkıntılı bir sesle kekeledi:

“Ne yapacağım ben şimdi?”

Bu kadını mademki hemen öldürmemişti, şimdi artık öldürmeyecekti. Onu hayatta bırakma korkaklığını göstermesi öfkesini artı-

rıyordu, çünkü onu boğmamış olması bir korkaklıktı, onun o orospu vücuduna hâlâ değer verdiğini gösteriyordu. Oysa onu böyle yanında tutamazdı. Öyleyse bu kadını kovacak, bir daha yüzünü görmemek şartıyla sokağa mı atacaktı? Bunu bile yapamayacağını anlayınca yeni bir ıstırap dalgasına yakalanıyor, içinde iğrenç bir bulantı duyuyordu. Peki ne yapacaktı? Alçaklığı kabul edip bu kadını yine Havre'a götürmekten, sanki hiçbir şey olmamış gibi onunla rahat rahat yaşamaktan başka yapacak iş kalmıyordu. Hayır, hayır! Ölmek, böyle yaşamaktansa hemen ölmek, ikisi için de daha hayırlıydı. Öyle bir ümitsizliğe kapıldı ki şaşkınlıktan avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Ne yapacağım ben şimdi?"

Séverine oturup kaldığı karyolanın kenarından iri gözleriyle hep onu gözlüyordu. Roubaud'ya karşı arkadaşça bir sevgi beslediğinden, ölçüsüzce acı çektiğini görerek onun haline acıyordu. Eğer bu delice taşkınlık genç kadını bu kadar hayrete, hâlâ kendine gelemediği bir hayrete düşürmemiş olsaydı, işittiği ağır sözleri, yediği dayakları hoş görebilecekti. Henüz çok genç yaştayken bir ihtiyarın arzularına boyun eğen, sonra evlendirilmek istendiği zaman sırf işleri düzeltmek arzusuyla razı olan bu ağzı var dili yok, uysal kadın, pişman olduğu eski günahlardan dolayı bu kadar şiddetli kıskançlığı bir türlü anlayamıyordu. Ahlaksızlıktan uzak, kadınlığı henüz tamamıyla uyanmamış, her şeye rağmen iffetli, yumuşak başlı bir kızın yarı bilinçsizliği içinde, bir kurdu ya da başka cinsten bir yaratığı seyrediyormuş gibi kocasının burnundan soluyarak dolaşmasına, fırıl fırıl dönüşüne bakıyordu. Bu adama ne oluyordu? Öfkelenmeyen ne erkekler vardı! Onu asıl korkutan şey, üç yıldan beri sinsi homurtularını işiterek varlığından kuşkulandığı, bugün köpüren, kuduran, ısırmaya hazır hayvanı hissetmesiydi. Ona ne söylese de bir felakete engel olsaydı?

Roubaud her dönüşte tekrar karyolanın yanına, onun önüne geliyordu. Séverine onun bir kere daha geçmesini bekledi, şu sözü söylemeye cesaret etti:

"Dostum, dinle..."

Fakat Roubaud onu işitmemiş, fırtınaya yakalanmış bir saman çöpü gibi tekrar odanın öteki ucuna gitmişti:

"Ne yapacağım ben şimdi? Ne yapacağım ben şimdi?"

Séverine sonunda onu bileğinden yakaladı, bir dakika durdurdu:

"Dostum, yapma rica ederim, ben oraya gitmek istemiyordum, biliyorsun... Bir daha hiç gitmeyecektim, hiç, hiç gitmeyecektim. Benim sevdiğim sensin."

Sokuluyor, onu kendine çekiyor, öpsün diye dudaklarını uzatıyordu. Fakat yanına çökmüş oturan Roubaud onu bir nefret hareketiyle itti:

"Ah! Orospu, şimdi istiyorsun... Demin istemedin, benden hoşlanmıyordun... Şimdi beni yine elde etmek için razı oluyorsun, değil mi? Erkek bu tarafından yakalanırsa sıkı tutulur. Ama seninle yatmak beni yakar. Evet, iyice hissediyorum ki kanımı bir zehirle tutuşturur."

Ürperiyordu. Ona sahip olmak düşüncesi, vücutlarının karyolanın üstüne devrilmiş hayali, onu bir alev gibi delip geçmişti. Şehvetinin bulanık karanlığında, kanayan, kirletilmiş arzusunun derinliğinde, ölümün gerekliliği birdenbire yine kendini gösterdi.

"Bana bak, seninle yatıp gebermemek için daha önce ötekini gebertmeliyim... Onu gebertmeliyim, gebertmeliyim!"

Sesi yükseliyordu. Ayakta, boyu uzamış gibi, bu sözü tekrarladı; sanki bu kelime bir karar vermesini sağlayarak onu yatıştırmıştı. Artık hiç konuşmadı, masaya kadar ağır ağır yürüdü, orada açık ağzı pırıldayan bıçağa baktı. Düşünmeden yaptığı bir hareketle bıçağı kapadı, cebine soktu. Elleri iki yanına sarkık, bakışları uzaklarda, aynı yerde duruyor, düşünüyordu. Birtakım engeller alnına iki derin kırışık çizmişti. Bir çare bulmak için yine pencereye yaklaştı, camı açtı; yüzünde alacakaranlığın hafif serinliğiyle orada dikildi, durdu. Arkasında karısı tekrar korkuya kapılarak ayağa kalkmıştı; ona soru sormaya cesaret edemediği için, bu inatçı kafanın içinden neler geçtiğini anlamaya çalışarak, o da onun gibi ayakta, geniş gökyüzünün karşısında bekliyordu.

Kararmaya başlayan gökyüzünün altında uzaktaki evler kara bir renkle gözüküyor, garın geniş meydanı morumsu bir sisle

kaplanıyordu. Hele Batignolles tarafındaki derin yarma, Avrupa Köprüsü'nün demirlerini silikleştirmeye başlayan bir kül yığını altında kalmış gibiydi. Paris tarafına doğru son bir güneş ışığı, kapalı bekleme salonlarının camlarına solgun bir ışık serpiyor, sundurmaların altına yığın yığın karanlık dökülüyordu. Kıvılcımlar parladı, peronlar boyunca havagazı lambalarını yakıyorlardı. Orada büyük beyaz bir ışık vardı; bu, tıklım tıklım yolcu dolu, kapıları çoktan kapanmış ve kalkmak için nöbetçi şef yardımcısının emrini bekleyen Dieppe katarının lokomotif feneriydi. Birtakım engeller çıkmıştı; makasçının kırmızı feneri yolu kapatıyor, o sırada bir küçük lokomotif yanlış yapılmış bir manevra yüzünden yarı yolda kalan birtakım vagonları alıp götürmeye geliyordu. Gitgide artan karanlıkta, rayların meydana getirdiği karmakarışık çizgiler arasında, bekleme yollarında hareketsiz duran vagonların ortasında, sürekli olarak katarlar süzülüp gitmekteydi.

Bir tren Argenteuil'e, bir tanesi de Saint-Germain'e gitmek için kalktı; Cherbourg'dan da gayet uzun bir katar geldi. İşaretler, düdük sesleri, boru sesleri birbirini takip ediyordu. Her taraftan birer birer kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ışıklar meydana çıkıyordu; bu alacakaranlık saatte bir hayhuydur gidiyor, her şey paramparça olacakmış gibi görünüyor, oysa her şey akşam karanlığının ortasında aynı yumuşak, kaygan, belli belirsiz hareketle geçiyor, sıyrılıyor, ayrılıp gidiyordu. O sırada makasçının kırmızı ışığı söndü. Dieppe treni düdük çaldı, hareket etti. Donuk gökyüzünde tek tük yağmur taneleri uçuşmaya başlıyordu. Gece çok rutubetli olacaktı.

Arkasını döndüğü zaman Roubaud'nun yüzü, çökmekte olan bu gece karanlığının gölgeleriyle dolmuşçasına somurtkan ve inatçıydı. Kararını vermiş, planını yapmıştı. Gitgide sönen gün ışığında guguklu saate baktı ve yüksek sesle:

"Beşi yirmi geçiyor," dedi.

Şaşırıyordu; bir saat, bu kadar şey olduğu halde tek bir saatçik geçmişti. Oysa ona orada haftalardan beri birbirlerini yiyorlar gibi geliyordu.

"Beşi yirmi geçiyor, vaktimiz var."

Soru sormaya cesaret edemeyen Séverine ona hâlâ endişeli gözlerle bakıyordu. Dolabı karıştırdığını, oradan bir kâğıt, bir küçük şişe mürekkep, bir kalem aldığını gördü.

"Gel, mektup yazacaksın."

"Kime?"

"Ona... Otur."

Séverine onun ne yazdırmak isteyeceğini henüz bilmediği halde içinden gelen bir hareketle sandalyeden uzaklaşınca, Roubaud onu çekti, masanın önüne öyle bastırarak oturttu ki genç kadın kımıldayamadan kaldı.

"Yaz... Bu akşam altı otuz treniyle hareket edin ve Rouen'dan önce gözükmeyin."

Séverine kalemi tutuyor fakat eli titriyor, şu basit iki satırın önünde derinleştirdiği koskoca bilinmezlik karşısında korkusu artıyordu. Başını kaldırıp yalvaracak kadar cesaretini topladı:

"Kocacığım, ne yapacaksın? Rica ederim, anlat bana."

Roubaud yüksek, acımasız sesiyle yine:

"Yaz, yaz!" dedi.

Sonra gözleri onun gözlerinde, öfkelenmeden, ağır söz söylemeden, fakat Séverine'in, ağırlığı altında ezildiğini, yok olduğunu hissettiği bir ısrarla:

"Ne yapacağımı elbet görürsün," dedi. "Hem iyi dinle, yapacağım şeyi sen de benimle beraber yapacaksın, ben böyle istiyorum. Böyle olursa bir arada yaşarız, aramızda sağlam bir bağ bulunur."

Roubaud onu korkutuyordu, genç kadın bir kere daha geriledi:

"Hayır, hayır, bilmek istiyorum... Öğrenmeden yazmam."

O zaman Roubaud konuşmayı bıraktı, onun elini tuttu; bir çocuk eli kadar ince olan bu eli, demir gibi avcunun içinde sürekli bir mengene gibi sıkıştırarak, ezecek kadar sıktı. Böylelikle onun tenine acıyla beraber kendi iradesini de sokuyordu. Séverine bir feryat kopardı; bütün direnci kırılıyor, tamamıyla teslim oluyordu. Neler olduğunu anlayamayan bu uysal, pasif kadın, söz dinlemekten başka bir şey yapamadı. Aşka alet olmuştu, ölüme de alet olacaktı.

"Yaz, yaz!"

Acıyan zavallı elceğiziyle güçlükle yazdı. Roubaud mektubu eline alınca:

"Çok iyi, aferin," dedi. "Şimdi ortalığı bir parça düzelt, her şeyi hazırla. Gelip seni alacağım."

Çok sakindi. Aynanın önünde kravatını düzeltti, şapkasını taktı, çıkıp gitti. Séverine onun kapıyı iki defa kilitlediğini ve anahtarı alıp gittiğini işitmişti. Gece karanlığı gitgide artıyordu. Genç kadın dışarıdan gelen bütün gürültülere kulak kabartarak bir süre oturup kaldı. Bitişikteki gazete satıcısı kadının evinde boğuk, sürekli bir inilti vardı. İçeride bir küçük köpek unutulmuş olsa gerekti. Aşağıda Dauvergne'lerin piyanosu susmuştu. Şimdi neşeli bir kap kacak gürültüsü işitiliyor, ev işleriyle uğraşan iki kız kardeş mutfaklarında çalışıyordu; Claire bir koyun yahnisi pişiriyor, Sophie salata hazırlıyordu. Séverine, karanlığa gömülen gecenin korkunç sıkıntısı ortasında bitkin, onların gülüşmelerini dinliyordu.

Daha saat altıyı çeyrek geçe, Havre ekspresinin lokomotifi Avrupa Köprüsü'nden çıkıp katarına doğru gönderildi ve bağlandı. Hattın üzerindeki bir tıkanıklık yüzünden bu katarı ana hatların sundurması altına yerleştirememişlerdi. Simsiyah gökyüzünün karanlığı altında dar bir mendirek gibi uzanan peronun kenarında açıkta duruyor, orada kaldırım boyunca uzanan birkaç havagazı lambasının oluşturduğu dizi ancak donuk yıldızlar gibi tane tane ışık veriyordu. Bir sağanak yağıp dinmişti; hafif bir sisin, Roma Sokağı'ndaki bina yüzlerinin soluklaşmış, ufacık ışıklarına kadar gerilediği bu geniş açık alanda sadece dondurucu bir rutubet esintisi varlığını sürdürüyordu. Garaja giden yollarda uyuklayan katar parçalarının, lokomotiflerin ve vagonların oluşturduğu, orasından burasından kan kırmızı ateşlerle deliniveren koyu renkli yığınlarla, o karmakarışık kalabalıkla dolu bu alan, sular içinde, uçsuz bucaksız ve kasvetliydi. Bu gölgeler gölünün derinliklerinden gürültüler geliyor, hiddetten sık sık soluyan biri gibi gürültülü nefesler, ırzına geçilen bir kadının keskin çığlıklarını andıran düdük sesleri, civar sokakların uğultuları ortasında ağlamaklı boru sesleri işitiliyordu. Bir vagon eklenmesi için yüksek sesle emir verildi. Ekspresin loko-

motifi hareketsiz duruyor, bir supaptan yoğun bir buhar fışkırıyordu; bu buhar, bütün bu karanlığın ortasında havaya yükselip orada ufak dumanlar halinde dağılıyor, gökyüzüne gerili uçsuz bucaksız matem perdesine beyaz gözyaşları serpiyordu.

Saat altıyı yirmi geçe Roubaud'yla Séverine gözüktü. Genç kadın, bekleme salonlarının yanındaki tuvaletlerin önünden geçerken anahtarı Victoire Ana'ya teslim etmişti; Roubaud, karısının yüzünden geç kalmış bir koca görüntüsüyle onu itiyordu. Geriye itilmiş şapkasıyla Roubaud sabırsız ve sert, yüzünü sıkı sıkı örten şapka tülüyle Séverine çekingen ve yorgunluktan bitkin gibiydi. Peron boyunca bir yolcu kalabalığı ilerliyordu; ona karıştılar, gözleriyle birinci mevki boş bir kompartıman arayarak vagonlar boyunca yürüdüler. Kaldırım hareketleniyor, hamallar baştaki furgona bagaj arabalarını sürüyordu; bir kondüktör, kalabalık bir aileyi yerleştirmeye uğraşıyordu; nöbetçi şef yardımcısı, bağlantı millerinin yerli yerine sıkıca bağlanmış olup olmadığını anlamak için elindeki işaret feneriyle bunlara göz gezdiriyordu. Roubaud sonunda boş bir kompartıman bulmuş, Séverine'i bindirmek üzereydi ki ana hatlar şef yardımcısı Mösyö Dauvergne'le birlikte orada dolaşan gar şefi Mösyö Vandorpe onları gördü. İkisi de elini arkada kavuşturmuş, katara eklenmekte olan vagonun manevrasını gözlüyordu. Selamlaşıldı, durup konuşmak gerekti.

Önce herkesi memnun edecek şekilde biten şu kaymakam işini konuştular. Sonra o sabah Havre'da meydana gelen ve telgrafla haber verilen kazadan söz ettiler. Perşembe ve cumartesi günleri altı otuz ekspresinin servisini yapan Lison isimli lokomotifin tren tam gara girdiği sırada bir piston kolu kırılmıştı. Tamir yüzünden Roubaud'nun hemşerisi makinist Jacques Lantier'yle Victoire Ana'nın kocası olan ateşçi Pecqueux iki gün orada kalacaktı. Séverine kompartımanın kapısı önünde ayakta durmuş, trene binmeden bekliyor, kocası sesini yükseltip gülerek yanındakilerle rahatça konuşur gibi yapıyordu. O sırada bir çarpma oldu, tren birkaç metre geriledi. Lokomotif, ilk vagonları, özel bir kompartıman sağlamak için eklenen 293 numaralı vagona doğru sürmüştü.

Şef kondüktör olarak trende bulunan, Dauvergne'in oğlu Henri, yüzü şapka tülüyle örtülü olmasına rağmen Séverine'i tanımış, ardına kadar açık duran kompartıman kapısının ona çarpmaması için seri bir hareketle kapıyı itmişti. Sonra gayet nazikçe özür diledi, gülümsedi; eklenen vagonun, trenin kalkışından yarım saat önce özel kompartıman isteyen Kumpanya İdare Meclisi üyelerinden biri için olduğunu anlattı. Séverine sebepsizce, sinirli sinirli, hafifçe güldü. Henri de işinin başına koştu; Séverine'in yanından gayet memnun ayrılmıştı, çünkü bu kadının çok hoş bir metres olacağını birçok defa aklından geçirmişti.

Saat altıyı yirmi yedi geçiyordu. Trenin hareketine üç dakika daha vardı. Bir yandan gar şefiyle konuşurken, bir yandan da uzaktan bekleme salonlarının kapılarını gözleyen Roubaud, birdenbire şeften ayrıldı. Séverine'in yanına döndü. Fakat vagon ilerlemişti. Boş kompartımana ulaşmak için birkaç adım yürümek zorunda kaldılar. Roubaud arkasına dönmüş karısını tartaklıyor, onu bilek gücüyle trene bindirmeye çalışıyordu; Séverine ise endişeli uysallığı içinde elinde olmaksızın merakla geriye doğru bakıyordu. Elinde sadece bir battaniye bulunan, geç kalmış bir yolcu gelmekteydi. Kalın paltosunun tamamıyla kalkık yakası öyle geniş ve yuvarlak şapkasının kenarı kaşlarının üstüne öyle eğikti ki havagazı fenerlerinin titrek ışıklarında yüzünde ancak bir parça beyaz sakal gözüküyordu. Gelgelelim yolcunun tanınmamak istediği açıktan açığa belli olduğu halde, Mösyö Vandorpe'la Mösyö Dauvergne ona doğru yürümüştü. Arkasından gittiler; yolcu onları ancak üç vagon ötede, özel vagonun önünde selamladı ve çarçabuk bindi. Oydu. Séverine titreyerek kendini sıranın üstüne bıraktı. Kocası, onu son kez elde ediyormuş gibi bileğini kavramış, ezercesine sıkıyor, aklına koyduğu işi yapacağına artık emin, sevinçten titriyordu.

Bir dakika sonra saat buçuğu çalacaktı. Bir gazete satıcısı akşam gazetelerini satmak için sırnaşıyor, bazı yolcular hâlâ peronda dolaşarak ellerindeki sigarayı bitirmeye çalışıyordu. Sonra hepsi trene bindi. Trenin iki başından kondüktörlerin kapıları kapayarak geldikleri işitiliyordu. Boş zannedip bindiği kompartımanın bir köşe-

sinde sessiz ve hareketsiz, koyu renkli bir insan şekli, galiba yas tutmakta olan bir kadın bulunduğunu görerek şaşıran ve canı sıkılan Roubaud, kapı yine açılıp da kondüktörlerden biri içeriye bir çifti ittiği zaman gerçekten öfkelenerek haykırışını tutamadı. Şişman bir erkekle şişman bir kadın olan bu çift nefes nefese sıraya çöktü.

Tren kalkmak üzereydi. Yeniden incecik bir yağmur yağmaya, yalnızca aydınlık camları, art arda kayan ufak pencereleri görülebilen trenlerin sürekli geçtiği karanlık alanı suya boğmaya başlamıştı. Yeşil ışıklar yanmıştı. Yer hizasında birkaç fener titreşmekteydi. Koskocaman bir karanlıktan başka hiçbir şey yoktu. Bu karanlığın ortasında, ana hatların zayıf bir havagazı ışığının solgun aydınlığı vuran sundurmaları gözüküyordu. Her şey karanlığa gömülmüştü. Gürültüler bile boğuklaşıyordu. Temizleme musluklarını açarak döne döne yükselen beyaz buhar yığınları salıveren lokomotifin homurtusundan başka ses işitilmiyordu. Bir hayalet kefeni gibi kıvrım kıvrım dolanan ve içinden nereden geldiği bilinmez kalın, siyah dumanlar geçen bir sis yükseliyordu. Gökyüzü bu dumanlarla yine karardı, kendi ateşiyle bir yangın kızıllığına bürünmüş olan Paris'in gece manzarası üzerinde bir kurum bulutu uçuyordu.

O zaman, makinistin yol istemesi için nöbetçi şef yardımcısı fenerini kaldırdı. İki düdük öttü; uzakta, makasçının kulübesi yanında kırmızı ışık kayboldu, yerine beyaz bir ışık geldi. Şef kondüktör furgon kapısında ayakta duruyor, hareket emrini bekliyordu. Bu emir verilince onu makiniste aktardı. Makinist yine uzun uzun düdük çaldı, regülatörünü açtı, makineye yol verdi. Yola çıkılıyordu. Önce hareket hissedilmeyecek kadar hafif oldu, sonra tren hızlanıverdi. Avrupa Köprüsü'nün altından süzüldü, Batignolles Tüneli'ne doğru daldı. Arkasındaki üç ışıktan, açık yaralar gibi duran o kan kırmızı üçgenden başka trenden hiçbir iz görünmüyordu. Gecenin ürpertili karanlığı içinde birkaç saniye daha onu görmek mümkün oldu. Şimdi artık koşuyordu tren, olanca hızıyla yola atılan bu treni artık hiçbir şey durduramazdı. Gözden kayboldu.

II

CROIX-de-Maufras'da,* demiryolunun ikiye ayırdığı bir bahçenin içindeki ev yola çaprazlamasına durur ve raylara o kadar yakındır ki geçen bütün trenler onu sarsar; bir tek yolculuk bu evin hatırda kalmasına yeter. Son hızla geçip giden yolcular onun bu yerde bulunduğunu bilirler; gelgelelim her zaman kapalı olan, batı yağmurlarının yosunlandırdığı külrengi pencere kanatlarıyla bir matem havası içinde orada terk edilmiş gibi duran bu bina hakkında hiçbir bilgileri yoktur. Bu kimsesiz ev, bir fersahlık çevre içinde tüm insanlardan uzak bu kaybolup gitmiş köşenin ıssızlığını daha da artırmaktadır.

Burada sadece demiryolu üzerinden geçen ve beş kilometre ötedeki Doinville'e giden yolun köşesinde hat bekçisinin evi bulunur. Duvarları çatlaklarla dolu, damının kiremitlerini yosun bağlamış bu bodur ev, çalılardan oluşan bir çitle çevrili, içinde evin kendisi kadar yüksek, büyük bir kuyu bulunan, sebze ekili bir bahçenin ortasında tek başına bırakılmış zavallı haliyle öylece durmaktadır. Araba yolunun demiryolu üzerinden geçtiği nokta Malaunay'la Barentin istasyonlarının tam ortasında ve her birine dört kilometre uzaklıktadır. Aslında bu yoldan pek az geçen olur. Yarı yarıya çürümüş eski bariyer, sadece oradan yarım fersah ötede, ormanın içindeki Bécourt taş ocaklarından taş getiren büyük yük arabalarına açılır. Buradan daha kıyıda köşede kalmış, insanlardan bu kadar ayrı bir yer düşünülemez, çünkü Malaunay tarafındaki uzun tünel yüzünden oradan hiçbir yol geçmez. Barentin'e de sadece hat bo-

* Romanda geçen tüm yer adları gerçek yerlere aitken, yalnızca Croix-de-Maufras yazar tarafından uydurulmuş bir yer adıdır. Yazar bu adı, *haç* anlamına gelen *croix* sözcüğü ile eski kullanımda kötülük anlamına gelen *mau* sözcüğünü kullanarak oluşturmuş, romandaki tüm cinayetlerin işlendiği bu yere kötülüğün kesişim noktasını çağrıştıran bir ad vermiştir. –*ed*.

yunca uzanan bakımsız bir patikadan gidilebilir. Bu sebeple buraya uğrayan az bulunur.

O akşam gün kararırken, gayet durgun, bulutlu bir havada, Havre treninden Barentin'de inen bir yolcu Croix-de-Maufras patikasını geniş adımlarla geçmekteydi. Burada çevre, aralıksız inip çıkan ova ve tepelerden, bir tür dalgalanmalı zeminden ibarettir; demiryolu buralardan geçerken kâh dolgular kâh yarmalar aşar. Demiryolunun iki tarafındaki bu sürekli engebeler, bu çıkış ve inişler karayollarını büsbütün sarplaştırır. Bu yüzden o çevrenin derin ıssızlığı iyice artar, beyazımtırak cılız topraklar çorak kalır. Ağaçlar tepeciklerde küçük korular oluştururken, dar vadiler boyunca söğütlerin gölgeleri altında ırmaklar akar. Daha başka çırçıplak kireçli tümsekler de vardır ve bunlar bir ölüm sessizliği, bir terk edilmişlik içinde birbirini izler. Genç ve gürbüz yolcu, işte bu kasvetli topraklar üzerinde kavuşan akşamın hüznünden kaçıp kurtulmak istercesine adımlarını hızlandırıyordu.

Yol bekçisinin bahçesinde sarışın, gürbüz, kalın dudaklı, iri yeşilimtırak gözlü, gür saçlarının altında daracık alınlı, on sekiz yaşında uzun boylu bir kız kuyudan su çekiyordu. Hiç güzel değildi. Bir erkek çocuk gibi kalçaları kaslı, kolları sertti. Patikadan doğru inen yolcuyu görür görmez su kovasını bıraktı, koşarak çalı çitin parmaklıklı kapısı önünde durdu.

"Vay! Jacques!" diye bağırdı.

Yolcu başını kaldırmıştı. Yirmi altısına henüz basmıştı, o da uzun boyluydu; gayet esmer, yuvarlak ve düzgün yüzlü, yakışıklı bir delikanlıydı, ne var ki fazla iri kemikli çenesi yüzünün bu düzgünlüğünü bozuyordu. Sert saçları bıyıkları gibi kıvırcık ve o kadar siyahtı ki teninin solgunluğunu artırıyordu. Bir makinist eli olmakla beraber küçük ve yumuşak kalmış ellerinde mesleğin silinmez izleri, o yağdan sararmış parmakları görülmese, güzelce tıraş edilmiş yanaklarının ince derisine bakıp onu kibar biri sanmak mümkündü.

Adam sadece:

"İyi akşamlar Flore," dedi.

Fakat sarı benekli, iri ve kara gözleri, onları solduran kızıl bir dumanla buğulanır gibi oldu. Gözkapakları kırpıştı; gözleri ani bir üzüntü, ıstırap derecesine varan bir huzursuzluk içinde öteye çevrildi. Hatta bütün bedeni kendiliğinden bir gerileme hareketi yapmıştı.

Genç kız, hareketsiz ve gözleri dimdik ona bakarak, genç adamın bir kadınla her karşılaştığında elinde olmadan kapılıp yenmeye çalıştığı bu ürpertiyi fark etmişti. Bu, onu büyük bir ciddiyet ve hüzün içinde bırakmış gibiydi. Sonra Jacques, Flore'un annesinin hasta ve dışarı çıkamayacak durumda olduğunu bildiği halde sıkıntısını gizleme isteğiyle onun evde olup olmadığını sorunca, genç kız sadece bir baş işaretiyle cevap verdi; kendisine değmeden geçebilmesi için geri çekildi, dimdik ve gururlu, hiçbir söz söylemeden yine kuyunun başına döndü.

Jacques hızlı yürüyüşüyle dar bahçeden geçti, eve girdi. Orada ilk odanın, hem yemek yenen hem oturulan geniş mutfağın ortasında, Jacques'ın çocukluğundan beri taktığı isimle Phasie Hala masanın yanında, ayakları eski bir atkıya sarılı halde, hasır bir iskemlede yalnız başına oturuyordu. Phasie Hala, Lantier ailesindendi ve babasının kuziniydi; kendisine isim analığı etmiş, Jacques altı yaşındayken babasıyla anası Paris'e kaçıp kayboldukları zaman onu yanına almıştı. Jacques, Plassans'da kalmış, sonra da Sanat ve Meslek Okulu'na gitmişti. Bundan dolayı bu kadına büyük bir minnettarlık duyar, hayatta ilerleyişini ona borçlu olduğunu söylerdi. Jacques, Orléans demiryollarında iki yıl çalıştıktan sonra Batı Demiryolu Kumpanyası'nda birinci sınıf makinist olduğunda, isim anasını gelip orada bulmuştu. Phasie Hala, ikinci kocası olan Misard isimli bir yol bekçisiyle evlenmiş, ilk kocasından olan iki kızıyla beraber Croix-de-Maufras denen bu kuş uçmaz kervan geçmez yere tıkılmıştı.

İriyarı, güçlü kuvvetli bir kadın olan eski güzel Phasie Hala, bugün daha kırk beş yaşında olduğu halde, zayıflamış ve sararmış, sürekli titremelerle sarsılıyor, altmışında görünüyordu.

Sevinçle haykırdı:

"Ne! Sen misin Jacques? Hay koca oğlan, ne kadar sevindim!"

Jacques onu yanaklarından öptü, iki günlük ani bir zorunlu izne ayrıldığını söyledi. Sürdüğü Lison isimli lokomotifin o sabah Havre'a geldiği zaman piston kolu kırılmıştı, tamirin yirmi dört saatten önce bitirilmesi mümkün olmadığından ancak ertesi akşam altıyı kırk geçe ekspresinde nöbet alacaktı. Bunun üzerine gelip onu görmek istemişti. Gece orada kalacak, Barentin'den ertesi sabah yedi yirmi altı treniyle gidecekti. Bunları söylerken, Phasie Hala'nın zayıflıktan erimiş elceğizlerini avuçlarında tutuyor, son mektubunun kendisini ne kadar endişeye düşürdüğünü söylüyordu.

"Ya evet, evladım, iyi değilim, hiç iyi değilim... Nasıl da düşüncelisin, seni göreceğim geldiğini nasıl da anlamışsın! İşinin çok sıkı olduğunu bildiğimden sana gel demeye de cesaret edemiyordum. Neyse, geldin işte; ne dertliyim, ne dertliyim, bir bilsen!"

Sustu, pencereden dışarı korkak korkak baktı. Kavuşan gün ışığının altında, yolun öte tarafında kocası görünüyordu. Misard, her beş altı kilometrede bir oturtulmuş ve katarların düzgün işlemesini sağlamak için telgraf cihazlarıyla birbirine bağlanmış nöbet yerlerinden, o salaş kulübelerden birinde bulunuyordu. Önce karısına, sonra Flore'a geçit bekçiliği görevi verilmiş, Misard da nöbetçiliğe atanmıştı.

Phasie Hala sanki kocası ne dediğini işitecekmiş gibi ürpererek sesini alçalttı:

"Galiba beni zehirliyor!" dedi.

Jacques kendisine söylenen bu sırrı işitince yerinde zıpladı. Onun da gözleri pencereye doğru yöneldi; yeniden o garip bulanıklıkla, altın benekli kara parlaklıklarını solduran o hafif kızıl buğuyla donuklaştı.

"Aman Phasie Hala, neler söylüyorsunuz?" diye mırıldandı. "Pek kendi halinde, pek zayıf bir adama benziyor."

Havre'a doğru giden bir tren geçmiş, Misard onun arkasından yolu kapatmak için kulübesinden çıkmıştı. Kolu kaldırıp işareti kırmızıya çevirirken Jacques ona bakıyordu. Kısa boylu, sıska, renksiz gibi duran seyrek saçlı ve sakallı, zayıf ve zavallı yüzlü bir adamdı. Üstelik sessiz, silik, öfkesiz, üstlerinin karşısında yerlere kadar

eğilecek derecede terbiyeli biriydi. Yolu kapadıktan sonra, nöbet defterine trenin geçiş saatini kaydetmek ve biri bir önceki nöbet kulübesine yolu açtıran, diğeri treni bir sonraki kulübeye haber veren iki elektrik düğmesine basmak için tekrar tahta kulübesine girmişti.

Phasie Hala:

"Ah! Sen onu tanımazsın," diye devam etti. "Bana mutlaka kötü bir şeyler yutturuyor diyorum sana... Ben ki ne kadar gürbüzdüm, onu yesem yiyebilirdim; oysa şimdi bu bücür, bu hiçten adam beni yiyor."

Sinsi ve korkak bir kinle coşuyor, sonunda derdini dinleyecek birini yakaladığına pek sevinmiş, içini boşaltıyordu. Ne akla uymuştu da tekrar evlenmiş, kendisi beş yaş büyük olduğu halde, biri altı yaşında diğeri sekizine bile basmamış iki kızı olduğu halde, böyle sinsi, meteliksiz, cimri bir herife varmıştı? Bu marifeti yapalı neredeyse on yıl olacaktı, on yıldır pişman olmadığı tek bir saat bile geçirmemişti. Tir tir titrediği bu dondurucu kuzey köşesinde bir sürgündü; iki çift laf edecek bir insan, bir komşu yüzü görmeden, öldürücü bir can sıkıntısı içinde sefil bir hayat yaşıyordu. Kocası eski bir ray döşeyicisiydi, şimdi kulübe nöbetçisi olarak bin iki yüz frank kazanıyordu; kendisiyse daha oraya geldiğinin ilk günü, şimdi Flore'un baktığı geçit için elli frank aylıkla çalışmaya başlamıştı. Bugün de gelecek de bundan ibaretti; insanlardan bin fersah uzaktaki bu kovukta yaşamak ve gebermek kaçınılmazdı. Başka hiçbir ümit yoktu. Anlatmadığı bir şey vardı ki o da hasta olmadan evvel, kocası balastta* çalışırken ve kendisi kızlarıyla birlikte geçidi tek başına beklerken, hiç olmazsa bir parça avuntusu olduğuydu; çünkü o zamanlar Rouen'dan Havre'a kadar bütün hat boyunca güzel kadın diye öyle bir ün salmıştı ki hat müfettişleri yoldan geçerken hep ziyaretine gelirdi; hatta çekişmeler bile olmuş, bir başka servisin çavuşları onu daha çok görebilmek için sürekli nöbette kalmıştı. Kocası bunlara bir engel değildi; herkese karşı saygılı, kapılardan süzülüp kaybolur, gider, gelir, hiçbir şey görmezdi. Ne var ki bu gönül eğlenceleri de bitmişti artık; o şimdi burada, bu yalnızlık ortasında,

* Balast: Demiryollarında traverslerin altına, şoselerde düzeltilmiş toprak üzerine döşenen taş kırıkları. –*ed*.

bu iskemle üstünde, vücudunun her saat bir parça daha eridiğini hissederek haftalarca, aylarca oturup duruyordu.

En sonunda:

"Diyorum sana, adam peşimde, bücür boyuna bakmadan beni bitirecek," dedi.

Birdenbire çalınan zilin sesi üzerine dışarıya aynı endişeli bakışı fırlattı. Bir önceki nöbet kulübesi Misard'a Paris'e doğru giden treni haber veriyordu. Camın önünde duran hat bölümleme aletinin ibresi o yönde eğilmişti. Misard zili susturdu, çıktı, iki defa boru öttürerek trenin geldiğini haber verdi. O sırada Flore geldi, bariyeri itti; sonra bayrağı kösele kılıfının içinde dimdik tutarak orada durdu. Bir dönemecin arkasında olduğu için görünmeyen ekspresin gitgide artan bir homurtuyla yaklaştığı işitildi. Tren, basık evi sürükleyip götürecekmiş gibi sarsarak, bir fırtına rüzgârının ortasında yıldırım hızıyla geçti. Flore hemen sebzelerinin başına dönmüştü. Misard, trenin arkasından yukarı çıkan hattı kapadıktan sonra, kırmızı işareti silmek için kolu basarak aşağı inen hattı tekrar açtı; çünkü bir zil sesi daha işitilmiş, aynı zamanda öteki ibre yukarı kalkmış, beş dakika evvel geçen trenin ilerideki nöbet kulübesini geçtiğini haber vermişti. Misard kulübeye döndü, her iki nöbetçi kulübesine haber verdi, trenin geçişini kaydetti, sonra bekledi. Bu, onun, orada yaşayarak, orada karnını doyurarak, üç satır gazete okuyamadan, hatta biçimsiz kafasının içinden tek bir düşünce bile geçemeden on iki saat boyunca durmadan gördüğü işti.

İsim anasının vaktiyle hat müfettişlerini kırıp geçirmesiyle alay eden Jacques gülümsemekten kendini alamadı.

"Belki de seni kıskanıyordur," dedi.

Fakat Phasie, zavallı donuk gözlerinde engel olamadığı bir gülüşle, acıyarak omuzlarını silkti:

"Ah! Evladım, ne söylüyorsun? O mu kıskanacak! Ezelden beri ona vız gelmiştir bu, onun cebinden bir şey çıkmasın yeter..."

Sonra vücudu yine ürpermeye başladı.

"Hayır, hayır, buna hiç aldırdığı yoktur," dedi. "O yalnız paraya bakar. Geçen sene mirasa konduğumda babamdan kalan o bin fran-

gı ona vermek istemedim de ondan bozuştuk, anlıyor musun? Bunun üzerine bu para sana uğursuzluk getirecek diye beni korkuttu. Dediği gibi de oldu, hastalandım. O tarihten beri de hastalık yakamı bırakmadı, evet, tam o tarihten beri..."

Genç adam anladı, kadının hastalık yüzünden fena fena şeyler düşündüğünü sanarak onu bu düşüncelerinden vazgeçirmeye çalıştı. Fakat Phasie, inancı kökleşmiş bir insan gibi, başını sallayarak ısrar ediyordu. Bunun üzerine Jacques:

"İyi ya," dedi, "eğer bu işe bir son vermek istiyorsanız, bundan kolay bir şey yok... Bin frangınızı verin ona."

Phasie olağanüstü bir çabayla yerinde doğruldu. Dirilmişti, şiddetle haykırdı:

"Bin frangımı mı, asla! Geberirim daha iyi... Ah oğlum, paralar saklandı, hem de sıkı sıkı saklandı, merak etme sen. Evin altını üstüne getirseler, bulabilirlerse aşkolsun! Kurnaz herif epey kurcaladı zaten. Geceleri bütün duvarlara vura vura yokladı, işittim. Arasın! Arasın! Sırf suratının asıldığını görmek zevki bana yeter, ben sabrederim. Bakalım hangimiz daha önce bıkacak, o mu, ben mi? Hiç güvenim kalmadı, onun el sürdüğü hiçbir şeyi ağzıma koymuyorum. Kuyruğu titretecek bile olsam, o benim bin frangımı eline geçiremeyecek. Toprakta gömülü kalsın daha iyi."

Bitkin bir halde, yeni bir boru sesiyle sarsılarak iskemlesine tekrar yığıldı. Boruyu çalan Misard'dı, bu defa nöbetçi kulübesinin kapısı eşiğinde Havre'a giden bir treni haber veriyordu. Phasie, mirası vermeme kararıyla içine gömüldüğü inada karşın, ondan gitgide artan gizli bir korku duyuyordu; bu, bir devin, vücudunu yemekte olduğunu hissettiği bir böcek karşısındaki korkusu gibiydi. Boru sesinin haber verdiği tren, Paris'ten on iki kırk beşte kalkmış olan yolcu treni, uzaktan boğuk bir gürültüyle geliyordu. Tünelden çıktığı, kırda daha yüksek sesle soluduğu işitildi. Sonra tekerleklerinin gök gürültüsünü andıran takırtısı içinde, vagonlarının koca yığınını sürükleyerek, karşı konulamaz bir kasırga kuvvetiyle geçti.

Jacques gözlerini pencereye doğru kaldırmış, içinde yolcuların yüzleri gözüken dört köşe küçük camların sıra sıra geçtiğini gör-

müştü. Phasie'nin kara düşüncelerini dağıtmak istedi, işi şakaya döktü.

"Cicianne," dedi, "bu kovukta bir kul görmediğinizden şikâyet ediyorsunuz... İyi ama şu kalabalığa bakın hele."

Phasie önce anlayamadı, hayretle:

"Nerede o kalabalık?" diye sordu. "Ha! Evet, şu geçip giden insanlar... Eksik olma! Onları tanımıyorum, hiçbiriyle konuşamam."

Jacques hâlâ gülüyordu:

"Ama beni tanıyorsunuz, sık sık buradan geçerken görüyorsunuz."

"Seni tanıyorum, doğru, treninin saatini de biliyorum, lokomotifinde görmek için seni gözlüyorum. Ama öyle uçuyorsun, öyle uçuyorsun ki! Dün elinle şöyle yaptın. Ama ben cevap bile veremiyorum. Yok, yok, insan yüzü görmek böyle olmaz."

Bununla beraber, yalnızlığının büyük sessizliği ortasında, yukarı çıkan ve aşağı inen trenlerin her gün önünden taşıyıp götürdüğü insan kalabalığını düşündükçe, Phasie Hala gözleri gece karanlığının çöktüğü demiryolunda öylece dalıp kaldı. Eli ayağı tutarken gidip geldiği, bayrağı elinde geçidin önünde dikilip durduğu zamanlar bu gibi şeyleri hiç düşünmezdi. Fakat erkeğiyle olan sinsi çekişmesinden başka düşünecek hiçbir şeyi olmadan bu iskemle üzerinde günlerce oturmaya başladığından beri, belli belirsiz, karışık hayaller kafasının içini allak bullak ediyordu. Gece gündüz evi sarsan ve olanca hızıyla kaçıp giden trenlerin fırtına gibi uçuşu arasında, bu kadar çok erkek ve kadının aralıksız önünden geçtiğini gördüğü halde, bu ıssızlığın ortasında derdini dökecek bir kul bulamadan yaşamak tuhafına gidiyordu. Elbette sadece Fransızlar değil yabancılar da, en uzak diyarlardan gelen insanlar, tüm dünya geçiyordu oradan; zira şimdilerde hiç kimse evine kapanıp oturamıyordu. Dedikleri gibi, bütün milletler yakında bir tek millet haline gelecekti. İlerleme dedikleri buydu işte; herkes kardeşti, hep beraber uzaklara, eşsiz, cennet gibi bir diyara doğru gidiyorlardı. Onları saymaya, vagon başına şu kadar hesabıyla ortalama bir sayı bulmaya çalışıyordu; fakat çok insan vardı, hesabın içinden çıkamıyordu. Çoğu zaman bazı yüzleri tanır gibi olurdu. Sarı sakallı bir bey vardı, gali-

ba İngiliz'di, her hafta Paris'e yolculuk ediyordu; bir de esmer genç bir kadın vardı, her çarşamba ve cumartesi düzenli olarak geçerdi. Ne var ki hepsi şimşek hızıyla geçip gidiyordu. Onları gördüğüne kesin olarak emin değildi; bütün çehreler birbirinin benzeriymiş gibi bulanıyor, karışıyor, birbirinin içinde kayboluyordu. Sel akıyor, geride kendinden bir iz bırakmıyordu. Onu asıl üzen şey, bu aralıksız gidiş geliş olurken, bunca bolluk ve bunca para oradan oraya gezdirilirken, hep böyle soluk soluğa koşuşan bu kalabalığın onun orada ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu bilmemesiydi. Öyle ki eğer kocası bir akşam onun hesabını görecek olsa, trenler onun ölüsünün yanı başında karşılaşmaya devam edecek, kimse bu ıssız evin bağrındaki cinayetin farkına bile varmayacaktı.

Phasie, gözleri pencerede, öylece kalmıştı; çok belirsizce hissettiği için uzun uzadıya anlatamadığı şeyi şöyle toparladı:

"Yoo! Güzel icat, doğrusu diyecek yok; insan çabuk gidiyor, daha bilgili olunuyor. Ama yabaniler yabani kalıyor. Daha iyi makineler de icat etseler boşuna, beride yabaniler bulunacak yine de."

Jacques yine başını salladı, kendisinin de onun gibi düşündüğünü söylemek istedi. Bir süreden beri, iki kocaman taş yüklü bir taşçı arabasına geçidi açmakta olan Flore'a bakıyordu. Bu yol sadece Bécourt taş ocaklarına giderdi, öyle ki geceleri geçit asma kilitle kilitlenir ve genç kız çok seyrek uyandırılırdı. Flore'un ufak tefek esmer bir genç olan taşçıyla teklifsizce konuştuğunu görünce Jacques:

"Bak sen!" diye haykırdı. "Cabuche hasta mı ki beygirleri kuzeni Louis sürüyor? Zavallı Cabuche, onu sık görüyor musunuz cicianne?"

Phasie cevap vermedi, derin derin göğüs geçirerek ellerini kaldırdı. Bu geçen sonbaharda olmuş bir faciaydı ki yüreğine işlemişti. Doinville'de Madam Bonnehon'un yanında oda hizmetçiliği yapan küçük kızı Louisette, bir akşam yara bere içinde deli gibi kaçmış, yavuklusu Cabuche'ün ormanda oturduğu eve gitmiş, orada ölmüştü. Başkan Grandmorin'i kızın ırzına geçmekle suçlayan söylentiler çıkmıştı, fakat bunu açıktan açığa söylemeye kimse cesaret edemiyordu. Anası bile işin aslını bildiği halde bu konuyu ağzına almaktan hoşlanmazdı. Yine de sonunda dedi ki:

"Hayır, artık buraya girmiyor. Sahiden bir yabani oldu. Zavallı Louisette, ne minik, ne beyaz, ne cana yakındı! Beni çok severdi, o olsaydı bana bakardı. Halbuki Flore... Yok! Şikâyet etmiyorum, ama kesinlikle aklından bir zoru var. Saatlerce ortadan kaybolur, hep kafasının dikine gider, üstelik de kibirli, kırıcı... Hep acı şeyler bunlar, acı."

Jacques onu dinlerken, şimdi demiryolundan geçmekte olan yük arabasını gözleriyle izliyordu. Arabanın tekerlekleri raylara takıldı, arabacı kamçısını şaklatmak zorunda kaldı. Flore da haykırıyor, atları hareketlendirmek istiyordu.

Genç adam:

"Vay canına!" dedi. "Bir tren gelmeye görsün... Öyle bir çorba olur ki ortalık!"

"Yoo! Korkma, Flore ara sıra sapıtır ama işini bilir, gözünü açar. Allaha şükür, beş sene oluyor hiç kaza çıkmadı. Eskiden bir adam ikiye biçilmiş. Bizim zamanımızda yalnızca bir inek ezildi, az kalsın treni yoldan çıkarıyordu. Ah! Zavallı hayvan! Gövdesini bir tarafta, kafasını ta ötede, tünelin yanında buldular. Flore işin başında oldukça insanın içi rahat edebilir."

Yük arabası geçmişti, tekerlek izlerinin üzerinden giden arabanın derin sarsıntılarla uzaklaştığı işitiliyordu. O zaman Phasie, zihnini durmadan meşgul eden konuya, onu kendi sağlığı kadar başkalarının sağlığıyla da uğraştıran düşüncesine döndü:

"Ee, sen nasılsın, tamamıyla iyileştin mi şimdi? Hani bizdeyken bir derdin vardı da doktor hiçbir şey anlamıyordu, hatırlıyor musun?"

Jacques'ın gözlerinde yine o kaçamaklı, endişeli bakış göründü:

"Çok iyiyim cicianne."

"Sahi mi? Hani kulaklarının arkasına bir ağrı girerdi, kafanı oyar gibi olurdu, birdenbire nöbetler gelirdi, zaman zaman kedere yakalanır, inine gizlenen bir hayvan gibi saklanırdın, bunların hepsi geçti mi?"

O söyledikçe Jacques daha fazla rahatsız oluyor, öyle bir huzursuzluk duyuyordu ki sonunda sert bir tavırla onun sözünü kesti:

"Emin olun ki çok iyiyim. Hiçbir şeyim yok, kesinlikle yok."

“Oh, aman ne iyi çocuğum... Senin hasta olman beni iyi edecek değil ya! Hem senin yaşında insan sağlıklı olmalı. Ah, sağlık, ondan iyi şey yok... Gidip başka yerde eğlenebilecekken beni görmeye gelmekle ne iyi ettin. Yemeği bizde yiyeceksin, değil mi? Yukarıda, tavan arasında, Flore’un odasının yanında yatarsın.”

O sırada bir boru sesi tekrar sözünü kesti. Ortalık kararmıştı; ikisi de pencereye doğru döndü, Misard’ın başka bir adamla konuştuğunu belli belirsiz seçebildiler. Saat altıya gelmişti, Misard nöbetini yerine gelen gece nöbetçisine devrediyordu. Cihazların durduğu rafın altında bir küçük masayla bir tabureden ve fazla ısıttığı için kapıyı daima açık tutmaya zorlayan sobadan başka eşyası bulunmayan bu kulübede geçirdiği on iki saatin ardından sonunda serbest kalacaktı.

Phasie Hala yine korkuya kapılmıştı.

“Hah! İşte geliyor,” diye mırıldandı.

Haber verilen tren gayet ağır, uzun mu uzun, homurtusu gitgide yükselerek geliyordu. Genç adam hastanın acıklı halini görerek üzülmüş, onu teselli etme isteğiyle sesini duyurabilmek için eğilmek zorunda kalmıştı:

“Beni dinleyin cicianne, eğer sahiden kötü niyetleri varsa benim işe karıştığımı anlayınca belki vazgeçer. Bin frangınızı bana emanet etseniz iyi olur.”

Phasie son bir isyanla:

“Bin frangımı mı!” dedi. “Ne ona veririm ne de sana! Dedim ya, geberirim daha iyi!”

O sırada tren, önüne çıkan her şeyi süpürürcesine kasırga şiddetiyle geçmekteydi. Ev bir rüzgâr sağanağına yakalandı, titredi. Havre’a giden bu tren çok yüklüydü; çünkü ertesi gün, pazar günü, bir geminin suya indirilmesinden dolayı şenlik vardı. Tren çok hızlı olduğu halde aydınlık kapı camlarından dolu kompartımanlar, sıkış tıkış oturmuş başların profilden görünüşleri seçilmişti. Bunlar birbiri arkasından geçiyor, kayboluyordu. Amma kalabalıktı! Vagonların geçip gidişi, makinelerin ıslığı, telgraf aletlerinin tıkırtısı, çan sesleri ortasında yine o sonu gelmez insan kalabalığı! Başı Paris’te, belkemiği tüm hat boyunca uzanmış, organları kollara ayrılan de-

miryollarıyla etrafa yayılmış, elleri ayakları Havre'da ve diğer varış şehirlerinde olan büyük bir vücuttu sanki bu; yere boylu boyunca serili, dev gibi bir yaratıktı. Makine yürüyüşüyle, zafer içinde, matematiksel bir kesinlikle geleceğe doğru giderek geçiyor, geçiyor, her iki uçta da insandan kalan tek şeyin, gizli ve daima canlı, sonsuz ihtirasla sonsuz suç olduğunu bile isteye bilmezlikten geliyordu.

Eve ilk gelen Flore oldu. Abajursuz küçük petrol lambasını yaktı ve sofrayı kurdu. Bir kelime bile konuşulmamıştı; genç kız pencerenin önünde ayakta duran ve başını öteye çeviren Jacques'a şöyle bir bakmakla yetindi. Sobanın üstünde lahana çorbası sıcak duruyordu. Flore çorbayı dağıtırken Misard da çıkageldi. Genç adamı orada görünce hiç şaşmadı. Belki geldiğini görmüştü fakat merak edip soru sormadı. El sıkıştılar, kısa iki üç söz konuştular, o kadar. Jacques, lokomotif piston kolunun kırılması hikâyesini, aklına ciciannesini görmek ve geceyi orada geçirmek geldiğini kendiliğinden anlatmak zorunda kaldı. Misard bu fikri uygun bulmuş gibi ağır ağır başını sallamakla yetiniyordu. Sofraya oturdular; önce sessiz bir şekilde, acele etmeden yemeye başladılar. Sabahtan beri içinde lahana çorbasının kaynadığı tencereden gözünü ayırmayan Phasie, kendisine verilen bir tabak çorbayı kabul etti; fakat kocası ayağa kalkıp da Flore'un vermeyi unuttuğu, içinde çiviler duran sürahideki demirli suyunu verdiği zaman buna hiç dokunmadı. Silik ve cılız haliyle, kötü, kesik kesik öksüren Misard, karısının, en küçük hareketlerini bile nasıl endişeli bakışlarla gözlediğini hiç fark etmiyor gibi görünüyordu. Sofrada tuz bulunmadığından Phasie tuz isteyince, Misard ona bu kadar tuz yediğine pişman olacağını, kendisini böyle hasta eden şeyin tuz olduğunu söyledi; sonra tuz almak için tekrar kalktı, bir kaşığın içine bir tutam koyup getirdi. Phasie kuşkusuzca tuzu aldı; tuz her şeyi temizler, diyordu. Bunun üzerine, birkaç günden beri havanın cidden ılık gittiğinden, Maromme'da yoldan çıkan bir trenden söz ettiler. Jacques yavaş yavaş ciciannesinin uyanıkken kâbus gördüğüne inanmaya başlıyordu, çünkü kendisi bu nazik, dalgın bakışlı, parmak boyunda adamın halinde şüphe edilecek hiçbir şey görmüyordu. Bir saatten fazla sofrada kaldılar. Boru

sesi iki defa işaret vermiş, Flore iki defasında da bir süre ortadan kaybolmuştu. Trenler geçerek sofranın üstündeki bardakları sarsıyor, fakat sofradakilerden hiçbirisi buna aldırmıyordu.

Boru sesi bir kere daha duyuldu; bu sefer, az önce sofrayı toplamış olan Flore tekrar gözükmedi. Annesiyle iki erkeği bir şişe elma rakısıyla sofra başında bırakmıştı. Üçü orada yarım saat daha oturdular. Sonra, bir süredir araştırıcı gözlerini odanın bir köşesine dikmiş olan Misard kasketini aldı, sadece bir iyi akşamlar diyerek çıktı. Nefis yılan balıkları bulunan civar derelerde balık kaçakçılığı yapar, suya daldırdığı ağlara gidip bakmadan dünyada yatıp uyumazdı.

O gider gitmez Phasie dikkatli dikkatli vaftiz oğlunun yüzüne baktı:

“Nasıl, inandın mı şimdi? Şurayı, şu köşeyi gözleriyle araştırdığını gördün mü? Paramı tereyağı çömleğinin arkasına saklamış olabileceğimi düşündü. Ah! Ben onu bilirim, eminim ki bu gece meraktan kurtulmak için gidip çömleği yerinden kaldıracak.”

Vücudunu yine ter basmıştı, her tarafı titriyordu:

“Bak, yine oldu işte. Mutlaka zehir verdi, paslı metelikler yutmuşum gibi ağzım acı. Oysa allah biliyor ya, elinden bir şey almadım. Deli olmak işten değil! Bu akşam hiç halim kalmadı, yatayım daha iyi. Eh, allahaısmarladık oğlum, öyle ya, eğer yedi yirmi altı treniyle gideceksen, o saat benim için fazla erken olur. Yine gel, olmaz mı? İnşallah beni yine burada bulursun.”

Jacques, Phasie’ye yardım etti, onu odasına götürdü; kadın yattı, bitkin bir halde uykuya daldı. Jacques yalnız kaldığında, kendisi de yukarı çıkarak tavan arasında onu bekleyen ot mindere uzanıp uzanmamaya karar veremedi. Fakat saat daha sekize on vardı, uyumak için daha erkendi. Zaman zaman bir trenin ani gürültüsüyle sarsılan loş ve uykulu evde küçük petrol lambasını yanar bırakarak dışarı çıktı.

Jacques dışarıda havanın ılıklığı karşısında şaşırdı. Herhalde yine yağmur yağacaktı. Gökyüzüne süt rengi, som bir bulut yayılmıştı. Bu bulutun arkasında kalarak ortada görünmeyen dolunay, bütün gökkubbeye kızılımsı bir aydınlık serpmekteydi. Jacques bu ışık

yardımıyla kırları iyiden iyiye seçiyor, çevresindeki tarlalar, tepeler, ağaçlar bu tekdüze ve ölgün, bir kandil ışığı gibi durgun aydınlıkta kara renklerle görünüyordu. Küçük sebze bahçesinin çevresini dolaştı. Sonra Doinville tarafındaki yol daha az yokuş olduğu için oraya doğru yürümek istedi. Fakat hattın öte tarafında çaprazlamasına oturtulmuş olan ıssız evin görüntüsü dikkatini çektiğinden, küçük kapıdan geçerek hattın üstünden aştı; çünkü geçit gece olduğu için kapalıydı. Bu evi gayet iyi tanıyordu Jacques; her yolculuğunda lokomotifin homurtulu sarsıntısı içinde oradan geçerken bu eve bakardı. Nedenini bilmeksizin hayatında bir önemi olduğunu belli belirsiz sezinlediği bu ev onun zihnini kurcalıyordu. Her seferinde önce evi orada bulamayacakmışçasına bir korku, sonra hâlâ orada olduğunu görerek bir tür huzursuzluk duyardı. Bu evin kapılarını ve pencerelerini hiçbir zaman açık görmemişti. Bu ev hakkında kendisine verilen tek bilgi, onun Başkan Grandmorin'e ait olduğuydu; işte o akşam da, burası hakkında daha fazla şey öğrenmek için etrafta dolaşma arzusu onu dayanılmaz bir şekilde kavramıştı.

Jacques uzun bir süre yolun üstünde, parmaklıklı kapının karşısında dikilip durdu. Bir şeyler anlamaya çalışıyor, geriye çekiliyor, ayaklarının ucunda yükseliyordu. Demiryolu bahçeyi bölerek basamaklı girişin önünde duvarlarla çevrili daracık bir yer bırakmıştı, arkadaysa yalnızca bir çalı çitle çevrilmiş oldukça geniş bir arazi uzanıyordu. Ev, bu puslu gecenin kırmızı yansıması altında o ıssızlığıyla kasvetli bir hüzün içindeydi. Jacques teninde bir ürperti duyarak uzaklaşmak üzereydi ki çitte bir aralık gözüne ilişti. Girmemenin korkaklık olacağı düşüncesi onu aralıktan içeri soktu. Kalbi çarpıyordu. Fakat yıkıntı halindeki limonluk boyunca yürüdüğü sırada, kapının önünde çömelmiş duran bir gölge onu birdenbire durdurdu.

Flore'u tanıyınca şaşırarak:

"Ne, sen misin?" diye haykırdı. "Ne yapıyorsun?"

Flore da şaşırarak irkilmişti. Sonra acele etmeden cevap verdi:

"Görüyorsun işte, ipleri alıyorum. Burada bir yığın ip bırakmışlar, kimsenin işine yaramıyor, çürüyüp gidiyor. Bana da her zaman ip gerek, onun için bunları almaya geldim."

Gerçekten de elinde koca bir makas, yere oturmuş, dolaşmış ipleri çözüyor, çözülmeyen düğümleri kesiyordu.

Genç adam sordu:

"Mal sahibi artık buraya gelmiyor mu?"

Flore gülmeye başladı:

"Ooo! Louisette olayından beri Başkan'ın Croix-de-Maufras'da burnunun ucunu bile göstermesi tehlikesi kalmamıştır. İşine bak sen, gönül rahatlığıyla alabilirim ipleri."

Jacques genç kızın söz ettiği feci macerayı hatırlayarak şaşalamış bir halde bir an sustu.

"Peki, sen Louisette'in anlattıklarına inanıyor musun? Başkan onu elde etmek istedi de Louisette kurtulmak isterken çırpındığı sırada mı yaralandı sence?"

Flore gülmeyi bıraktı, birdenbire öfkelendi, bağırdı:

"Louisette hiç yalan söylememiştir, Cabuche de söylememiştir. Cabuche benim dostumdur."

"Belki de şimdi sevdalındır, değil mi?"

"O mu? Daha neler! Ne yaman kahpe olmalıyım ki böyle bir şey yapayım... Yok, yok! Cabuche benim dostumdur. Sevdalım yok benim. Sevdalı istemiyorum."

Kumral gür saçlarının neredeyse gözlerinin üstüne kadar kıvırcıklandığı güçlü başını yukarı kaldırmıştı; gürbüz ve kıvrak vücudunun genel görünüşünden vahşi bir kararlılık enerjisi yükseliyordu. O çevrede Flore hakkında bir efsane yaratılmaya başlanmıştı. Birtakım kurtarma hikâyeleri anlatılıyordu. Tren geçerken atılıp bir arabayı yoldan çekip alması, Barentin rampasını tek başına inen ve azgın bir hayvan gibi doludizgin bir eksprese doğru koşan vagonu durdurması... Onun gücünü ortaya koyan bu kanıtlar hayret sebebi oluyor, erkeklerde ona karşı bir arzu uyandırıyordu. İşi biter bitmez hep kırlarda dolaştığı, gizli saklı köşeler arayıp kovuklarda sessiz, hareketsiz, göğe bakarak yattığı için, önceleri bu kızın kolayca elde edilebileceğini sanmışlardı. Fakat bu işe ilk kalkışanlar bu macerayı bir kere daha denemediler. Civardaki bir ırmakta saatlerce çırılçıplak yıkanmaktan hoşlandığı için kendi yaşındaki oğlanlar gidip onu

seyretmeyi âdet edinmişlerdi; Flore, gömleğini giymek zahmetine bile katlanmadan bu oğlanlardan birini yakalamış, öyle bir icabına bakmıştı ki artık hiç kimse onu gözetlemeye gelmiyordu. Sonra, tünelin öte başındaki Dieppe makasçısıyla olan macerası etrafa yayılmıştı. Ozil isminde, otuz yaşlarında, gayet namuslu olan bu çocuğa Flore bir parça cesaret vermiş gibiydi; bir akşam Ozil, genç kızın teslim olduğunu sanarak ona sahip olmaya kalkışmış, bir sopada ölmesine ramak kalmıştı. Flore bakire ve savaşçıydı, erkeği hor görürdü; bu yüzden de herkes onun aklından zoru olduğu sonucuna varmıştı.

Onun sevdalı istemediğini işitince Jacques şakaya devam etti:

"Ozil'le evlenme işin olmuyor mu yani? Her gün tünelin öte başına gidip onunla buluşuyormuşsun, öyle dediler bana."

Flore omuz silkti:

"Hah! Tam da buldun! Evlenecekmişim... Tünel hoşuma gidiyor da ondan gidiyorum. Gözümü dört açmazsam bir trenin gelip beni ikiye biçeceğini düşünerek karanlıkta iki buçuk kilometre çalataban gidiyorum. Trenler tünelin altında nasıl homurdanıyor, bir işitmeli... Ama Ozil canımı sıktı. Onu da istemiyorum."

"Demek başkasını istiyorsun, ha?"

"Ah! Bilmem... Doğrusu, istemiyorum!"

Gülmeye başlamıştı. Birazcık utanarak, ipin bir türlü çözemediği düğümüyle tekrar uğraşmaya koyuldu. Sonra, sanki işiyle pek ilgiliymiş gibi başını kaldırmadan sordu:

"Ya sen, senin sevdiğin bir kadın yok mu?"

Bu sefer de Jacques ciddileşti. Gözleri öteye çevrildi, karanlıkta uzaklara takılarak titreşti. Genç adam sert bir sesle cevap verdi:

"Hayır."

Flore devam etti:

"Tamam, senin kadınlardan nefret ettiğini söylemişlerdi bana. Hem ben seni daha dün tanımadım, sen insana hiçbir zaman gönül alıcı bir laf söylemezsin. Niçin söylemezsin bakayım?"

Jacques susuyordu. Flore sonunda elindeki düğümü bıraktı, onun yüzüne baktı:

"Yalnız lokomotifini mi seversin? Bu yüzden seninle alay ediyorlar, haberin var mı? Hep lokomotifini silip temizler, parlatır diyorlar, sanki yalnız onu okşamayı bilirmişsin gibi... Sana bunları senin dostun olduğum için söylüyorum."

Şimdi puslu gökyüzünün soluk ışığında Jacques da ona bakıyor, onun küçüklüğünü, daha o zamandan haşarı ve inatçı olduğunu, kendisi eve gelir gelmez vahşi bir kız tutkunluğuyla boynuna atılışlarını hatırlıyordu. Sonra onu sık sık gözden kaybetmiş, her görüşünde ise daha büyümüş, kendisini yine aynı şekilde omuzlarına sıçrayarak karşılayan, iri parlak gözlerinin aleviyle gitgide daha fazla şaşırtan bir genç kız halinde bulmuştu. Şimdi çok güzel, iştah verici bir kadın olmuştu Flore ve herhalde çok eskiden, gençliğinin ta derinliğinden beri kendisini seviyordu. Jacques'ın kalbi çarpmaya başladı; birden, genç kızın beklediği erkeğin kendisi olduğu hissine kapıldı. Damarlarındaki kanla beraber beynine doğru büyük bir sıkıntı yükseliyordu; içinden gelen ilk hareket, benliğini kaplayan huzursuzluğun ortasında oradan kaçmak oldu. Arzu onu öteden beri deliye döndürür, genç adam etrafı kan kırmızı görürdü.

Flore:

"Orada ayakta ne duruyorsun?" diye sordu. "Otursana."

Jacques yine kararsızlık içindeydi. Sonra bacakları birdenbire çok yorgun, aşkı bir kere daha denemek ihtiyacına yenik düşerek, onun yanına, ip yığının üstüne kendini bıraktı. Boğazı kupkuruydu, artık konuşmuyordu. Şimdi gayet neşeli, kendi sözleriyle kendisi de sersemleyerek, soluk soluğa kalacak kadar gevezelik eden sadece o gururlu, o sessiz Flore'du:

"Annemin kabahati Misard'a varmış olmasıdır, anlıyor musun? Bu adam ona kötü bir oyun oynayacak. Bana vız gelir, çünkü onun işlerinden bıktım artık, haksız mıyım? Ayrıca ne zaman karışmak istesem annem beni odama gönderiyor. Eh, ne hali varsa görsün o zaman! Benim ömrüm dışarıda geçiyor. Ben ileride olacak şeyleri düşünüyorum... Ha! Biliyor musun, bu sabah lokomotifle buradan geçerken seni gördüm. Nah! Şu çalılıklarda oturmuştum, oradan gör-

düm, ama sen hiç bakmıyorsun... Düşündüğüm şeyleri sana da söyleyeceğim, ama şimdi değil, sonra, iyice dost olalım, ondan sonra."

Makas Flore'un elinden kaymıştı. Jacques, hep sessiz, onun iki elini birden yakaladı. Genç kız kendinden geçmiş, ellerini ona bırakıyordu. Fakat genç adam onları ateş gibi yanan dudaklarına götürünce, Flore ürkek bir bakire hareketiyle sıçradı. Erkeğin bu ilk yaklaşması üzerine savaşçı dişi uyanıyor, şahlanıyor, dövüşe hazırlanıyordu:

"Hayır, hayır! Bırak beni, istemiyorum! Rahat dur, konuşalım... Erkeklerin aklı fikri bunda. Aman! Louisette, Cabuche'ün evinde öldüğü gün bana neler anlattı, sana söylesem! Gerçi ben zaten Başkan'ın çok şeylerini biliyordum, çünkü genç kızlarla beraber geldiği zamanlar burada çok kepazelikler görmüştüm. Bir tanesi var ki hiç kimse şüphe etmiyor, kocaya verdiği bir kız..."

Jacques dinlemiyor, işitmiyordu. Hoyrat bir kucaklayışla onu kavramış, dudaklarını dudaklarına bastırmıştı. Genç kız hafif bir çığlık kopardı; daha doğrusu, uzun zamandan beri saklı tuttuğu sevgisini itiraf eden çok derin, çok tatlı bir iniltiydi bu. Fakat hâlâ mücadele ediyor, bir çarpışma içgüdüsüyle ne olursa olsun razı olmuyordu. Zorla elde edilme isteğiyle Jacques'ı hem arzuluyor hem de onunla didişiyordu. Hiçbir şey söylemeden, göğüs göğüse, ikisi de nefes nefese, kim kimin sırtını yere getirecek diye uğraşıyorlardı. Bir an Flore üstün çıkacak gibi oldu, Jacques öyle sinirleniyordu ki genç kızın gerdanına atılmamış olsaydı Flore onu belki de altına alacaktı. Korsaj sökülüp atıldı; alacakaranlıkta, sert ve didişmekten kabarmış, süt gibi beyaz bir çift meme dışarı fırladı. Flore sırtüstü düştü; yenilmiş, teslim oluyordu.

O zaman Jacques, ona sahip olacağı yerde soluk soluğa durdu, yüzüne baktı. Bir öfkeye, bir vahşiliğe kapılır gibiydi; gözleriyle etrafta bir silah, bir taş, kısacası onu öldürecek bir şey aradı. İp parçaları arasında parıldayan makas gözüne çarptı, bir atılışta onu yakaladı; bu çıplak sineye, uçları pembe iki beyaz memenin ortasına saplayacaktı. Fakat büyük bir üşüme onu kendine getirdi, makası elinden attı, çılgın gibi kaçıp gitti. Flore ise gözleri kapalı, Jacques'ın karşı koyduğu için kendisini istemediğini sanıyordu.

Jacques hüzünlü gecenin ortasında kaçıyordu. Bir yamaçtaki patikayı koşa koşa çıktı, yine dar bir düzlüğe indi. Ayaklarının altında yuvarlanan çakıllardan ürktü; sola, çalılıkların arasına atıldı. Geri döndü, sağ tarafta boş bir düzlüğe vardı. Birdenbire aşağı indi, demiryolu kenarındaki çite çarptı. Homurtular içinde, alevler saçarak bir tren geliyordu. Jacques dehşete kapılmış bir halde önce anlayamadı. Evet, ya! Kendisi orada canıyla uğraşırken, tüm bu kalabalık, sürekli akıp giden bu insan seli yine oradan geçiyordu. Yine yürüdü, tırmandı, yeniden indi. Şimdi, uçurumlar gibi açılan derin yarmaların dibinde, ufku dev setler gibi kaplayan dolgularda, hep karşısına demiryolu çıkıyordu. Yer yer tepeciklerle dolu bu ıssız memleket, ekilmemiş arazinin kasveti ortasında, onun deliliğini dolaştırdığı çıkışsız bir labirent gibiydi. Dakikalardır o yokuş senin bu yokuş benim koşup durmaktaydı ki karşısında tünelin yuvarlak girişini, kara ağzını gördü. Yukarı çıkan bir tren homurdanarak, düdük çalarak oraya dalıyor, toprak tarafından içilip yok olarak arkasında yeri sarsan uzun bir sarsıntı bırakıyordu.

O zaman Jacques, bacakları bitik halde, hattın kenarına yığılarak yüzükoyun yere yattı, yüzünü otlara gömdü, hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Aman yarabbi! Artık iyi olduğunu sanmasına rağmen o iğrenç hastalık yine nüksetmişti, öyle mi? İşte onu, o kızı öldürmek istemişti! Bir kadın öldürmek, bir kadın öldürmek! Bu ses, gençliğinin ta derinliklerinden, arzunun artan ve çıldırtıcı ateşiyle kulaklarında çınlıyordu. Başkaları buluğun etkisiyle bir kadına sahip olmayı nasıl hayal ediyorsa, o da bir kadın öldürmek tutkusuyla yanıp tutuşmuştu. Öyle ya, kendini aldatamazdı; o teni, o sıcak ve beyaz göğsü görür görmez vücuduna saplamak için makası gerçekten de eline almıştı! Flore direniyor diye değil, hayır, canı öyle istemişti de ondan; içinde bunu yapmak için bir arzu vardı, öyle bir arzu ki eğer otları sıkı sıkı tutmamış olsa, onu boğazlamak için koşa koşa yine oraya giderdi. Onu öldürecekti, ha? Büyüdüğünü gördüğü Flore'u, kendisini o kadar derin bir muhabbetle sevdiğini hissettiği o vahşi çocuğu öldürecekti! Kıvrılan parmakları toprağa gömüldü, hıçkırıkları korkunç bir ümitsizlik içinde boğazını yırttı.

Bir yandan da sakinleşmeye çalışıyor, anlamak istiyordu. Kendisini başkalarıyla karşılaştırdığında ondaki ayrı taraf neydi acaba? Gençliğinde Plassans'da birçok defa kendi kendini sorgulamıştı. Gerçi anası Gervaise* onu çok genç, daha on beş buçuk yaşındaken doğurmuştu, fakat kendisi ikinci çocuktu, anası ilk çocuğu Claude'u** doğurduğunda daha on dördüne yeni basmıştı. İki erkek kardeşinden hiçbirisi, ne Claude ne de sonradan dünyaya gelen Étienne***, bu kadar çocuk bir anayla yine onun gibi yumurcak bir babadan, Gervaise'e nice gözyaşına mal olan o fena kalpli, yakışıklı Lantier'den bir hastalık almışa benzemiyordu. Kardeşlerinin de belki kendilerine göre hastalıkları vardı ama itiraf etmiyorlardı; hele Claude ressam olmak için öyle kendini yiyip bitiriyordu ki dehasının yarı delilik olduğunu söylüyorlardı. Aile hiç de sağlam değildi, çoğunun bir tahtası eksikti. Kendisi ara sıra bu atadan geçme kafa çatlaklığını pekâlâ hissediyordu. Sağlığı bozuk değildi, bunalımlarının uyandırdığı korku ve utanç vaktiyle onu zayıflatmıştı sadece; fakat varlığında birden denge kayıpları oluyor, sanki birtakım kırıklardan, deliklerden, her şeyin şeklini değiştiren bir tür büyük dumanın ortasında benliği kaçıp gidiyordu. O zaman artık kendine sahip olamıyor, sadece kaslarına, o kuduz hayvana boyun eğiyordu. Oysa içmiyordu da. Bir damla alkolün kendisini deliye çevirdiğini sezinlemiş, bir kadeh rakı bile içmiyordu. Giderek başkalarının cezasını, vaktiyle içmiş olan babaların, büyükbabaların, kanını bozan bu sarhoşlar soyunun cezasını çektiğini düşünmeye başlamıştı. Bu kan öyle zehirlenmişti ki onu kadın yiyen kurtlarla beraber derin ormanlara sürükleyen bir vahşilik haline gelmişti.

Jacques bir dirseğine dayanarak doğrulmuş, tünelin karanlık girişine bakarak düşünüyordu. Belinden ensesine doğru bir hıçkırık daha yükseldi, o zaman tekrar yuvarlandı, acıyla haykırarak başını

---

* Gervaise: Jacques'ın annesi olan Gervaise'in yaşamı, yazarın *Meyhane* adlı romanının konusunu oluşturmaktadır. –*ed*.

** Claude: Jacques'ın ağabeyi Claude'un yaşamı, yazarın *Eser* adlı romanının konusunu oluşturmaktadır. –*ed*.

*** Étienne: Jacques'ın küçük erkek kardeşi Étienne'in yaşamından bir kesit, yazarın *Germinal* adlı romanının konusunu oluşturmaktadır. –*ed*.

yerlere sürttü. O kız, o öldürmek istediği kız! Olanlar sanki makas kendi etine saplanıyormuşçasına şiddetli, korkunç bir görünüşle yeniden gözünün önüne geliyordu. Hiçbir düşünce onu yatıştırmıyordu. Onu öldürmek istemişti. Eğer göğsü çözük, memeleri çıplak, yine orada olsa, öldürürdü de. Gayet iyi hatırlıyordu, bu hastalık ona ilk defa henüz on altı yaşındayken, bir akşam akrabadan birinin kendisinden iki yaş küçük olan ufacık kızıyla oynarken gelmişti. Kız yere düşmüş, Jacques onun bacaklarını görmüş, saldırmıştı. Ertesi yıl, her sabah kapılarının önünden geçerken gördüğü bir başka kızın, küçük bir sarışının boynuna saplamak için bıçak bilediğini hatırlıyordu. O kızın boynu gayet dolgun, gayet pembeydi. Bıçağı saplayacağı yeri, kulak altındaki esmer lekeyi bile önceden belirlemişti Jacques. Sonra başkaları, daha başkaları, öldürmek için birden istek duyduğu bütün o kadınlar, sokakta yanından geçtiği, bir rastlantı sonucu yan yana geldiği kadınlar bir kâbus geçidi gibi gözünün önünden geçti. Hele birisini, tiyatroda yanında oturan ve çok yüksek sesle gülen bir yeni gelini hatırlıyordu ki genç kadının karnını deşmemek için bir sahnenin ortasında kaçıp gitmek zorunda kalmıştı. Mademki onları tanımıyordu, bu kadınlara karşı nasıl bir öfkesi olabilirdi? Her seferinde birdenbire gözünü bürüyen bir kuduzluk buhranı, sanki tam olarak hatırlayamadığı çok eski aşağılanmaların intikamını almak için her zaman tazelenen bir ihtiyaç kavrıyordu onu. Acaba bu çok uzaklardan, kadınların kendi nesline yaptıkları fenalıktan, mağaraların dibindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe biriken kinden mi ileri geliyordu? Nöbet geldiği zaman, dişiyi elde edip ona boyun eğdirmek için bir boğuşma zorunluluğu, başkalarının elinden sonsuza kadar çekilip alınan bir avmışçasına onu ölü olarak sırtına vurup götürmek için sapık bir ihtiyaç duyuyordu. Anlamak için harcadığı çabayla kafatası çatlıyor, kendi elinde olmayan, nedenini kavrayamadığı hareketlere sürüklenen bir insanın acısı içinde, kendisinin fazla cahil, fazla kalın kafalı olduğunu düşünüyor, sorularına cevap bulamıyordu.

Bir tren daha ışıklarının parıltısı içinde geçti, gürüldeyen bir yıldırım gibi tünelin içine daldı, orada söndü. Jacques, bu isimsiz,

umursamaz ve aceleci kalabalık sanki sesini işitmiş gibi hıçkırıklarını tutarak masum bir tavır takınmış, yerinden doğrulmuştu. Bu nöbetlerden sonra kimbilir kaç kez böyle en ufak gürültüde bir suçlu gibi yerinde sıçramıştı! Yalnızca lokomotifinin içindeyken rahat, mutlu, dünyadan kopuk yaşıyordu. Lokomotifi onu tekerleklerinin sarsıntısı içinde büyük bir hızla götürürken, Jacques eli hız kolunda, kendini tamamen yolu gözlemeye verip işaretleri izleyerek artık hiçbir şey düşünmüyor, her zaman fırtına gibi esen temiz havayı bol bol teneffüs ediyordu. Lokomotifi, kendisinden sadece mutluluk beklediği, yatıştırıcı bir sevgili gibiydi; bu yüzden onu bu kadar seviyordu. Sanat ve Meslek Okulu'ndan çıkınca, keskin zekâsına rağmen, bu işin kendisine yaşattığı yalnızlık ve kaybolmuşluk hislerinin hatırına makinistlik mesleğini seçmişti Jacques. Zaten hırslı biri de değildi. Dört yıl içinde birinci sınıf makinistliğe yükselmiş, ayda iki bin sekiz yüz frank kazanmaya başlamıştı. Ateşçilik ve yağcılık primleriyle beraber kazancı dört bin franktan fazlaya geliyor, Jacques da ondan öteye hiçbir hayal beslemiyordu. Kumpanya'nın iş öğretmek üzere aldığı tesviye işçilerinin, üçüncü ve ikinci sınıf arkadaşlarının hemen hepsinin işçi kızlarla evlendiklerini görmüştü; bu kadınlar bazen, trenlerin hareket saatlerinde, küçük yiyecek sepetleri getirdiklerinde gördüğü silik kadınlardı. Gözü yükseklerde olan arkadaşları, hele bir de okuldan çıkmış olanlar ise, hali vakti yerinde bir kadın, başı şapkalı bir hanımefendi bulmak ümidiyle evlenmek için depo şefi olmayı bekliyordu.

Jacques kadınlardan kaçıyordu, kadından ona neydi? Asla evlenmeyecekti; tek başına lokomotifini sürmekten, hiç durup dinlenmeden hep ama hep sürmekten başka geleceği yoktu. Onun için bütün şefleri, kendisini hiç içmeyen, haylazlık etmeyen, sıradışı bir makinist olarak tanıyordu. Bir tek hovarda arkadaşları onunla aşırı usluluğundan dolayı alay ederdi; diğerleri ise Jacques'ın hüzne düştüğü o anlarda, genç adam solgun gözleri ve sarımtırak yüzüyle susup kaldıkça, onun için gizli gizli endişe duyardı. Lokomotifinin kayıtlı bulunduğu Batignolles deposuna bakan Cardinet Sokağı'ndaki küçük odasında, tüm boş saatlerini hücresine kapanmış bir keşiş gibi

arzularının isyanını uykuyla bastırarak, yüzükoyun yatıp uyumakla geçirdiğini hatırlıyordu.

Jacques bir çabayla ayağa kalkmayı denedi. Bu ılık ve puslu kış gecesi orada, o otların üstünde ne işi vardı? Kırlar hâlâ karanlığa gömülüydü, gökyüzünden başka hiçbir tarafta ışık yoktu; ince sis gökyüzünü buzlu camdan çok büyük bir kubbe haline getiriyor, bu kubbenin arkasına gizlenmiş olan ay onu soluk ve sarı bir yansıyla aydınlatıyordu. Kara ufuk bir ölüm hareketsizliği içinde uyuklamaktaydı. Eh! Saat dokuz suları olsa gerekti, en iyisi eve dönüp yatmaktı. Fakat Jacques, uyuşukluğu ortasında, kendisini Misard'ın evine dönmüş, tavan arası merdivenini çıkıp Flore'un odasından basit bir tahta perdeyle ayrılmış yandaki ot yığınının üzerine uzanmış hayal etti. Flore orada olacaktı, kendisi onun nefes alışını işitecekti. Hatta Jacques kızın kapısını hiç kapamadığını biliyordu, isterse yanına gidebilecekti.

O zaman bütün vücudu yine ürpermeye başladı; bu soyunmuş, kendini koyuvermiş, vücudu uykunun sıcaklığıyla dolu kızın gözünün önüne gelen hayali onu yeni bir hıçkırıkla sarstı. Jacques bu hıçkırığın şiddetiyle bir kere daha yere kapandı. Onu öldürmek istemişti, öldürmek istemişti, tanrım! Eğer eve dönerse, birazdan gidip onu yatağında öldüreceğini düşündükçe soluğu kesiliyor, ölüm halleri geçiriyordu. İstediği kadar silahı bulunmasın, benliğini silmek için istediği kadar kafasını iki kolunun arasına saklasın, yine de hissediyordu ki içindeki erkek, kendi iradesi dışında, bir kızı zorla kaçırma içgüdüsünün kamçılaması ve eski hakaretin öcünü alma ihtiyacıyla kapıyı itecek, kızı boğacaktı. Hayır, hayır! Oraya dönmektense kırlarda serseri serseri dolaşarak geceyi geçirmek daha iyiydi. Bir sıçrayışta ayağa kalktı, tekrar kaçmaya başladı.

O zaman yine, korkuları gemi azıya almış bir köpek sürüsü gibi havlaya havlaya peşinden geliyormuşçasına, karanlık kırlarda alabildiğine yarım saat koştu. Tepelere tırmandı, dar boğazlara indi. Karşısına arka arkaya iki dere çıktı, ikisini de aştı, kalçalarına kadar ıslandı. Yolunu kesen her çalılık onu çileden çıkarıyordu. Tek düşüncesi kendinden, ötekinden, içinde varlığını duyduğu kuduz

hayvandan kaçmak, dosdoğru durmadan uzağa, hep daha uzağa gitmekti. Ne var ki o kuduz hayvan da alabildiğine koşuyor, Jacques onu kendisiyle birlikte sürükleyip götürüyordu. Yedi aydan beri onu başından defettiğini sanarak herkes gibi yaşıyordu; oysa şimdi baştan başlaması gerekti, sokakta rasgele yanından geçen ilk kadına saldırmamak için yine kendisiyle boğuşmak zorundaydı. Gelgelelim bu büyük sessizlik, bu geniş ıssızlık onu bir parça yatıştırıyor, bir kula rastlamadan yürüyüp durduğu bu kasvetli memleket gibi ıssız ve sessiz bir hayatın hayalini kurduruyordu. Farkına varmadan dönmüş olmalıydı; tünelin tepesinde, diken diken çalılıklarla dolu yokuşlarda geniş bir yarım daire çizdikten sonra hattın öte tarafında yine demiryoluyla karşılaştı. İnsanlarla karşılaşma endişesinin verdiği öfke içinde geriledi.

Sonra bir tepenin arkasından dolaşıp kestirmeden gitmek istedi, yolunu kaybetti; kendisini tekrardan demiryolu çitinin önünde, tam tünelin ağzında, biraz evvel hıçkırarak ağladığı çayırların karşısında buldu. Bezginlik içinde, kımıldamadan kalakalmıştı ki yerin derinliklerinden çıkan bir trenin önce hafifken saniyeden saniyeye artan gürültüsü onu durdurdu. Bu tren, Paris'ten altı buçukta kalkan ve oradan dokuz yirmi beşte geçen Havre ekspresiydi. Bu, Jacques'ın iki günde bir götürdüğü katardı.

Jacques, önce tünelin karanlık ağzının içinde çalı demetleri yanan bir fırın ağzı gibi aydınlandığını gördü. Sonra trenle beraber gelen gürültünün ortasında lokomotif, iri yuvarlak gözünün, parıltısı kırları delen, uzaktaki rayları alevden iki çizgiyle tutuşturan o öndeki fenerin göz kamaştırıcı aydınlığıyla beraber tünelden fırlayıverdi. Fakat bu yıldırım hızıyla geçip giden bir görüntüydü, hemen ardından vagonlar birbirini izledi. Vagon kapılarının ışıl ışıl aydınlık, dört köşe, ufak camlarından yolcu dolu olduğu görünen kompartımanlar öyle baş döndürücü bir hızla geçiyordu ki gözler bir an için gördüğü şekillerden daha sonra şüpheye düşüyordu. Jacques, tam çeyrek saniyelik süre içinde, bir özel kompartımanın şakır şakır ışık saçan camlarından, bir adamın bir başka adamı vagonun kanepesine yıkıp bastırdığını ve boğazına bir bıçak sap-

ladığını gayet açık bir şekilde gördü. O sırada siyah bir yığın, belki bir üçüncü şahıs, belki de devrilmiş birtakım eşyalar, öldürülenin çırpınan bacaklarına bütün ağırlığıyla çökmüş bulunuyordu. Tren uçup gitmişti bile; Croix-de-Maufras'ya doğru uzaklaşıp kayboluyor, karanlığın içinde arkasındaki üç ışıktan, o kırmızı üçgenden başka bir şey gözükmüyordu.

Genç adam olduğu yerde mıhlanıp kalmış, gürültüsü kırların ölüm sessizliği içinde sönen treni gözleriyle izlemekteydi. Acaba doğru mu görmüştü? Şimdi bundan kuşku duyuyor, bir şimşek ışığı içinde gelip giden bu görüntünün gerçekliğini iddia etmeye cesaret edemiyordu. Bu facianın aktörlerinden ikisinin de tek bir çizgisi bile hafızasında canlı olarak kalmamıştı. O koyu renkli yığın, öldürülenin üstüne düşmüş bir yolculuk battaniyesi olsa gerekti. Yine de öncesinde, çözük gür saçlar altında solgun ve ince bir yüz görür gibi olmuştu. Fakat hepsi birbirine karışıyor, rüyada gibi buhar olup gidiyordu. O yüz bir saniye tekrar gözünün önüne geldi, sonra tamamıyla silindi. Bu bir hayalden ibaret olsa gerekti. Bütün bunlar vücudunu buz gibi donduruyor ve ona o kadar olağanüstü görünüyordu ki az önce geçirdiği korkunç krizden ileri gelen bir kâbus oldukları sonucuna varıyordu.

Başı karmakarışık hayallerle ağırlaşmış olan Jacques bir saat kadar daha yürüdü. Bitkin bir haldeydi, gevşemeye başlıyordu, içini dolduran büyük bir üşüme ateşini alıp götürmüştü. Önceden verilmiş bir kararı olmadan Croix-de-Maufras'ya dönüp geldi. Sonra kendisini tekrar yol bekçisinin evi önünde bulunca içeri girmemeyi, duvarlardan birine bitişik küçük sundurmanın altında uyumayı düşündü. Fakat kapının altından bir ışık demeti sızıyordu. Jacques düşünmeden bu kapıyı itti. Beklemediği bir görüntü onu eşikte durdurdu.

Misard, köşedeki tereyağı çömleğini yerinden kaldırmış, dört ayak üzerinde yerde duruyor, yanına bir fener koymuş, duvara hafif yumruklar vurarak yokluyor, araştırıyordu. Kapının açıldığını duyunca yerinde doğruldu. Gelgelelim zerre kadar şaşalamadı, doğal bir tavırla:

“Kibritler yere düşmüştü de,” demekle yetindi.

Tereyağı çömleğini tekrar yerine koydu ve ekledi:

“Fenerimi almaya geldim, çünkü biraz önce eve gelirken yol üstüne serilmiş bir adam gördüm... Galiba ölmüş.”

Jacques, önce Misard’ı ciciannesinin suçlamaları hakkındaki şüphesini birdenbire ortadan kaldıran bir durumda, kadının parasını aramakla uğraşırken yakalamış olduğu düşüncesiyle şaşalamış, sonra ise bir ceset bulunduğu haberiyle o kadar heyecana kapılmıştı ki diğer faciayı, orada, o ıssız evde oynanan faciayı unuttu. Özel kompartımandaki sahne, bir adamın başka bir adamı boğazladığını gösteren o çok kısa süreli hayal yine aynı şimşek ışığıyla belirmişti. Benzi atarak sordu:

“Yol üstünde bir adam mı, nerede bu?”

Misard, yerde yatan adamı gördüğü sırada, dere diplerine saldığı ağlara yakalanmış iki yılanbalığı getirdiğini, öncelikle onları saklamak için eve kadar tabana kuvvet koştuğunu anlatacak oldu. Fakat sırrını bu çocuğa açmaya ne gerek vardı? Belirsiz bir el hareketiyle cevap verdi:

“Şurada, beş yüz metre ileride diyelim... Anlamak için ışık ister.”

O sırada Jacques tepesinde boğuk bir gürültü işitti. Öyle heyecanlıydı ki bu ses onu yerinden sıçrattı. Misard:

“Bir şey değil,” dedi. “Flore kımıldandı.”

Gerçekten de genç adam döşeme tahtasının üzerinde iki çıplak ayağın sesini tanıdı. Flore kendisini beklemiş olsa gerekti, aralık duran kapısından aşağıyı dinlemişti.

Jacques:

“Ben de sizinle beraber geleceğim,” dedi. “Ölmüş olduğuna emin misiniz?”

“Vallahi bilmem! Bana öyle geldi. Fenerle iyice görürüz.”

“Peki, sizce bu nedir? Bir kaza, değil mi?”

“Olabilir. Trenin altında ezilmiş bir adamdır yahut da yolcunun biri vagondan atlamıştır.”

Jacques titriyordu:

“Çabuk gelin! Çabuk gelin!”

Görmek, öğrenmek için hiç bu kadar büyük bir sabırsızlık duymamıştı. Dışarıda yol arkadaşı hiçbir heyecan duymadan, yusyuvarlak ışığı raylar boyunca yavaş yavaş ilerleyen fenerini sallaya sallaya hattı izlerken, o bu ağır yürüyüşe öfkeleniyor, önden koşuyordu. Bedensel bir arzuya, buluşma saatlerinde sevdalıların yürüyüşünü hızlandıran o iç ateşine benziyordu bu. Kendisini orada bekleyen şeyden hem korkuyor hem de vücudunun bütün kaslarıyla o tarafa doğru uçuyordu. Oraya varıp da inişli yolun yanına uzanmış duran siyah yığına çarpacak gibi yaklaşınca, topuklarından ensesine kadar bir ürpermeyle sarsılarak olduğu yerde çakılıp kaldı. İyice seçememenin verdiği sıkıntı, otuz adım geriden sallana sallana gelene karşı sövüp saymaya dönüştü:

"Hay allah kahretsin! Yürüsenize canım! Belki hâlâ yaşıyordur, kurtarırız."

Misard salındı, soğukkanlılığı elden bırakmadan ilerledi. Sonra fenerini cesedin üzerinde gezdirdi:

"Ooh! Geçmiş olsun! Hapı yutmuş bu!"

Herhalde bir vagondan tepetaklak devrilmiş olan adam, raylardan topu topu elli santimetre öteye yüzükoyun, karnı üstüne düşmüştü. Kafasında sadece gür ve beyaz saçları görülüyordu. Bacakları ayrıktı. Sağ kolu çıkmış gibi uzanırken, sol kolu göğsünün altına kıvrılmıştı. Çok iyi giyinmişti; mavi geniş bir paltosu, zarif potinleri, yumuşacık kumaştan iç giysisi vardı. Vücudunda hiçbir ezik izi yoktu, sadece boğazından çok kan akmış, gömleğinin yakası kana bulanmıştı.

Misard cesedi ses çıkarmadan bir iki saniye kontrol ettikten sonra sakince:

"Burjuvanın icabına bakmışlar," dedi.

Sonra ağzı bir karış açık, kımıldamadan duran Jacques'a döndü.

"El sürmemeli, yasaktır. Siz burada durup ona göz kulak olun, ben de Barentin'e koşup gar şefine haber vereyim."

Fenerini kaldırdı, bir kilometre direğine baktı.

"İyi! Tam 153 numaralı direkte," dedi.

Sonra fenerini yere, cesedin yanına bıraktı, ayaklarını sürüyerek uzaklaştı.

Yalnız kalan Jacques kımıldamıyor, yerdeki belli belirsiz ışığın bulanıklaştırdığı bu devrilmiş hareketsiz yığından gözünü ayırmıyordu. Yürüyüşünü hızlandıran heyecan, onu orada tutan korkunç çekim, bütün varlığından fışkıran şu acı düşünceye gelip dayanıyordu: Diğer adam, bıçağı çekmiş halde gözüne şöyle bir ilişen o adam, cesaret etmişti! O adam, arzusunun son sınırına kadar gitmişti; o adam, öldürmüştü! Ah! Kendisi de korkak olmasaydı, sonunda arzusunu yerine getirebilse, bıçağı saplayabilseydi! Bu arzu ona on yıldır rahat vermiyordu. Ateşinin başına vurduğu o anda, kendine karşı bir aşağılama, diğerine karşı hayranlık duyuyor, en çok da yerde yatanı görmeye, bu insan paçavrasını, bu kırılmış kuklayı, bir bıçak vuruşuyla canlı bir varlıktan şu bez parçasına dönüşen yaratığı görerek gözlerini doyurmaya ihtiyaç duyuyordu. Onun hayal ettiği şeyi diğeri gerçekleştirmişti, bu kadardı işte! Eğer o da birini öldürseydi, yerde yatacak olan şey bu olacaktı. Kalbi çatlayacak gibi çarpıyor, öldürmek için duyduğu şiddetli kaşıntı bu trajik ölümün karşısında bir şehvet hissi gibi artıyordu. Bir adım attı, korkuya alışan sinirli bir çocuk gibi daha fazla yaklaştı. Evet, cesaret edecekti, o da cesaret edecekti!

O sırada sırtından doğru gelen bir homurtu onu yan tarafa sıçramak zorunda bıraktı. Seyre o kadar dalmıştı ki bir trenin geldiğini duymamıştı bile. Ezilecekti; onu ancak lokomotifin sıcak nefesi, korkunç esintisi uyarabilmişti. Tren gürültü, duman ve alevden kasırgası içinde geçti. Yine çok kalabalık vardı, yığın yığın yolcu ertesi günkü şenlik için Havre'a doğru yola düşmüştü. Bir çocuk burnunu cama dayamış, karanlık kırlara bakıyordu; birtakım erkek yüzleri gözüktü, bir genç kadın camı açarak tereyağı ve şeker lekeli bir kâğıt attı. Tren, tekerleklerinin sürtünüp geçtiği bu cesede aldırış etmeden, neşe içinde uzaklara doğru uçup gitmişti bile. Ceset ise gecenin hüzünlü sessizliği ortasında, fenerin donuk ışığında hâlâ yerde yatıyordu.

O zaman Jacques, hazır yalnızken, onun yarasını görme hevesine kapıldı. Bir tek endişesi vardı; ölünün başına dokunduğunun fark edilebileceğini düşünüyor, çekiniyordu. Misard'ın gar şefiyle

birlikte kırk beş dakikadan evvel dönüp gelemeyeceğini hesaplamıştı. Dakikalar geçiyor, Jacques, Misard'ı, o ağırkanlı, durgun, sıska herifi düşünüyordu; onun da cesareti vardı, o da zehir yuttura yuttura büyük bir sakinlikle adam öldürüyordu. Demek ki adam öldürmek çok kolaydı, öyle mi? Herkes öldürüyordu. Yaklaştı. Yarayı görme isteği onu öyle şiddetle dürtüyordu ki âdeta teni tutuşuyordu. O yara nasıl bir şeydi, oradan ne akmıştı, bir görse, o kırmızı deliği bir görse! Ölünün başını dikkatle yerine yerleştirirse kimse farkına varmazdı. Fakat kararsızlığında itiraf etmediği başka bir korku, kanın kendisinden duyduğu korku vardı. Onda her zaman, her işte, korku arzuyla beraber uyanıyordu. Yine de bir çeyrek saat daha yalnız kalsa aklına koyduğunu yapacaktı. Tam o sırada yanı başında işittiği hafif bir gürültü onu ürpertti.

Bu, Flore'du; ayakta durmuş, onun gibi o da ölüye bakıyordu. Kazalara o da pek meraklıydı. Tren altında bir hayvanın ezildiği, bir insanın çiğnendiği duyulur duyulmaz onun kaza yerine koşacağına kesin gözüyle bakılabilirdi. Soyunmuşken tekrar giyinmiş, ölüyü görmek istemişti. İlk bakıştan sonra duraksamadı. Eğildi, bir eliyle feneri yukarı kaldırdı, öteki eliyle cesedin başını tuttu, çevirdi. Jacques:

"Dikkat et, yasaktır," dedi.

Fakat o omuz silkti. Fenerin sarı ışığında ölünün yüzü meydana çıkmıştı. İri burunlu, gençken sarışın bir erkek olduğunu gösteren kocaman açılmış mavi gözlü bir ihtiyar başıydı bu. Çenenin altında alabildiğine açılmış korkunç bir yara gözüküyordu. Bu, boynu kesen derin bir yarıktı; sanki bıçak yaranın içinde tersine döndürülüp girdiği yeri karıştırmıştı. Cesedin göğsünün sağ tarafı tamamen kan içindeydi. Sol tarafta, paltonun yakasındaki ilikte bir kumandan rozeti oraya sıçramış bir kan pıhtısı gibi duruyordu.

Flore hafif bir şaşkınlık nidası savurdu:

"A! İhtiyar!"

Jacques da onun gibi başını uzatmış, daha iyi görmek için saçları onun saçlarına karışarak eğilmişti; boğulur gibi oluyor, bu manzarayı sindire sindire seyrediyordu. Bilinçsiz bir halde o da:

"İhtiyar... İhtiyar..." dedi.

"Evet, ihtiyar Grandmorin... Başkan."

Flore ağzı çarpık, gözleri dehşetten alabildiğine açık bu solgun yüzü bir an daha inceledi. Sonra ölüm katılığıyla donmaya başlayan başı bıraktı. Baş yine yere düştü, yara örtüldü.

Flore daha yavaş sesle:

"Artık kızlarla fingirdemeye paydos!" dedi. "Mutlaka onlardan birinin yüzünden olmuştur bu. Ah! Zavallı Louisette'çiğim. Ah! Domuz herif, oh olsun!"

Sonra uzun bir sessizlik başladı. Feneri yere bırakan Flore, Jacques'a aheste bakışlar fırlatarak bekliyordu; genç kızdan aralarındaki cesetle ayrılan Jacques ise az önce gördüklerinin içinde kaybolmuş, yok olmuş gibi yerinden hiç kımıldamamıştı. Saat on bire geliyor olsa gerekti. Akşam aralarında geçenlerden sonra ilk sözü söylemeye çekiniyordu genç kız. O sırada birtakım sesler işitildi. Babası gar şefini getirmekteydi. Flore onların kendisini görmesini istemediğinden sonunda konuştu:

"Yatmaya eve gelmeyecek misin?"

Jacques ürperdi, bir saniye kadar duraksar gibi oldu. Sonra bir çabayla, ümitsiz bir gerileme hareketiyle:

"Hayır, hayır!" dedi.

Flore hiçbir hareket yapmadı, fakat aşağı doğru sarkan kollarının duruşu canının çok sıkıldığını gösteriyordu. Daha önceki karşı koyuşunu affettirmek ister gibi gayet cana yakın bir tavır aldı:

"Demek eve gelmeyeceksin," diye yineledi, "demek seni göremeyeceğim, öyle mi?"

"Evet, öyle!"

Sesler yaklaşıyordu. Jacques bu ölüyü özellikle aralarına sokuyormuş gibi göründüğünden, Flore onun elini sıkmaya gerek görmeden, çocukluklarındaki arkadaşlıkları sırasında alışık oldukları veda selamını bile vermeden uzaklaştı; hıçkırıklarla boğulur gibi kısık kısık soluyarak karanlığın arasında kayboldu.

Gar şefi, yanında Misard ve iki ekip işçisiyle tam o sırada geldi. Ölünün kimliğini o da belirledi, Başkan Grandmorin'in ta kendisiy-

di bu. Onu Doinville'de yaşayan kız kardeşi Madam Bonnehon'un evine her gelişinde istasyonuna inerken gördüğü için tanıyordu. Cesedin yerde kalması gerekliydi. Onu yanındaki adamlardan birinin getirdiği kaputla örttürdü sadece. Rouen savcısına haber vermek üzere Barentin'den bir memur on bir treniyle oraya gitmişti. Fakat savcı sabahın beşinden altısından evvel gelemezdi, çünkü sorgu yargıcını, mahkeme zabıt kâtibini, bir de doktoru beraberinde getirmesi gerekiyordu. Onun için gar şefi ölünün yanına nöbetçiler dikti. Bütün gece sırayla onu bekleyeceklerdi, yanında hep elinde fenerle bir adam bulunacaktı.

Jacques, Barentin'den Havre'a yediyi yirmi geçe hareket edeceği için, Barentin istasyonuna gidip bir hangarda yatmaya karar verinceye kadar orada kımıldamadan, kafası bir düşünceye takılı, uzun bir süre daha durdu. Sonra beklenen sorgu yargıcı aklına gelince kendini suçlu hissediyormuş gibi bocaladı. Ekspres geçerken gördüğü şeyi söylemeli miydi acaba? Önce söylemeye karar verdi, sonuç olarak kendisinin hiçbir korkusu yoktu. Zaten kuşkusuz görevi de buydu. Fakat sonra neye yarayacak diye düşündü; kesin olan tek bir şey söyleyemeyecek, katil hakkında açık bir bilgi vermeye cesaret edemeyecekti. Bu işe karışıp da hiç kimsenin işine yaramayacak şekilde vakit kaybetmek ve heyecanlanmak aptallık olurdu. Yok, yok, bir şey söylemeyecekti! Sonunda çekilip gitti, giderken de fenerin yuvarlak sarı ışığında cesedin yerde oluşturduğu siyah tümseği görmek için iki defa dönüp baktı. Çorak tepelerle dolu bu ıssız yerin kasvetli görüntüsünün üstüne sisli gökten şiddetli mi şiddetli bir soğuk iniyordu.

Arka arkaya başka trenler geçmişti, gayet uzun bir tren Paris yönünde geliyordu. Hepsi de o amansız makine kudretleriyle ilerleyerek karşılaşıyor, bir başka adam tarafından gırtlağı kesilen bu adamın bedeninden yarı ayrılmış başının yanından umursamazca sürtünüp geçerek uzaktaki hedeflerine, geleceğe doğru uçup gidiyordu.

III

PAZARA rastlayan ertesi gün, Havre'ın bütün çan kulelerinde saat beşi çalmıştı ki Roubaud, nöbetini almak üzere garın sundurması altına indi. Ortalık hâlâ simsiyah gece karanlığı içindeydi, fakat denizden esen rüzgâr artmış, sisleri ileriye doğru sürerek Sainte-Adresse'den Tourneville Kalesi'ne kadar yayılan tepelerin yamaçlarını kaplıyor, batı tarafında açık denizin üstündeki bulutların biraz sıyrıldığı noktada son yıldızların parıldamakta olduğu bir gök parçası gözüküyordu. Sundurmanın altında havagazı lambaları, sabahın o erken saatindeki rutubetli soğukta solgun ışıklarıyla hâlâ yanıyordu. Orada demiryolu işçilerinin gece nöbetçisi şef yardımcısının gözetimi altında hazırlamakta olduğu ilk Montivilliers katarı duruyordu. Salonların kapıları açılmamıştı, uyku sersemi garda peronlar boydan boya ıssızdı.

Roubaud yukarıda bekleme salonlarının üstündeki evinden çıkarken, kasadarın karısı Madam Lebleu'nün memur lojmanlarının bulunduğu ana koridorun ortasında kımıldamadan durduğunu gördü. Bu kadın haftalardan beri geceleyin kalkıyor, gar şefi Mösyö Dabadie'yle aralarında gizli bir gönül ilişkisi bulunduğundan şüphelendiği gişeci Matmazel Guichon'u gözetliyordu. Gerçi hiçbir zaman en küçük bir şey yakalamamış, hiçbir gölge görmemiş, hiçbir nefes işitmemişti. O sabah da çabucak evine dönmüş, yalnız Roubaud'ların evinde, kocası kapıyı açıp kapayıncaya kadar geçen üç saniyelik zaman içinde, her sabah saat dokuza kadar yatakta siftinen karısı güzel Séverine'in giyinmiş, taranmış, ayakkabıları ayağında yemek odasında ayakta durduğunu görüp şaşırmıştı.

Bunun üzerine Madam Lebleu, kocası Lebleu'yü uyandırarak bu olağanüstü olayı haber vermişti. Bir akşam evvel kaymakam işinin

ne olduğunu öğrenme merakıyla saat on biri beş geçe gelen Paris ekspresinden önce yatağa girmemişlerdi. Fakat Roubaud'ların yüzünde her günkünden başka bir ifade göremedikleri için durumlarından bir anlam çıkaramamış, sonra da gece yarısına kadar kulak kabartmışlardı. Komşuların evinden en ufak bir gürültü işitilmemişti, gelir gelmez derin bir uykuya dalmış olsalar gerekti. Yolculukları herhalde iyi bir sonuç vermemişti, yoksa Séverine bu kadar erken saatte uyanmazdı. Kasadar, Séverine'in suratının ne âlemde olduğunu sorunca karısı tarif etmeye çalışmıştı. Yüzü gergin ve sapsarıydı, siyah saçlarının altında iri mavi gözleri çok açık renk görünüyordu, hiç kımıldamadan bir uyurgezer gibi duruyordu. Her ne halse, o gün akşama kadar işin iç yüzü anlaşılırdı.

Roubaud aşağıda gece nöbetindeki arkadaşı Moulin'i buldu. Ondan nöbeti devraldı. Moulin birkaç dakika daha orada dolaştı, Roubaud'yla konuştu, bir gün evvel geçen ufak tefek olaylar hakkında ona bilgi verdi. Birtakım serseriler emanet odasına girerken yakalanmıştı, üç memur serkeşlikten uyarı almıştı, Montivilliers katarı hazırlanırken bağlama kancası kopmuştu. Roubaud durgun bir yüzle susmuş dinliyordu; yalnızca bir parça solgundu, herhalde yorgunluğu tamamen geçmemişti, etrafı morarmış gözlerinden de bu anlaşılıyordu. Arkadaşı artık susmuş olmasına karşın, Roubaud sanki daha başka olaylar bekliyormuşçasına ona hâlâ soru sorar gibi bakıyordu. Fakat berikinin başka bir diyeceği yoktu. Roubaud başını eğdi, bir süre yere baktı.

İki arkadaş peron boyunca yürüyerek kapalı bekleme salonunun sonuna kadar gitti. O noktada sağda bir depo alanı vardı, bir gün önce gelerek ertesi günkü katara takılan vagonlar burada dururdu. Roubaud başını kaldırmış, gözleri tam o sırada bir havagazı lambasının titrek ışığıyla aydınlanan 293 numaralı birinci mevki özel vagona ilişmişti. Beriki haykırdı:

"Aman, unutuyordum!"

Solgun yüzü kızaran Roubaud, hafif bir hareket yapmaktan kendini alamadı.

Moulin tekrar:

"Unutuyordum," dedi, "bu araba gitmeyecek, bu sabah altı kırk ekspresine bağlamayın."

Kısa bir sessizlik oldu, sonra Roubaud gayet doğal bir sesle sordu:

"Ya, neden?"

"Çünkü bu akşamki ekspres için bir özel vagon tutuldu. Bugün akşama kadar başka bir özel vagon gelip gelmeyeceği belli olmaz, bunu tutmak uygun olur."

Roubaud hâlâ dikkatle onun yüzüne bakıyordu.

"Şüphesiz," diye cevap verdi.

Fakat zihnini başka bir düşünce kurcalıyordu, birdenbire köpürdü:

"Bu ne pislik! Şu keratalaların nasıl temizlik yaptığına bakın! Bu vagonda bir haftalık toz varmış gibi görünüyor."

Moulin:

"Oh!" dedi. "Trenler saat on birden sonra geldi miydi işçiler bir süpürge bile vurmaz... Laf olsun diye bir gözden geçirirlerse yine iyi. Geçen akşam kanepede uyuyan bir yolcuyu unutmuşlar, adam ta ertesi sabah uyanmış."

Sonra esnemesini bastırmaya çalışarak yukarıya yatmaya çıkacağını söyledi. Tam giderken ani bir merakla geri geldi:

"Ha, sahi! Şu sizin kaymakam işi halledildi, değil mi?"

"Evet, evet, yolculuğum çok iyi geçti, memnunum."

"Oh, âlâ... Unutmayın, 293 gitmeyecek."

Roubaud peronda yalnız kalınca, bekleyen Montivilliers trenine doğru yine ağır ağır yürüdü. Salonların kapıları açıldı, yolcular gözüktü. Yanlarında köpekleriyle birkaç avcı, pazar tatilinden yararlanan bir iki dükkâncı ailesi, kısaca az bir kalabalık vardı. Fakat o günün ilk treni olan o katar gittikten sonra Roubaud boş duramadı, hemen Rouen'a ve Paris'e gidecek olan beş kırk beş yolcu katarını hazırlatmak zorunda kaldı. Sabahın o erken saatinde az memur bulunduğu için nöbetçi şef yardımcısının işi çok ve karışık olurdu. İşçilerin teker teker depo alanından alınıp taşıyıcı üstüne konan vagonları iterek sundurma altına getirmesinden ibaret manevraya gözlemcilik ettikten sonra yolcu salonuna koştu, biletlerin dağıtımı

ve bagajların kaydı işlerine bir göz attı. Askerlerle bir memur arasında kavga çıkmıştı, ona karışmak zorunda kaldı. Buz gibi soğuk esen havanın ortasında, uykudan gözleri hâlâ şiş şiş, karanlıklarda itilip kakılmaktan öfkeli, tir tir titreyen halkın arasında yarım saat daha didindi, kendi derdiyle hiç ilgilenmedi. Sonra yolcu treni kalkıp da gar serbestleyince çabucak makasçının odasına gitti; o yanda işin yolunda olduğunu görmek istiyordu, çünkü bir başka tren, geciken Paris ekspresi gelmekteydi. Roubaud yeniden gara döndü, bu trenin boşalmasına baktı, yolcu kalabalığının biletlerini verip otel arabalarına dolmasını bekledi. O tarihte bu arabalar sundurmanın altına girer, orada demiryolundan yalnızca bir tahta perdeyle ayrılmış bir yerde beklerdi. Roubaud bu işi de gördükten sonra, tekrar ıssızlaşan ve sessizleşen garda ancak o zaman bir an soluk alabildi.

Saat altıyı çalıyordu. Roubaud kapalı salondan ağır adımlarla çıktı, dışarıda boş meydanla karşılaşınca başını kaldırdı, şafağın sonunda söktüğünü görerek nefes aldı. Açık denizden esen rüzgâr sisi tamamıyla süpürmüştü, güzel bir günün berrak sabahı başlıyordu. Kuzeye doğru baktı; Ingouville kıyılarının, mezarlığın ağaçlarına kadar, solgun gökyüzünde morumsu bir çizgi halinde ayırt edildiğini gördü. Sonra güneye ve batıya döndü, denizin üstünde filo halinde ağır ağır yüzen beyaz bulutlardan geriye kalanları gördü. Doğu tarafındaysa Seine nehri ağzının oluşturduğu kocaman girinti yaklaşan güneşin doğuşuyla kızarmaya başlıyordu. Roubaud, dalgın bir hareketle, serin ve temiz havayla alnını serinletmek ister gibi, gümüş sırma işlemeli kasketini çıkarmıştı. Solda trenlerin varış yeri ve lokomotif deposuyla, sağda kalkış yeriyle, gar eklentilerinin geniş ve düz sahasının koskoca bir şehir oluşturduğu bu alışık olduğu ufuk onu sakinleştiriyor, hep aynı sürüp giden günlük işinin huzurunu ona yeniden kazandırıyor gibiydi.

Charles-Laffitte Sokağı'nın duvarı üzerinden fabrika bacaları tütüyor, Vauban havuzu boyunca uzanan antrepolarda duran koskoca kömür yığınları gözüküyordu. Öteki havuzlardan bir uğultu yükselmeye başlamıştı. Marşandiz trenlerinin düdük sesleri, rüzgârla gelen denizin sesi ve kokusu Roubaud'ya o günkü şenliği, denize indirilecek ve etrafına kalabalık üşüşecek şu gemiyi hatırlattı.

Yeniden kapalı alana döndüğü zaman, işçileri altı kırk ekspresini hazırlamakla uğraşır buldu; adamların 293'ü taşıyıcıya koyduklarını sandı, serin sabahın verdiği bütün dinginliği ani bir öfke patlaması içinde kayboldu:

"Hay allah kahretsin! O vagon değil! Bırakın şunu. Akşama gidecek o."

Ekip şefi, arkadaki bir başka vagonu almak için o vagonu sadece ittiklerini anlattı. Fakat o, her türlü ölçüyü aşan öfkesiyle kulakları tıkanmış, işitmiyordu:

"Vay beceriksiz keratalar, şuna dokunmayın diyorum!"

Sonunda işi anlayınca da öfkesi geçmedi. Bu sefer de garın kullanışsızlığını diline doladı, bir vagonu yerinde çevirmenin bile mümkün olmadığını söyledi. Hattın ilk yapılan garlarından biri olan bu bina, köhne çatılı depo alanı, dar camlı, ahşap ve çinkodan sundurması, her tarafı çatlak, çıplak ve kasvetli yapılarıyla gerçekten yetersizdi, Havre'a layık değildi.

"Yüz kızartıcı şey! Nasıl oluyor da Kumpanya burayı hâlâ yıkmıyor bilmem."

Her zaman gayet düzgün ve disiplinli bir adam olan Roubaud'nun böyle uluorta konuştuğunu görerek şaşıran ekip işçileri ona bakıyordu. Bunun farkına vardı, birdenbire sustu. Sonra sessiz, kaskatı, manevrayı gözlemeye devam etti. Dar alnında memnuniyetsizliğini gösteren bir kırışık ortaya çıkmıştı; diken diken kızıl sakallı, yuvarlak ve kırmızı yüzü derin bir kararlılık sergiliyordu.

O andan itibaren Roubaud olanca soğukkanlılığını takındı. Ekspresle hararetli bir biçimde uğraştı, her ayrıntıyı kontrol etti. Bağlamaları gevşek yapılmışa benzetti, bunların kendi gözünün önünde sıkıştırılmasını istedi. Karısının ahbabı olan bir anneyle iki kızı, kendilerini yalnızca kadınlara ait kompartımana yerleştirmesini rica ettiler. Sonra hareket işaretini vermek için düdük çalmadan önce, trenin kurallara uygun olarak hazırlanmış olup olmadığını bir kere daha gözden geçirdi; ardından da bir dakikalık dalgınlığı insanların canına mal olabilen kimselerin o keskin bakışıyla katarın uzaklaşmasını uzun uzun gözledi. Bu işi bitirir bitirmez, gara

girmekte olan bir Rouen katarını karşılamak üzere demiryolunu aşıp karşı tarafa geçti. Her gün karşılıklı haber alıp verdiği bir posta memuru da o sırada orada bulunuyordu. İşin çok yoğun olduğu sabah saatlerindeki bu sohbet bir çeyrek saate yakın kısa bir dinlenme oluyor, bu süre içinde kendisine ihtiyaç duyulan acil hiçbir iş olmadığı için Roubaud rahat bir nefes alabiliyordu. O sabah da her zamanki gibi bir sigara sardı, pek neşeli konuştu. Güneş yükselmiş, sundurmanın altındaki havagazı lambaları söndürülmüştü. Sundurma o kadar kötü bir camekânla örtülmüştü ki altında loşluk hâlâ sürüyordu, oysa sundurmanın ötesinde gözüken geniş gök parçası güneş ışınlarının yangınıyla parıl parıldı. Bütün ufuk, o güzel kış sabahının temiz havasında, tüm ayrıntıları keskin bir açıklıkla gösteren pembe bir renk alıyordu.

Gar şefi Mösyö Dabadie her zaman saat sekizde aşağı iner, şef yardımcısı da ona rapor vermeye giderdi. Mösyö Dabadie çok esmer, temiz giyinen, tavırları yalnız işiyle gücüyle uğraşan bir büyük tüccarı andıran yakışıklı bir adamdı. Ama yolcu garıyla pek ilgilenmez, Havre'ın ve tüm dünyanın yüksek ticaret çevresiyle sürekli ilişki halinde, özellikle havuzların hareketiyle, büyük mal geçişleriyle uğraşırdı. O gün geç kalmıştı; Roubaud iki defa çalışma odasının kapısını itip bakmış, onu orada bulamamıştı. Masanın üstünde duran posta açılmamıştı bile. Mektupların arasında şef yardımcısının gözüne bir telgraf ilişmişti. Bunun üzerine, sanki bir çekime kapılmışçasına artık kapının önünden ayrılmamış, elinde olmadan dönüp dönüp masaya kısa bakışlar fırlatmıştı.

Sonunda saat sekizi on geçe Mösyö Dabadie gözüktü. Roubaud oturmuş, onun telgrafı açmasına vakit bırakmak için susuyordu. Fakat şef acele etmiyor, beğendiği yardımcısına karşı sevimli davranmak istiyordu:

“Paris'te işler yolunda gitti tabii, değil mi?”

“Evet efendim, teşekkür ederim.”

Dabadie sonunda telgrafı açmıştı; okumuyor, hâlâ karşısındakine gülümsüyordu. Çenesine titreme veren sinirsel bir tiki dindirmek için harcadığı çabayla Roubaud'nun sesi kısılmıştı.

“Sizin burada kalmanız bizi çok memnun etti.”

“Ben de sizin yanınızda kaldığıma çok memnunum efendim.”

O zaman Mösyö Dabadie artık telgrafı okudu, yüzünü hafif bir ter kaplayan Roubaud ona baktı. Fakat beklediği heyecan ortaya çıkmadı; şef telgrafı sessizce okuyup bitirdi, yine yazı masasının üstüne bıraktı. Herhalde hizmete ait sıradan bir ayrıntıdan başka bir şey değildi. Şef hemen ardından postayı açmaya devam etti; o bu işle uğraşırken şef yardımcısı da her sabah olduğu gibi geceki ve sabahki olaylar için sözlü raporunu veriyordu. Yalnız o sabah Roubaud kararsızdı, emanet odasında yakalanan serseriler hakkında arkadaşının söylediklerini hatırlamak için hafızasını araştırmak zorunda kaldı. Birkaç cümle daha konuştular. Şef onu bir el işaretiyle gönderdiği sırada, havuzlar şef yardımcısıyla hafif seyir şef yardımcısı rapor vermek üzere birlikte içeri girdi. Peronda bir memurun kendilerine verdiği yeni telgrafı da getirmişlerdi.

Roubaud’nun kapıda durduğunu görünce Mösyö Dabadie:

“Siz gidebilirsiniz,” dedi.

Fakat o bekliyordu; gözlerini yusyuvarlak açmış, sabit bir şekilde bakmaktaydı; ancak telgraf kâğıdı tekrar masanın üstüne düşüp aynı kayıtsız el hareketiyle itildiği zaman çekilip gitti. Şaşkın ve sersem, bir süre sundurmanın altında dolaştı. Saat sekizi otuz beş geçiyordu, dokuz elli yolcu katarından önce hareket edecek tren yoktu. Bu aralık sırasında genellikle gar içinde dolaşırdı Roubaud. Ayaklarının kendisini nereye götürdüğünü fark etmeden birkaç dakika yürüdü. Sonra başını kaldırıp tekrar 293 numaralı vagonun yanında olduğunu görünce birdenbire arkasını döndü, lokomotif deposu tarafında hiçbir işi olmadığı halde o yönde uzaklaştı. Şimdi güneş ufukta yükseliyor, solgun havaya bir altın tozu yağıyordu. Roubaud artık bu güzel sabahın zevkinden yararlanmıyor, çok acelesi varmış gibi adımlarını hızlandırarak takıntılı bekleyişinden kurtulmaya uğraşıyordu.

Birdenbire bir ses onu durdurdu:

“Mösyö Roubaud, günaydın... Karımı gördünüz mü?”

Seslenen ateşçi Pecqueux’ydü. Yüzü ateşten ve dumandan yanmış, iri kemikli, zayıf, kırk üç yaşında, iriyarı bir adamdı. Dar alın-

lı yüzünde gri gözleri, fırlak çenesinde iri ağzı, sürekli bir hovarda tavrıyla gülüyordu.

Roubaud şaşırarak durdu.

"A! Siz misiniz?" dedi. "Ha! Sahi, makinede arıza olmuş, unuttum... Akşama gidebileceksiniz, değil mi? Yirmi dört saat dinlenme, fena değil ha?"

Bir gün evvel yaptığı hovardalığın sarhoşluğunu hâlâ gideremeyen beriki:

"Fena değil!" diye cevap verdi.

Rouen çevresindeki bir kasabadan olan Pecqueux, Kumpanya'ya tesviyeci olarak pek küçük yaşta girmişti. Sonra otuz yaşına geldiği zaman atölyede sıkılmış, makinist olmak için ateşçilik yapmak istemişti. Kendi kasabasından olan Victoire'la da o zaman evlenmişti. Fakat yıllar geçtiği halde Pecqueux hâlâ ateşçiydi; tutum ve davranışlarının iyi olmayışı, sarhoşluğu, zamparalığı yüzünden makinist olmasına artık kesin olarak imkân kalmamıştı. Eğer Başkan Grandmorin'in koruması olmasa, ayrıca herkes neşesinin ve eski bir işçi olarak sahip olduğu deneyiminin telafi ettiği kusurlarına alışmış bulunmasa, şimdiye kadar defalarca kovulurdu. Sarhoşken gerçekten korkulacak hale geliyor, elinden kaza çıkabilecek gerçek bir hayvana dönüşüyordu. Geniş gülüşüyle ağzı kulaklarına kadar yarılarak tekrar sordu:

"Ee, karımı gördünüz mü?"

Şef yardımcısı:

"Evet, gördük elbette," diye cevap verdi. "Hatta öğle yemeğini sizin odada yedik. Yoo! Karınız çok iyi bir kadın Pecqueux. Siz de ona karşı vefasızlık etmekte çok haksızsınız."

Pecqueux daha yüksek sesle alay etti:

"Ooo! Amma yaptınız! Yahu gönlümü eğlendirmemi isteyen kendisi!"

Bu doğruydu. Pecqueux'den iki yaş büyük olan, çok şişmanlayıp yerinden kımıldayamayacak hale gelen Victoire, kocası dışarıda gönül eğlendirsin diye cebine yüz meteliklik madeni paralar koyardı. Onun yaradılışı gereği olan vefasızlıklarından ve sürekli

hovardalıklarından hiçbir zaman fazla üzüntü duymamıştı. Yaşayışlarını düzene sokmuşlardı artık; hattın iki başında iki kadını vardı Pecqueux'nün, biri Paris'te yattığı geceler için orada bulunan karısı, diğeri iki tren arasında Havre'da geçirdiği bekleme saatleri için orada bulunan öteki karısı. Gayet tutumlu ve pintice yaşayan Victoire her şeyi biliyor, kocasına ana gibi davranıyor, onu diğer kadının yanında utandırmak istemediğini söylüyordu. Hatta her yola çıkışında kocasının çamaşırına dikkat ederdi, çünkü diğer kadınların kendisini kocalarına temiz bakmamakla suçlaması pek gücüne giderdi.

Roubaud:

"Ne olursa olsun, doğru değil," dedi. "Sütninesini pek seven karımın size söyleyecek iki çift lafı var."

O sırada önünde bulundukları hangardan uzun boylu, kuru bir kadının çıktığını görünce sustu. Bu kadın, Pecqueux'nün bir yıldan beri Havre'daki ikinci karısı ve depo şefinin kız kardeşi olan Philomène Sauvagnat'ydı. İkisi az önce hangarda konuşuyor olmalıydı, Pecqueux şef yardımcısına seslenmek üzere dışarı yürümüştü. Otuz iki yaşında olduğu halde hâlâ genç görünen kadın, uzun boylu, köşeli yüzlü, tahta göğüslü, teni bitmez arzularla tutuşan, kişneyen sıska bir kısrak gibi gözleri ateş saçan, uzun kafalı bir kadındı. İçki içtiğini söylüyorlardı. Lokomotif deposunun yanında oturan kardeşinin evinde yaşıyordu, kadının çok pis tuttuğu bu küçük evden garda çalışan bütün erkekler geçmişti. İnatçı, disiplin konusunda çok katı, şeflerinin pek beğendiği bir Auvergne'li olan kardeşinin başı onun yüzünden bir sürü derde girmiş, işinden kovulmakla tehdit edilecek dereceye gelmişti; şimdi kız kardeşinin varlığına onun hatırı için dayanıyorlardı. O da kız kardeşini sırf aile kaygısıyla yanında alıkoyuyordu; böyle olduğu halde, onu bir erkekle yakaladığı zaman öyle bir sopa atardı ki kadını yerde ölü gibi bırakırdı.

Pecqueux'yle bu kadın tam birbirlerini bulmuşlardı. Philomène, bu zevkine düşkün koca herifin kolları arasında sonunda açlığını gidermişti; berikiyse fazlasıyla şişman karısını bu fazlasıyla sıska kadınla değiştirmekten memnundu, alaylı bir dille artık başka kadın aramaya gerek görmediğini söyleyip duruyordu. Yalnız Séverine,

Victoire'a bu kadarını borçlu olduğunu düşünerek Philomène'le bozuşmuş, yaradılışından gelen bir gururla ondan olabildiği kadar uzak duruyor, artık selam bile vermiyordu.

Philomène saygısızca:

"Eh! Daha sonra görüşürüz Pecqueux," dedi. "Mademki Mösyö Roubaud sana karısının ağzıyla ahlak dersi verecek, ben gideyim."

Beriki babacan haliyle hâlâ gülüyordu:

"Dur canım, o şaka ediyor."

"Hayır, hayır! Madam Lebleu'ye söz verdim, tavuklarımdan iki yumurtayı ona götürmem gerek."

Kasadarın karısıyla şef yardımcısının karısı arasındaki çekememezliği bildiğinden, ilkiyle arası gayet iyiymiş gibi yaparak ötekini çileden çıkartmak için bu sözü mahsus söylemişti. Ancak ateşçinin kaymakam konusuyla ilgili bilgi edinmek istediğini işitince birdenbire merak ederek durdu.

"İş düzeldi, memnunsunuz değil mi Mösyö Roubaud?"

"Çok memnunum."

Pecqueux kurnaz bir tavırla göz kırptı:

"Ooh! Endişe etmenize zaten gerek yoktu, çünkü insanın arkası varsa... Öyle ya, kimden bahsettiğimi anlıyorsunuz elbette. Karım da ona pek minnettardır."

Şef yardımcısı Başkan Grandmorin hakkındaki bu imayı şu ani sözle yarıda kesti:

"Ee, bu akşam mı gidiyorsunuz?"

"Evet, Lison tamir edilecek, kolu yerine takıyorlar. Hem bizim makinist de hava almaya çıktı, onu bekliyorum. Tanırsınız, Jacques Lantier, sizin memleketlidir."

Roubaud dalgın, aklı başka yerde, bir an cevap vermeden durdu; sonra uykudan uyanır gibi sıçradı:

"Nasıl? Makinist Jacques Lantier... Elbette tanıyorum. Ama merhaba merhaba, o kadar; burada tanıştık çünkü o yaşça benden küçüktür, Plassans'da onu hiç görmemiştim. Geçen sonbaharda karıma küçük bir hizmeti dokundu, onun Dieppe'teki kuzinlerine bir haber götürdü. Yetenekli çocukmuş, öyle diyorlar."

Ağız kalabalığıyla rasgele konuşuyordu. Birdenbire:

“Allahaısmarladık Pecqueux. Ben şu tarafa bir göz atacağım,” diyerek uzaklaştı.

Philomène ancak o zaman kısrak gibi uzun adımlarıyla yürüyüp gitti. Pecqueux ise elleri cebinde, kımıldamadan, bu neşeli sabah vaktinin aylaklığı içinde keyfinden gülüyor, şef yardımcısının hangarın etrafında şöyle bir dolaşmakla yetindikten sonra hızla geri dönmesine hayret ediyordu. Göz atacağım dediği şey o kadar da uzun sürmemişti. Neye bakmaya gitmişti acaba?

Roubaud yine sundurmanın altına girdiği sırada saat dokuzu çalmak üzereydi. Dip tarafa, posta servisinin yanına kadar yürüdü, baktı; aradığını bulamamış gibi aynı sabırsız adımlarla geri geldi. Arka arkaya çeşitli servis odalarını gözleriyle araştırdı. O saatte gar sakin ve ıssızdı; bu sessizliğe gitgide daha fazla sinirlenerek, bir felaketin tehdidi altında bulunan ve onun artık patlamasını şiddetle istemeye başlayan bir kimsenin duyacağı azap içinde, orada yalnız başına kıvranıp duruyordu. Soğukkanlılığı tükenmişti, yerinde duramıyordu. Gözleri artık hep saatteydi. Dokuz oldu, dokuzu beş geçti. Kahvaltı etmek için ancak saat onda, dokuz elli treninden sonra evine çıkardı. Fakat Séverine’in de yukarıda kuşkusuz beklediğini düşünerek birdenbire yukarı çıktı.

Tam da o anda koridorda Madam Lebleu, ev kıyafetiyle, saçı başı dağınık, elinde iki yumurtayla gelen Philomène’e kapıyı açmaktaydı. İkisi de kapının önünde durdu; Roubaud onların kendisine dikilmiş bakışları altında evine girmek zorunda kaldı. Anahtarı vardı, hızlı bir şekilde girdi; ama kapının bir anlık açılıp kapanması sırasında kadınlar, Séverine’in hiçbir iş yapmadan, yüzü solgun, hareketsiz, yemek odasında bir iskemlede oturduğunu gördüler. Madam Lebleu, Philomène’i içeriye çekerek kapıyı kapadı, Séverine’i o sabah da o durumda gördüğünü anlattı. Herhalde kaymakam meselesi kötüye gidiyordu. Oysa Philomène işin hiç de öyle olmadığını, anlatacak havadisleri olduğu için koşa koşa geldiğini söyledi; sonra da şef yardımcısından duyduğu sözleri tekrarladı. O zaman iki kadın türlü türlü varsayımlar yürütmeye başladı. Her buluştuklarında bu şekilde sonu gelmez dedikodular yaparlardı.

"Paparayı yediler kızım, bileğimi keserim... Durumları kesinlikle sallantıda."

"Ah hanımım, şunlardan bir kurtulabilsek!"

Lebleu'lerle Roubaud'lar arasında gitgide şiddetlenen çekememezlik basit bir ev sorunundan çıkmıştı. Bekleme salonlarının üstündeki birinci kat bütünüyle memurların oturmasına ayrılmıştı; sarı boyalı, tepeden ışık alan, tam anlamıyla bir otel koridoruna benzeyen orta koridor, sağlı sollu, koyu bir renge boyalı kapılarıyla bu katı ikiye ayırıyordu. Yalnız, sağ taraftaki dairelerin pencereleri yıllanmış karaağaçların dikili olduğu hareket avlusuna bakıyor ve bu karaağaçların tepesinden Ingouville kıyısının nefis manzarası görülüyordu; oysa sol taraftaki dairelerin kemerli ve basık pencereleri doğrudan doğruya garın sundurması üzerine açılıyor, sundurmanın yüksek eğimi, çinko ve kirli camdan damı ufku kapatıyordu. Avlunun sürekli canlılığıyla, ağaçların yeşilliğiyle, geniş kırların görünüşüyle sağdaki daireler pek iç açıcıydı; ama içerisi güçlükle seçilecek kadar loş, hapishanede oturur gibi güneş görmeyen soldakilerde insan can sıkıntısından ölürdü. Ön tarafta gar şefi, şef yardımcısı Moulin ve Lebleu'ler oturuyordu; arkada ise Roubaud'lar ve gişeci Matmazel Guichon vardı. Ayrıca üç oda daha vardı ki geziye çıkıp da oraya uğrayan müfettişlere ayrılmıştı. Oysa iki şef yardımcısı öteden beri yan yana iki dairede otururdu, herkes bilirdi bunu. Lebleu'lerin ön tarafta oturmaları, Roubaud'ların yerine geldiği eski şef yardımcısının nazik bir davranışından kaynaklanıyordu. Dul ve çocuksuz bir adam olan bu eski şef yardımcısı, kendi dairesini Madam Lebleu'ye bırakarak ona hoş görünmek istemişti. Fakat bu daireyi artık Roubaud'lara devretmek gerekmez miydi? Ön tarafta oturmak hakları oldukları halde arka tarafa atılmaları doğru muydu? İki aile iyi geçindikleri sürece Séverine, kendinden yirmi yaş büyük, hem de sağlığı bozuk olan, çok kilolu olduğu için durmadan tıkanan komşusunun karşısında sesini çıkarmamıştı. Aralarındaki asıl harp, Philomène'in iğrenç dedikodularla iki kadının arasını bozduğu günden sonra başlamıştı.

Philomène konuşmaya devam etti:

"Biliyor musunuz, Paris'e yaptıkları yolculuktan yararlanarak sizin buradan çıkarılmanızı istemiş olabilirler. İşittiğime göre müdüre uzun bir mektup yazıp haklarını ileri sürmüşler."

Madam Lebleu boğulacak gibi oldu:

"Alçaklar! Eminim gişeci kızı da kendi taraflarına çekmeye çalışıyorlar, çünkü o da on beş gündür bana yarım yamalak selam veriyor. Bu kız da sağlam ayakkabı değil, onun için gözüm üzerinde..."

Sesini alçalttı, Matmazel Guichon'un her gece gar şefiyle buluştuğunu söyledi. Kapıları karşı karşıyaydı. Hâlâ yatılı okulda okuyan koca bir kızı olan dul Mösyö Dabadie, bu sarışın, daha şimdiden kartlaşmış, sessiz ve sıska, bir yılan gibi kıvrak, otuz yaşındaki kadını buraya kendisi getirmişti. Kadın galiba vaktiyle öğretmenlik yapmıştı. En dar aralıklardan bile öyle gürültüsüzce süzülüyordu ki yakalamak imkânı yoktu. Aslında kendi başına pek hesaba katılacak biri değildi. Fakat eğer gar şefiyle yatıyorsa kesin bir önem kazanıyordu; bu yüzden, sırrını ortaya çıkarıp kadını kıskıvrak yakalamak bir başarı olacaktı.

Madam Lebleu devam etti:

"Yoo! Eninde sonunda öğreneceğim. Hakkımı yedirmem. Biz burada oturuyoruz, şuradan şuraya adım atmayız. Namuslu insanlar da bizden yana, öyle değil mi yavrum?"

Gerçekten de bu iki ev arasındaki çekişmeyle bütün gar halkı ilgileniyordu. Hele koridor üzerindekiler heyecan içindeydi. Sadece yüzünü hiç kimsenin görmediği, her yirmi ayda bir kendisine bir çocuk doğuran çekingen ve ince bir kadıncağızla evli olan diğer şef yardımcısı Moulin, ön tarafta oturmaktan pek memnun, bu işe kulak asmıyordu.

Philomène sonunda:

"Her neyse," dedi, "sallantıda bile olsalar bu iş onları yine yere sermez. Dikkatli olun, çünkü nüfuzlu tanıdıkları var."

Getirdiği iki yumurta hâlâ elindeydi, onları Madam Lebleu'ye uzattı. Daha o sabahki yumurtalardı, tavuklarının altından almıştı. Yaşlı kadın teşekkürler ediyordu:

"Ne kadar naziksiniz! Beni şımartıyorsunuz. Sohbet etmek için daha sık gelsenize. Biliyorsunuz ya, kocam hep kasada, ben de ba-

caklarımdan dolayı buraya mıhlanıp kalıyorum, öyle canım sıkılıyor ki. Eğer bu alçaklar beni manzarasız bırakırlarsa halim nice olacak!"

Sonra Philomène'i geçirmek için beraber yürüyüp kapıyı açarken parmağını dudaklarına götürdü.

"Şşşt! Dinleyelim," dedi.

İkisi de koridorda tam beş dakika ayakta durdu; hiç kımıldamadan, nefeslerini tutup beklediler. Başlarını eğiyorlar, Roubaud'ların yemek odasına doğru kulak kabartıyorlardı. Fakat oradan hiçbir gürültü gelmiyordu, içeride bir ölüm sessizliği hâkimdi. Sonunda, yakalanmak korkusuyla, hiç konuşmadan, son bir defa daha birbirlerini başlarıyla selamlayarak ayrıldılar. Biri ayaklarının ucuna basarak gitti, öteki kapısını öyle usulca kapadı ki sürgünün yuvaya girdiği işitilmedi bile.

Saat dokuzu yirmi geçe, Roubaud yeniden aşağıya, sundurmanın altına inmişti. Dokuz elli yolcu treninin hazırlanmasına göz kulak oluyordu. İradesinin gayretine rağmen eli ayağı oynuyor, yerinde duramıyor, başını çevirip garı bir baştan öbür başa yokluyordu. Hiç gelen giden yoktu, Roubaud'nun elleri titriyordu.

Sonra, arkaya doğru bakarak garı bir kere daha araştırdığı sırada, birdenbire yanı başında bir telgraf memurunun nefes nefese şu sözleri söylediğini işitti:

"Mösyö Roubaud, gar şefiyle hat komiserinin nerede olduklarını biliyor musunuz? Kendilerine verilecek telgraflar var, on dakikadır peşlerinde koşuyorum..."

Roubaud bütün vücudu kaskatı kesilerek öyle bir dönüş dönmüştü ki yüzünün bir tek kası kımıldamamıştı. Gözleri memurun elinde tuttuğu iki telgrafa ilişti. Bu sefer, işin sonunda patlak verdiğini memurun heyecanından anlamıştı. Sakince:

"Mösyö Dabadie az önce buradan geçti," dedi.

Kendisini hiç bu kadar soğukkanlı, zihni bu kadar açık, baştan aşağı savunmaya hazır hissetmemişti. Artık kendinden emindi.

"İşte!" diye ekledi. "Mösyö Dabadie geliyor..."

Gerçekten de gar şefi hafif seyirden geliyordu. Telgrafı okur okumaz:

“Hat üzerinde bir cinayet olmuş,” dedi. “Rouen müfettişi bana telgraf çekmiş.”

Roubaud:

“Nasıl?” diye sordu. “Bizim memurlardan birini mi öldürmüşler?”

“Hayır, hayır, özel kompartımanda bir yolcuyu öldürmüşler. Ceset Malaunay Tüneli’nin ağzında, 153 numaralı işaret direğinin önünde trenden atılmış. Öldürülen de bizim idare meclisi üyelerinden Başkan Grandmorin.”

Bu sefer şef yardımcısı bir çığlık kopardı:

“Başkan mı? Ah! Zavallı karıcığım ne kadar kederlenecek!”

Bu feryat o kadar yerindeydi, o kadar acı ifade ediyordu ki Mösyö Dabadie bir an durdu:

“Sahi, siz tanıyordunuz, çok iyi adamdı, değil mi?”

Sonra hat komiserine çekilen öteki telgrafa geçerek:

“Bu da resmî işlemler için sorgu hâkiminden gelse gerek,” dedi. “Saat de daha dokuzu yirmi beş geçiyor, Mösyö Cauche henüz gelmemiştir tabii. Çabuk, Napolyon yolundaki Commerce kahvehanesine birini gönderin. Kesin oradadır.”

Beş dakika sonra Mösyö Cauche, kendisini çağırmaya giden demiryolu işçisiyle birlikte geldi. Eski bir subay olan ve şimdiki memuriyetini bir emekli maaşı sayan Mösyö Cauche, saat ondan önce asla gara gelmez, gelince de bir zaman gezer, dolaşır, yine kahvehaneye dönerdi. Orada piket* oynadığı sırada tepeden inme gelen bu facia onu ilk önce şaşırtmıştı, çünkü elinden geçen işler genellikle pek öyle önemli işler olmazdı. Ne var ki telgraf gerçekten de Rouen sorgu yargıcından geliyordu; cesedin bulunmasından on iki saat sonra gelmesinin nedeni, maktulün hangi şartlarda yola çıktığını öğrenmek üzere sorgu yargıcının önce Paris’teki gar şefine telgraf çekmiş olmasıydı. Ancak katar numarasıyla vagon numarasını öğrendikten sonra hat komiserine, 293 numaralı vagon hâlâ Havre’daysa o vagondaki özel kompartımanı incelemesi için emir vermişti. Boş yere rahatsız edildiğinden kuşkusu olmayan Mösyö Cauche’un gösterdiği can sıkıntısı hemen kaybolarak, işin aldığı alışılmışın dışındaki vahamete uygun, konuyu son derece önemseyen bir tavra dönüştü.

---

* Piket: İki, üç veya dört kişi arasında, otuz iki kâğıtla oynanan bir tür iskambil oyunu. –*ed.*

Birdenbire soruşturmayı elinden kaçırmaktan korkarak endişe içinde haykırdı:

"İyi de vagon burada değildir ki, bu sabah geri gitmiş olacak."

Roubaud sakin tavrıyla ona güven verdi:

"Hayır, hayır, af buyurun... Bu akşam için bir özel kompartıman tutulmuş, vagon burada, depo alanında."

Böyle dedikten sonra önden yürüdü, komiserle gar şefi onun arkasından gitti. Bu arada haber etrafa yayılmış olsa gerekti ki gar işçileri sinsi sinsi işi bırakıyor, arkalarından geliyordu; çeşitli servislerin kapıları önünde memurlar gözüküyor, onlar da birer birer yaklaşıyordu. Biraz sonra orada bir kalabalık oluştu.

Vagonun yanına geldiklerinde, Mösyö Dabadie yüksek sesle düşündü:

"Ama vagon dün akşam gözden geçirildi. Eğer bir iz kalmış olsaydı raporda belirtilirdi."

Mösyö Cauche:

"Şimdi görürüz bakalım," dedi.

Vagonun kapısını açtı, özel kompartımana girdi. Girer girmez nerede olduğunu unutarak sövdü:

"Vay canına! Âdeta domuz boğazlamışlar!"

Orada bulunanlar arasında hafif bir korku ürpertisi dolaştı, başlar uzandı; en başta da Mösyö Dabadie merak edip görmek istedi, basamakta ayaklarının ucuna basarak yükseldi. Roubaud da başkalarından geri kalmamak için onun arkasından boynunu uzatıyordu. Özel kompartımanın içinde hiçbir karışıklık gözükmüyordu. Pencereler kapalı kalmıştı, her şey yerli yerinde gibiydi. Yalnız, açılan kapıdan berbat bir koku yayılıyordu. Minderlerden birinin ortasında siyah bir kan birikintisi pıhtılaşmış durmaktaydı; öyle derin, öyle geniş bir birikintiydi ki bir sızıntı âdeta pınardan çıkar gibi içinden ayrılıp yerdeki kilime akmış, minderin kumaşına kan pıhtıları takılıp kalmıştı. Bu mide bulandıran kandan başka da hiçbir şey yoktu.

Mösyö Dabadie coştu:

"Dün akşam vagonu gözden geçirenler nerede? Çağırın bana şunları!"

Adamlar oradaydı; ilerlediler, özürler gevelediler. Geceleyin nasıl farkına varılabilirdi ki? Oysa elleriyle her tarafı da yoklamışlardı. Bir akşam önce hiçbir şey hissetmediklerine yemin ediyorlardı.

Bu arada, vagonda ayakta duran Mösyö Cauche, yazacağı rapor için kurşunkalemiyle notlar alıyordu. Kendisiyle düşüp kalkmaktan hoşlandığı, işsizlik saatlerinde peron boyunca sigara tüttürerek birlikte dolaştığı Roubaud'yu çağırdı.

"Mösyö Roubaud," dedi, "girsenize, bana yardım edersiniz."

Şef yardımcısı kanlı kilime basmamak için üstünden atladığında:

"Öteki minderin altına bakın, acaba bir şey düşmüş mü?" dedi.

Roubaud minderi kaldırdı; dikkatli el hareketleriyle, gözlerinde sadece merak, araştırdı.

"Hiçbir şey yok."

Fakat sırtlıktaki kapitone kumaşın üstünde bir leke dikkatini çekti, bu lekeyi komisere gösterdi. Kanlı bir parmak izi değil miydi bu? Değildi; lekenin oraya sıçramış bir kan lekesi olduğunda anlaştılar. Cinayetin kokusunu alan kalabalık, bu incelemeyi görebilmek için yaklaşmış, nazik kimselere yakışır bir tiksintiyle vagonun basamağında kalan gar şefinin arkasına yığılmıştı.

Gar şefinin aklına birdenbire bir şey geldi:

"Yahu Mösyö Roubaud, siz de trendeydiniz... Dün akşam ekspresle döndünüz, değil mi? Siz belki bize bilgi verebilirsiniz."

Komiser:

"Ya, sahi!" diye haykırdı. "Dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?"

Roubaud üç dört saniye sustu. O sırada eğilmiş, kilimi gözden geçiriyordu. Fakat neredeyse hemen doğruldu. Doğal, hafif kalınca sesiyle cevap verdi:

"Elbette, elbette, anlatayım... Karım da yanımdaydı. Eğer bildiklerim rapora yazılacaksa, aklımda kalanları onun bildikleriyle karşılaştırmak için kendisi de aşağı inerse daha iyi olur."

Bu, Mösyö Cauche'a gayet doğru göründü; o sırada oraya gelen Pecqueux de gidip Madam Roubaud'yu çağırabileceğini söyledi, geniş adımlarla uzaklaştı. Bir zaman beklediler; ateşçiyle birlikte koşup gelen Philomène, bu işi onun üzerine almasına pek öfkelenmiş, giderken arkasından bakmıştı. Fakat zavallı şiş bacaklarının olanca

hızıyla koşarak aceleyle gelen Madam Lebleu'yü görünce ona doğru seğirtti, yardım etti. Sonra iki kadın ellerini göğe doğru kaldırdı, bu kadar iğrenç bir cinayetin meydana çıkarılmasıyla heyecanlanarak çığlıklar kopardı. Daha kesin olarak bir şey bilinmemekle beraber, insanlar korku ifade eden el hareketleri ve yüz ifadeleriyle türlü türlü yorumlarda bulunuyordu. Philomène, seslerin uğultusunu bastırarak, hiç kimseden bir şey duymadığı halde namusu üzerine yemin ederek Madam Roubaud'nun katili gördüğünü söylüyordu.

Pecqueux şef yardımcısının karısıyla birlikte tekrar görününce bir sessizlik oldu.

Madam Lebleu:

"Şuna bakın," diye söylendi. "O prenses havasıyla şef yardımcısı karısına benziyor mu hiç? Bu sabah daha şafak sökmeden sanki misafirliğe gidiyormuş gibi taranmış, korsesini giymiş, işte bu kılıkta oturuyordu."

Séverine kısa, düzgün adımlarla ilerledi. Gelişini seyreden bakışların altında koskoca peron yolunu yürümesi gerekiyordu; zayıflık göstermiyor, sadece maktulün kim olduğunu öğrenince duyduğu büyük acının etkisiyle mendilini gözlerine bastırıyordu. Siyah, gayet şık bir yün elbise giymişti, koruyucusunun yasını tutar gibiydi. Gür kara saçları güneşte parıldıyordu, soğuğa rağmen başını örtecek vakit bile bulamamıştı. Yaşlarla sırsıklam olmuş, endişe dolu, çok tatlı bakışlı mavi gözleri ona pek dokunaklı bir görüntü veriyordu.

Philomène yavaş sesle:

"Ağlamakta haklı tabii," dedi. "Allahları öldürüldü, hapı yuttular artık."

Séverine oraya gelip özel kompartımanın açık kapısı önündeki kalabalığın arasına girince, Mösyö Cauche'la Roubaud vagondan indi. Sonra Roubaud bildiklerini hemen anlatmaya başladı:

"Dün sabah Paris'e varır varmaz Mösyö Grandmorin'i görmeye gittik, değil mi karıcığım? Saat herhalde on biri çeyrek geçiyordu, öyle değil mi?"

Sabit bir şekilde karısına bakıyordu. Séverine uysal bir sesle aynı sözü tekrarladı:

"Evet, on biri çeyrek geçiyordu."

Fakat gözleri kandan simsiyah olmuş mindere takıldı, bir ürperme geçirdi, boğazından derin hıçkırıklar yükseldi. Heyecanlanan gar şefi hemen işe karıştı:

"Madam, bu manzaraya dayanamıyorsanız... Kederinizi çok iyi anlıyoruz..."

Komiser onun sözünü kesti:

"Yok canım, yalnızca iki kelimecik. Sonra hanımefendiyi evine göndereceğiz."

Roubaud hemen devam etti:

"Sonra öteden beriden konuştuk. Mösyö Grandmorin, Doinville'e kız kardeşinin yanına gitmek üzere ertesi gün hareket edeceğini haber verdi bize. O hali gözümün önünde, yazıhanesinin başında oturuyordu. Ben şuradaydım, karım da şu tarafta... Öyle değil mi karıcığım, ertesi gün gideceğini söyledi bize?"

"Evet, ertesi gün..."

Kurşunkalemiyle kısa notlar almaya devam eden Mösyö Cauche başını kaldırdı:

"Nasıl ertesi gün? O akşam hareket etmiş."

Şef yardımcısı:

"Durun canım!" diye karşılık verdi. "Hatta bizim o akşam döneceğimizi öğrenince, eğer karım kendisiyle birlikte Doinville'e kadar gidip evvelce de olduğu gibi orada kız kardeşinin yanında birkaç gün misafir kalmaya razı olursa, o da bizimle birlikte aynı eksprese binmeyi bir aralık düşündü. Fakat karım burada çok işi olduğu için reddetti. Reddettin, değil mi?"

"Evet, reddettim."

"Sözün kısası, çok nazik davrandı. Benimle de ilgilenmişti, bizi çalışma odasının kapısına kadar geçirdi. Öyle değil mi, karıcığım?"

"Evet, kapıya kadar."

"O akşam yola çıktık. Kompartımanımıza yerleşmeden önce gar şefi Mösyö Vandorpe'la çene çaldım. O yüzden hiçbir şey görmedim. Çok canım sıkılmıştı, çünkü kompartımanımızda yalnız olduğumuzu sanıyordum; oysa bir köşede önceden fark etmediğim

bir kadın oturuyordu, üstelik son dakikada karı koca iki kişi daha bindi. Rouen'a kadar olağanüstü bir şey olmadı, hiçbir şey görmedim. Rouen'da bacaklarımızın uyuşukluğunu bir parça gidermek için trenden indiğimiz zaman, bizden üç dört vagon ötede Mösyö Grandmorin'in bir özel kompartımanın penceresi önünde ayakta durduğunu görünce o yüzden çok şaştık. 'Nasıl, Başkan hazretleri, yola çıktınız, öyle mi? Bakın şu işe! Sizinle birlikte yolculuk ettiğimiz aklımızın ucundan bile geçmemişti!' dedik. Bunun üzerine, bize bir telgraf aldığını söyledi. Düdük çaldı, çabucak kompartımanımıza girdik. Bu arada şunu da söyleyeyim, kompartımanda kimse kalmamıştı, yol arkadaşlarımızın hepsi Rouen'da inmişti. Buna da hiç üzülmedik... İşte böyle, hepsi bu kadar, öyle değil mi karıcığım?"

"Evet, hepsi bu kadar."

Bu hikâye çok sade olduğu halde dinleyenlere derin surette dokunmuştu. Hepsi ağızları bir karış açık, meseleyi anlamaya çalışıyordu. Komiser yazısını keserek genel şaşkınlığı şu soruyla anlattı:

"Özel kompartımanda Mösyö Grandmorin'in yanında kimse yok muydu? Emin misiniz?"

"Ah! Buna kesin olarak eminim."

Bütün vücutlarda bir ürperti dolaştı. Ortaya çıkan bu gizem bir korku soluğu üflüyor, herkes ensesinden hafif bir üşüme geçtiğini hissediyordu. Mademki yolcu yalnızdı, oradan üç fersah ötede, tren yeni bir istasyonda durmadan önce kim tarafından öldürülmüş ve kompartımandan atılmış olabilirdi?

Sessizlik ortasında Philomène'in sinsi sesi işitildi:

"Garip şey doğrusu."

Dikkatle yüzüne bakıldığını hisseden Roubaud, bu işi kendisinin de garip bulduğunu söylemek ister gibi başını sallayarak onun yüzüne baktı. Philomène'in yanında duran Pecqueux'yle Madam Lebleu'nün de başlarını salladıklarını gördü. Herkes gözlerini ondan tarafa çevirmişti; başka bir şey bekliyor, Roubaud'nun üzerinde olayı aydınlatacak, unutulmuş bir ayrıntı araştırıyorlardı. Şiddetli bir merak içeren bu bakışlarda hiçbir suçlama yoktu; gelgelelim Roubaud, belli belirsiz bir güvensizliğin, bazen küçücük bir olayla

kesin bir hale dönüşüveren o kuşkunun belirmeye başladığını sezer gibi oluyordu.

Mösyö Cauche:

"Acayip..." diye söylendi.

Mösyö Dabadie tekrarladı:

"Pek acayip!"

O zaman Roubaud kararını verdi:

"Emin olduğum bir şey daha var, Rouen'dan Barentin'e hiç durmadan giden ekspres kurallara uygun hızda gitti, anormal hiçbir şey görmedim. Bunu söylüyorum, çünkü kompartımanda yalnız olduğumuz için sigara içmek üzere camı indirmiştim ve ara sıra dışarıya bakıyordum, trenin bütün gürültülerini gayet iyi işitiyordum. Hatta Barentin istasyonunda, benim yerime geçecek olan gar şefi Mösyö Bessière'i görünce seslendim; basamağa çıktı, elimi sıktı, iki satır laf ettik. Mösyö Bessière'e sorulsa söyleyecektir, öyle değil mi karıcığım?"

Elem dolu zarif yüzüyle hâlâ hareketsiz ve sapsarı duran Séverine, kocasının ifadesini bir kere daha doğruladı:

"Evet, söyleyecektir."

Mademki Roubaud'lar kompartımanlarına Rouen'da tekrar binmiş, Barentin'de bir dostlarıyla konuşmuşlardı, artık herhangi bir suçlamaya imkân kalmıyordu. Şef yardımcısının bakışlarda dolaştığını görür gibi olduğu şüphe gölgesi kalkmıştı, herkesin hayreti artıyordu. Bu iş gitgide daha gizemli bir hale bürünmekteydi.

Komiser:

"Söyleyin bakalım," dedi, "Rouen'da siz Mösyö Grandmorin'in yanından ayrıldıktan sonra özel kompartımana hiç kimsenin binmediğine kesinlikle emin misiniz?"

Besbelli Roubaud bu soruyu önceden beklememişti ki ilk defa olarak bocaladı, önceden hazırlanmış bir cevabı da yoktu. Duraksayarak karısına baktı:

"Yoo! Hayır, zannetmem. Kapıları kapıyorlardı, düdük çalıyordu, biz kendi vagonumuza ucu ucuna bindik. Hem o kompartıman özeldi, kimse binemezdi sanırım..."

Fakat karısının mavi gözleri irileşiyor, öyle büyüyordu ki kesin bir söz söylemekten korktu:

"Ama bilemem... Evet, belki de binen olmuştur... Öyle bir itiş kakış vardı ki..."

Konuştukça sesi daha da açılıyor, yepyeni bir hikâye doğuyor, meydana çıkıyordu:

"Biliyorsunuz ya, Havre'daki şenlikten dolayı müthiş kalabalık vardı. Biz kendi kompartımanımızı ikinci, hatta üçüncü mevki yolcularına karşı savunmak zorunda kaldık. Üstelik gar pek kötü aydınlatılmıştı, göz gözü görmüyordu; hareket kargaşası ortasında herkes itişiyor, haykırışıyordu. Doğrusu, evet! Gelişigüzel bir yer bulup yerleşmek isteyen ya da kargaşalıktan faydalanan birisi son dakikada özel kompartımana zorla girmiş olabilir."

Sonra sözüne ara vererek karısına:

"Ne dersin? Böyle olmuştur herhalde, değil mi karıcığım?"

Séverine bitkin bir halde, mendili ağlamaktan harap gözlerinin üzerinde, aynı sözü tekrarladı:

"Öyle olmuştur, kesinlikle."

Artık ipucu verilmişti; hat komiseriyle gar şefi düşüncelerini açıkça söylemeden, anlaştıklarını belirten bir tavırla bakıştı. Soruşturmanın bittiğini hisseden ve yorumlarda bulunma ihtiyacı içinde kıvranan halk yine kaynaştı. Hemen varsayımlar yürütülmeye başlandı, her kafadan bir ses çıkıyordu. Bir süreden beri bütün personel bu faciaya takılıp kalarak oraya toplanmış, gar hizmetleri âdeta tatil edilmişti. Dokuz otuz sekiz treninin sundurmanın altına girmesi etrafta beklenmedik bir olay etkisi yaptı. Koşuşmalar oldu, vagon kapıları açıldı, yolcu kalabalığı boşaldı. Gerçi meraklıların hemen hepsi komiserin etrafında kalmıştı; komiser de düzenli iş görmeyi seven bir insanın titizliğiyle kanlı kompartımanı son defa gözden geçirmekteydi.

Madam Lebleu'yle Philomène'in arasında kollarını oynatarak bir şeyler anlatan Pecqueux, tam o sırada kendi makinistini gördü; Jacques Lantier trenden inmiş, kımıldamadan duruyor, uzaktan kalabalığa bakıyordu. Pecqueux elini şiddetle sallayarak onu çağırdı. Jacques kımıldamadı. Neden sonra keyfi oldu, ağır adımlarla ilerledi. Ateşçisine sordu:

"Ne oluyor yahu?"

Meseleyi gayet iyi biliyordu, cinayet haberini ve yürütülen varsayımları baştan savma dinledi. Onu şaşalatan, garip bir şekilde heye-

cana sürükleyen şey, tam da bu soruşturmanın ortasında gelivermesi, karanlığın içinde olanca hızıyla giderken gözüne ilişen bu özel kompartımanı tekrar karşısında bulmasıydı. Başını uzattı, minderin üstündeki pıhtılaşmış kan birikintisine baktı; cinayet sahnesi tekrar gözünün önüne geliyor, özellikle de orada, demiryolunun yanında uzunlamasına serilmiş yatan gırtlağı kesik cesedi tekrar görüyordu. Sonra gözlerini öteye çevirirken Roubaud'ları fark etti; o sırada Pecqueux durumu ona anlatmayı sürdürüyor, karı kocanın bu işe ne suretle karışmış olduklarını, cinayet kurbanıyla Paris'ten aynı trene binip hareket ettiklerini, Rouen'da konuştukları son sözleri anlatıyordu. Jacques ekspreslerde çalışmaya başladığından beri Roubaud'yla ara sıra görüşmüştü, onu tanıyordu; kadını ise uzaktan uzağa şöyle bir görmüş, o hastalıklı korkusuyla öteki kadınlardan olduğu gibi ondan da uzak durmuştu. Fakat o dakikada siyah saçlarının gür yığını altındaki o ağlamaklı ve solgun yüzüyle, mavi gözlerinin ürkek ve tatlı bakışıyla Séverine, onun dikkatini çekti. Artık gözlerini ondan ayırmıyordu; bir aralık kafası bulandı, Roubaud'larla kendisinin neden dolayı orada bulunduklarını, onlar bir gün evvel Paris'ten, kendisi ise daha o dakikada Barentin'den döndüğü halde olayların onları nasıl olup da bu cinayet vagonunun önünde birleştirdiğini sersem sersem düşündü.

Ateşçinin sözünü keserek yüksek sesle:

"Ha, evet, biliyorum," dedi. "O gece tam da orada, tünelin ağzındaydım; tren geçerken bir şey görür gibi oldum."

Herkes büyük bir heyecanla onun etrafını sardı. Söylediği sözden en önce kendisi ürpermiş, şaşalamış, canı sıkılmıştı. Susmak için kendi kendine o kadar sıkı söz verdiği halde niçin söylemişti? Susması için ne kadar da mantıklı sebepleri vardı! O kadına baktığı sırada kelimeler dudaklarından bilinçsizce çıkıvermişti. Séverine mendilini birdenbire yüzünden çekmiş, daha da büyüyen yaşlı gözlerini ona dikmişti.

Bu arada komiser hızla yaklaşmıştı:

"Ne? Ne gördünüz?"

Jacques, Séverine'in hareketsiz bakışı karşısında, gördüğü şeyi anlattı. Gece karanlığında son hızla geçen aydınlık kompartıman, biri sırt üstü devrilmiş, diğeri bıçağı elinde iki kişinin hızla geçip

giden yüzleri... Roubaud, karısının yanında, iri ve keskin gözlerini Jacques'a dikmiş, dinliyordu.

Komiser:

"Peki," dedi, "katili görseniz tanır mısınız?"

"Yoo, hayır! Onu sanmam işte."

"Sırtında palto mu vardı, işçi gömleği mi?"

"Kesin bir şey söyleyemem. Düşünün bir kere, tren belki seksen kilometre hızla gidiyordu!"

Séverine iradesi dışında Roubaud'yla bakıştı. Roubaud konuşma gücünü bularak:

"Doğru," dedi, "insanın çok keskin gözleri olmalı."

Mösyö Cauche:

"Her neyse," dedi, "bu ifade önemli. Sorgu yargıcı gördüklerinizi daha iyi hatırlayabilmeniz için size yardım eder. Mösyö Lantier ve siz Mösyö Roubaud, tanıklık için bana isimlerinizi tam olarak verin."

İş bitmişti, meraklılar kalabalığı yavaş yavaş dağıldı, gar çalışanları işlerinin başına döndü. Özellikle Roubaud, dokuz elli yolcu treniyle uğraşmak için koştu; yolcular trene binmeye başlamıştı bile.

Roubaud, Jacques'ın elini her zamankinden kuvvetle sıkmıştı. Fısıldaşarak giden Madam Lebleu, Pecqueux ve Philomène'in arkasından Séverine'le yalnız kalan Jacques, genç kadına sundurmanın altına, memurlar katının merdivenine kadar eşlik etmek zorunluluğunu duydu; ona söyleyecek söz bulamıyor, buna rağmen aralarında bir bağ oluşuvermiş gibi yanından ayrılamıyordu. Şimdi gündüzün aydınlığı artmış, parlak güneş gökyüzünün engin, duru maviliği ortasında sabah sislerini dağıtarak yükseliyor, denizden esen rüzgâr gelgitle yükselen sulardan kuvvet alarak denizin tuzlu serinliğini getiriyordu. Jacques sonunda genç kadından ayrılırken, onun korkan ve yalvaran tatlı bakışlarıyla kendisini son derece heyecanlandıran iri gözlerini yine gördü.

O sırada hafif bir düdük sesi işitildi. Roubaud hareket işaretini vermişti. Lokomotif uzun bir düdük sesiyle karşılık verdi. Dokuz elli treni kalktı, hızını artırdı; uzakta, güneşin altın zerreleri içinde gözden kayboldu.

IV

MARTIN ikinci haftası içindeki o gün, sorgu yargıcı Mösyö Denizet, Rouen Adalet Sarayı'ndaki odasına Grandmorin davasının önemli birkaç tanığını tekrar çağırmıştı.

Üç haftadan beri bu iş pek büyük bir dedikoduya yol açmış bulunuyordu. Rouen'ı altüst etmişti, Paris'i heyecan içinde bırakıyordu. Muhalif gazeteler İmparatorluğa karşı açtıkları şiddetli kampanyada bu meseleyi bir savaş aracı olarak kullanıyorlardı. Yaklaşan genel seçimlerin kaygısı tüm siyaseti sararak bu savaşı kızıştırıyordu. Mecliste pek fırtınalı oturumlar olmuştu; bunlardan birinde, imparatora doğrudan bağlı iki milletvekilinin yetkilerinin onaylanması konusu şiddetle tartışılmış, diğerindeyse Seine valisinin mali idaresine yüklenilerek belediye meclisi seçimi istenmişti. İşte Grandmorin olayı, bu çalkantıyı sürdürmek için tam zamanında ortaya çıkmıştı; olmayacak söylentiler dolaşıyor, gazeteler her sabah hükümeti küçük düşürücü yeni bir varsayımla doluyordu. Bir yandan Tuileries Sarayı'nın gediklilerinden eski bir yargıç olan, Légion d'Honneur nişanının kumandan rütbesi sahibi milyonluk zengin kurbanın en koyu ahlaksızlıklara daldığı ima ediliyor, öte yandan soruşturma henüz sonuçlanmadığı için polis ve yargıçlar adam kayırmakla suçlanıyor, bir türlü ele geçirilemeyen bu efsanevi katil hakkında alaylı sözler ediliyordu. Bu saldırıların gerçek olan tarafı çok olmakla beraber, bunlara katlanmak son derece güçtü.

Mösyö Denizet, omzuna yüklenen sorumluluğu bütün ağırlığıyla hissediyordu. Kendisi de bu konuya karşı büyük bir ilgi duymaktaydı; üstelik hırslı bir adamdı, sahip olduğuna inandığı kavrayış ve enerji gibi yüksek nitelikleri ortaya koymak için bu önemde bir işi dört gözle bekliyordu. Normandiyalı zengin bir hayvan yetiştirici-

sinin oğlu olan Mösyö Denizet, hukuk öğrenimini Caen'da yapmış, yargıçlığa oldukça geç başlamıştı; babasının iflası köylü kökenli oluşuna eklenmiş, ilerlemesi iyice güçleşmişti. Bernay'de, Dieppe'te ve Havre'da savcı yardımcılığı yapmış, Pont-Audemer'de imparatorluk savcısı oluncaya kadar aradan on yıl geçmişti. Sonra savcı yardımcısı olarak Rouen'a gönderilmişti. Şimdi orada, ellisinden sonra, on sekiz aydır sorgu yargıcıydı. Bir serveti olmadan, cılız maaşının karşılayamadığı ihtiyaçlar içinde kıvranarak, sadece vasat kimselerin rıza gösterdiği, zekilerinse kendini satma fırsatını bekleyerek birbirini yediği az maaşlı küçük adliye memurluğuyla yaşıyordu. Gayet keskin, gayet ince bir zekâsı vardı; hatta namusluydu, mesleğine âşıktı; yargıç makamında kendisini başkalarının hürriyetine egemen kılan mutlak gücünden sarhoştu. İhtirasını dengeleyen şey sadece çıkarıydı; nişan sahibi olmayı ve Paris'e atanmayı öyle şiddetle istiyordu ki soruşturmanın ilk günü gerçeğe olan aşkıyla coştuktan sonra, her yanda geleceğinin içine yuvarlanıp yok olabileceği pusular sezerek, şimdi son derece ihtiyatla ilerliyordu.

Kaldı ki kulağı da bükülmüştü Mösyö Denizet'nin, çünkü soruşturmasına başlar başlamaz bir dostu ona Paris'e, Adalet Bakanlığı'na gitmesi tavsiyesinde bulunmuştu. Orada atama işlerine bakan, memurlarla ilgili işlerde gayet yetkili, Tuileries Sarayı'yla sürekli ilişki halinde son derece önemli bir kişi olan Genel Sekreter Mösyö Camy-Lamotte'la uzun uzadıya görüşmüştü. Bu adam onun gibi savcı yardımcılığıyla işe başlamış, fakat tanıdıklarıyla karısı sayesinde milletvekili olmuş ve Légion d'Honneur nişanının yüksek subay rütbesini almış erkek güzeli bir adamdı. Rouen imparatorluk savcısı, kurbanın eski bir yargıç olduğu bu şüpheli faciadan işkillenerek Bakanlığa danışma öngörüsünü gösterince, bakan da işi genel sekreterine havale etmiş, dava bu şekilde doğal olarak onun eline gelmişti. Bu noktada bir rastlantı olmuştu. Mösyö Camy-Lamotte, Başkan Grandmorin'in, ondan birkaç yaş küçük, eski bir okul arkadaşıydı; onunla öyle sıkı bir dostluğu vardı ki kendisini ahlakça düşkünlüklerine varıncaya kadar tanırdı. O nedenle, arkadaşının feci ölümünden derin bir üzüntüyle bahsediyordu. Mösyö Denizet'ye

de sadece suçlunun yakalanmasını ne kadar şiddetle istediğini anlatmıştı. Fakat Tuileries'nin bütün o ölçüsüz dedikodulardan çok sıkıldığını da saklamıyordu, yanlış anlamamasını rica ederek çok incelikle hareket etmesini önermişti kendisine. Sonuç olarak yargıç, acele etmez ve önceden onay almadan hiçbir işe kalkışmazsa iyi edeceğini anlamıştı. Hatta Rouen'a, Genel Sekreter'in davayı bir de kendi cephesinden soruşturmak için memurlar saldığı inancıyla dönmüştü. Gerçeği öğrenmek istiyorlardı ki gerektiğinde onu daha iyi gizleyebilsinler.

Bu arada günler geçiyor, Mösyö Denizet sabretmek için gösterdiği bütün çabaya rağmen basının alaylarına öfkeleniyordu. Ayrıca polis, cins bir köpek gibi burnu havada tekrar ortaya çıkmıştı. Denizet, gerçek ipucunu bulma arzusuyla, onu ilk defa kendisinin sezecek olmasının vereceği gururla coşuyordu; öte yandan, emir verilecek olursa bu ipucunu olduğu yerde bırakmaya da hazırdı. Bir yandan Bakanlıktan bir türlü gelmek bilmeyen bir mektup, bir tavsiye, basit bir işaret beklerken, bir yandan da soruşturmaya yeniden var gücüyle girişmişti. O zamana kadar tutuklanan iki üç kişiden hiçbirisi elde tutulamamıştı. Fakat Başkan Grandmorin'in vasiyetnamesinin açılması, birdenbire onda daha ilk andan beri belirmiş olan bir şüpheyi, Roubaud'ların muhtemel suçluluğu şüphesini uyandırdı. Acayip miraslarla dolu olan bu vasiyetnamede Séverine'i Croix-de-Maufras denen yerdeki evin mirasçısı kılan bir kayıt da vardı. Böylelikle, o zamana kadar boş yere aranan cinayet sebebi bulunmuş oluyordu. Roubaud'lar vasiyetnameyi bildikleri için mirasa hemen konmak üzere koruyucularını öldürmüş olabilirdi.

Mösyö Camy-Lamotte, Madam Roubaud'dan acayip bir dille bahsettiği ve onu vaktiyle, genç kızlığında Başkan'ın evinde tanıdığını söylediği için bu fikir onun aklına daha fazla yatıyordu. Yine de öyle akla uzak şeyler, öyle maddi ve manevi imkânsızlıklar vardı ki! Denizet araştırmalarını bu yönde ilerlettikçe her adımda, adli soruşturmanın geleneklere uygun olarak yürütülmesi konusundaki anlayışını bozan olaylarla karşılaşıyordu. Olay aydınlanmıyor, her şeyi aydınlatacak olan o ana ışık, asıl sebep noksan kalıyordu.

Gerçi başka bir ipucu daha vardı, Mösyö Denizet bunu da gözden kaybetmemişti. Roubaud'nun kendisinin verdiği ipucuydu bu, trenin hareketi sırasındaki itiş kakış arasında özel kompartımana binmiş olabilecek adamla ilgiliydi. Bütün muhalif gazetelerin alaylı alaylı güldükleri o ele geçmez, ünlü katildi bu. Önce bu adamın eşkâli etrafında soruşturma çalışmaları yürütülmüş, yola çıktığı Rouen'da ve trenden inmiş olması gereken Barentin'de araştırma yapılmış, fakat bundan açık hiçbir sonuç çıkmamıştı; hatta bazı tanıklar özel kompartımana zorla girme imkânı olmadığını söylüyor, bazıları da birbirine son derece aykırı bilgiler veriyordu. Bu ipucu işe yarar bir sonuca ulaşamayacak gibi görünüyordu ki hat bekçisi Misard'ı sorguya çeken sorgu yargıcı istemeden Cabuche'le Louisette'in, Başkan tarafından tecavüze uğrayıp yavuklusunun evine sığınarak öldüğü söylenen o kızcağızın acıklı macerasını öğreniverdi. Bu olay üzerine birdenbire aydı, alışılageldik suçlama yazısı kafasının içinde baştan sona hazırlanıverdi. Aradığı bütün noktalar, taşçının maktul aleyhinde savurduğu tehditler, kötü sabıkalar, cinayet sırasında başka yerde bulunduğuna dair beceriksizce ileri sürülmüş, ispat edilemez iddia, hepsi vardı. Denizet, bir gün evvel kararlı bir esin anında, Cabuche'ü ormanın içindeki küçük evinde gizlice yakalattırmıştı; koru içinde bir kulübe olan bu evde kan lekeli bir pantolon bulunmuştu. Denizet kendini saran kanaatten uzak durmaya, Roubaud'lar varsayımını elden bırakmamaya niyetlendiği halde, sadece kendi burnunun asıl katili keşfedecek kadar iyi koku aldığını düşünerek pek seviniyordu. Cinayetin ertesi günü zaten dinlenen birçok tanığı o gün de odasına çağırışı kesin bir yargıya varma arzusundan ileri geliyordu.

Sorgu yargıcının odası, Jeanne-d'Arc Sokağı tarafında, şimdi Adalet Sarayı'na dönüştürülmüş olan Normandiya düklerinin eski sarayına bitişik, sarayı maskara eden harap, köhne binadaydı. Zemin katındaki bu kasvetli büyük oda öyle donuk bir ışıkla aydınlanıyordu ki kışın saat üç olur olmaz lamba yakmak gerekiyordu. Duvarlar yeşili solmuş eski bir kâğıtla kaplıydı; bütün eşyası iki koltuk, dört sandalye, yargıcın yazı masası ve kâtibin küçük masasından

ibaretti; yanmayan şöminenin üstünde bronzdan iki kupanın ortasında siyah mermerden bir konsol saati duruyordu. Yazı masasının arkasındaki kapıdan başka bir odaya geçiliyordu, sorgu yargıcı orada ara sıra emrine hazır bulundurmak istediği kimseleri saklardı. Asıl oda kapısıysa doğrudan doğruya geniş koridora açılıyor, orada dizili bulunan sıraların üstünde tanıklar bekliyordu.

Celp saat iki için gelmiş olduğu halde Roubaud'lar bir buçuktan beri oradaydı. Havre'dan geliyorlardı, Grande-Rue'deki küçük bir lokantada yemek yiyecek kadar zamanı ancak bulabilmişlerdi. İkisi de siyahlar giymişti; Roubaud'nun üstünde redingot vardı, Séverine ipekli giysisiyle bir hanımefendi gibi görünüyordu. Akrabadan birini kaybetmiş bir karı kocanın bezgin ve kederli ciddiliği içindeydiler. Séverine kımıldamadan ve hiç konuşmadan bir sıra üzerinde oturuyor, Roubaud ise ayakta kalmış, elleri arkasında, onun önünde ağır adımlarla dolaşıyordu. Fakat her dönüşünde göz göze geliyorlardı; o zaman, gizledikleri heyecan durgun yüzlerinden bir gölge gibi geçiyordu. Croix-de-Maufras'nın vasiyetle kendilerine miras kalmasına çok sevinmiş oldukları halde endişeleri artmıştı, çünkü Başkan'ın ailesi, hele de bütün servetin yarısını tutacak kadar fazla olan acayip bağışlara son derece öfkelenen kızı, vasiyetnameyi iptal ettireceğini söylüyordu. Madam de Lachesnaye, kocasının kışkırtmasıyla eski arkadaşı Séverine'e karşı özellikle sert davranıyor, onun hakkında çok ağır şüpheler besliyordu. Öte yandan Roubaud, daha önce akıl etmediği bir kanıtın ortaya çıkabileceği düşüncesiyle sürekli bir korku içindeydi. Grandmorin'i yola çıkmaya ikna etmek için karısına yazdırdığı mektup, eğer Başkan yırtıp atmadıysa şimdi bulunacaktı; belki de yazıyı tanıyacaklardı. Neyse ki günler geçmiş, şimdilik hiçbir sorun çıkmamıştı; mektup yırtılmış olmalıydı. Bununla beraber, mirasçı ve tanık olarak mümkün olan en uygun şekilde davranmalarına rağmen, yargıcın yanına her yeni çağrılışları karı kocaya bir kez daha soğuk soğuk terler döktürmekten geri kalmıyordu.

Saat ikiyi çaldı, Jacques da göründü. Paris'ten geliyordu. Roubaud elini uzatarak gayet candan ilerledi:

“A! Sizi de rahatsız etmişler. Bu bitmez tükenmez acıklı iş ne kadar can sıkıcı değil mi?”

Jacques kımıldamadan oturan Séverine’i görünce kalakalmıştı. Üç haftadan beri, iki günde bir Havre’a yaptığı seferlerde şef yardımcısı onu aşırı ilgili davranışlarıyla boğuyordu. Hatta bir defasında öğle yemeği davetini kabul etmek zorunda kalmış, genç kadının yanında gitgide artan bir rahatsızlık içinde o her zamanki ürpertisiyle titrediğini hissetmişti. Bu kadına karşı da mı istek duyacaktı acaba? Korsajın aralığından sadece gerdanının beyazlığını görse kalbi çarpıyor, elleri ateş gibi yanıyordu. O yüzden de Séverine’den kaçmaya kesin olarak karar vermişti.

Roubaud:

“Paris’te bu iş hakkında neler söyleniyor?” diye sordu. “Yeni bir şey yok, değil mi? Kimsenin bir şey bildiği yok, hiçbir zaman da bilinmeyecek. Gelip karıma da selam versenize.”

Jacques’ı sürükledi. Genç adam yaklaştı; korkak bir çocuk tavrıyla, sıkılgan ve gülümser oturan Séverine’i selamlamak zorunda kaldı. Fikrinden ötesini, hatta kendisinin bile içine dalmaktan çekindiği belirsiz hayallerini okumaya çalışırcasına gözlerini ondan ayırmayan karı kocanın bakışları altında değişik konulardan söz etmeye uğraşıyordu. Niçin bu kadar soğuk duruyordu? Niçin onlardan kaçmak ister gibi görünüyordu? Acaba hatıraları mı uyanıyordu? Acaba onları onunla yüzleştirmek için mi çağırmışlardı? Korktukları bu biricik tanığı tavlamayı, onu kendilerine sımsıkı kardeşlik bağıyla bağlamayı istiyorlardı ki artık onlara karşı söz söyleme cesaretini gösteremesin.

İçi bir türlü rahat edemeyen şef yardımcısı yine aynı konuya döndü:

“Peki, bizi niçin çağırdıkları konusunda bir tahmininiz yok mu? Belki yeni bir şey vardır, ne dersiniz?”

Jacques kayıtsızca omuzlarını silkti:

“Az önce ben geldiğimde garda bir laf dolaşıyordu. Bir tutuklamadan söz ediyorlardı.”

Roubaud’lar şaşırdı, pek heyecanlanıp sersemleştiler. Nasıl, bir tutuklama mı? Kimse bunun hakkında kendilerine bir kelime söy-

lememişti! Bir tutuklama yapılmış mıydı, yoksa yapılacak mıydı? Onu sorulara boğuyorlardı. Fakat Jacques'ın da bundan fazla bir şey bildiği yoktu.

O sırada koridorda işitilen bir ayak sesi Séverine'in dikkatini çekti.

"İşte, Berthe'le kocası geliyor," diye mırıldandı.

Gerçekten de Lachesnaye'ler gelmekteydi. Roubaud'ların önünden dimdik geçtiler, genç kadın eski arkadaşının yüzüne bile bakmadı. Bir mübaşir onları hemen sorgu yargıcının odasına aldı.

Roubaud:

"Eh!" dedi. "Allah sabır versin. En aşağı iki saat buradayız. Oturun bakalım."

Kendisi Séverine'in soluna oturmuş, eliyle de Jacques'ı karısının öteki yanına oturmaya davet etmişti. Jacques bir an daha ayakta durdu. Sonra Séverine'in cana yakın ve çekingen haliyle kendisine baktığını görünce sıranın üstüne çöküverdi. Genç kadın ikisinin arasında pek narindi, Jacques onun itaate alışık bir sevecenlik taşıdığını hissediyordu. Uzun süren bekleyişleri sırasında bu kadından yükselen hafif ılıklık yavaş yavaş bütün vücuduna bir uyuşukluk vermişti.

Mösyö Denizet'nin odasında sorgular başlayacaktı. O zamana kadar yapılan soruşturma kocaman bir klasör oluşturmuş, mavi karton dosyalar deste deste kâğıtla dolmuştu. Maktulü Paris'teki hareketinden başlayarak izlemek için uğraşmışlardı. Gar şefi Mösyö Vandorpe, ifadesinde altı otuz ekspresinin hareketini, son dakikada 293 numaralı vagonun katara eklenişini, Başkan Grandmorin gelmeden az evvel kendi kompartımanına binen Roubaud'yla konuştukları birkaç sözü ve sonunda Başkan'ın da kompartımanına yerleştiğini, orada kesinlikle yalnız bulunduğunu anlatmıştı. Sonra katar kondüktörü Henri Dauvergne sorguya çekilmiş, trenin Rouen'daki on dakikalık duruşu sırasında neler olup bittiğine dair kesin bir şey söyleyememişti. Roubaud'ları özel kompartımanın önünde konuşurlarken görmüştü, sonra kompartımanlarına döndüklerini sanıyordu. Kompartımanın kapısını galiba kondüktörler-

den biri kapamıştı, fakat halkın itiş kakışı ve garın yarı karanlığı içinde bunu hayal meyal hatırlıyordu. Bu adamın, ele geçirilemeyen şu meşhur katilin, tren hareket ettiği sırada özel kompartımana dalmış olmasına gelince, buna pek ihtimal vermemekle beraber yine de mümkün görüyordu, çünkü aklında kaldığına göre daha evvel iki defa buna benzer olaylar olmuştu. Rouen Garı'ndaki başka demiryolu memurlarına da aynı noktalara dair sorular sorulmuş, onlar da işi biraz olsun aydınlatacakları yerde birbirini tutmayan cevaplarıyla büsbütün karıştırmıştı. Ancak kanıtlanmış olan bir nokta vardı ki o da vagon basamağına çıkan Barentin Garı şefiyle Roubaud'nun vagonun içinden el sıkışmış olmasıydı. Bu gar şefi Mösyö Bessière işin aynıyla böyle olduğunu söylemiş, meslektaşının kompartımanda karısıyla yalnız bulunduğunu, kadının yarı uzanmış, sakince uyur gibi göründüğünü eklemişti. Bir yandan da Roubaud'larla birlikte Paris'ten aynı vagonla hareket eden yolcular bile aranmıştı. Trene geç vakit, son dakikada gelen, Petit-Couronne'lu burjuvalar olan şişman hanımla şişman bey, hemen uyuyakaldıkları için hiçbir şey diyemeyeceklerini söylemişlerdi; köşesinde sessiz sedasız oturan siyahlı kadına gelince, o bir gölge gibi kaybolup gitmiş, kendisine ulaşma imkânı bulunamamıştı. Katilin Barentin'de inmiş olması gerektiğinden, en son olarak da o akşam orada inen yolcuların kimliklerini saptamak için daha başka önemsiz tanıklar dinlenmişti. Biletler sayılmış, bütün yolcular tespit edilebilmiş, yalnızca birisi, başına mavi bir mendil bağlamış olan iriyarı adam bulunamamıştı; kimi bu adamın sırtında palto bulunduğunu, kimi de işçi gömleği giymiş olduğunu söylüyordu. Sırf ortadan kaybolan, bir rüya gibi silinip giden bu adamla ilgili olarak dosyada üç yüz on tane kâğıt vardı; bilgiler öyle çapraşıktı ki her tanığın ifadesi diğer bir tanığın ifadesiyle yalanlanıyordu.

Dosya, birtakım adli belgelerle; imparatorluk savcısı ve sorgu yargıcının cinayet yerine götürdükleri kâtip tarafından kaleme alınan tutanaklarla; kurbanın serilip kaldığı demiryolu yöresinin, cesedin pozisyonunun, giysilerinin, ceplerinde bulunup kimlik saptamaya yarayan eşyanın kalın bir tomar oluşturan tarifleriyle;

yine cinayet yerine götürülen doktorun boğazdaki yarayı, herhalde bıçak olması gereken kesici bir aletle açılmış korkunç bir yarık olan o bir tek yarayı bilimsel anlatımlarla uzun uzadıya tanımladığı tutanakla; cesedin Rouen hastanesine götürülmesine, dikkat çekecek derecede hızla meydana gelen çürüme yüzünden cesedin ailesine geri verilmesi zorunluluğu ortaya çıkıncaya kadar orada kaldığı süreye ait daha başka tutanaklar ve belgelerle iyice anlaşılmaz hale gelmişti. Fakat bu yeni kâğıt yığınında iki üç önemli nokta da yok değildi. Öncelikle cesedin giysisinin ceplerinde Başkan Grandmorin'in saati ve içinde kız kardeşi Madam Bonnehon'a borçlu olup kadının beklediği bin franklık on adet kâğıt para olması gereken küçük cüzdan bulunamamıştı. Eğer üzerinde iri bir pırlanta olan yüzük cesedin parmağında kalmamış olsaydı cinayetin hırsızlık sebebiyle işlendiği düşünülebilirdi. Bu da bir dizi varsayıma yol açıyordu. Banknotların numaraları ne yazık ki bilinmiyordu, fakat kapağının dış yüzünde Başkan'ın adının ve soyadının iç içe geçirilmiş baş harfleri, içindeyse 2516 fabrika numarası yazılı olan ve kurma anahtarı bulunan gayet kalın saat herkesçe tanınmaktaydı. Son olarak, katilin silah olarak kullandığı bıçak da yol boyunca çevredeki çalılıklar arasında ve atılmış olması ihtimali bulunan her yerde pek çok araştırmaya neden olmuş, fakat bu araştırmalar sonuç vermemişti; katil bıçağı da banknotlar ve saatle birlikte aynı kovuğa saklamış olsa gerekti. Yalnız Barentin istasyonuna varmadan yüz metre kadar uzakta, kurbanın tehlikeli bir eşya gibi oraya bırakılıveren yol battaniyesi bulunmuştu; bu battaniye de kanıtlar arasında sayılmaktaydı.

Lachesnaye'ler içeri girdikleri zaman, Mösyö Denizet yazı masasının başında ayakta duruyor, kâtibinin dosyadan çıkardığı ilk sorgu tutanaklarından birini okuyordu. Yüzü tamamıyla tıraşlı, saçlarına kır düşmüş, kısa boylu, tıknazca bir adamdı. Dolgun yanakları, keskin hatlı çenesi ve yayvan burnu, iri mavi gözlerinin üstünde yarı kapalı duran ağır gözkapaklarının artırdığı donuk bir hareketsizlik içindeydi. Fakat sahip olduğunu sandığı bütün kavrayış, bütün beceri ağzında toplanmıştı; bu ağız, sahibi fazla kurnazlaştığı

anlarda incelen, son derece oynak, özel hayatında duygusallık rolü yapan aktör ağzı türünden bir ağızdı. Kurnazlık çoğu zaman Mösyö Denizet'yi zararlı çıkarırdı; fazla hızlı kavrıyor, bir meslek ülküsüyle, görevine gözle görülmeyeni gören, son derece hissî, ahlakçı bir anatomist gibi yaklaşarak, açık ve basit gerçekle fazlaca oynuyordu. Bununla beraber budala bir adam da değildi.

Madam de Lachesnaye'i görür görmez pek nazik davrandı, ne de olsa Rouen ve çevre sosyetesiyle sık sık bir araya gelen cemiyet adamı bir yargıçtı hâlâ.

"Madam, lütfen oturunuz," dedi.

Sonra genç kadına kendisi bir sandalye uzattı. Matem giysileri içindeki Madam de Lachesnaye, itici ve çirkin, cılız bir sarışındı. Mösyö Denizet, karısı gibi sarışın ve sıska olan Mösyö de Lachesnaye'e karşı ise gerektiği kadar nazik, hatta biraz da kibirli davrandı, çünkü kayınpederinin ve yine kendisi gibi yargıç olan babasının vaktiyle karma komisyonlarda gördüğü hizmetler sayesinde daha otuz altı yaşındayken Devlet Şûrası'na üye olan ve nişan alan bu ufak tefek adam onun gözünde ayrıcalıklı ve zengin yargıçları, akrabaları ve servetleri yardımıyla çabucak ilerleyeceklerine emin olan vasatları simgeliyordu. Oysa kendisi fakir olduğu ve arkası bulunmadığı için hep boyun eğmek, yükselebilmek için el etek öpmek zorunda kalmıştı. Bu yüzden makamında tek yetkili olduğunu, herkesin hürriyeti üzerinde mutlak bir güce, bir tanığı tek bir sözle sanık haline getirecek ve keyfi isterse onu hemen tutuklattıracak kudrete sahip bulunduğunu ona hissettirmek hoşuna gidiyordu.

"Madam," diye devam etti, "sizi bu acıklı meseleyle yine rahatsız ettiğimden dolayı beni affediniz. Biliyorum ki gerçeğin ortaya çıkmasını, suçlunun cezasını bulmasını siz de bizim kadar şiddetle istiyorsunuz."

Sarı benizli, kemikli yüzlü, uzun boylu bir genç olan kâtibe bir işaret yaptı; sorgu başladı.

Bu arada, kendisinin bir koltuğa buyur edilmediğini gören Mösyö de Lachesnaye kendiliğinden oturmuş, daha karısına sorulan ilk sorularda onun yerine cevap vermeye çalışmıştı. Sonunda ka-

yınpederinin vasiyetnamesinden dolayı içini yakan derdi tamamen ortaya döktü. Üç milyon yedi yüz bin franklık servetin hemen hemen yarısını bulan, bu kadar çok kişiye bu derece yüksek tutarlarda vasiyet bağışları akıl alacak şey miydi? Hem de çoğunlukla tanımadıkları insanlara, türlü türlü sınıflardan kadınlara... Bu kadınlar arasında Rocher Sokağı'nda bir kapının altında menekşe satan bir kız bile vardı. Bu kabul edilemezdi; ahlaka aykırı bu vasiyetnameyi iptal ettirmenin bir yolu bulunup bulunamayacağını anlamak için cinayet soruşturmasının sonucunu bekliyordu.

O dişlerini sıkmış böyle sızlanarak kendisinin nasıl inatçı tutkularla dolu, nasıl mal canlısı bir taşralı, ne budala bir şey olduğunu göstermekle vakit geçirirken, Mösyö Denizet yarı kapalı iri mavi gözleriyle ona bakıyordu. İki milyonla yetinmeyen, günün birinde bu para sayesinde herhalde en üstün makamın erguvani pelerinini giymiş göreceği bu kof adama karşı ince dudakları kıskanç bir hafifsemeyi açığa vurmaktaydı. Sonunda:

"Sanırım ki hata etmiş olursunuz mösyö," dedi. "Vasiyetnamenin iptal edilmesi ancak bağışlar toplamının servetin yarısını geçmesi halinde mümkün olabilir, oysa böyle bir durum yok."

Sonra kâtibine döndü:

"Laurent, bu konuşulan şeyleri yazmadınız tabii, değil mi?"

Kâtip hafif bir gülümsemeyle ve işten anlar bir adam tavrıyla onun tasasını dağıttı.

Mösyö de Lachesnaye iyice tersleşerek devam etti:

"İyi de Croix-de-Maufras'yı bu Roubaud'lara bırakacağımı sanmıyorsunuzdur umarım. Bir hizmetçinin kızına böyle bir hediye verilebilir mi? Hem niçin, ne sıfatla? Hem sonra bu adamların cinayete bulaştıkları ispat edilirse..."

Mösyö Denizet konuya geldi:

"Gerçekten buna ihtimal verir misiniz?"

"Elbette. Eğer vasiyetnamenin içeriğini biliyorlarsa, zavallı babamızın ölümünde çıkarları olduğu ortada demektir. Şunu da dikkate alın ki kendisiyle en son görüşenler onlar. Kısacası bütün bu işler hayli şüpheli."

Yargıç sabırsızlanmış, yeni kurduğu varsayım sarsılmış bir halde Berthe'e döndü:

"Ya siz madam," dedi, "eski arkadaşınızın böyle bir cinayet işleyebileceğini düşünüyor musunuz?"

Berthe cevap vermeden evvel kocasına baktı. Birkaç ay süren karı kocalık hayatında ikisinin de kabalığı, tatsızlığı birbirine geçmiş, katmerlenmişti. Birbirlerini bozuyorlardı. Karısını Séverine'e karşı kışkırtan oydu, o derecede ki Berthe evi tekrar ele geçirmek için elinden gelse Séverine'i derhal tutuklattırırdı. Sonunda:

"Vallahi efendim," dedi, "bu dediğiniz kadının küçükken de gayet kötü huyları vardı."

"Ne gibi? Onu Doinville'deyken ahlaksızca hareketlerde bulunmakla mı suçluyorsunuz?"

"Yoo, hayır efendim! Öyle olsaydı babam kendisini evde tutmazdı!"

Bu haykırışta, kendisine yüklenebilecek hiçbir kusuru olmayan, her yerde selamlanan ve kabul gören, Rouen'ın en inkâr kabul etmez erdemli kadınlarından olmakla övünen namuslu burjuva kadın iffetinin isyanı seziliyordu.

"Yalnız," diye devam etti, "insanda hafiflik ve zevke düşkünlük alışkanlığı olunca... Kısacası efendim, o zaman mümkün sanmayacağım birçok şey bugün bana kesin görünüyor."

Mösyö Denizet sabırsızlığını dışavuran bir hareket yaptı yine. Kendisi hiç bu iz üzerinde değildi artık ve orada takılıp kalan herkes gözüne sanki ona düşmanmış, onun zekâsının sağlamlığını çürütmek istermiş gibi görünüyordu.

"İyi ama akıl var mantık var," dedi. "Roubaud'lar gibi kimseler daha çabuk mirasa konmak için babanız gibi bir kimseyi öldürmezler, bunun için hiç değilse acelelerini gösteren birtakım belirtiler bulunması gerekir. Öyle olsaydı ben, mal sahibi olmak, malın tadını çıkarmak için besledikleri bu hırsın daha başka izlerini görürdüm. Hayır, bu sebep yeterli değil, başka sebep bulmak gerekir. Oysa hiçbir şey yok, siz kendiniz de başka kanıt gösteremiyorsunuz. Hem sonra olanları bir daha gözden geçirin, maddi imkânsızlıkları görmüyor

musunuz? Roubaud'ların özel kompartımana girdiklerini gören kimse olmamış, hatta bir memur onları kendi kompartımanlarına dönerken gördüğünü hatırlıyor; Barentin'de kendi kompartımanlarında bulundukları kesin olduğuna göre, birkaç dakikalık yolculuk sırasında, hem de tren olanca hızıyla giderken, kendi vagonlarından çıkıp üç vagon ötede bulunan Başkan'ın vagonuna gittiklerini kabul etmek gerekir. Olacak iş mi bu? Makinistleri, kondüktörleri sorguya çektim. Hepsi insana bunu yapabilecek enerjiyi ve soğukkanlılığı ancak büyük bir alışkanlığın verebileceğini söyledi bana. Kadın ne olursa olsun bu işi yapamazdı, kocası işe onsuz kalkışabilirdi. Peki, ne yapmak için? Kendilerini büyük bir zorluktan daha yeni kurtarmış olan bir velinimeti öldürmek için, öyle mi? Yok, yok, olacak iş değil. Bu varsayımın elle tutulur tarafı yok, başka bir şey aramak gerek. Evet, Rouen'dan trene binip ilk istasyonda inen bir adam, maktule daha yakınlarda ölüm tehditleri savurmuş olan bir kimse..."

Tutkusu onu döndürüp dolaştırıp yeni kurgusuna getiriyordu; ağzından gereğinden fazla söz kaçıracaktı ki o sırada kapı aralandı, mübaşirin başı göründü. Fakat o daha bir kelime söylemeden eldivenli bir el kapıyı ardına kadar açtı ve sarışın bir kadın içeri girdi; gayet şık bir matem elbisesi giymiş olan bu kadın, elli yaşını geçtiği halde hâlâ dolgun ve gösterişli bir yaşlı tanrıça gibi güzeldi.

"Ben geldim sevgili yargıç. Geç kaldım ama kusura bakmazsınız, değil mi? Yollar berbat, Doinville'den Rouen'a kadar olan üç fersah bugün rahat rahat altıyı buluyor."

Mösyö Denizet kibar bir tavırla ayağa kalkmıştı:

"Geçen pazardan beri sağlığınız yerinde ya madam?"

"Çok iyiyim. Ya siz, sevgili yargıç bey, arabacımın size yaşattığı korkuyu atlattınız mı? Sizi geri götürürken şatodan iki kilometrecik ötede arabayı az kalsın deviriyormuş, bana anlattı."

"Yok canım! Olağan bir sarsıntı, hatırlamıyorum bile... Oturunuz, az önce Madam de Lachesnaye'e de söylediğim gibi bu korkunç olayla kederinizi tazelediğimden dolayı beni affediniz."

"Eh işte, başa gelmiş bir iş, ne yapalım... Merhaba Berthe, merhaba Lachesnaye."

Bu, kurbanın kız kardeşi olan Madam Bonnehon'du; yeğenini öpmüş, kocasının elini sıkmıştı. Kendisine büyük servet getiren bir fabrikatörden otuz yaşında dul kalmıştı; zaten aileden çok zengindi, erkek kardeşiyle mirası paylaştığında payına Doinville malikânesi düşmüştü; gönül maceralarıyla dolu olduğu söylenen güzel bir hayat sürmüş, fakat her zaman o kadar dürüst ve o kadar içten bir görünüş sergilemişti ki Rouen sosyetesinin akıl hocası olarak yerini hep korumuştu. Yirmi beş senedir şatosunda adliye ileri gelenlerini ağırlar, arabaları Adalet Sarayı'nın bu kalabalığını durmadan bir eğlenti içinde Rouen'dan alıp getirir, sonra yine oraya götürürdü. Çevresi bu kişilerden oluştuğundan ve onlara beğeni duyduğundan, hep adliyecilerle sevişmişti. Bugün hâlâ durulmamıştı; Devlet Şûrası üyelerinden Mösyö Chaumette'in oğlu olan genç bir savcı yardımcısına karşı bir ana şefkati beslediği söyleniyordu. Bu çocuğun yükselmesi için çalışıyor, babasını davetlere çağırıyor, pek üstüne düşüyordu. Tanışıklıkları çok eskiye dayanan, yine Devlet Şûrası üyelerinden, bekâr bir adam olan Mösyö Desbazeilles'i de hep yanında tutmuştu; zarif soneleri dillerde gezen bu adam Rouen mahkemesinin edebiyat alanındaki gururuydu. Yıllarca Doinville'deki şatoda ona özel bir oda ayrılmıştı. Şimdi altmışını geçmiş olduğu halde, romatizmalarının artık kendisine hatıralarını anmaktan başka bir imkân vermediği eski bir arkadaş olarak her zaman oraya akşam yemeğine gelirdi. Madam Bonnehon böylelikle, ihtiyarlığın tehdidi altında bulunduğu halde, iyi davranışları sayesinde nüfuzunu koruyordu; bunu da onun elinden almayı kimsenin düşündüğü yoktu. Yalnız geçen kış, yine bir Devlet Şûrası üyesinin karısı olan Madam Leboucq'un kendisine rakip olabileceğini hissetmişti; otuz dört yaşında, esmer bir kadın olan Madam Leboucq gerçekten çok hoş kadındı, adliye ileri gelenleri onun evine fazlaca gitmeye başlamıştı. Bu, her zaman neşeli olan Madam Bonnehon'a bir parça melankoli vermiyor değildi.

Mösyö Denizet:

"O halde madam," diye ekledi, "izin verirseniz size birkaç soru sorayım."

Lachesnaye'lerin sorgusu bitmişti fakat yargıç onları daha göndermiyordu. Pek kasvetli, pek soğuk olan odası sosyetik bir salona dönmüştü. Kâtip soğukkanlılıkla yeniden yazmaya hazırlandı.

"Bir tanık kardeşinizin bir telgraf aldığını ve telgrafın kendisini hemen Doinville'e çağırdığını söyledi. Telgrafla ilgili hiçbir şey bulamadık. Acaba siz kendisine bir şey yazmış olabilir misiniz madam?"

Madam Bonnehon çok rahat bir tavırla gülümseyerek, dostça bir sohbet tonunda cevap vermeye başladı:

"Kardeşime bir şey yazmadım, onu bekliyordum, bir tarih söylememişti ama geleceğini biliyordum. Genellikle bu şekilde gelirdi, hemen hemen her zaman bir gece treniyle hem de. Bahçede, ıssız bir sokağa açılan küçük, ayrı bir evde oturduğu için geldiğini duymazdık bile. Barentin'den bir araba kiralayarak gelir, ancak ertesi gün, çoktan gelip evine yerleşmiş bir komşu misafirliğe gelir gibi, bazen gündüz çok geç vakit ortaya çıkardı. Bu sefer onu bekliyor oluşum, aramızdaki bir hesabın görülmesi için bana on bin frank getirecek olmasındandı. O on bin frank kesinkes yanındaydı. Bu yüzden ben onu sadece soymak için öldürdüler kanısındayım."

Yargıç kısa bir susma zamanı bıraktı, sonra yüzüne dikkatle bakarak sordu:

"Madam Roubaud'yla kocası hakkındaki fikriniz nedir?"

Madam Bonnehon şiddetli bir itirazla elini salladı:

"Ah, yoo dostum Mösyö Denizet, yine bu zavallı insanlara sataşmayın. Séverine gayet sakin, hatta gayet uysal, iyi bir kızcağızdı; üstelik güzeldi de, ama bundan bir şey çıkmaz. Mademki fikrimi tekrar söylememi istiyorsunuz, bence o da kocası da fenalık edebilecek insanlar değildir."

Denizet onu başıyla doğruluyor, haklılığından övünç duyarak Madam de Lachesnaye'e doğru bakıyordu. Madam de Lachesnaye alındı, araya girmek cüretinde bulundu:

"Halacığım, bakıyorum hemen ikna olmuşsunuz."

O zaman Madam Bonnehon hep olduğu gibi yine sözünü esirgemedi, içini döktü:

"Bırak tanrı aşkına Berthe, bu hususta seninle hiç anlaşamayacağız. Séverine neşeliydi, gülüp söylemeyi severdi, gayet de iyi ediyordu. Kocanın da senin de ne düşündüğünüzü pekâlâ biliyorum. Fakat babanın Séverine'ciğe Croix-de-Maufras'yı miras bırakmış olmasına bu kadar şaştığınıza göre, doğrusu çıkar sizin aklınızı çelmiş olsa gerek. Baban Séverine'i büyütmüştü, ona çeyiz vermişti, vasiyetnamesine onu da yazması gayet doğaldı. Onu bir dereceye kadar kendi kızı saymıyor muydu a canım! Ah! Cicim, paranın mutlulukta o kadar az yeri vardır ki!"

Gerçekten de kendisi öteden beri çok zengin olduğu için paraya karşı mutlak bir kayıtsızlık gösterirdi. Hatta hep el üstünde tutulmuş güzel bir kadının aşırı inceliğiyle, hayatta tek gayeyi güzellikte ve aşkta bulurdu.

Mösyö de Lachesnaye soğuk bir tavırla:

"Telgraftan bahseden Roubaud'dur," dedi. "Eğer ortada bir telgraf olmasaydı, Başkan ona bir telgraf aldığını söylemezdi. Roubaud niçin yalan söylesin?"

Mösyö Denizet heyecanlandı:

"İyi ama, Başkan ani gidişini Roubaud'lara izah etmek için bu telgrafı kendi uydurmuş olabilir. Onların ifadesine göre, Başkan ancak ertesi gün hareket edecekmiş. Onlarla aynı trende olup da bu gidişinin asıl sebebini bildirmek istememişse öylesine bir sebep bulmak zorunda kalmıştır; hoş, bu gerçek sebebi hiçbirimiz bilmiyoruz ya... Bunun önemi yok, bizi bir sonuca götürmez."

Yeniden bir sessizlik oldu. Yargıç söze devam ettiği zaman gayet sakindi, son derece dikkatli konuştu:

"Şimdi madam, özellikle nazik bir konuya değineceğim ve bu tür sorularımdan dolayı beni affetmenizi rica ederim. Kardeşinizin hatırasına karşı hiç kimse benden daha fazla saygı besleyemez. Birtakım söylentiler vardı. Metresleri olduğu iddia ediliyordu, öyle değil mi?"

Madam Bonnehon o sonsuz hoşgörürlüğüyle yeniden gülümsemeye başladı:

"Aman dostum, onun yaşında bir insan... Kardeşim erken dul kaldı, kendisinin doğru bulduğu şeyi fena bulma hakkını ben ken-

dimde hiçbir zaman görmedim. Bunun içindir ki kendi istediği gibi yaşadı, ben de hayatına hiç karışmadım. Bildiğim bir şey varsa, o da mevkisine yakışır davrandığı ve sonuna kadar seçkin bir insan olarak kaldığıdır."

Kendi yanında babasının metreslerinden söz açılması ağırına giden Berthe gözlerini yere indirmişti; onun kadar sıkılan kocası da pencerenin önüne gidip dikilmiş, arkasını dönmüştü.

Mösyö Denizet:

"Israrımı af buyurun," dedi. "Sizin evde genç bir oda hizmetçisiyle bir olay olduydu, değil mi?"

"Ha evet, Louisette... Ama dostum, o kız daha on dört yaşındayken sabıkalı bir adamla ilişkide bulunan şırfıntının biriydi. Ölümünü kardeşimi karalamak için kullanmak istediler. Çok çirkin bir hareketti bu, bakın anlatayım."

Hiç şüphesiz iyi niyetle konuşuyordu. Başkan'ın ahlakını çok iyi bilmesine ve onun bu feci ölümü kendisi için beklenmedik bir şey olmamasına rağmen, ailenin adını savunma ihtiyacı duyuyordu. Zaten Louisette'in bu acıklı olayında, Başkan'ın kızcağızı elde etmeye çalışmış olabileceğini aklı kesmekle beraber, kızın vaktinden önce yoldan çıkmış bulunduğundan da emindi.

"Ufacık bir kız çocuğu düşünün, ama o kadar ufacık, o kadar narin, küçük bir melek gibi sarışın ve pembe, üstelik o kadar da yumuşak başlı ki onu görünce tanrı katında bir namus abidesi sanırsınız. Gelgelelim bu kız, daha on dördüne basmadan yabani adamın biriyle, bir meyhanede adam öldürdüğü için beş sene hapiste yatmış Cabuche denen bir taşocakçıyla sevişti. Bu delikanlı Bécourt ormanının eteğinde bir vahşi gibi yaşıyordu, kederinden ölen babası ona orada ağaç kütükleriyle topraktan yapılma bir kulübe bırakmıştı. Cabuche orada artık kullanılmayan taşocaklarının bir köşesini işleteceğim diye inat ediyordu; sanırım Rouen şehrinin taşlarından bir kısmı vaktiyle bu ocaklardan çıkmıştır. İşte kız, bu kurt adamıyla buluşmak üzere o kovuğa giderdi; yöre halkının çok korktuğu bu herif bir vebalı gibi tek başına yaşıyordu. Sık sık ikisine bir arada rast gelenler olurdu; kız ufacık tefecik, beriki iriyarı bir hayvandan farksız, el ele tutuşup or-

manda dolaşırlardı. Diyeceğim o ki, akıl almaz bir ahlaksızlık... Tabii bütün bunları ben sonradan öğrenebildim. Louisette'i âdeta acıyarak, bir iyilik yapmış olmak için yanıma almıştım. Ailesi, fakir olduklarını bildiğim o Misard'lar, çocuğu döve döve canını çıkardıkları halde onun kapıyı açık bulur bulmaz Cabuche'ün yanına kaçmasını önleyemediklerini benden gizlemişlerdi. Olay da işte o zaman oldu. Kardeşimin Doinville'de kendi hizmetine bakacak adamı yoktu. Onun oturduğu o ayrı evde, ev işlerini Louisette'le bir başka kadın görüyordu. Louisette oraya yalnız başına gittiği bir sabah ortadan kayboldu. Bana kalırsa kaçmayı çoktan beri kafasında kuruyordu; belki de âşığı kendisini bekliyordu, onu alıp götürdü... Fakat işin asıl feci tarafı, aradan beş gün geçtikten sonra Louisette'in ölüm haberi ağızdan ağza dolaşmaya başladı. Kardeşim güya kızın ırzına öyle canavarca tecavüz etmiş ki çocuk neye uğradığını bilememiş, Cabuche'ün evine gitmiş, orada beyin hummasından ölmüş. Nasıl bir olay yaşanmıştı? Bu konuda o kadar çok laf çıktı ki bunu belirlemek güçtür. Kendi hesabıma ben, bir doktor muayene ettiği için gerçekten tehlikeli bir humma sonucu öldüğü anlaşılan Louisette'in, açık havada geçirdiği gecelerden birinde bir dikkatsizliğe, bataklıklardaki başıboş dolaşmalarına kurban gittiğini sanıyorum. Öyle değil mi dostum, siz de kardeşimin bu küçük kıza işkence edeceğini tahmin etmezsiniz, değil mi? İğrenç bir şey bu, imkânsız!"

O bunları anlatırken, Mösyö Denizet ne onaylamış ne itiraz etmiş, dikkatle dinlemişti. Madam Bonnehon sözü sonuca bağlamakta biraz sıkıntı çekti, sonra dilinin ucuna geleni söyleyiverdi:

"Vallahi doğrusunu isterseniz, kardeşim bu kızla gönül eğlendirmek istememiştir diyemem. Gençlerden hoşlanırdı, görünüşü sertti ama gayet şen bir adamdı. Neyse, tutalım ki öpmüş olsun."

Bu söz üzerine Lachesnaye'lerin namus damarları kabardı:

"Aman! Halacığım, halacığım..."

Fakat Madam Bonnehon omuz silkti, adalete niçin yalan söylemeliydi?

"Öpmüştür, belki gıdıklamıştır. Bunda bir suç yok. Buna şundan dolayı aklım yatıyor ki yalanı uyduran taşocakçısı değil. Louisette,

âşığı kendisini yanında alıkoysun diye yalan söylemiş, ahlaksızlığından işi büyütmüş olacak. Hal böyle olunca, dediğim gibi yabaninin biri olan taşocakçısı da sevdalısını öldürdüklerine samimi olarak inanmış. Tam anlamıyla öfkeden deliye dönmüş, Başkan'ı ele geçirirse domuz şişler gibi şişleyeceğini bütün meyhanelerde söyleyip duruyormuş..."

O ana kadar ses çıkarmayan yargıç birdenbire kadının sözünü kesti:

"Bunu söylediğini tanıklar onaylayabilir mi?"

"Aman efendim, istediğiniz kadar tanık bulabilirsiniz. Anlayacağınız, son derece can sıkıcı bir iş, çok üzüldük. Neyse ki kardeşimin konumu kendisini her türlü şüpheden kurtardı."

Madam Bonnehon, Mösyö Denizet'nin hangi yeni izin peşinde olduğunu anlamış, bundan epeyce endişe duymuştu. Kendisi de ona sorular sorup konuyu daha fazla deşmek istemedi. Yargıç ayağa kalkmış, ailenin matemine rağmen gösterdiği nezaketi daha fazla kötüye kullanmak istemediğini söylemişti. Verdiği emir üzerine, kâtip ifadeleri tanıklara imza ettirmeden evvel okudu. Bu ifadeler tam anlamıyla kusursuzdu. Gereksiz ve sakıncalı kelimeler öyle güzel ayıklanıp çıkarılmıştı ki Madam Bonnehon, elinde kalem, daha önce yüzüne bakmadığı bu solgun benizli, fırlak kemikli Laurent'ı şaşkınlık ve beğeniyle şöyle bir süzdü.

Sonra kendisini ve yeğeniyle damadını kapıya kadar geçiren yargıcın elini sıktı.

"Yakında görüşürüz, değil mi?" dedi. "Bilirsiniz ki sizi her zaman Doinville'e bekleriz. Son vefalı dostlarımdan biri de sizsiniz, teşekkür ederim."

Gülümsemesini bir hüzün bürümüştü. Yeğeni kendisinden evvel odadan çıkmış, gayet soğuk bir tavırla sadece hafif bir selam vermişti.

Mösyö Denizet yalnız kalınca bir dakika nefes aldı. Ayakta durmuş, düşünüyordu. Mesele gözünde aydınlanmaktaydı, şöhreti bilinen Grandmorin kızın herhalde ırzına geçmişti. Bu nokta soruşturmayı nazik bir duruma sokuyordu. Denizet, Bakanlıktan beklediği

görüşler gelinceye kadar daha ihtiyatlı olmaya karar vermişti. Fakat buna rağmen, duyduğu övünç az değildi. Sonunda suçluyu ele geçirmişti.

Yazı masasının başına geçip yerine oturduktan sonra zili çalıp mübaşiri çağırdı:

"Mösyö Jacques Lantier'yi getirin."

Roubaud'lar koridordaki sıranın üstünde, ara sıra sinirsel bir tikin kımıldattığı, sabretmekten uyuşmuş hareketsiz yüzleriyle hâlâ bekliyordu. Mübaşirin Jacques'ı çağıran sesi onları hafif bir ürpertiyle uyandırır gibi oldu. İri iri açılan gözleriyle Jacques'ı izlediler, yargıcın odasına girip gözden kayboluşuna baktılar. Sonra yüzleri daha da solmuş bir halde, sessizce tekrar beklemeye koyuldular.

Üç haftadan beri bu mesele, sanki sonunda kendine karşı dönebilirmiş gibi Jacques'a bir huzursuzluk vermekteydi. Saçma bir şeydi bu, çünkü hiçbir suçu yoktu, susması bile kabahat değildi. Oysa yargıcın odasına girerken, cinayetinin ortaya çıktığını görmekten korkan bir suçlu gibi hafif hafif ürperiyordu; sorulara karşı uyanık davranıyor, gereğinden fazla söz söyleme korkusuyla kendini kolluyordu. Kendisi de adam öldürebilecek biriydi, gözlerinden okunmuyor muydu bu? Bu yargıç huzuruna çağırılmalar kadar hoşlanmadığı bir şey daha yoktu; âdeta öfkeleniyor, hiçbir ilgisi bulunmayan işlerle kendisini rahatsız etmekten artık bir an evvel vazgeçmelerini istiyordu.

Mösyö Denizet o gün sadece katilin eşkâli üzerinde durdu. Jacques katili gören biricik tanık olduğundan açık bilgiyi yalnızca o verebilirdi. Fakat Jacques ilk ifadesinden ayrılmıyor, cinayet sahnesini olsa olsa bir saniyelik bir hayal şeklinde hatırladığını söylüyordu; o kadar hızlı bir görüntüydü ki hafızasında şekilsiz, soyut bir halde yaşıyordu. Bir adamın başka bir adamı boğazladığını görmüştü, o kadar.

Yargıç yarım saat kadar onu aheste bir inatla hırpaladı, aynı soruyu akla gelebilecek her yönden tekrar tekrar sordu. Katil uzun boylu muydu, ufak tefek miydi? Sakalı var mıydı, saçları uzun muydu kısa mıydı? Sırtında ne biçim bir kılık vardı? Hangi sınıfa mensup görünüyordu? Jacques şaşalıyor, hep belirsiz cevaplar veriyordu.

Mösyö Denizet onun ta gözlerinin içine bakarak birdenbire:

"Pekâlâ," diye sordu, "katili size gösterseler tanır mısınız?"

Jacques beyninin içini araştıran bu bakışın karşısında yüreğini bir sıkıntı kaplayarak gözlerini hafifçe kırpıştırdı. Yüksek sesle vicdanını yokladı:

"Tanır mıyım? Evet... Belki..."

Fakat bilinçdışı bir suç ortaklığından duyduğu o acayip korkuyla hemen yine o kaçamaklı usulüne döndü:

"Ama hayır, zannetmem, kesin bir şey söylemeye cesaret edemem. Düşünsenize, saatte seksen kilometre hız!"

Yargıç onu istediği zaman çağırmak üzere bezgin bir hareketle bitişik odaya göndermek üzereyken vazgeçti.

"Durun, oturun," dedi.

Sonra tekrar mübaşiri çağırdı:

"Mösyö ve Madam Roubaud'yu içeri alın."

Kapıdan girip Jacques'ı görür görmez ikisinin de gözleri endişeyle bulandı. Acaba bir şey söylemiş miydi? Onu kendileriyle yüzleştirmek için mi orada alıkoymuşlardı? Onun orada olduğunu hissettikçe bütün güvenleri elden gidiyordu. Sorulara önce biraz boğuk bir sesle cevap verdiler. Fakat yargıç sadece ilk sorguda sorduğu soruları tekrar ediyordu, onlar da aynı cümleleri âdeta harfi harfine tekrarlamaktan başka bir şey yapmadı. Onlar konuşurken yargıç başını eğmiş, yüzlerine bile bakmadan dinliyordu.

Sonra birdenbire Séverine'e döndü:

"Madam, buradaki tutanakta deniyor ki hat komiserine tren Rouen'dan hareket ettiği sırada özel kompartımana bir adamın bindiğini düşündüğünüzü söylemişsiniz."

Séverine şaşırıp kaldı. Yargıç bunu ne diye hatırlatıyordu? Acaba bir tuzak mıydı? İfadelerini karşılaştırarak kendi kendini mi yalanlattıracaktı ona? Onun için bir bakışla kocasına danıştı. O da dikkatli bir şekilde araya girdi:

"Sanmıyorum ki karım bu kadar kesin bir söz söylemiş olsun efendim."

"Rica ederim... Siz böyle bir olayın olabileceğini söyleyince, hanımefendi de 'Öyle olmuştur, kesinlikle,' demiş. Söyleyin madam, böyle konuşmanız için özel sebepleriniz mi vardı? Bunu bilmek istiyorum."

Séverine, eğer dikkat etmeyecek olursa, yargıcın cevaptan cevaba geçerek kendisini itirafa kadar götüreceğine kanaat getirmiş, büsbütün şaşalamıştı. Bununla birlikte susamazdı da.

"Yoo! Hayır efendim, hiç sebep yoktu," dedi. "Sadece fikir yürütmek için söylemiş olmalıyım, çünkü gerçekten olayı başka türlü açıklamak güç..."

"O halde adamı görmediniz, onunla ilgili bize hiçbir şey söyleyemezsiniz, öyle mi?"

"Evet efendim. Hiçbir şey söyleyemem."

Mösyö Denizet soruşturmanın bu noktasından vazgeçer gibi göründü. Fakat Roubaud'yu sorguya çekmeye başlar başlamaz yine aynı konuya geldi:

"Ya siz, adam trene gerçekten bindiyse nasıl olur da onu görmemiş olursunuz? Nitekim kendi ifadenizden de anlaşılıyor ki hareket düdüğü çaldığı zaman siz hâlâ maktulle konuşuyormuşsunuz, öyle değil mi?"

Bu ısrar gar şef yardımcısını büsbütün korkuya düşürüyor, Roubaud uydurduğu bu adamdan vazgeçmek mi, yoksa onun varlığında ısrarcı olmak mı gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Eğer kendi aleyhinde kanıtlar varsa bu meçhul katil varsayımı pek savunulur gibi değildi, hatta durumu kötüleştirebilirdi de. Yargıcın amacını anlamaya çalışıyor, lafı uzatıyor, belirsiz birtakım açıklamalar yapıyordu.

Mösyö Denizet devam etti:

"Hatıralarınızın bu kadar bulanık oluşu cidden üzüntü verici, çünkü çeşitli kimselerin üzerine dağılan şüpheleri ortadan kaldırmak için bize yardım etmiş olacaktınız."

Bu söz Roubaud'ya o kadar doğrudan doğruya kendisini ilgilendirir göründü ki suçu üzerinden atmak için dayanılmaz bir ihtiyaç duydu. Kendini teşhis edilmiş gibi gördü, hemen kararını verdi:

"Bunda öyle bir vicdan sorumluluğu var ki insan kararsız kalıyor, siz de hak verirsiniz, bundan doğal bir şey olamaz. O adamı gördüm gibi geliyor diye size itiraf etsem..."

Yargıç bu itiraf başlangıcını kendi ustalığına borçlu olduğunu sanarak gururlu bir jest yaptı. Bazı tanıkların bildiklerini itiraf etmek için çektikleri garip zorluğu deneyimleriyle bildiğini söyledi. Kendisi de zaten böylelerini zorla dile getirmekle övünürdü.

"Söyleyin bakalım... Nasıl biriydi? Kısa boylu muydu, uzun boylu muydu, aşağı yukarı sizin boyunuzda mıydı?"

"Yoo! Hayır, hayır, benden çok daha uzun boyluydu. Daha doğrusu bana öyle geldi, çünkü sadece bir histen ibaret bu. Koşa koşa vagonuma dönerken bir adama sürtündüğüme âdeta eminim."

Mösyö Denizet:

"Durunuz," dedi.

Sonra Jacques'a döndü, sordu:

"Sizin gözünüze ilişen eli bıçaklı adam, Mösyö Roubaud'dan daha uzun boylu muydu?"

Beş trenine yetişemeyeceğinden korktuğu için sabırsızlanmaya başlayan makinist gözlerini kaldırdı, Roubaud'yu süzdü; o zamana kadar ona hiç bakmamış gibiydi. Onu kısa boylu, gürbüz, başka bir yerde gözüne ilişen, belki de rüyada gördüğü acayip yüzlü bir adam halinde bularak şaşırmıştı.

"Hayır," dedi, "daha uzun değildi, aşağı yukarı aynı boydaydı."

Fakat gar şef yardımcısı şiddetle itiraz ediyordu:

"Yoo! Çok daha uzundu, en az bir baş uzunluğu fark vardı."

Jacques'ın gözleri iri iri açılmış, ondan ayrılmıyordu. Roubaud, gitgide artan bir şaşkınlık okunan bu gözlerin bakışı altında, kendi benzerliğinden kurtulmak ister gibi kıvranıyor, karısı da donup kalmış, genç adamın yüz ifadesinden anlaşılan o için için hatırlama çabasını gözlüyordu. Jacques'ın Roubaud'yla katil arasındaki birtakım benzerliklerden hayrete düştüğü besbelliydi. Sonra, ortalıkta dedikodusu da dolaştığı gibi, birdenbire katilin Roubaud olduğuna kesinlikle aklı yatıverdi; şimdi yüzü büyük bir şaşkınlık ifadesi içinde, bu keşfin verdiği heyecana kendini tamamıyla kaptırmış

görünüyor, ne yapacağı dışarıdan anlaşılmadığı gibi kendisi de ne yapacağını bilmiyordu. Eğer ağzını açacak olursa karı koca mahvolacaktı. Roubaud'yla göz göze geldiler, ikisi de birbirlerinin ta ruhuna bakıyordu. Bir sessizlik oldu.

Mösyö Denizet:

"Demek aynı görüşte değilsiniz," dedi. "Sizin adamı daha kısa boylu görüşünüz, maktulle boğuşma sırasında eğildiği için olmasın."

O da karşısındaki iki tanığa bakıyordu. Bu yüzleştirmeden bu şekilde faydalanmayı düşünmemişti, fakat bir meslek içgüdüsüyle gerçeğin o dakikada ortada dolaştığını hissetti. Hatta Cabuche'le ilgili ipucuna olan güveni sarsıldı. Acaba Lachesnaye'ler haklı mıydı? Acaba suçlular, her türlü öngörünün tersine, bu dürüst memurla pek uysal genç karısı olabilir miydi?

Roubaud'ya sordu:

"Adam sizin gibi sakallı mıydı?"

Roubaud sesi titremeden cevap verecek kuvveti buldu kendisinde:

"Sakallı mı? Hayır, hayır. Hiç sakalı yoktu sanırım."

Jacques aynı sorunun kendisine de sorulacağını anladı. Ne diyecekti? Öyle ya, adamın koskoca bir sakalı olduğuna yemin edebilirdi. Sonuç olarak bu insanlar onu hiç ilgilendirmiyordu, niçin gerçeği söylemeyecekti? Fakat gözlerini Roubaud'dan ayırdığında Séverine'in bakışlarıyla karşılaştı ve bu bakışta öyle ateşli bir yalvarma, tüm varlığıyla öyle bir teslimiyet ifadesi okudu ki şaşaladı. Eski ürpertisi yine vücudunu kaplamıştı. Onu seviyor muydu? Canavarca bir öldürme arzusu duymadan, aşkla sever gibi sevebileceği kadın acaba o muydu? Tam o sırada, şaşkınlığının verdiği garip bir tepkiyle, hafızasının karardığını hisseder gibi oldu; Roubaud'yu katile benzetemiyordu. Hayal belirsizleşiyor, içine bir şüphe giriyordu; öyle ki, eğer konuşacak olursa korkunç surette pişman olacaktı.

Mösyö Denizet beklediği soruyu soruyordu:

"Adamın Mösyö Roubaud gibi sakalı var mıydı?"

Jacques samimi olarak cevap verdi:

"Doğrusu, bir şey diyemeyeceğim efendim. Tren çok hızlı geçti. Bir şey bildiğim yok, kesin bir şey söylemek istemem."

Fakat Mösyö Denizet inat etti, şef yardımcısına yüklenen şüpheyi artık ortadan kaldırmak istiyordu. Roubaud'yu sıkıştırdı, makinisti sıkıştırdı; şef yardımcısından katilin tam eşkâlini öğrenmeyi başardı; iriyarı, güçlü kuvvetli, sakalsız, işçi gömlekli, baştan başa kendi görünüşünün zıddı bir adamdı. Oysa Jacques'tan ötekinin ifadelerini kuvvetlendiren kaçamaklı, tek heceli cevaplardan başka bir şey koparamamıştı. Yargıç ilk düşüncesine dönüyordu. Doğru iz üzerindeydi, tanığın katil hakkında yaptığı tarif o kadar uyuyordu ki her yeni ayrıntı kesinliği artırıyordu. Haksız yere kendilerinden şüphe edilen bu karı kocanın ağır suçlamalarla dolu ifadeleri sayesinde suçlunun kafası uçacaktı.

Roubaud'larla Jacques ifadelerini imzaladıktan sonra yargıç onları bitişik odaya yolladı.

"Şuraya girin," dedi. "Bekleyin, sizi çağıracağım."

Hemen tutuklunun getirilmesini emretti, öyle memnundu ki neşesini kâtibe:

"Laurent, herifi yakaladık!" diyecek kadar ileri götürdü.

O sırada kapı açılmış, iki jandarma gözükmüştü; yirmi beş-otuz yaşlarında iriyarı bir genci getiriyorlardı. Jandarmalar yargıcın işareti üzerine çekildi. Cabuche, kıstırılmış bir hayvan gibi vahşi bir irkilişle, odanın ortasında tek başına, sersem sersem durdu. Kalın enseli, kocaman elli, sarışın, çok beyaz tenli, ipek gibi yumuşak, kıvırcık, altın sarısı bir tüyden ibaret seyrek sakallı bir gençti. Kaba saba yüzü ve dar alnı, ani heyecanlarla hareket eden dar kafalı bir yaratığın vahşiliğini sergiliyordu; fakat sadık bir köpek yüzünü andıran iri ağzı ve yassı burnunda sevecen bir boyun eğme ihtiyacı sezilmekteydi. Sabahın karanlığında kovuğunda hoyratça yakalanmış, ormandan zorla çekilip çıkarılmış, anlayamadığı suçlarla itham edilerek çileden çıkmış, korkulu hali ve yırtık işçi gömleğiyle şimdiden üzerine sanıklara özgü o şüpheli hal, hapishanenin en namuslu insana bile verdiği o sinsi haydut hali gelmişti. Gece oluyordu, oda karanlıktı; Cabuche gölgelere gömülmüştü ki mübaşirin getirdiği şeffaf fanuslu iri lambanın keskin ışığı yüzünü aydınlattı. Açıkta kalınca kımıldamadan durdu.

Mösyö Denizet gözkapakları ağırlaşmış iri mavi gözlerini hemen ona dikmişti. Konuşmuyordu; vahşilerin savaşından, hilelerle, tuzaklarla, manevi işkencelerle dolu savaştan önceki sessiz çarpışmaydı bu. İlk güç denemesiydi. Suçlu bu adamdı, ona karşı yapılacak her şey kanuna uygundu, onun biricik hakkı suçunu itiraf etmekti artık.

Sorgu gayet ağır başladı:

"Hangi suçla suçlandığınızı biliyor musunuz?"

Cabuche güçsüz bir öfkeyle sesi boğularak homurdandı:

"Söyleyen olmadı ama tahmin ediyorum. Hayli dedikodu oldu."

"Mösyö Grandmorin'i tanıyor muydunuz?"

"Evet, evet, gereğinden fazla tanıyordum."

"Sizin metresiniz olan Louisette isminde bir kız oda hizmetçisi olarak Madam Bonnehon'un yanına girmiş."

Taşocakçısı hiddetle irkildi. Öfkelenince gözünü kan bürüyordu:

"Hay allah kahretsin, bu yalanı söyleyenler halt etmiş. Louisette benim metresim değildi."

Yargıç onun öfkelenişini seyretmişti. Sorguyu başka bir yöne çevirdi:

"Çok çabuk öfkeleniyorsunuz. Bir kavga sırasında adam öldürdüğünüz için beş yıl hapse mahkûm olmuşsunuz."

Cabuche başını eğdi. Hakkındaki bu karar onun en büyük ayıbıydı. Mırıldandı:

"Önce o vurmuştu... Yalnız dört yıl yattım, bir yılını affettiler."

Mösyö Denizet devam etti:

"Demek Louisette'in metresiniz olmadığını ileri sürüyorsunuz, öyle mi?"

Cabuche yine yumruklarını sıktı. Sonra alçak sesle kesik kesik anlattı:

"Neden anlamıyorsunuz, ben hapisten çıkıp döndüğümde o ufacık bir çocuktu, daha on dört yaşında yoktu. O zaman herkes benden kaçıyordu, neredeyse taşlayacaklardı. Oysa hep ormanda rastladığım Louisette bana yaklaşır, benimle konuşurdu; sevimli çocuktu. Hem de ne sevimliydi... Böyle böyle dost olduk işte. El ele

tutuşup gezerdik. Ne güzel günlerdi o günler... Tabii ki büyüyordu, benim de aklım ondaydı, aksini söyleyemem, onu öyle seviyordum ki deli gibiydim. O da beni çok seviyordu, dediğiniz şey sonunda olacaktı. Tam o sırada onu benden ayırdılar, Doinville'de o hanımın yanına verdiler. Sonra bir akşam taşocağından döndüğüm zaman onu kapımın önünde buldum. Delirmiş gibiydi, öyle bitkin bir haldeydi ki ateşler içinde yanıyordu. Ailesinin evine gitmeye cesaret edememiş, benim yanıma ölmeye gelmişti. Ah! Allahın belası domuz herif! Hemen koşup onu kıtır kıtır kesmeliydim."

Yargıç karşısındaki adamın samimi ifadesinden şaşkınlık duyuyor, ince dudaklarını ısırıyordu. Belli ki çok kurnaz davranmak gerekiyordu, umduğundan daha yaman bir adamla karşılaşmıştı.

"Evet, o kızla birlikte uydurduğunuz korkunç hikâyeyi biliyorum. Yalnız önce şunun farkına varın, Mösyö Grandmorin'in hayatı kendisini sizin suçlamalarınızın üzerinde tutmaya yeter."

Taşocakçısı heyecan içinde, gözleri yusyuvarlak açılmış, elleri titreyerek kekeliyordu:

"Nasıl? Biz ne uydurmuşuz? Yalanı asıl başkaları söylüyor, ama yalancılık suçu bize yükleniyor!"

"Masum rolü yapmayın... Metresinizin annesiyle evlenen Misard'ı sorguya çektim. Gerekirse ikinizi yüzleştireceğim. Anlattığınız masal hakkında onun ne düşündüğünü görürsünüz. Hem vereceğiniz cevaplara iyi dikkat edin. Tanıklar var, her şeyi biliyoruz, doğruyu söylerseniz daha iyi edersiniz."

Bu, onun hiçbir şey bilmediği, elinde tanıklar bulunmadığı zamanlarda bile uyguladığı her zamanki korkutma taktiğiydi.

"Mesela Mösyö Grandmorin'i kıtır kıtır keseceğinizi her yerde ve herkesin yanında haykırarak söylediğinizi inkâr edebilir misiniz?"

"Ha! Bak, evet, bunu söyledim. Hem de yürekten söylüyordum! Çünkü elim fena kaşınıyordu."

Sanığın tam bir inkâr yoluna sapmasını bekleyen Mösyö Denizet şaşkınlık içinde kalakaldı. Nasıl! Sanık savurduğu tehditleri itiraf ediyordu. Bunun altında acaba nasıl bir hile gizliydi? İşi fazla hızlı

ileri götürmüş olmaktan korkarak bir an düşündü. Sonra gözlerini karşısındaki adama dikerek şu ani soruyu sordu:

"14 Şubat'ı 15'e bağlayan gece ne yaptınız?"

"Saat altı sularında yattım. Biraz keyifsizdim. Hatta kuzenim Louis benim yerime Doinville'e bir araba taş götürerek bana yardım etmişti."

"Evet, kuzeninizin arabayla demiryolu geçidinden geçtiğini görmüşler, fakat kuzeniniz sorgusunda tek bir cevap verebildi: Kendisinden öğleden önce ayrılmışsınız, sizi bir daha görmemiş. Saat altıda yattığınızı bana ispat edin."

"Allah allah, saçma bir şey bu, ispat edemem ki! Ormanın eteğindeki bir evde tek başıma oturuyorum. Söylüyorum işte, evimdeydim, hepsi bu."

O zaman Mösyö Denizet, sırası geldiğini düşünerek, iddiayı ispat edecek büyük vuruşu indirmeye karar verdi. Ağzı durumun gerektireceği ifadeyi takınırken yüzü de bilinçli bir çabayla taş kesildi:

"14 Şubat akşamı ne yaptığınızı ben size söyleyeyim," dedi. "Saat üçte, sorgu yargıçlığının henüz tespit edemediği bir amaçla, Rouen'a gitmek üzere Barentin'den trene bindiniz. Saat dokuzu üç geçe Rouen'a uğrayan Paris treniyle geri dönecektiniz, peronda kalabalık ortasında duruyordunuz, tam o sırada özel kompartımanında oturan Mösyö Grandmorin'i gördünüz. Dikkat ederseniz, pusu kurmamış olduğunuzu, cinayet fikrinin size o dakikada geldiğini tamamen kabul ediyorum. İtiş kakış sayesinde görülmeden kompartımana bindiniz, trenin Malaunay Tüneli içine girmesini beklediniz; ancak zamanı fena hesaplamışsınız ki işinizi gördüğünüz zaman tren tünelden çıkıyordu. Cesedi attınız, Barentin'de indiniz, sonra da yolculuk battaniyesini bir yere savurdunuz. İşte yaptığınız iş bundan ibaret."

Yargıç, Cabuche'ün pembe yüzündeki en küçük kıpırdanışları bile gözlüyordu; önce çok dikkatle dinleyen Cabuche'ün konuşmanın sonunda içten gelen bir kahkahayla güldüğünü görünce öfkelendi. Cabuche:

“Ne anlatıyorsunuz tanrı aşkına? Bu işi ben yapmış olsaydım söylerdim,” dedi.

Sonra sakince ekledi:

“Yapmadım, ama yapmalıydım. Allah kahretsin, yapmadığıma şimdi pişmanım.”

Mösyö Denizet onun ağzından başka laf alamadı. Boş yere aynı soruları tekrarladı, başka başka usuller kullanarak belki on defa aynı noktaları sordu. Cabuche hep hayır diyordu; hayır, katil kendisi değildi. Omuz silkiyor, bu iddiayı saçma bulduğunu söylüyordu. Onu tutukladıkları sırada kulübesini araştırmışlar, ne silahı ne on adet banknotu ne de saati bulabilmişlerdi; ama kan damlalarıyla lekeli bir pantolon ele geçirilmişti, bu ağır bir kanıttı. Cabuche tekrar gülmeye başladı; bu da masaldan ibaretti, kan lekeleri ensesinden yakaladığı bir tavşandan bacaklarına damlayan kandı. Şimdi caninin Cabuche olduğunu saplantı haline getirerek, mesleğinin inceliklerine fazlaca saparak, işi karmaşıklaştırıp basit gerçekten uzaklaşarak asıl yargıcın kendisi bocalamaya başlamıştı. Hileye hileyle karşılık vermeyi beceremeyen, yenilmez bir kuvvetle ağzından hayırdan başka söz çıkmayan bu dar kafalı adam onu yavaş yavaş çileden çıkarıyordu; zira onu karşısında ancak suçlu olarak görüyor, her yeni inkârı, yabanilikte ve yalanda bir ısrar gibi onu daha fazla öfkelendiriyordu. Ne yapacak edecek, bu adamı itirafa mecbur bırakacaktı.

“Demek inkâr ediyorsunuz, öyle mi?”

“Tabii, katil ben değilim ki... Eğer ben olsaydım övünür, söylerdim.”

Mösyö Denizet birdenbire ayağa kalktı, gitti, bitişik küçük odanın kapısını açtı, Jacques’ı çağırdı.

“Bu adamı tanıyor musunuz?” diye sordu.

Makinist şaşırarak:

“Tanıyorum,” dedi. “Vaktiyle Misard’ların evinde görmüştüm.”

“Hayır, hayır... Vagonda gördüğünüz adam, o katil, bu muydu?”

Jacques hemen yine o ihtiyatlı haline büründü. Aslında benzetemiyordu. Öteki adam ona daha kısa boylu, daha esmer gibi görün-

müştü. Tam bunu söyleyeceği sırada yine fazla ileri gitmiş olacağını düşündü. Kaçamaklı konuşmaya devam etti:

"Bilmiyorum, bir şey söyleyemem... Emin olun ki bir şey söyleyemem efendim."

Mösyö Denizet, fazla beklemeden, bu sefer de Roubaud'ları çağırdı. Aynı soruyu onlara da sordu:

"Bu adamı tanıyor musunuz?"

Cabuche hâlâ gülümsüyordu. Şaşırmadı. Séverine'i hafif bir baş işaretiyle selamladı; genç kadını Croix-de-Maufras'da oturduğu zamandan, kızlığından beri tanıyordu. Fakat Séverine'le kocası onu orada görünce şaşıp kalmışlardı. Meseleyi anlıyorlardı. Jacques'ın bahsettiği tutuklu, yeniden sorguya çekilmelerini gerektiren suçlu buydu. Roubaud, kendininkinin zıddı olarak eşkâlini uydurduğu hayalî katille bu delikanlı arasındaki benzerliği şaşkınlık ve korkuyla görmüştü. Bu tamamen tesadüf olmuştu, Roubaud öyle alıklaşmıştı ki cevap verip vermemekte kararsızlık içindeydi.

"Söylesenize, tanıyor musunuz?"

"Vallahi efendim, yine söylüyorum, benimki sadece bir histen ibaret, bir adam bana sürtündü geçti. Gerçi bu da onun gibi iriyarı, hem sarışın hem sakalsız..."

"Yani tanıyor musunuz?"

Şef yardımcısı sıkılıyor, için için bir çatışma yaşıyor, tir tir titriyordu. Kendini savunma içgüdüsü üstün geldi.

"Kesin bir şey söyleyemem," dedi. "Fakat benziyor, çok benziyor, orası kesin."

Bu sefer Cabuche sövmeye başladı. Artık bu mesele canını sıkmıştı. Mademki katil kendisi değildi, çıkıp gitmek istiyordu. Kan beynine çıktı, yumruklarını birbirine vurdu, öyle korkunç bir hale geldi ki çağrılan jandarmalar onu alıp götürdü. Fakat bu şiddet karşısında, hücuma uğrayıp ileri doğru atılan bu hayvan şahlanışı karşısında Mösyö Denizet gururluydu. Artık inancı tamdı, bunu da açığa vurdu:

"Gözlerine dikkat ettiniz mi? Ben katilleri gözlerinden tanırım. Eh! İşi tamam, yakayı ele verdi!"

Roubaud'lar hiç kımıldamadan bakıştı. Ne oluyordu? Adliye suçluyu ele geçirmiş olduğuna göre iş bitmiş, onlar da kurtulmuşlar mıydı? Olayların kendilerini oynamaya zorladığı rolden dolayı vicdan azabı içinde bir parça sersemleyip kalmışlardı. Bununla beraber, yüreklerini bir sevinç dolduruyor, kuruntularını unutturuyordu; ferahlamış, Jacques'a gülümsüyor, açık havaya çıkmaya can atarak yargıcın her üçünü de serbest bırakmasını bekliyorlardı. O sırada mübaşir yargıca bir mektup getirdi.

Mösyö Denizet orada bulunan üç tanığı unutmuş, mektubu okumak için hemen masasının başına oturmuştu. Mektup Bakanlıktan geliyor, soruşturmaya devam etmek için sabırla beklemek zorunda kaldığı Bakanlık görüşünü getiriyordu. Okuduğu şeyler keyfini kaçırmış olacak ki yüzü yavaş yavaş donuklaşıyor, tekrar kasvetli durgunluğuna bürünüyordu. Bir aralık başını kaldırdı, mektuptaki cümlelerden biri onları hatırlatmış gibi Roubaud'lara yan yan baktı. Berikilerin kısa süren sevinçleri kaybolmuş, yeniden sıkıntı içine düşmüşlerdi; yakalanmış olduklarını hissediyorlardı. Yargıç niçin yüzlerine bakmıştı acaba? O üç satır yazı, korkusu yüreklerinden gitmeyen o ihtiyatsızca yazılmış mektup Paris'te ele mi geçmişti? Séverine, Mösyö Camy-Lamotte'u Başkan'ın evinde sık sık görmüş, yakından tanıyor, ölünün evrakını düzenlemekle görevli olduğunu biliyordu. Roubaud içini kemiren bir pişmanlıkla azap içindeydi, karısını Paris'e göndermeyi akıl etmediğine üzülüyordu; o gitseydi, işe yarayacak kimseleri ziyaret edebilir, Kumpanya'nın kötü söylentilere kızıp da kendisini işten çıkarmaya kalkması durumunda hiç olmazsa Genel Sekreter'in korumasını sağlardı. İkisi de gözlerini yargıçtan ayırmıyor, onun o gün başardığı bütün güzel işi bozan mektubu okuyup besbelli hayal kırıklığına uğrayarak surat astığını gördükçe endişelerinin arttığını hissediyorlardı.

Sonunda Mösyö Denizet mektubu elinden bıraktı, bir süre gözlerini Roubaud'lara ve Jacques'a dikip dalgın dalgın baktı. Sonra yazgıya boyun eğerek yüksek sesle söylendi:

"Pekâlâ! Göreceğiz, bütün bunları yeniden ele alacağız. Gidebilirsiniz."

Tam üçü birlikte çıkacağı sırada, önceden onay almadan hiçbir şey yapmaması kendisine öğütlendiği halde, yeni varsayımını berbat eden vahim noktayı öğrenme, aydınlatma ihtiyacına karşı koyamadı:

"Hayır, siz bir dakika durun, size bir soru daha soracağım," dedi.

Roubaud'lar koridorda durdu. Kapılar açık olmasına rağmen gidemiyorlardı. Yargıcın odasında ne olduğuna dair bir endişe, Jacques'a sorulan yeni sorunun ne olduğunu öğrenmedikçe çekilip gitmenin maddi imkânsızlığı onları orada tutuyordu. Biraz yürüyüp geri geldiler, dizlerinin bağı çözülmüş durumda orada dönüp durdular. Sonra da kendilerini daha önce üzerinde saatlerce oturdukları sıranın üzerinde yan yana buldular, oraya yığılıp ağızlarını açmadan beklediler.

Makinist odadan çıkınca Roubaud güçlükle ayağa kalktı:

"Sizi bekliyorduk, gara birlikte döneriz. Eee, ne oldu?" dedi.

Fakat Jacques, dikkatle yüzüne bakan Séverine'in gözlerinden kaçmak ister gibi sıkılarak başını öteye çeviriyordu.

"Kafası karışık, bocalıyor," dedi sonunda. "Şimdi de katiller acaba iki kişi miydi diye bana soruyor. Moruğun dizlerine abanmış kara bir yığın gördüğümü söylemiştim ya Havre'da, bana onu sordu. Kendisi bu yığının battaniyeden başka bir şey olmadığını düşünüyor belli ki. Battaniyeyi getirtti, fikrimi sordu. Tanrım! Evet, belki de battaniyeydi."

Roubaud'lar titriyordu. İzleri üzerindeydiler, bu delikanlının söyleyeceği bir kelime onları mahvedebilirdi. Kesinlikle işin içyüzünü biliyordu, eninde sonunda söyleyecekti. Kadın iki erkeğin arasında, üçü birlikte sessizlik içinde Adalet Sarayı'ndan çıktı. Şef yardımcısı sokakta:

"Ha sahi arkadaş," dedi, "karım bazı işler için günübirlik Paris'e gidecek. Eğer birisine ihtiyacı olursa, siz lütfen kendisine yol gösterir misiniz?"

V

SAAT tam on biri çeyrek geçe, Avrupa Köprüsü nöbetçisi Havre ekspresinin Batignolles Tüneli'nden çıkmakta olduğunu kural gereği iki defa boru öttürerek haber verdi. Biraz sonra döner köprüler sarsıldı. Tren, frenlerini gıcırdatarak, dumanlar salıvererek, Rouen'dan beri dinmeyen şakırtılı bir yağmurla sırsıklam, kısa bir düdük öttürerek gara girdi.

İşçiler daha kapıların tokmaklarını çevirmemişti ki kapılardan biri açıldı ve Séverine tren durmadan hızla perona atladı. Onun bulunduğu vagon katarın sonundaydı; genç kadın, bir çocuk ve eşya karışıklığının ortasında, kompartımanlardan boşalan yolcu kalabalığının arasından geçerek lokomotife kadar gidebilmek için aceleyle yürüdü. Jacques oradaydı; depoya gitmek için lokomotifin sahanlığında ayakta bekliyor, bu arada Pecqueux bir bezle makinenin bakır aksamını siliyordu.

Séverine ayaklarının ucuna basıp yükselerek:

"Anlaştık öyleyse, ben saat üçte Cardinet Sokağı'nda olacağım, siz de beni şefinizle tanıştıracaksınız, kendisine teşekkür edeceğim," dedi.

Bu bahaneyi Roubaud bulmuştu. Sözümona bir hizmetinden dolayı Batignolles depo şefine teşekkür edilecekti. Bu yolla Séverine makinistin dostluğuna emanet edilmiş olacak, onunla aralarındaki bağı daha fazla kuvvetlendirecek, genç adam üzerinde etki yapacaktı.

Fakat Jacques, kömür tozundan simsiyah, sularla sırsıklam, yağmura ve rüzgâra karşı didinmekten bitkin bir halde, sert bakışlarıyla ona bakıyor, cevap vermiyordu. Havre'dan hareket ederken Séverine'in kocasını kıramamıştı; genç kadınla baş başa bulunа-

cağını düşündükçe heyecanlanıyor, çünkü şimdi onu arzuladığını iyiden iyiye hissediyordu.

Séverine, Jacques'ı böyle kir pas içinde güçlükle tanınabilir halde görmekten duyduğu şaşkınlığa ve hafif tiksintiye rağmen, yumuşak ve tatlı bakışıyla gülümseyerek sordu:

"Geleceksiniz, değil mi? Size güveniyorum."

Eldivenli elini demir çubuklardan birine dayayıp bir kez daha ayaklarının ucuna yükselince, Pecqueux nazikçe:

"Dikkat edin," dedi, "üstünüzü kirleteceksiniz."

O zaman Jacques cevap vermek zorunda kaldı. Somurtkan bir tavırla:

"Evet, Cardinet Sokağı'nda," dedi. "Eğer bu mendebur yağmur beni büsbütün eritmezse... Ne berbat hava!"

Séverine onun perişan haline acıdı, sırf kendisi için zahmet çekmiş gibi:

"Aman! Ne kadar berbat olmuşsunuz, oysa ben ne kadar rahat geldim," dedi. "Biliyor musunuz hep sizi düşündüm, bu sel gibi yağmura yol boyu üzülüp durdum. Bu sabah beni buraya siz getirdiniz ve akşam da ekspresle yine siz götüreceksiniz diye ne kadar sevinçliydim oysa!"

Fakat bu cana yakın, sevecen samimilik Jacques'ı daha da çok rahatsız ediyor gibiydi. Bir ses "Geri!" diye haykırdığı zaman âdeta rahat bir nefes aldı. Aceleyle düdüğün ipini çekti, ateşçi de eliyle genç kadına uzaklaşmasını işaret etti.

"Saat üçte!"

"Evet, üçte!"

Lokomotif tekrar hareket ederken, perondan en son Séverine çıktı. Dışarıda, Amsterdam Sokağı'nda, şemsiyesini açacağı sırada yağmurun dinmiş olduğunu görerek sevindi. Havre Meydanı'na kadar indi, bir an düşündü, sonunda öğle yemeğini hemen yemenin uygun olacağına karar verdi. Saat on biri yirmi beş geçiyordu.Saint-Lazare Sokağı'nın köşesinde ucuz bir lokantaya girdi, sahanda yumurtayla pirzola ısmarladı. Sonra, bir yandan ağır ağır yemeğini yerken, az önceki o baştan çıkarıcı, uysal gülümsemesinin silindiği

solgun ve donuk yüzüyle, haftalardan beri aklından çıkmayan düşüncelerine yeniden daldı.

Roubaud bir gün önce, yani Rouen'da sorguya çekilmelerinden iki gün sonra, daha fazla beklemenin tehlikeli olacağını düşünerek onu Mösyö Camy-Lamotte'a göndermeye karar vermişti; fakat Bakanlığa değil de evine, Rocher Sokağı'nda, Grandmorin'in konağına komşu olan konağına gidecekti. Séverine onu saat birde evinde bulacağını bildiği için acele etmiyor, söyleyeceği sözleri hazırlıyor, herhangi bir lakırdı karşısında şaşalamamak için onun vereceği cevapları önceden kestirmeye çalışıyordu. Bir gün evvel endişe verici yeni bir sebep yolculuğunu öne aldırmıştı; gardaki dedikodulardan Madam Lebleu'yle Philomène'in, önlerine gelene güya Kumpanya'nın Roubaud'yu başlarına iş açacak bir adam saydığını, bu nedenle kendisine yol verileceğini söylediklerini öğrenmişlerdi. En kötüsü de şuydu ki Mösyö Dabadie, bu konu doğrudan doğruya kendisine sorulduğu zaman bir yalanlamada bulunmamıştı; bu da söylentinin kuvvetini artırıyordu. Artık Séverine'in Paris'e koşup davalarını savunması, özellikle de vaktiyle Başkan'ın korumasını nasıl istedilerse şimdi de bu nüfuzlu adamın korumasını rica etmesi acil bir hal alıyordu. Gelgelelim hiç değilse bu ziyaretin sebebini açıklayacak olan bu ricanın arkasında daha zorlayıcı bir sebep, yakıcı ve bastırılamaz bir ihtiyaç, suçluyu hiçbir şey bilmeden beklemektense kendini ele vermeye sürükleyen o öğrenme ihtiyacı saklıydı. İkinci bir katilin varlığından şüphe edilir gibi olduğunu Jacques'tan duyduklarından beri kendilerini yakayı ele vermiş hissediyor, kararsızlıktan ölüp ölüp diriliyorlardı. Sayısız varsayımlar üreterek kendilerini tüketiyor, mektubun bulunduğunu, olayın ortaya çıktığını sanıyor, her an evlerinde arama yapılmasını, tutuklanmayı bekliyorlardı; azapları öyle şiddetlenmiş, etraflarında olup biten en küçük olaylar gözlerine öyle kaygı verici tehditler gibi görünmeye başlamıştı ki bir felaketi bu sürekli korkuya tercih ederlerdi. Artık bir kesinliğe ulaşmak ve acı çekmemek istiyorlardı.

Séverine pirzolasını bitirdi, öyle dalgındı ki etrafında insanlar bulunduğunu hayretle görüp sıçrayarak uykudan uyanır gibi ken-

dine geldi. Her şeyin tadında bir acılık duyuyor, lokmalar boğazından geçmiyordu; canı kahve içmek bile istemedi. Fakat yemeğini ne kadar yavaş yemiş de olsa, lokantadan çıktığı zaman saat ancak on ikiyi çeyrek geçiyordu. Daha kırk beş dakika vakit öldürmek zorundaydı. Paris'i çok sevdiği, seyrek de olsa oraya geldikçe sokaklarında serbest serbest dolaşmaktan çok hoşlandığı halde, şimdi kendisini bu şehirde kaybolmuş hissediyor, korkuyor, artık bu işe bir son vermek ve saklanmak için sabırsızlanıyordu. Kaldırımlar kurumaya başlamıştı, ılık bir rüzgâr bulutları dağıtıyordu. Séverine, Tronchet Sokağı'nın alt başına doğru indi; mart ayında, kış sonunun solgun günlerinde kurulan, çuhaçiçekleriyle ve açelyalarla dolu o pazar yerlerinden birine, Madeleine çiçek pazarına vardı. Yarım saat belirsiz hayaller içinde, Jacques'ı silahı elinden alınması gereken bir düşman gibi düşünerek, bu vaktinden evvel gelen ilkbaharın ortasında yürüdü. Sanki Rocher Sokağı'ndaki ziyaretini yapıp bitirmiş, o konuda her şey yoluna girmişti de Jacques'ın sessiz kalmasını sağlamaktan başka işi kalmamıştı. Bu karışık bir işti; düşündükçe zihni dağılıyor, kafasında duygusal planlar dolaşıyordu. Fakat yormayan, korkutmayan, içinde tatlı tatlı yalpaladığı bir düşünceydi bu. Sonra birdenbire bir satıcı kulübesinin saati gözüne ilişti, biri on geçiyordu. Ziyaretini henüz yapmamıştı, yeniden sert bir şekilde hakikatin sıkıntısı içine düşerek Rocher Sokağı'na doğru hızlı hızlı yürüdü.

Mösyö Camy-Lamotte'un konağı bu sokakla Napoli Sokağı'nın birleştiği köşedeydi. Séverine sessiz, boş, panjurları kapalı Grandmorin konağının önünden geçmek zorunda kaldı. Gözlerini yukarı kaldırdı, adımlarını hızlandırdı. Oraya yaptığı son ziyaret aklına gelmişti; bu koca ev gözünün önünde yükseliyor, ona dehşet veriyordu. Biraz ötede, avaz avaz haykıran bir kalabalığın takibine uğrayan bir kimse gibi içgüdüsel bir hareketle dönüp arkasına baktığı zaman, karşı kaldırımda kendisi gibi aynı sokağın üst başına doğru çıkan Rouen sorgu yargıcı Mösyö Denizet'yi gördü. Donakaldı. Acaba eve göz attığını fark etmiş miydi? Fakat Mösyö Denizet sakin sakin yürüyordu, Séverine'i geçip gitti; genç kadın da büyük bir şaşkınlık içinde peşinden yürüdü. Sonra onun Napoli Sokağı'nın kö-

şesinde Mösyö Camy-Lamotte'un evinin kapısını çaldığını görünce kalbi yeniden şiddetle çarptı.

Bir korkuya kapılmıştı. Artık eve girmeye hiç cesaret edemeyecekti. Geri döndü, Edinburg Sokağı'na girdi, Avrupa Köprüsü'ne kadar indi. Kendisini ancak orada güvende hissetti. Nereye gideceğini, ne yapacağını bilmez bir halde, heyecan içinde köprü parmaklıklarından birine dayanıp durdu; köprünün altında trenlerin art arda gidip geldikleri garın geniş meydanını demir çatkıların ardından seyretti. Trenleri ürkek gözleriyle izliyor, yargıcın oraya kesinlikle bu iş için geldiğini, tam o dakikada iki adamın da kendisinden bahsettiğini ve sonunun kararlaştırılmakta olduğunu düşünüyordu. O zaman içini bir umutsuzluk kapladı, Rocher Sokağı'na dönmektense kendini hemen oracıkta bir trenin altına atma arzusuyla kıvrandı. Tam da o sırada ana hatlar sundurmasının altından doğru bir tren geliyordu, Séverine onun gidişini seyretti; tren, ta onun yüzüne kadar ılık beyaz bir buhar kasırgası üfleyerek altından geçti. Sonra, yaptığı yolculuğun budalaca yararsızlığı, gidip de içini rahat ettirecek bir sonuç alma gücünü gösteremezse beraberinde geri götüreceği korkunç yürek üzüntüsü zihninde öyle bir şiddetle belirdi ki cesaretini toplayabilmek için kendisine beş dakika süre tanıdı. Lokomotif düdükleri ötüyor, Séverine bir banliyö katarını çözmekle uğraşan küçük bir lokomotifin arkasından bakıyordu. Gözlerini sola çevirip yukarı doğru bakınca posta avlusunun üstünde, Amsterdam Çıkmazı'ndaki evin üst katında Victoire Ana'nın penceresini tanıdı; felaketlerine yol açan o feci sahneden önce kocasıyla birlikte o pencerenin kenarına yaslanışı gözünün önüne geldi. Bu görüntü, içinde bulunduğu tehlikeyi öyle keskin bir acıyla aklına getirdi ki kendini birdenbire bu işe artık bir son vermek için her şeyi göze almaya hazır hissetti. Boru sesleri ve sürekli homurtular kulaklarında uğulduyor, Paris'in engin semasına doğru uçuşan kalın dumanlar ufku örtüyordu. Séverine yeniden Rocher Sokağı'nın yolunu tuttu, oraya intihar eden bir insan gibi gidiyordu, birdenbire orada kimseyi bulamama korkusuna kapılarak adımlarını hızlandırdı.

Séverine kapının zilini çaldığı zaman yeni bir korkuyla vücudu buz kesildi. Ne var ki bir uşak ona adını sormuş, kendisini bekleme

odasına almıştı bile. Genç kadın yavaşça aralanan kapılardan kulağına kadar gelen iki sesin hararetli konuşmasını çok açık olarak işitti. Yeni baştan derin ve mutlak bir sessizlik oldu. Séverine sadece şakaklarının boğuk boğuk atışını duyuyor, yargıcın hâlâ biriyle görüşmekte olduğunu, kendisini herhalde uzun zaman bekleteceklerini düşünüyor, bu bekleyişi her geçen dakika daha katlanılmaz buluyordu. Sonra birdenbire beklemediği bir şey oldu. Uşak onu çağırmış, Mösyö Camy-Lamotte'un odasına sokmuştu. Yargıç herhalde gitmemişti. Séverine onun orada, bir kapı arkasında bulunduğunu seziyordu.

Burası siyah renkli mobilyalarla döşenmiş, yerde kalın bir halı serili, ağır kapı perdeleri bulunan büyük bir çalışma odasıydı; öyle ciddi, öyle kapanık bir yerdi ki dışarıdan içeri hiçbir gürültü girmiyordu. Gerçi bronz bir sepetin içinde çiçekler, solgun renkli güller yok değildi. Bu da bu ciddiliğin arkasında gizli bir inceliğin, hoş bir yaşama zevkinin kanıtı gibiydi. Ev sahibi sırtında redingotuyla kusursuz bir biçimde ayakta duruyordu. Kırlaşmaya başlayan favorilerinin bir parça daha geniş gösterdiği ince yüzüyle, vücut orantısını korumuş eski yakışıklı erkek şıklığıyla, resmî kıyafetinin zorunlu katılığı altında güleryüzlü olduğu hissedilen kibarlığıyla, ciddi bir tavır sergiliyordu. Odanın loşluğu içinde pek iriyarı görünmekteydi.

Séverine odaya girince perdelerin arasında kısılıp kalmış ılık hava soluğunu daralttı, yanına doğru yaklaşmasını seyreden Mösyö Camy-Lamotte'tan başka bir şey göremedi. Genel Sekreter ona yer göstermek için herhangi bir hareket yapmadı, özellikle ilk olarak kendisi konuşmadı, genç kadının ziyaretinin nedenini anlatmasını bekledi. Bu hal sessizliği uzattı; böylece Séverine, şiddetli bir tepkinin basıncıyla, bu tehlikeli durum içinde birdenbire kendisine hâkim olarak, gayet sakin, gayet ihtiyatlı oluverdi.

"Mösyö," dedi, "yardımseverliğinize başvurmak üzere buraya gelme kabalığını gösterdiğim için beni lütfen bağışlayınız. Nasıl onarılamaz bir kayba uğradığımı biliyorsunuz. Şimdi öyle kimsesiz kaldım ki ölümüne çok üzüldüğüm, sizin de dostunuz olan velinimetimin korumasını bir parça devam ettirecek ve bizi savunacak kimsenin ancak siz olduğunuzu düşünme cüretinde bulundum."

O zaman Mösyö Camy-Lamotte eliyle bir işaret yaparak onu buyur etmek zorunda kaldı, çünkü bu sözler, abartılı hiçbir alçakgönüllülük ve keder ifadesi taşımayan, yaradılıştan gelen bir kadın ikiyüzlülüğü sanatıyla kusursuz bir tonda söylenmişti. Fakat kendisi hâlâ bir şey söylemiyor, Séverine'in ardından o da oturmuş, bekliyordu. Séverine isteğini açıkça söylemesi gerektiğini anladı, devam etti:

"Sizi Doinville'de görme onuruna erişmiş bulunduğumu hatırlatarak hafızanızı tazeleme cüretini göstereceğim. Ah! O günler benim için ne mutlu günlerdi! Şimdi kara günler geldi çattı, sizden başka hiç kimsem yok mösyö, kaybettiğimiz kişi adına size yalvarıyorum. Siz onu severdiniz, onun başladığı hayırlı işi tamamlayın, benim yanımda onun yerini alın."

Camy-Lamotte onu dinliyor, yüzüne bakıyordu; Séverine ona o kadar doğal, üzüntülerinde ve yalvarmalarında o kadar cana yakın görünüyordu ki şüpheleri zayıflıyordu. Grandmorin'in belgeleri arasında ele geçirdiği pusulanın, o imzasız iki satır yazının Başkan'a karşı gönül alıcı davranışlarını bildiği bu kadından başkasına ait olamayacağını tahmin etmişti. Biraz evvel onun ziyaretini haber verdikleri zaman, sadece bu bile inancını büsbütün kuvvetlendirmişti. Yargıçla konuşmaya ara vermesi de sırf bu inancını doğrulamak içindi. Fakat bu kadını bu kadar sakin ve bu kadar şirin görüp de onun suçlu olduğuna inanma imkânı var mıydı?

Ziyaret sebebini tam olarak anlamak istedi, ciddi tavrını korumakla beraber:

"Açık söyleyin madam," dedi, "sizi gayet iyi hatırlıyorum, eğer bir sakınca yoksa size yararlı olmaktan memnunluk duyarım."

O zaman Séverine, güya kocasının işinden çıkarılma tehdidi altında bulunduğunu açık bir dille anlattı. Yeteneğinden ve o zamana kadar gördüğü yüksek himayeden dolayı kendisini kıskanıyorlardı; şimdiyse arkası olmadığını sandıkları için başaracaklarını umuyor, çabalarını artırıyorlardı. Gerçi Séverine isim söylemiyor, tehlike kesin olduğu halde ölçülü kelimelerle konuşuyordu. Böyle kalkıp da Paris'e gelmeye karar verdiğine göre bir an önce harekete geçmek gerektiğine iyiden iyiye inanmış olmalıydı. Belki ertesi gün iş işten

geçmiş olacaktı, hemen yardım ve imdat bekliyordu. Séverine bütün bunları öylesine çok sayıda mantıklı olayla ve haklı nedenle anlatıyordu ki doğrusu başka bir amaçla kalkıp gelmiş olması imkânsız görünüyordu.

Mösyö Camy-Lamotte, Séverine'i dudaklarındaki ufacık kıpırtılara varıncaya kadar inceliyordu. Sonra ilk darbeyi indirdi:

"İyi ama Kumpanya kocanıza niçin yol versin? Kendisini suçlayacakları ağır bir kabahati yok ki."

Séverine de ondan gözünü ayırmıyor, yüzünün en küçük kırışığını gözlüyor, acaba mektubu buldu mu diye düşünüyordu; sorunun samimiliğine rağmen mektubun orada, o çalışma odasındaki dolaplardan birinde bulunduğunu ani bir inançla sezdi. Bu adam meseleyi biliyordu, çünkü ona tuzak kuruyor, kocasının işten çıkarılmasının asıl nedenini söylemeye cesaret edip etmeyeceğini anlamak istiyordu. Nitekim sesinin tonuna fazlaca kuvvet vermiş ve Séverine o solgun ve yorgun erkek gözlerinin ta ruhuna kadar daldığını hissetmişti.

Cesaretle tehlikeye doğru yürüdü:

"Aman mösyö! Feci bir şey ama o uğursuz vasiyetname yüzünden koruyucumuzu öldürdüğümüzden şüphelendiler. Suçsuz olduğumuzu kanıtlamakta güçlük çekmedik. Yalnız, böyle kötü suçlamaların her zaman izi kalır. Kumpanya herhalde rezaletten korkuyor."

Mösyö Camy-Lamotte bu açıksözlülük, özellikle de söyleyiş tarzındaki bu samimilik karşısında bir daha şaşaladı. Ayrıca ilk bakışta Séverine'in yüzünü ne çirkin ne güzel bulmuş olsa da şimdi, koyu siyah saçları altında mavi gözlerinin gönül çelen itaatkârlığıyla onu son derece alımlı bulmaya başlıyor, kıskançlıkla karışık bir hayranlıkla dostu Grandmorin'i düşünüyordu. Kendisinden on yaş büyük olan o çapkın, ölünceye kadar böyle yaratıkları nasıl elde edebilmişti? Oysa kendisi, iliklerinin son kuvvetini de bu uğurda yok etmemek için artık bu oyuncaklara elveda demek zorundaydı.

Séverine gerçekten çok hoş, çok narindi; Camy-Lamotte, böylesine üzücü bir işin sorumluluğu altında kalmış bir devlet memurunun soğuk ve gururlu görünüşü altında, artık bu işlerle ilgisi kalmamış eski amatör gülüşünü hafifçe belli ediyordu.

Fakat Séverine, kuvvetini hisseden bir kadının cüretkârlığıyla, şu sözü eklemek hatasını işledi:

"Bizim gibi insanlar para için adam öldürmez, başka bir sebep olması gerekirdi, oysa sebep yoktu."

Camy-Lamotte onun yüzüne baktı, dudak kenarlarının titrediğini gördü. Katil oydu. O andan sonra inancı kesinleşti. Séverine de aynı anda onun gülümsemeye son veriş şeklinden ve çenesinin sinirli kasılışından kendini ele verdiğini anladı. Bütün canı çekiliyormuş gibi bir bitkinlik duydu. Ancak yine sandalyesinin üzerinde dimdik oturuyor, kendi sesinin aynı değişmez tonla konuştuğunu, söylenmesi gerekli kelimeleri söylediğini işitiyordu. Konuşma devam ediyordu fakat artık birbirlerine öğretecekleri bir şey yoktu, rasgele sözler altında ikisi de söylemedikleri birtakım şeyler konuşuyordu. Mektup Camy-Lamotte'un elindeydi, onu yazan Séverine'di. Susmalarından bile bu anlam çıkıyordu.

Camy-Lamotte sonunda:

"Madam," dedi, "eğer durumunuz gerçekten uğraşmaya değerse, Kumpanya'ya karşı sizin için aracılıkta bulunmayı reddetmem. Bu akşam zaten başka bir iş için işletme müdürünü bekliyorum. Yalnız bazı notlara ihtiyacım olacak. Buyurun, kocanızın adını, yaşını, görevine ait açıklamaları, kısacası durumunuz hakkında bana bilgi verecek ne varsa hepsini yazın."

Böyle diyerek onun önüne ufak bir masa sürdü, fazla ürkütmemek için artık yüzüne bakmıyordu. Séverine ürpermişti. Camy-Lamotte mektupla karşılaştırmak için el yazısından bir sayfa istiyordu. Séverine yazmamayı aklına koyarak bir an ümitsizlik içinde bir bahane aradı. Sonra düşündü: Madem biliyordu, yazmamak neye yarayacaktı? Nasıl olsa birkaç satır el yazısına her zaman ulaşabilirlerdi. Görünüşte hiç şaşalamadan, çok doğal bir tavırla, onun istediği şeyleri yazdı; o yazarken Camy-Lamotte arkasında dikiliyor, pusuladakinden daha dik, daha az titrek duran bu yazıyı çok iyi tanıyordu. Aynı zamanda bu narin genç kadını çok da cesur buluyordu. Séverine o an arkası dönük olup kendisini göremediği için,

feleğin çemberinden geçmiş olmanın verdiği kayıtsızlıkla, artık sadece kadın çekiciliğinden duygulanabilen bir erkek gibi gülümsedi yine Camy-Lamotte. Aslına bakılırsa, dürüst olmak zahmete değmiyordu. Onun da tek amacı, hizmetinde bulunduğu rejimin dış görünüşünü kurtarmaktı.

"Peki madam! Onu verin bana, araştıracağım, elimden geleni yapacağım," dedi.

"Size çok minnettar kalırım efendim. Demek kocamın yerinde kalmasını sağlayacaksınız, bu işe halledilmiş gözüyle bakabilirim, öyle değil mi?"

"Yoo! Hayır! Söz vermiyorum. Bakalım, düşüneceğim."

Gerçekten bir türlü kestiremiyor, karı koca hakkında nasıl bir karar vereceğini bilemiyordu. Kaderinin onun elinde olduğunu hissetmeye başlayalı Séverine'in de tek bir sıkıntısı kalmıştı: Bu kararsızlık, hangi sebeplere dayanarak karar vereceğini bir türlü anlayamadığı bu adamın eliyle kurtulma veya mahvolma ihtimali genç kadını çok tedirgin ediyordu.

"Ah mösyö, ne kadar üzüntü içindeyiz, bir düşünün," dedi. "Gitmeden evvel sizden kesin bir cevap alamayacak mıyım?"

"Hay allah! Hayır madam, alamayacaksınız! Elimden bir şey gelmez. Bekleyeceksiniz."

Onu kapıya doğru itiyordu. Séverine ümitsiz, şaşkın, kendileri hakkındaki kararını hemen şimdi açıkça söylemesi için onu zorlamaya ihtiyaç duyarak, her şeyi avaz avaz itiraf etmesine ramak kalmış bir halde gidiyordu. Ağzından laf alacak bir yol bulma ümidiyle bir dakika daha orada kalmak için:

"Unutuyordum," diye haykırdı, "şu uğursuz vasiyetname için sizden öğüt isteyecektim. Acaba mirası ret mi etsek, ne dersiniz?"

Camy-Lamotte ihtiyatlıca cevap verdi:

"Kanun sizden yanadır. Takdirinize ve duruma bağlı bir şey bu."

Séverine eşikteydi, son bir denemede daha bulundu:

"Mösyö, rica ederim beni böyle göndermeyin, ümit edebilir miyim, söyleyin bana."

Teslim olur gibi bir hareketle onun elini tutmuştu. Camy-Lamotte elini çekti, fakat Séverine'in gözleri öyle ateşli ve yalvaran bir bakışla doluydu ki bundan etkilendi.

"Peki!" dedi. "Saat beşte yine uğrayın. Belki size söyleyecek bir sözüm olur."

Séverine çıktı; geldiği zamankinden daha tasalı, konaktan ayrıldı. Durum belli olmuştu, kaderi belki de hemen tutuklanma tehdidi altında askıda duruyordu. Saat beşe kadar nasıl dayanacaktı? Unuttuğu Jacques aklına geldi birdenbire. Eğer tutuklanırsa, kendisini mahvedebilecek olanlardan biri de oydu. Saat daha iki buçuk olduğu halde Rocher Sokağı'nın üst başına, Cardinet Sokağı'na doğru çarçabuk çıktı.

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca yazı masasının önünde durmuştu. Adalet Bakanlığı Genel Sekreteri olarak hemen her gün çağrıldığı Tuileries Sarayı'nın içini dışını bildiğinden, ayrıca Bakan'ın kendisi kadar nüfuzlu, hatta en gizli işlerde kullanılan bir adam olduğundan, bu Grandmorin işinin sarayı ne kadar sinirlendirip endişelendirdiğini biliyordu. Muhalefet gazeteleri patırtılı yayınlarına devam ediyordu; bazısı polisi siyasi hafiyelikle fazlaca uğraştığı için katilleri yakalayacak vakit bulamamakla suçluyor, bazısı da Başkan'ın hayatını kurcalıyor, onun en bayağı zevk ve eğlencelerin hüküm sürdüğü saraya bağlı biri olduğunu ima ediyordu; seçim yaklaştıkça bu yayınlar gerçekten de felaket bir şekil almaktaydı. O yüzden, bu işin nasıl olursa olsun bir an evvel bitirilmesinin istendiği Genel Sekreter'e bildirilmişti. Bakan bu nazik işi onun üzerine yıktığından, bu konuda verilecek kararda Camy-Lamotte sorumluluk kendisinde olmak üzere tek yetki sahibiydi. Bu kararı vermek için de işi incelemeye değerdi, çünkü eğer bir beceriksizlik edecek olursa, okkanın altına herkesin hesabına kendisinin gideceğinden hiç şüphesi yoktu.

Mösyö Camy-Lamotte düşüne düşüne yürüdü, Mösyö Denizet'nin beklediği bitişik odanın kapısını açtı. Konuşmaları dinlemiş olan sorgu yargıcı:

"Size söylemiştim, bu insanlardan şüphelenmek hataydı," diye haykırdı içeri girer girmez. "Bu kadın belli ki kocasının işten kovul-

ması ihtimaline karşı onu kurtarmaya çalışıyor sadece. Şüpheli tek bir söz etmedi."

Genel Sekreter hemen cevap vermedi. Dalmıştı. Yargıcın ince dudaklı kaba yüzüne ilk kez görmüş gibi bakıyor, bir yandan da memur kadrosunu gizli bir amir gibi elinde tuttuğu şu yüksek yargı mensuplarını düşünerek, bu adamların o kısır akıllarıyla hâlâ pek gururlu, mesleki uyuşuklukları içinde hâlâ pek zeki geçinmelerine şaşıyordu. Hele bu karşısındaki, kalın gözkapaklarının örttüğü gözleriyle kendisini istediği kadar kurnaz zannetsin, gerçeği yakaladığına inanınca buna tutkuyla yapışıp kalıyordu işte.

Mösyö Camy-Lamotte:

"Demek," diye devam etti, "siz bu Cabuche'ün suçluluğunda ısrar ediyorsunuz, öyle mi?"

Mösyö Denizet hayretle yerinde sıçradı:

"Ooo, elbette! Her şey onun aleyhinde. Size kanıtları bir bir saydım, âdeta bir klasik, bir tanesi bile eksik değil. Sizin ima ettiğiniz gibi özel kompartımanda bir kadın, bir suç ortağı olup olmadığını da araştırdım. Cinayet sahnesini hayal meyal gören bir adamın, bir makinistin ifadesi buna uyuyordu, fakat kurnazca sorguya çektiğim bu adam ilk ifadesinde ısrar etmedi, hatta yolculuk battaniyesini görünce bahsettiği kara yığının o olduğunu söyledi. Ooo! Evet, elbette suçlu Cabuche'tür. Kaldı ki elimizde suçlu olarak o da bulunmazsa, başka hiç kimse yok."

Genel Sekreter elinde bulunan yazılı kanıtı ona göstermek için o ana kadar beklemişti; kanaati artık iyice kökleşmiş olduğundan, gerçeği ortaya koyma işini şimdi daha da ağırdan alıyordu. Eğer asıl ipucu başlarına daha büyük dertler açacaksa, sorgu yargıçlığının bulduğu yanlış ipucunu yok etmek neye yarardı? İşin bütün bu yönlerini önceden incelemek gerekirdi.

Yüzünde o her zamanki yorgun gülümsemeyle sözlerine devam etti:

"Vallahi tuttuğunuz yolun doğru olduğunu memnuniyetle kabul ediyorum. Sizi buraya çağırışım sırf birlikte bazı önemli noktaları gözden geçirmek içindi. Bu iş ötekilerle kıyaslanamaz bir önemde,

işte şimdi de politik hale geldi. Farkındasınız, değil mi? O yüzden, belki de hükümet adamları gibi hareket etmek zorunda kalabiliriz. Samimi olarak söyleyin, sorgulamalarınıza göre şu Cabuche'ün metresi olan kız tecavüze uğramıştır, değil mi?"

Yargıç o kurnaz adam edasıyla dudak büzdü, gözleri gözkapaklarının arkasında yarı yarıya kayboldu.

"Doğrusu, sanırım Başkan bu kızı epey kötü bir duruma sokmuş. Davada kesinlikle ortaya çıkacaktır bu. Şu da var, eğer savunma muhalif bir avukata verilirse birtakım can sıkıcı hikâyelerin ortaya dökülüp saçılması da mümkün, çünkü bizim oralarda bu hikâyelerden bolca var."

Mösyö Denizet, kavrayışını ve kudretini mutlak sayıp da üstünlük taslamadığı ve mesleğinin basmakalıp işlerine bağlı kalmadığı zaman budala bir adam değildi. Kendisinin Adalet Bakanlığı'na değil de Genel Sekreter'in evine çağrılmasındaki nedeni anlamıştı. Karşısındakinin ses çıkarmadığını görünce sözünü şöyle bitirdi:

"Kısacası, pis bir işle uğraşacağız."

Mösyö Camy-Lamotte başını sallamakla yetindi. Diğer davanın, Roubaud'lar davasının sonuçlarını hesaplamakla uğraşıyordu. Kocası ağır ceza mahkemesine verilirse kesinlikle her şeyi, karısının da genç kızken ırzına geçilmiş olduğunu, zinanın sonra da sürüp gittiğini, kendisini muhtemelen cinayete sürüklemiş olan azgın kıskançlığı, her şeyi söyleyecekti. Üstelik sözkonusu olan bir hizmetçi kızla bir sabıkalı olmayacaktı artık; bu güzel kadınla evli olan bu memur, burjuvazinin ve demiryolu dünyasının koca bir cephesini tartışmaya açmış olacaktı. Ayrıca işin içinde Başkan gibi bir adam bulununca bunun sonunun nereye varacağı bilinir miydi? Belki de hiç akla gelmeyen iğrenç şeylerle karşılaşma ihtimali vardı. Yok, belliydi ki asıl suçluların, Roubaud'ların işi daha pisti. Karar vermişti, bu konuyu kesin olarak rafa kaldırıyordu. Eldekilerden bir tanesini alıkoymak gerekiyorsa, suçsuz Cabuche'ün işini elde tutmaktan yanaydı.

Sonunda Mösyö Denizet'ye:

"Sizin düşüncenize katılıyorum," dedi. "Gerçekten de eğer taşocakçısı haklı bir intikam almayı kurmuşsa, aleyhinde kuvvetli tah-

minler var. Ama bütün bu işler ne kadar can sıkıcı, tanrım! Ne çok çirkef karıştırmak gerekecek! Biliyorum, adalet sonuçlar karşısında kayıtsız olmalı ve çıkarların üstünden süzülerek..."

Lakırdının arkasını getirmedi, sözünü bir el hareketiyle bitirdi. Yargıç da susuyor, verileceğini sezdiği emirleri hüzünlü bir tavırla bekliyordu. Mademki onun bulduğu gerçeği, onun zekâsının yarattığı bu eseri kabul ediyorlardı, o da adalet kavramını hükümet gereklerine feda etmeye hazırdı. Fakat Genel Sekreter, bu gibi işlerde usta olduğu halde biraz acele etti, emrine uyulmasını isteyen bir amir tavrıyla fazla çabuk konuştu:

"Kısacası kovuşturmazlık kararı isteniyor. İşi o şekilde idare edin ki bu mesele kapansın."

Mösyö Denizet:

"Af buyurun efendim," dedi. "İş artık benim elimde değil, vicdanıma kalmış."

Mösyö Camy-Lamotte hemen gülümsedi, sonra kendini topladı, dünyayla alay eder gibi görünen o uyanık ve terbiyeli tavrını takındı.

"Şüphesiz," dedi, "ben de zaten sizin vicdanınıza sesleniyorum. Onun emredeceği kararı vermekte sizi serbest bırakıyorum, güvendiğimiz öğretilerin ve kamu ahlakının çıkarı adına lehteki ve aleyhteki bütün noktaları adil bir biçimde tartıya vuracağınızdan eminim. Siz benden daha iyi bilirsiniz ki daha beter duruma düşmemek için bazen kötünün iyisini kabul etme cesaretini göstermek gerekir. Kısacası sizin iyi vatandaşlığınıza, dürüstlüğünüze başvuruyoruz. Bağımsızlığınız üzerinde baskı yapmak kimsenin aklından geçmez, ondan dolayıdır ki tekrar ediyorum, bu dava üzerinde yetkiniz mutlaktır. Zaten kanun da böyle gerektirir."

Yargıç bu sınırsız yetkiyi, özellikle de onu kötüye kullanmak üzere olduğu zamanlar kıskançlıkla korumak istediği için, bu sözleri memnuniyetini gösteren bir baş hareketiyle karşılıyordu.

Beriki alaylı hale gelen aşırı bir övgüyle devam etti:

"Zaten kiminle konuştuğumuzu biliyoruz... Harcadığınız çabaları uzun süredir izlemekteyiz, şu kadarını söyleyebilirim ki eğer açık bir kadro bulunsaydı sizi hemen şimdi Paris'e çağırırdık."

Mösyö Denizet bir el hareketi yaptı. Ne yani? Kendisinden istenen hizmeti yaparsa onun en büyük emelini, Paris'te bir mevki sahibi olma hayalini gerçekleştirmeyecekler miydi? Fakat Mösyö Camy-Lamotte meseleyi anlayarak ekledi:

"Yeriniz saptanmıştır. Zaman meselesi. Yalnız, mademki boşboğazlık etmeye başladım, önümüzdeki 15 Ağustos'ta haç nişanı alacağınızı size müjdelemekten mutlu olduğumu da söyleyeyim."

Yargıç bir an kendini yokladı. Yükselmeyi tercih ederdi çünkü onun sonunda ayda aşağı yukarı yüz altmış altı franklık bir maaş artışı bulunacağını hesap ediyordu. İçinde yaşadığı ve dışarıya belli etmediği sefaletin içinde, bu zam ona daha büyük bir rahatlık sağlayacaktı; yeni elbise yaptırabilecekti, sevgili Mélanie'si daha iyi beslenebilecek, huysuzluğu azalacaktı. Gerçi haç nişanı almak da fena değildi. Ayrıca ortada bir de söz vardı. Namuslu ve orta halli adliye memurluğu geleneği içinde yetiştiğinden kendini satmayacak olan bu adam, hükümetin kendisini yükselteceği konusunda verdiği belirsiz bir söz, basit bir ümit karşısında hemen yumuşuyordu. Yargı memurluğu da artık başka meslekler gibi bir meslekti; Denizet, aç bir ricacı olarak iktidar katının emirleri altında her zaman iki büklüm olmaya hazır, yükselme prangasını sürükleyip durmaktaydı.

"Çok duygulandım," diye mırıldandı. "Lütfen Bakan hazretlerine iletiniz."

Bundan sonra ne eklerlerse eklesinler ikisini de sıkacağını hissederek ayağa kalkmıştı.

Gözleri sönük, yüzü donuk, son söz olarak:

"O halde," dedi, "sizin endişelerinizi de göz önünde bulundurarak araştırmamı bitireceğim. Eğer Cabuche aleyhinde kesinlikle kanıtlanmış olgular elde edemezsek, elbette ki bir dava açarak boşuna kepazelik çıkartma riskine girmemek daha iyi olacaktır. Kendisini serbest bırakır, gözümüzü üstünde tutarız."

Genel Sekreter kapının eşiğinde büsbütün sevimli davrandı.

"Mösyö Denizet," dedi, "tamamen sizin büyük becerinize ve yüksek dürüstlüğünüze güveniyoruz."

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca, Séverine'in yazdığı kâğıtla Başkan Grandmorin'in evrakı arasında ele geçirmiş olduğu imzasız pusulayı, bu artık gereksiz bir iş olmakla beraber karşılaştırma merakına kapıldı. Benzerlik tamdı. Mektubu katladı, sıkı sıkı sakladı çünkü sorgu yargıcına bundan hiç söz etmemişti, böyle bir silahı elde bulundurmayı yararlı görüyordu. Asabi bir tavırla ayak direyişinde çok narin, aynı zamanda gayet metin olan genç kadının yüzü yeniden gözlerinin önüne gelince, her zamanki hoşgörülü ve alaycı tavrıyla omuz silkti. Ah! Bu yaratıklar istediler miydi!..

Séverine saat üçe yirmi kala Cardinet Sokağı'na gelmişti, Jacques'a verdiği randevu saatinden evvel oraya varmış bulunuyordu. Jacques orada büyük bir binanın en tepesindeki daracık bir odada oturuyor, oraya yalnız akşamları yatmaya çıkıyordu; üstelik haftada iki defa orada gecelemiyor, akşam ekspresiyle sabah ekspresi arasında iki gece Havre'da kalıyordu. Gelgelelim o gün sırsıklam ve yorgunluktan bitkin bir halde odasına gelmiş, kendini yatağa atmıştı. Öyle ki eğer bitişikteki karı koca kavgası, kocasından dayak yiyen kadının avaz avaz haykırması onu uyandırmamış olsa, Séverine belki de boşuna beklemiş olacaktı. Jacques, tavan arasındaki odasının penceresinden bakınca kaldırımda onu görüp tanımış, çok keyifsiz bir halde tıraş olup giyinmişti.

Séverine onun avlu kapısından çıktığını gördüğü zaman:

"Hele şükür geldiniz!" diye haykırdı. "Yanlış anladım diye korkmaya başlamıştım. Saussure Sokağı'nın köşesinde demiştiniz ama..."

Onun cevabını beklemeden gözlerini eve doğru kaldırdı:

"Demek burada oturuyorsunuz, öyle mi?"

Jacques ona hiçbir şey söylemeden böyle evinin kapısı önünde randevu vermişti, çünkü birlikte gidecekleri depo evin karşısı sayılırdı. Fakat genç kadının sorusu onu sıktı, arkadaşlığı odasını görmek isteyecek kadar ileri götüreceğini sandı. Oda o kadar sade döşeli ve öyle karmakarışıktı ki Jacques bundan utanıyordu.

"Yoo, oturmuyorum, tünüyorum," diye cevap verdi. "Çabuk olalım, korkarım şef çıkmış bile olabilir."

Gerçekten de garın çevresindeki binaların arasında, deponun arkasında, şefin oturduğu eve vardıkları zaman kendisini orada bulamadılar. Sonra boşu boşuna hangardan hangara dolaştılar; her uğradıkları yerde, saat dört buçuk sularında tamir atölyelerine gelirlerse şefi mutlaka orada bulacakları söylendi.

Séverine:

"Pekâlâ, yine geliriz," dedi.

Sonra tekrar dışarı çıkıp Jacques'la yalnız kalınca:

"Eğer işiniz yoksa beraber beklesek olur mu?" diye sordu.

Jacques reddedemezdi. Zaten Séverine ona için için endişe vermesine rağmen üzerinde gitgide artan öyle kuvvetli bir cazibe etkisi yapıyordu ki Jacques'ın içine gömülmeyi kararlaştırdığı bilinçli somurtkanlık hali onun tatlı bakışları karşısında kayboluyordu. Séverine, o yumuşak ve ürkek uzun yüzüyle, insanı dövmeye kıyamayacağı sadık bir köpek gibi sevse gerekti.

Jacques sertliği azalan bir sesle:

"Elbette," dedi, "sizi bırakacak değilim. Yalnız bir saatten fazla vaktimiz var. Bir kahveye gitmek ister misiniz?"

Séverine, Jacques'ı sonunda samimi hissetmekten memnun, ona gülümsüyordu. Telaşla karşı çıktı:

"Yoo! Hayır, hayır, kapalı yere gitmek istemiyorum. Sizin kolunuzda sokakta yürümeyi tercih ederim, nereye isterseniz oraya gidelim."

Böyle diyerek nazik bir tavırla onun koluna girdi. Jacques'ın yüzünde şimdi yolculuğun kiri pası kalmadığı için, hali vakti yerinde işçi giysisiyle, açık havaya ve her gün göğüs gerdiği tehlikeye alışkın olmanın verdiği bir tür özgür gururdan doğan efendi tavrıyla onu kibar bulmuştu Séverine. Onun yuvarlak ve düzgün yüzüyle, beyaz teni üzerinde gayet esmer duran bıyıklarıyla yakışıklı bir delikanlı olduğunu o zamana kadar hiç bu kadar iyi fark etmemişti. Yalnız, başka yana bakarak kendisinden kaçırdığı altın benekli gözleri ona hâlâ güvensizlik veriyordu. Jacques'ın kendisiyle göz göze gelmekten kaçınması acaba birine bağlanmak istememesinden, ona karşı bile keyfi istediği gibi harekette serbest kalma arzusundan dolayı mıydı? O andan sonra, hâlâ içinde bulunduğu belirsizliğin ortasın-

da, geleceğinin kararlaştırılmakta olduğu Rocher Sokağı'ndaki o çalışma odasını her aklına getirişinde yeniden ürpertiler geçirerek, bir tek hedefe, koluna girdiği erkeği kendi malı, tamamıyla kendi malı hissetmek, başını kaldırdığı zaman onun gözlerinin kendi gözlerine kilitlenerek derin derin yüzüne bakmasını sağlamak hedefine bağlandı. Jacques o zaman ona ait olacaktı. Jacques'ı hiç sevmiyordu, bunu düşünmüyordu bile. Sadece ondan artık korkmamak için onu kendine bağlanmış bir varlık haline getirmek istiyordu.

Bu kalabalık mahallenin sürekli gelip geçenlerle dolu olan sokaklarında birkaç dakika konuşmadan yürüdüler. Ara sıra kaldırımdan inmek zorunda kalıyor, arabaların arasında yolun ortasından gidiyorlardı. Sonra kendilerini senenin o mevsiminde hemen hemen bomboş olan Batignolles Parkı'nda buldular. Şimdi gökyüzü sabah bardaktan boşanırcasına yağan yağmurla yıkanmış, çok tatlı bir mavilikteydi; ılık mart güneşi altında leylaklar tomurcuklanıyordu.

Séverine:

"Girelim mi?" dedi. "Bu kalabalık beni sersem ediyor."

Farkında olmadan Séverine'in kalabalıktan uzakta daha fazla kendisinin olmasını isteyen Jacques da kendiliğinden oraya girmek üzereydi.

"Ha burası ha başka yer, girelim," dedi.

Tarhlar boyunca yapraksız ağaçların arasından yavaş yavaş yürüdüler. Birkaç kadın kundaktaki çocuklarını gezdiriyordu, kestirmeden gitmek için hızlı adımlarla bahçeden geçenler vardı. Jacques'la Séverine dereden aşıp kayaların arasına çıktı. Sonra avare bir yürüyüşle geri döndükleri sırada, dayanıklı yaprakları koyu yeşil bir renkle güneşte pırıldayan top top çamların altından geçtiler. Tam orada, o ıssız köşede, gözlerden gizli bir bank bulunduğundan, bu sefer birbirlerine bile danışmadan, sanki bu köşeye anlaşarak gelmiş gibi oturdular.

Séverine bir sessizlikten sonra:

"Bugün hava yine güzel," dedi.

Jacques:

"Evet," diye cevap verdi. "Güneş tekrar çıktı."

Fakat akılları bunda değildi. Kadınlardan kaçan Jacques, kendisini bu kadına yaklaştıran olayları düşünüyordu. Bu kadın oradaydı; ona dokunuyor, hayatını istila etme tehdidi gösteriyor, Jacques ise bu durumdan sürekli bir şaşkınlık duyuyordu. Rouen'daki son sorgudan beri artık şüphesi kalmamıştı. Bu kadın Croix-de-Maufras cinayetinde suç ortağıydı. Nasıl? Hangi koşullar sonucunda? Hangi tutku veya hangi çıkar yüzünden? Bu soruları kendi kendine sormuş, belirli bir sonuca varamamıştı. Bununla birlikte kendince bir hikâye yaratmıştı. Kocası çıkarına düşkün, haşin bir adamdı; mirası bir an evvel ele geçirmek için acele etmişti, belki vasiyetnamenin kendi zararlarına olarak değiştirilmesinden korkmuştu, belki karısını kanlı bir bağla kendisine bağlamayı hesaplamıştı. Jacques, karanlıkta kalan köşeleri kendisini çeken ve ilgilendiren bu hikâyeyle yetiniyor, bu karanlıkları aydınlatmaya çalışmıyordu. Bütün bildiklerini adalete anlatmanın görevi olduğu fikri de zihnini kurcalamıştı. Hatta bu bankın üzerinde, onun yanında, kalçasının ılıklığını kendi kalçasında duyacak kadar yakınında oturmaya başladığı andan beri kafasında yine aynı fikir dolaşıyordu.

"Mart ayında yaz gelmiş gibi böyle dışarıda oturabilmek şaşılacak şey," diye ekledi.

Séverine:

"Evet," dedi, "güneş yükselir yükselmez sıcaklığı iyice hissediliyor."

Séverine de kendi tarafından, eğer suçlu olduklarını kestiremediyse, bu çocuğun gerçekten budala olması gerektiğini düşünüyordu. Onu çok fazla sıkıştırmışlardı, şu anda bile kendisi ona çok fazla sokuluyordu. Öylesine söylenen sözlerle kesintiye uğrayan sessizliğin içinde onun düşüncelerini izlemekteydi Séverine. Bakışları karşılaşınca genç kadın onun gözlerinde, maktulün bacaklarına kara bir yığın gibi bütün ağırlığıyla yüklendiğini gördüğü şeyin kendisi olup olmadığı sorusunu okumuştu. Onu kopmaz bir bağla kendine bağlamak için ne yapmalı, ne söylemeliydi?

Genç kadın ekledi:

"Bu sabah Havre'da çok soğuk vardı."

Jacques:

"Yediğimiz yağmur da cabası."

Tam o anda Séverine'e ani bir esin geldi. Akıl yürütmedi, zihninde tartmadı. Bu esin, ona zekâsının ve kalbinin karanlık derinliklerinden içgüdüsel bir dürtü olarak geliyordu, çünkü tartmış olsaydı hiçbir şey söylemeyecekti. Fakat yaptığının çok doğru olduğunu, konuştukça Jacques'ı elde edeceğini hissediyordu.

Yavaşça Jacques'ın elini tuttu, yüzüne baktı. Yeşil ağaç kümeleri onları çevre sokaklarda gelip geçenlerden gizliyordu; bahçenin bu güneşli ıssızlığında boğuklaşan uzak araba gürültülerinden başka ses işitmiyorlardı; bahçe yolunun dönemecinde tek başına bir çocuk elindeki kürekle küçük bir kovaya kum doldurarak sessiz sedasız oynuyordu. Séverine hiç girizgâh yapmadan, yavaş sesle ve bütün ruhuyla:

"Benim suçlu olduğumu mu düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Jacques hafifçe ürperdi, gözlerini onun gözlerine dikerek baktı. Aynı yavaş ve heyecanlı sesle:

"Evet," diye cevap verdi.

O zaman genç kadın, avcunda tuttuğu eli daha fazla sıktı. Sözüne hemen devam etmedi, sıcaklıklarının birbirine karıştığını hissediyordu.

"Aldanıyorsunuz, ben suçlu değilim."

Bunu söylemesi Jacques'ı ikna etmek için değil, yalnızca başkalarının gözünde suçsuz görünmesi gerektiğini ona hatırlatmak içindi. Bu, hayır diyen, cevabın her şeye rağmen ve her zaman hayır olmasını isteyen kadının itirafıydı.

"Suçlu değilim... Suçlu olduğumu düşünerek beni artık üzmeyin."

Jacques'ın gözlerinin kendi gözlerine kilitlendiğini, derin derin yüzüne baktığını görmekten çok mutluydu. Bu yaptığı iş kuşkusuz teslim olmaktı, çünkü kendini ele veriyordu. İleride bu adam kendisini isterse, ona hayır diyemeyecekti. Fakat aralarındaki bağ çözülmez bir şekilde kurulmuş bulunuyordu. Séverine artık haddi varsa boşboğazlık etsin diye düşünüyordu; kendisi nasıl onun avcuna düştüyse, o da onun avcundaydı. İtiraf onları birleştirmişti.

"Beni artık üzmeyeceksiniz, bana inanıyorsunuz değil mi?"

Jacques gülümseyerek:

"Evet, inanıyorum," dedi.

Bu korkunç şeyi açık açık konuşmaya genç kadını niçin zorlamalıydı ki? İleride ihtiyaç duyarsa hepsini kendisine anlatırdı. Séverine'in hiçbir şey söylemeden ona suçunu itiraf ederek böyle rahatlaması, genç adamı sonsuz bir sevgi belirtisi gibi duygulandırmıştı. Genç kadın tatlı, menekşe rengi gözleriyle öyle güven dolu, öyle narindi ki Jacques onu erkeğine tamamen bağlı, mutlu olmak için ona katlanmaya daima hazır, tam bir kadın olarak görüyordu. El ele, gözleri birbirinin gözlerinde, öyle otururlarken onu asıl heyecanlandıran şey, içinde o her zamanki huzursuzluğu, bir kadının yanında o kadına sahip olmayı düşündüğü zaman vücudunu sarsan o korkunç ürpertiyi hissetmemesiydi. Başka hiçbir kadının tenine, içinde korkunç bir boğazlama hırsı, o teni ısırma arzusu duymadan dokunamamıştı. Acaba bu kadını sevebilecek, onu öldürmeyecek miydi?

Séverine'in kulağına fısıldadı:

"Benim dostunuz olduğumu çok iyi biliyorsunuz, benden korkmanıza gerek yok. İşlerinizi öğrenmek niyetinde değilim, nasıl isterseniz öyle olsun... İşitiyor musunuz? Beni dilediğiniz gibi kullanın."

Séverine'in yüzüne o kadar yaklaşmıştı ki onun sıcak nefesini bıyıklarında duyuyordu. Daha o sabah bunu düşünmüş olsa bir buhran geçirme ihtimalinin vahşi korkusuyla titrerdi. Vücudunda iyileşme durumundaki hastalara özgü mutlu bir gevşeklikle beraber hafif bir titreme kalmış olması acaba nedendi? Jacques'ta kesin bir inanç haline gelmiş olan Séverine'in adam öldürdüğü düşüncesi, ona genç kadını değişik, yücelmiş, apayrı bir kadın gibi gösteriyordu. Belki de yalnız yardım etmemiş, bıçak da vurmuştu. Elinde hiçbir kanıt olmadığı halde buna inanıyordu. O andan itibaren, her türlü muhakemenin dışında, kendisine hissettirdiği korku dolu arzunun bilinçsizliği içinde, Séverine onun gözünde kutsallaşır gibi oldu.

Şimdi her ikisi de aralarında bir aşk başlayan, tesadüfen tanışmış bir çift gibi neşeli neşeli konuşuyordu:

"Öteki elinizi de verir misiniz, ısıtayım!"

"Yoo! Hayır, burada olmaz. Görürler."

“Kim görecek? Yalnızız. Hem bunda büyük bir fenalık yok ki. Çocuklar böyle yapmazlar.”

“Ha şunu bileydiniz.”

Séverine kurtulmuş olmanın verdiği sevinçle candan gülüyordu. Bu delikanlıyı sevmiyordu, bundan emin olduğunu sanıyordu; kendini vermeyi vaat etmekle beraber daha şimdiden bunu yerine getirmemenin çaresini düşünmekteydi. Jacques uslu bir adama benziyordu, onu üzmezdi, her şey kolayca yoluna girecekti.

“Anlaştık, arkadaşız. Bu başkalarını, hatta kocamı bile ilgilendirmez. Şimdi elimi bırakın artık, hem yüzüme de öyle bakmayın, çünkü gözlerinizi yoracaksınız.”

Fakat Jacques onun ince parmaklarını kendi parmakları arasında tutuyordu. Çok kısık bir sesle kekeledi:

“Sizi seviyorum, biliyorsunuz.”

Séverine hafifçe silkinerek sıyrıldı. Onun hâlâ oturduğu bankın önünde ayakta durdu.

“Aman, ne delilik! Doğru durun, gelen var.”

Gerçekten de bir sütnine, kolları arasında uyuyan bir bebekle beraber o tarafa geliyordu. Sonra aceleyle bir genç kız geçti. Güneş alçalıyor, ufukta morumsu buharların ortasında kayboluyor, ışıkları çimenlerden çekilerek altın tozları halinde çamların yeşil tepesine doğru yükseliyordu. Arabaların dinmeyen gürültüsünde ani bir duraklama oldu. Çevredeki bir saatin beşi çaldığı işitildi.

Séverine:

“Aman yarabbi!” diye haykırdı. “Saat beş, Rocher Sokağı’nda randevum vardı!”

Sevinci kayboluyor, henüz kurtulmamış olduğunu hatırlayarak orada kendisini bekleyen bilinmezliğin sıkıntısını duyuyordu. Sapsarı kesildi, dudakları titremeye başladı.

Banktan kalkıp tekrar onun koluna giren Jacques:

“İyi de depo şefini görecektiniz?” dedi.

“Ne yapalım! Bir dahaki sefere görürüm. Dinleyin dostum, artık size ihtiyacım kalmadı, çabuk beni bırakın, işimi göreyim. Tekrar teşekkür ederim, bütün kalbimle teşekkür ederim.”

Kadın onun ellerini sıkıyor, acele ediyordu.

"Birazdan trende buluşuruz."

"Evet, birazdan."

Séverine hızlı adımlarla uzaklaşmış, bahçenin sık ağaçları altında kaybolmuştu. Jacques ağır ağır Cardinet Sokağı'na doğru ilerledi.

Mösyö Camy-Lamotte evinde Batı Kumpanyası'nın işletme müdürüyle uzun bir görüşme yapmıştı. Başka bir iş bahanesiyle oraya çağrılan müdür, bu Grandmorin davasının Kumpanya'nın canını ne kadar sıktığını sonunda itiraf etmişti. Birinci mevki vagonlarında yolcuların hiç güvende olmadığı hakkındaki gazete şikâyetleri başta geliyordu. Sonra bütün memurlar bu olaya karışmış bulunuyordu, birçok memur şüphe altındaydı, en fazla şüphe edilen şu Roubaud vardı ki her an tutuklanabilirdi. Ayrıca İdare Meclisi üyesi olan Başkan'ın ahlaksızca eğilimleri olduğu yönündeki söylentiler bütün üyeleri lekeliyor gibiydi. Ufak bir gar şef yardımcısının bir cinayetten dolayı zan altında kalması, bu kirli ve şüpheli, alçakça olay, karmakarışık yönetim çarklarının arasından böylelikle yukarılara çıkıyor, bir demiryolu işletmesinin koskoca makinesini sarsarak en üst yönetime varıncaya kadar gölge düşürüyordu. Hatta sarsıntı daha da yükseğe çıkıyor, Bakanlığa kadar ulaşıyor, o andaki siyasi huzursuzluk içinde devleti bile tehdit ediyordu. O nazik anda en küçük bir kızışma bu büyük sosyal yapının çözülmesini hızlandırırdı. İşte sırf bu nedenle Mösyö Camy-Lamotte, işletme müdüründen Kumpanya'nın o sabah Roubaud'ya yol vermeyi kararlaştırdığını öğrendiğinde, bu önleme şiddetle karşı koymuştu. Hayır! Hayır! Bundan daha beceriksizce bir iş olamazdı. Eğer şef yardımcısı basın tarafından siyasi kurban gibi gösterilecek olursa gazeteler yaygarayı artırırdı. Her şey aşağıdan yukarıya doğru daha fazla sarsılır, artık şunun bunun hakkında ne kadar çirkin şeyler keşfedileceğini allah bilirdi! Kepazelik haddinden fazla sürmüştü, bir an evvel sessizliği sağlamak gerekirdi. İşittiklerine aklı yatan işletme müdürü, Roubaud'yu işinde alıkoymayı, hatta Havre'dan bir yere kımıldatmamayı üstüne almıştı. Kumpanya'da namussuz insanlar bulunmadığı görülecekti. Artık tamamdı, iş örtbas edilecekti.

Séverine nefes nefese, kalbi hızla çarparak kendini tekrar Rocher Sokağı'ndaki o çok ciddi çalışma odasında Mösyö Camy-Lamotte'un karşısında bulduğu zaman, Genel Sekreter onun sakin görünmek için sarf ettiği olağanüstü çabaya dikkat ederek genç kadını bir süre sessizce seyretti. Menekşe gözlü bu narin katil kadın, ona hiç şüphe yok sevimli görünüyordu.

"Evet madam," diye söze başladı.

Sonra onun heyecanının birkaç saniye daha tadını çıkarmak için sustu. Fakat genç kadının öyle derin bir bakışı vardı ve Camy-Lamotte onun öyle büyük bir öğrenme ihtiyacı içinde kendisine doğru bütün varlığıyla atıldığını hissediyordu ki ona acımaya başladı.

"Evet madam, işletme müdürünü gördüm, kocanızın işten çıkarılmamasını sağladım. İş halledilmiştir," dedi.

O zaman Séverine, bütün vücudunu kaplayan şiddetli bir sevinç dalgası altında baygınlık geçirir gibi oldu. Gözleri yaşla doluydu. Hiçbir şey söylemiyor, gülümsüyordu.

Camy-Lamotte tüm anlamını hissettirmek için cümlenin üzerine bastırarak bir kere daha:

"İş halledilmiştir," dedi. "Havre'a içiniz rahat dönebilirsiniz."

Séverine pekâlâ anlıyordu. Genel Sekreter tutuklanmayacaklarını, affedildiklerini söylemek istiyordu. Kocası sadece işinde bırakılmıyor, o korkunç facia da unutuluyor, tarihe gömülüyordu. Genç kadın, içten gelen bir okşama hareketiyle, teşekkür etmek için yaltaklanan güzel bir evcil hayvan gibi onun ellerine doğru eğildi. Ellerini öptü, yanaklarına bastırdı. Camy-Lamotte bu minnettarlığın tatlı cazibesinden duygulanmış, bu sefer elini çekmemişti.

Yine ciddileşmeye çalışarak:

"Yalnız," dedi, "unutmayın ve davranışlarınıza dikkat edin."

"Ah! Mösyö!"

Fakat Genel Sekreter karı kocayı avcunda tutmak niyetindeydi. Mektubu ima etti.

"Unutmayın ki dosya buradadır ve en küçük bir hata işlenecek olursa her şey yeniden ele alınabilir. Özellikle kocanıza artık siyasetle uğraşmamasını tembih edin. Bu konuda merhametimiz olmaz.

Evvelce adının birtakım işlere karıştığını biliyorum, kaymakamla can sıkıcı bir kavga ettiğini de haber verdiler bana. Sözün kısası, kendisi cumhuriyetçi diye tanınıyor, kötü bir şey... Anlaşıldı mı? Rahat dursun, yoksa ismini siliveririz, biter gider."

Séverine ayaktaydı. Nefesini tıkayan sevince yer açmak için dışarı çıkmakta acele ediyordu şimdi.

"Sözünüzü dinleyeceğiz efendim, siz nasıl arzu ederseniz öyle hareket edeceğiz. Ne zaman olursa olsun, nerede olursa olsun emrinizdeyim."

Camy-Lamotte, her şeyin boşluğunu uzun uzun tatmış bir adamın o hafiften küçümseyici, bezgin edasıyla yeniden gülümsemeye başlamıştı.

"Yoo! Bunu kötüye kullanacak değilim madam, artık böyle şeyleri kötüye kullanmıyorum."

Çalışma odasının kapısını kendisi açtı. Genç kadın, ona hâlâ teşekkür eden neşe dolu yüzüyle sahanlıkta iki defa dönüp baktı.

Séverine, Rocher Sokağı'nda deli gibi yürüdü. Sebepsizce sokağın yukarı başına doğru yürüdüğünü fark etti, yeniden alt başa indi, ezilme tehlikesini göze alarak gereksiz yere karşıdan karşıya geçti. Hareket etme, elini kolunu sallama, haykırma ihtiyacı içindeydi. Kendilerini niçin affettiklerini anlıyordu, kendi kendine konuştu:

"Aman tanrım! Korkuyorlar, bu işi kurcalamaları tehlikesi yok, üzülmekle ne kadar budalalık etmişim. Her şey apaçık ortada işte... Ne şans ama! Kurtulduk, bu sefer sahiden kurtulduk! Ama ne olursa olsun kocamı korkutacağım, rahat dursun. Kurtulduk, kurtulduk, ne şans!"

Saint-Lazare Sokağı'na girerken bir kuyumcunun saatinde altıya yirmi kaldığını gördü.

"Dur! Kendime güzel bir ziyafet çekeyim, daha vakit var," dedi.

Garın karşısındaki en lüks lokantayı seçti, vitrinin buzsuz camı önünde kar gibi beyaz küçük bir masaya yalnız başına yerleşti; sokağın hayhuyuyla eğlenerek istiridyeli, dil balığı filetolu, piliç kızartmalı seçkin bir yemek ısmarladı. Yediği baştan savma öğle yemeğinin acısını çıkaracaktı. Büyük bir iştahla yedi, irmikli ekmek

pek hoşuna gitti, üstüne de tatlı olarak şekerli hamur kızartması söyledi. Sonra kahvesini de içerek aceleyle kalktı, çünkü ekspresin hareketine ancak birkaç dakika vakit kalmıştı.

Jacques ondan ayrıldıktan sonra evine gidip iş elbiselerini giymiş, hemen depoya uğramıştı. Genellikle oraya lokomotifinin hareketinden ancak yarım saat önce giderdi. Ateşçi Pecqueux her üç seferin ikisinde sarhoş olduğu halde lokomotifin kontrolü işini sonunda ona bırakmıştı. Fakat o gün, içli bir heyecan içinde bilinçdışı bir kuruntuya kapılmış, bütün makine aksamının iyi işlediğinden kendisi emin olmak istemişti; kaldı ki sabahleyin Havre'dan gelirken, lokomotifin her zamankinden fazla güç sarf edip daha az iş çıkardığını sezer gibi olmuştu.

Yüksek ve tozlu pencerelerden ışık alan kömür karası, kapalı, geniş hangarda, bekleme durumundaki diğer lokomotifler arasında Jacques'ın lokomotifi şimdiden bir yolun başında, harekete ilk olarak hazır halde beklemekteydi. Bir depo ateşçisi ocağı doldurmuştu; aşağıya, ateş dürtme çukuruna kızıl kırıntılar dökülüyordu. Çelik kollarla birbirine bağlı büyük ve hafif tekerlekleriyle, geniş göğsüyle, uzun ve kuvvetli böğürleriyle, madenî varlıkların şahane güzelliğini oluşturan şaşmaz bir güce, o mantığa ve o kesinliğe sahip, birleşik çift dingilli ekspres lokomotiflerinden biriydi bu. Batı Demiryolu Kumpanyası'nın öteki lokomotifleri gibi, taşıdığı numaradan başka üzerinde bir garın, bir Cotentin istasyonu olan Lison'un adı yazılıydı. Fakat Jacques lokomotifine olan sevgisinden bunu bir kadın ismi yapmış, sevgi dolu bir tatlılıkla ona Lison Abla diye sesleniyordu.

Doğrusu bu ya, dört yıldan beri sürdüğü bu makineyi aşkla seviyordu. Başka lokomotifler de sürmüştü; bunların içinde yumuşak başlılar ve dikbaşlılar, çalışkanlar ve tembeller vardı; hepsinin kendine göre bir huyu olduğunu, çoğunun da kadınlar için söylendiği gibi sağlam ayakkabı olmadığını pekâlâ biliyordu; bu lokomotifi sevmesinin nedeni, aslına bakılırsa onun seyrek bulunur iyi kadın meziyetlerine sahip olmasıydı. Yumuşak başlı, emirlere uyan, iyi buhar yapması sayesinde kolayca harekete geçen, düzgün ve kesintisiz işleyen bir makineydi. Gerçi onun bu kadar kolay harekete ge-

çebiliyor olmasının, tekerleklerindeki madenî kuşakların kusursuzluğundan ve özellikle buhar çekmecelerinin* çok hassas bir şekilde ayarlı oluşundan kaynaklandığı ileri sürülüyordu; az kömür yaktığı halde çok buhar üretmesiyse bakır boruların kalitesine ve kazanın yerine tam oturtulmuş olmasına bağlanmaktaydı. Fakat Jacques işin içinde başka bir şey bulunduğunu biliyordu, çünkü tıpkı onun gibi yapılmış, aynı özenle monte edilmiş daha başka makinelerde ondaki meziyetlerin hiçbirisi yoktu. Onda ruh vardı, yapılışın sırrı vardı; çekiç darbelerindeki rastlantının madene eklediği, montajcı işçinin elindeki ustalığın makine aksamına verdiği bir şey, makinenin kişiliği vardı, hayatı vardı.

Bundan dolayı Jacques, kuvvetli ve uysal bir kısrak gibi çabuk hareket eden ve çabuk duran Lison Abla'yı minnettar bir erkek gibi seviyordu; onu seviyordu çünkü şofaj primleri** sayesinde ona sabit maaşının dışında da para kazandırıyordu. Lokomotif o kadar iyi buhar üretiyordu ki gerçekten büyük bir kömür tasarrufunda bulunuyordu. Ona bir tek kusur bulunabilirdi, çok fazla yağlanmak istiyordu. Hele silindirler akıl almaz biçimde, doymak bilmeyen bir açlıkla, tam bir hovardalıkla yığın yığın yağ yutuyordu. Jacques onu daha ölçülü hale getirmek için boş yere uğraşmıştı. Lison hemen solumaya başlıyordu, mizacı gereği böyleydi. Jacques sonunda, birçok meziyeti olan insanların bir tek kusuruna nasıl göz yumulursa bu açgözlülüğe de boyun eğmeye öylece mecbur olmuş, ateşçisiyle beraber işi alaya vurarak Lison'un da güzel kadınlar gibi sık sık yağlanma ihtiyacında olduğunu söyleyip geçmişti.

Ocak harıl harıl yandığı ve Lison yavaş yavaş buhar basıncı topladığı sırada, Jacques da onun etrafında dönüyor, her bir parçasını gözden geçirip o sabah her zamankinden fazla yağ yutmuş olmasının nedenini bulmaya çalışıyordu, fakat hiçbir şey bulamadı. Lokomotif pırıl pırıl ve temizdi, makinistin sevecen ve özenli bakımını gösteren iç açıcı bir temizlikti bu. Jacques'ın lokomotifi durmadan sildiğini, parlattığını herkes görürdü; özellikle de son istasyona

* Buhar çekmecesi: Buharlı makinelerde ileri ve geri hareketi sağlayan düzenek. –*ed*.
** Şofaj primi: Yakıtın az kullanımından dolayı makiniste ödenen prim. –*ed*.

varışta, uzun bir yol yürüyüp buram buram tüten hayvanlar nasıl tımar edilirse, o da Lison'u öyle kuvvetli kuvvetli siler, sıcaklığından yararlanarak lekeleri ve çapakları daha iyi temizlerdi. Onu hiç hırpalamazdı da; yolculuğun sonuna doğru ona zarar verecek şekilde hızlanmayı gerektirecek gecikmelerden sakınır, onu her zaman düzenli hızda yürütürdü. Onun için ikisi bir arada hep güzel güzel geçinmişti; makinistlerin, lokomotifleriyle durmadan kavga eden o tembel yahut sarhoş, kötü makinistlerin, tamir isteklerini yazdıkları depo defterine Jacques dört yıl içinde bir tek defa bile Lison hakkında şikâyet kaydetmemişti. Ne var ki o gün, onun bu yağ oburluğu gerçekten içine dert olmuştu. Ayrıca başka bir şey, o zamana kadar hissetmediği belirsiz ve derin bir şey vardı; sanki ondan şüpheleniyormuş da yolda bir terslik çıkarmayacağından emin olmak istiyormuş gibi makinesine karşı bir kaygı, bir kuşku duyuyordu.

O sırada Pecqueux daha gelmemişti, sonunda bir arkadaşıyla beraber yediği öğle yemeğinin ardından dili dolaşmış halde gözüktüğünde Jacques öfkelendi. Onları yan yana, sarsıla sarsıla, sessiz, aynı işle ve aynı tehlikelerle birleşmiş olarak hattın bir ucundan öteki ucuna kadar dolaştıran bu uzun arkadaşlık sırasında ikisi her zaman çok iyi anlaşırdı. Makinist ateşçisinden on yaş küçük olmakla beraber ona baba gibi davranır, kusurlarını örter, fazla sarhoş olduğu zaman bir saat uyumasına ses çıkarmazdı; o da bu iyiliğe bir köpek sadakatiyle karşılık verirdi. Ayyaşlığı bir tarafa, işinin ehli çok iyi bir işçiydi. Şu da var ki o da Lison'u severdi, iyi anlaşmaları için yeterliydi bu. Onlar ikisi ve lokomotif, hiç kavga etmeyen, tam anlamıyla üçlü bir aile oluşturuyordu. Onun için Pecqueux bu kadar fena karşılanmasına şaşmış, Jacques'ın lokomotiften kuşkulandığını gösteren sözler homurdandığını işitince daha da büyük bir hayretle onun yüzüne bakmıştı:

"Ne var yahu? Peri kızı gibi gidiyor işte!"

"Hayır, hayır, içim rahat değil."

Her parça iyi durumda olduğu halde başını sallayıp duruyordu. Kumanda kollarını oynattı, supapların iyi işleyip işlemediğine bak-

tı. Köprüye* çıktı, silindir yağ haznelerini kendi doldurdu; ateşçi de o sırada üzerinde hafif pas izleri kalmış olan kubbeyi siliyordu. Kum sandığının** çubuğu iyi işliyordu, lokomotifin her tarafı ona güven vermeliydi. Ne var ki kalbinde artık yalnızca Lison yoktu. Orada başka bir sevgi, sevilmeye ve korunmaya muhtaç, sokulgan güçsüzlüğüyle parktaki bankın üzerinde, yanı başında oturuşu hâlâ gözünün önünde olan o çok ince, çok kırılgan kadının sevgisi büyümekteydi. Elinde olmayan bir sebeple yolda gecikip de lokomotifini saatte seksen kilometreyle sürdüğü zamanlarda, yolcuların hangi tehlikelerle karşı karşıya kalabileceklerini hiç aklına getirmemişti. Oysa sabahleyin âdeta nefret ettiği, istemeyerek getirdiği o kadını şimdi tekrar Havre'a götüreceğini sadece düşünmek bile onu endişe içinde bırakıyor, bir kaza yapmaktan korkuyor, Séverine'i kendi hatası yüzünden yaralanmış, kolları arasında can çekişir durumda hayal ediyordu. Daha şimdiden aşkın verdiği sorumlulukları buluyordu kendisinde. Eğer onu kuşkulandıran Lison Abla saat gibi işleyişteki şöhretini korumak istiyorsa, doğru dürüst davransa iyi olurdu.

Saat altıyı çaldı. Jacques ve Pecqueux tenderi lokomotife bağlayan küçük saç köprünün üstüne çıktı; ateşçi, şefinin bir işareti üzerine temizleme musluğunu açtı, dönerek yükselen beyaz buhar karanlık hangarı kapladı. Sonra Lison makinistin yavaş yavaş çevirdiği regülatör koluna uyarak kımıldandı, depodan çıktı, yolu açtırmak için düdük çaldı, kısa sayılacak bir sürede Batignolles Tüneli'ne girmeyi başardı. Fakat Avrupa Köprüsü'nde beklemesi gerekti, makasçı ona altı otuz ekspresine doğru yol verdiğinde tam vakitti, iki işçi lokomotifi katara sıkı sıkı bağladı.

Tren kalkacaktı, sadece beş dakika kalmıştı. Jacques, yolcuların itiş kakışı arasında Séverine'i göremediğine şaşarak eğilmiş, bakıyordu. Yanına uğramadan trene binmeyeceğine çok emindi. Sonun-

---

* Köprü: Lokomotifte buhar kazanının veya motor gruplarının yanında bulunup bunların her noktasına ulaşımı sağlayan çoğunlukla yatay, madenî yürüme yolu. *–ed.*

** Kum sandığı: Kalkışta veya rampada lokomotif tekerleklerinin kaymaması (raya yapışması) için bir boru aracılığıyla tekerlek altına akıtılan kumun bulunduğu kap. *–ed.*

da genç kadın gözüktü; geç kalmıştı, âdeta koşuyordu. Gerçekten de bütün katar boyunca yürüdü, ancak lokomotifin yanına gelince durdu. Yüzü canlı ve neşe içindeydi.

Ufacık ayaklarının ucuna basarak yükseldi, yüzünü gülerek yukarı doğru kaldırdı.

"Merak etmeyin, geldim," dedi.

Jacques da onun gelişinden memnun, gülmeye başladı.

"Peki, peki! Sorun yok," dedi.

Fakat Séverine daha da yükseldi, sesini alçaltarak ekledi:

"Dostum, çok memnunum, çok memnunum... Büyük bir şans eseri... Bütün arzularım yerine geldi."

Jacques onun ne demek istediğini tam olarak anladı, büyük bir memnunluk duydu. Sonra, Séverine koşa koşa geriye doğru giderken döndü, şaka yollu seslendi:

"Bana bakın, sakın bir kaza yapıp da beni yaralamayın ha!"

Jacques neşeli bir sesle haykırdı:

"Ooo! Amma yaptınız! Korkmayın!"

O sırada vagon kapıları kapanıyordu, Séverine ucu ucuna yetişip bindi; Jacques şef kondüktörün verdiği işaret üzerine düdük çaldı, sonra regülatörü açtı. Tren kalktı. Şubat ayındaki facialı tren de aynı saatte, garın aynı hayhuyu ortasında aynı gürültüler, aynı dumanlar arasında tıpkı böyle kalkmıştı. Yalnız, şimdi hava henüz kararmamıştı; son derece hoş, parlak bir alacakaranlık saatiydi. Séverine pencerenin önünde oturmuş, etrafa bakıyordu.

Lison'un üzerinde sağ tarafta duran Jacques, yün bir pantolon ve işçi gömleğiyle sıcacık giyinmiş, kasketinin altından başının arka kısmına tutturulmuş çuha kenarlıklı gözlükleriyle gözlerini yoldan hiç ayırmıyor, daha iyi görmek için ikide bir siperlikli pencereden dışarı uzanıyordu. Lokomotifin titreşimleriyle şiddetle sarsıldığı halde bunun farkına bile varmıyor, sağ elini dümen dolabının başında oturan bir gemici gibi hız kolunda tutuyordu; kolu belli belirsiz ve sürekli bir hareketle lokomotifi idare ediyor, hızı azaltıyor, çoğaltıyor, sol eliyle de düdüğün ipini durmadan çekiyordu, çünkü Paris'ten çıkış zor ve engellerle doluydu. Geçitlerde, garlarda, tünel-

lerde, büyük dönemeçlerde hep düdük öttürürdü. Alacakaranlıkta uzaktan kırmızı bir işaret ışığı gözükünce uzun uzun yol istedi, gök gürültüsü gibi geçti. Arada sırada manometreye şöyle bir göz atıyor, basınç on kilogramı bulur bulmaz enjektörün kolunu çeviriyordu. Sonra hep ileriye, yola bakıyor, yolun en küçük özellikleri bile öyle bir dikkatle gözlüyordu ki ondan başka hiçbir şey görmüyor, fırtına gibi esen rüzgârı bile hissetmiyordu. Manometre düştü. Jacques ocak çengelini yükselterek ocağın kapısını açtı; bu harekete alışık olan Pecqueux anladı, çekiçle vurarak kömür kırdı, ızgaranın üstüne boylu boyunca dümdüz bir tabaka kömürü kürekle yaydı. Şiddetli bir sıcak ikisinin de bacaklarını yakıyordu, sonra kapak kapanınca tekrar buz gibi soğuk hava akımı başladı.

Gece karanlığı basıyor, Jacques ihtiyatı artırıyordu. Lison Abla'yı nadiren bu kadar uysal hissetmişti; mutlak bir efendi iradesiyle onu elinde tutuyor, at sırtındaymış gibi dilediğince sürüyordu; ancak sertliği de elden bırakmıyor, ona kendisinden her zaman sakınmak gereken, eğitilmiş vahşi bir hayvan gibi davranıyordu. Orada, arka tarafında, büyük bir hızla giden trenin içinde, kendisine teslim olmuş, güvenli, gülümser, zarif bir yüz görüyordu. Bu aklına geldikçe hafif bir ürperti geçiriyor, hız kolunu daha fazla sıkıyor, gitgide artan karanlığı sabit bir bakışla delerek kırmızı işaret araştırıyordu. Asnières ve Colombes makaslarından sonra bir parça nefes almıştı. Mantes'a kadar her şey iyi gitti, yol dümdüzdü, tren çok rahat ilerliyordu. Mantes'tan sonra Jacques hemen hemen yarım fersah uzunlukta oldukça dik bir rampayı tırmanması için Lison'u zorlamak durumunda kaldı. Sonra yavaşlatmadan Rolleboise Tüneli'nin tatlı eğimine saldı onu, Lison iki buçuk kilometre boyundaki bu tüneli üç dakikada aşıverdi. Sotteville Garı'ndan önce, Gaillon civarında bir tek tünel, Roule Tüneli kalmıştı; tekin olmayan bir yer olan bu Sotteville Garı, yolların karışıklığından, sürekli manevralardan, hattın her zaman kalabalık olmasından dolayı pek çok tehlike barındırırdı. Jacques, bütün gücünü çevreye dikkatle bakan gözlerinde, lokomotifi idare eden ellerinde toplamıştı; Lison düdük çalarak, buharlar fışkırtarak Sotteville'den olanca hızıyla geçti,

ancak Rouen'da durdu; oradan biraz sakinleşmiş bir halde kalktı, Malaunay'ye kadar giden rampayı daha yavaş çıktı.

Ay yükselmişti, parlak beyaz ışığı sayesinde Jacques en küçük çalılıkları, hızla geriye kaçan yolun üzerindeki taşlara varıncaya kadar her şeyi seçebiliyordu. Malaunay Tüneli'nden çıkarken, büyük bir ağacın yola boylu boyunca vuran gölgesinden ürkerek sağ tarafa bir göz atınca, cinayeti gördüğü o kuytu köşeyi, o çalılıkları tanıdı. Çevre, ıssız ve vahşi sıra sıra yamaçlarıyla, ufak koruların oluşturduğu karanlık oyuklarıyla, kasvetli boşluğuyla uzayıp gidiyordu. Ardından Croix-de-Maufras'da, hareketsiz ayın altında, demiryolunun çaprazına oturtulmuş olan ev, o her zaman kapalı panjurlarıyla, terk edilmiş ve kasvetli, ürkütücü bir hüzün manzarası içinde birdenbire karşısına çıktı. Jacques bu defa, neden olduğunu bilmeden, sanki kendi felaketinin önünden geçiyormuş gibi, bundan evvelki seferlerde olduğundan daha fazla bir yürek sıkıntısı duydu.

Fakat gözüne hemen başka bir hayal ilişti. Flore, Misard'ların evinin yanında, bariyere dayanmış, ayakta duruyordu. Jacques artık her yaptığı seferde onu orada kendisini bekler ve gözler halde buluyordu. Genç kız kımıldamadı, onu sürükleyip götüren şimşek hızı içinde Jacques'ı daha uzun süre görmek için başını çevirdi yalnızca. Uzun boyu beyaz ışığa kara bir renkle çiziliyor, yalnızca altın sarısı saçları ayın solgun, altın ışığıyla pırıldıyordu.

Jacques, Motteville rampasını tırmanmak için Lison Abla'yı hızlı sürdüğünden, Bolbec yaylası boyunca ona bir parça soluk aldırdı; sonra da onu Saint-Romain'le Harfleur arasında, lokomotiflerin ahır kokusu almış hayvanlar gibi çılgın bir hızla aştıkları, hattın en dik rampası olan üç fersahlık rampaya saldırttı. Havre'a vardıklarında, bu varışın şamatası ve dumanıyla dolu sundurmanın altında, Séverine evine çıkmadan önce o neşeli ve cana yakın haliyle koşa koşa yanına gelip:

"Teşekkür ederim, yarın görüşürüz," dediğinde, Jacques yorgunluktan bitmiş bir haldeydi.

VI

ARADAN bir ay geçti, garın bekleme salonları üstündeki birinci katta Roubaud'ların oturdukları eve yeniden büyük bir durgunluk gelmişti. Onların evinde de, koridor komşularının evlerinde de, tren tarifesinin değişmezliğine bağlı bir saat düzeniyle yaşayan bu ufacık memurlar dünyasında hayat eskisi gibi tekdüze geçmeye başlamıştı. Vahşice ya da olağandışı hiçbir olay olmamış gibiydi.

Gürültülü ve rezaletli Grandmorin olayı yavaş yavaş unutuluyordu, adliyenin suçluyu ortaya çıkarma konusunda çaresiz kaldığı anlaşıldığından olay örtbas edilecekti. Sorgu yargıcı Denizet, Cabuche'ü on beş gün kadar daha zan altında tuttuktan sonra, ona karşı yeterli kanıt bulunmaması nedeniyle hakkında takipsizlik kararı vermişti. Bir yandan da romanları anımsatan polisiye bir efsane oluşmaktaydı. Meçhul ve ele geçmez bir katilden, aynı anda her yerde hazır ve nazır, bütün cinayetlerin kendisine yüklendiği, polis memurları gözükür gözükmez buharlaşır gibi ortadan kayboluveren, maceracı bir caniden söz ediliyordu. Genel seçimlerin yaklaşmasıyla hareketlenen muhalefet basınında bu efsanevi katil hakkında tek tük alaylı yazılar çıkıyordu. İktidarın baskısı ve valilerin zorbalıkları gazetelere her güne yetecek kadar öfkeli makale konusu veriyordu; bundan dolayı gazeteler de bu işle ilgilenmemeye başlamış, böylelikle olay halkın heyecanlı merakından kurtulmuştu. Artık lafını bile eden yoktu.

Roubaud'ları büsbütün huzura kavuşturan şey, Başkan Grandmorin'in vasiyetnamesinden dolayı ortaya çıkabilecek anlaşmazlığın uygun bir şekilde halledilmiş olmasıydı. Madam Bonnehon'un tavsiyesi üzerine, Lachesnaye'ler hem rezaleti tekrar diriltme korkusuyla hem de açacakları davanın sonucundan pek emin olmadıkları için vasiyetname aleyhinde harekete geçmemeye sonunda razı olmuşlardı. Roubaud'lar miras paylarını almış, bir

haftadan beri Croix-de-Maufras'nın, kırk bin franga yakın kıymet biçilen evle bahçenin sahibi olmuştu. Bir kâbus gibi akıllarından çıkmayan, geçmişin hayaletlerinden korkuya kapılarak içinde uyumaya cesaret edemeyecekleri bu kanlı zevk ve eğlence evini hemen satmaya karar vermişlerdi; hem de onarmadan, tozunu bile almadan, eşyasıyla birlikte, olduğu gibi satacaklardı. Fakat bu yalnızlığa çekilmeyi göze alacak müşteri pek az bulunduğundan, açıkartırmayla satılacak olursa da fazlaca ucuza gideceğinden, hevesli bir alıcı beklemeye karar vermiş, binanın yüzüne sürekli geçen trenlerden kolaylıkla okunabilecek koskoca bir tabela asmakla yetinmişlerdi. İri harflerle yazılı bu ilan, bu satılık ıssızlık, kapalı panjurların ve dikenlerle dolan bahçenin hüznünü daha da artırıyordu. Roubaud yolu düştüğü zamanlarda bile bazı gerekli düzenlemeleri yapmak için oraya uğramayı istemediği için, Séverine bir ikindiüstü gitmiş, anahtarı Misard'lara bırakmış, alıcı çıkarsa evi gezdirmelerini söylemişti. Dolaplarda çarşaflara varıncaya kadar evde her şey vardı, isteyen iki saat içinde yerleşebilirdi.

Artık Roubaud'ları tasalandıran hiçbir şey kalmamıştı, her günü bir sonraki günün uyuşuk bekleyişi içinde geçiriyorlardı. Ev eninde sonunda satılacaktı, parasını faize yatıracaklardı, her şey tıkır tıkır yolunda gidecekti. Aslına bakılırsa o evi unutuyor, kapısı doğrudan koridora açılan bir yemek odasından, sağda genişçe bir yatak odasından, solda ufacık ve havasız mutfaktan oluşan bu üç odalı evlerinden hiç çıkmayacakmış gibi yaşıyorlardı. Hatta pencereleri önündeki gar sundurması, bir hapishane duvarı gibi manzaralarını kapatan o çinko dam onları eskisi gibi öfkelendireceği yerde yüreklerini sakinleştiriyor, sonsuz bir rahatlığa, avutucu bir huzura daldıkları duygusunu artırıyordu. Hiç değilse komşular onları görmüyordu, durmadan evlerinin içini gözetleyen casus gözleriyle karşılaşmıyorlardı. İlkbahar geldiği için ilk güneşle ısınan çinkonun boğucu sıcağından ve gözleri kamaştıran yansımalarından başka bir şeyden şikâyetleri yoktu. İki aya yakın bir süre onları devamlı bir ürperti içinde yaşatan o korkunç sarsıntıdan sonra, o günlere tepki olarak vücutlarını kaplayan uyuşukluğun tadını huzur içinde çıkarıyorlardı. Korkudan titremeden

ve acı çekmeden, sadece yaşamaktan mutlu, yerlerinden kımıldamak istemiyorlardı. Roubaud hiçbir zaman bu kadar dikkatli, bu kadar işine bağlı bir memur olarak çalışmamıştı. Gündüz nöbetçisi olduğu haftalar sabahın beşinde perona iniyor, ancak saat onda öğle yemeğini yemek için eve çıkıyor, on birde tekrar iniyor, akşamın beşine kadar çalışıyor, tam on bir saat görevi başında kalıyordu. Gece nöbetleri haftasındaysa akşamın beşinden sabahın beşine kadar görev başında olduğundan, evinde yemek yemek için kısacık bir dinlenme saati bile yoktu. Akşam yemeğini bürosunda yiyor, bu çetin köleliğe âdeta sevinçle dayanıyordu. Bu hayattan hoşlanır gibi bir hali vardı; en küçük ayrıntılara kadar iniyor, her şeyi kendi görmek, her işi kendi yapmak istiyor, sanki bu yorgunlukta bir unutuş, dengeli ve normal bir hayat için yeni bir başlangıç bulur gibi oluyordu. İki haftada bir kocasız kalan, öteki hafta kocasını ancak öğle ve akşam yemeklerinde gören, hemen hemen her zaman yalnız olan Séverine ise hamarat bir ev kadını heyecanına yakalanmış gibiydi. Genellikle oturup işini işler, ev işine elini sürmekten nefret eder, o işleri saat dokuzdan on ikiye kadar gelen Simon Ana isminde ihtiyar bir kadın görürdü. Gelgelelim kendisini evinde tekrar rahata ermiş, orada kalacağından emin gördüğünden beri, Séverine'in aklı fikri temizlik ve derleyip toplama işlerindeydi. Her tarafı dolaşıp kontrol etmeden iskemlesine oturmuyordu. Onun dışında karı koca bol bol uyuyorlardı. Seyrek olarak baş başa kaldıkları zamanlarda, yemekten yemeğe, bir de birlikte yattıkları gecelerde, o olaydan hiç söz etmiyorlardı. O işin artık bittiğine, örtbas edildiğine inanmış olsalar gerekti.

Özellikle Séverine'e hayat bu şekilde pek tatlı gelmişti. İşi tekrar tembelliğe vurdu, sadece ince nakış işleri için yaratılmış bir küçükhanım gibi ev işini yine Simon Ana'ya bıraktı. Bitmez tükenmez bir işe başlamıştı, ömrünce sürecek gibi görünen işlemeli koskoca bir yatak örtüsü yapıyordu. Hayli geç kalkıyor, vaktin ilerleyişini ona tıpkı bir saat gibi haber veren trenlerin geliş gidişleriyle oyalanarak yatakta kalmaktan zevk duyuyordu. Evlendikten sonra ilk zamanlar garın bu şiddetli gürültüleri, düdük sesleri, döner köprülerin yıldırım gümbürtüsünü andıran zangırtıları, eşyayla birlikte onu da sar-

san, deprem gibi ani titreşmeler genç kadını deli etmişti. Sonra yavaş yavaş alışmış, sesli ve sallantılı gar hayatının bir parçası olmuştu; şimdi ise bundan hoşlanıyor, bu kaynaşmadan ve bu şamatadan huzur duyuyordu. Öğle yemeğine kadar o odadan bu odaya dolaşıyor, hizmetçi kadınla konuşuyor, aylak aylak vakit geçiriyordu. Sonra, uzun öğle sonrası saatlerinde, yemek odasının penceresi önüne oturup kalıyor, elindeki işi çoğu zaman dizlerinin üzerine bırakıp hiçbir iş görmemekten zevk alıyordu. Kocasının şafak sökerken yukarı çıkıp uykuya yattığı haftalar akşama kadar onun horultusunu dinliyordu; eskiden, evlenmeden önceki zamanlarda olduğu gibi tüm karyolaya enlemesine yayılarak, sonra bütün gün serbest, dilediği gibi avare dolaşarak yaşadığı bu haftalar hayatının en güzel haftaları olmuştu. Hemen hemen hiç evden çıkmıyordu; Havre şehrinde gördüğü tek şey, civar fabrikaların, gözünün birkaç metre ötesinde ufku kapatan çinko damın üstünden yükselerek gökyüzünü kirleten buram buram kalın dumanlarıydı. Şehir orada, bu sonsuz duvarın arkasındaydı; Séverine onun var olduğunu her zaman hissediyordu. Şehri görememenin üzüntüsü gitgide azalmış, sundurmanın çatı oluğunda yetiştirdiği beş altı şebboy ve mine saksısı genç kadın için yalnızlığını çiçekleyen bir küçük bahçe olup çıkmıştı. Ara sıra şehirden söz ettiğinde, bir ormanın derinlerinde inzivaya çekilmiş biri gibi konuşuyordu. Roubaud ise boş zamanlarında yalnız başına pencereden aşar, çatı oluğu boyunca yürüyerek sonuna kadar gider, eğimli çinkonun tepesine tırmanır, Napolyon yoluna bakan kuleye çıkıp otururdu; orada, gökyüzünün ortasında, ayaklarının dibine serilen şehre, yelkenlilerin uzun ahşap direkleriyle dolu havuzlara, sonsuza uzanan soluk yeşil engin denize karşı piposunu içerdi.

Roubaud'ların komşuları olan öteki memur aileleri de aynı uyuşukluğa yakalanmış gibiydi. Her zaman korkunç bir dedikodu fırtınasının estiği bu koridor da uykudaydı şimdi. Philomène, Madam Lebleu'nün ziyaretine gittiği zaman, sesleri ancak hafif bir mırıltı halinde işitiliyordu. İkisi de işlerin aldığı şekle şaşmış, şef yardımcısından artık hafifseyen bir acımayla söz ediyordu; onun yerinde tutunabilmesi için karısı Paris'e kimbilir ne haltlar karıştırmaya gitmişti;

kısacası Roubaud artık bazı şüphelerden arınamayacak itibarsız bir adamdı. Veznedarın karısı komşularının bundan böyle evini elinden alacak güçte olmadıklarına inandığından, onlara karşı sadece pek küçümser davranıyor, yanlarından geçerken dimdik yürüyor, selam vermeden geçiyordu; öyle ki Philomène bile bundan rahatsız oldu, gitgide daha seyrek gelmeye başladı. Onu fazla kibirli buluyor, yanında hoşça vakit geçiremiyordu. Madam Lebleu uğraşacak bir iş bulmuş olmak için hâlâ Matmazel Guichon'la gar şefi Mösyö Dabadie arasındaki gizli ilişkiyi gözetlemeye devam ediyor, ama bu ikisini bir türlü yakalayamıyordu. Koridorda onun aba terliklerinin çıkardığı belli belirsiz sürtünmeden başka ses yoktu. Bir uyku halinin her tarafı böyle yavaş yavaş sarmasının ardından, büyük felaketlerin peşi sıra gelen o büyük durgunluklara benzeyen sonsuz sessizlik içinde bir ay geçti.

Fakat Roubaud'ların evinde ıstırap ve endişe veren bir nokta kalmıştı; yemek odasının parkesi üzerindeki bu tek noktaya gözleri her takıldığında yeniden bir huzursuzluk rahatlarını kaçırıyordu. Pencerenin solunda meşe tahtasından parkenin bir parçasını sökmüş, altına Grandmorin'in ölüsü üzerinde buldukları saatle on bin frangı, bir de bozuk para çantasındaki aşağı yukarı üç yüz franklık altın parayı saklayıp parçayı tekrar yerine koymuşlardı. Roubaud'nun bu saatle bu parayı ölünün ceplerinden alması cinayet sebebinin hırsızlık olduğuna inanılması içindi. Hırsız değildi o; paranın bir kuruşunu yemekten yahut saati satmaktansa, onlar orada dururken açlıktan ölmeyi tercih edeceğini söylüyordu. Hayır, hayır, karısını kirleten, hak ettiği cezayı verdiği o ihtiyarın parası, çamura ve kana bulanmış bu para, namuslu bir adamın el sürebileceği kadar temiz bir para değildi. Roubaud hediye olarak kabullendiği Croix-de-Maufras'daki evi aklına bile getirmiyordu, ancak ölünün üstünü başını aramış olmak ve cinayetin iğrençliği ortasında alıp götürdüğü bu paralar onu çileden çıkarıyor, vicdanına bir irkilme ve korku veriyordu. Ne var ki paraları yakmayı da, sonra bir akşam gidip saatle bozuk para çantasını denize atmayı da göze alamamıştı. En basit ihtiyatlılık bile ona bu hareketi öğütlediği halde sinsi bir içgüdü bu yok etme işine ayak diriyordu. Bilinçsizce bir saygısı vardı, bu kadar büyük bir pa-

rayı yok etmeye asla gönlü razı olamazdı. İlk gece hiçbir yeri yeteri kadar güvenilir bulmadığı için onu önce yastığının altına tıkmıştı. Ertesi günler gizli bir yer bulmak için zihnini kurcalayıp durmuştu; bulduğu yeri her sabah değiştiriyor, evinde adli arama yapılması korkusuyla en hafif gürültüde ürperiyordu. Hayatında hiçbir iş için bu kadar büyük bir hayal gücü sarf etmemişti. Sonra artık yeni kurnazlıklar bulamaz olmuş, korkudan titremekten de usanmış ve günün birinde bir gün önce parke parçasının altına sakladığı parayla saati oradan çıkarmaya üşenmişti; şimdi artık ne pahasına olursa olsun orayı bir daha karıştırmak istemiyordu. Orası bir ölü mahzeni, içinde hayaletlerin kendisini beklediği dehşet dolu bir kovuk gibiydi. Hatta yürürken döşeme parkesinin bu parçasına basmaktan çekiniyordu, çünkü oraya basmak onda hoş olmayan bir etki yaratıyor, bacaklarına hafifçe vuruluyormuş gibi hissediyordu. Séverine öğleden sonraları pencerenin önüne oturduğu zaman, evlerinin döşeme tahtası altında öylece sakladıkları bu cesedin üstüne denk gelmemesi için iskemlesini geri çekiyordu. Karı koca aralarında bundan söz etmiyor, buna alışacaklarına inanmaya çalışıyor, sonunda paraları her saat gitgide daha taciz edici bir halde tabanlarının altında hissederek öfkeleniyordu. Séverine'in satın aldığı, kocasının da onun âşığının boğazına sapladığı bıçak, o güzel ve yeni bıçak onları hiç rahatsız etmediği için, duydukları bu huzursuzluk daha da garip bir şey oluyordu. Bıçağı sadece yıkamışlardı; bir çekmecenin içinde sürünüp duran bıçak ara sıra ekmek kesmek için Simon Ana'nın işine yarıyordu.

Öte yandan Roubaud, Jacques'ı evlerine gidip gelmeye zorlayarak bu huzurlu yaşamlarına bir başka tedirginlik sebebi daha katmıştı. Makinist, işinin akışı içinde haftada üç gün Havre'a geliyordu. Pazartesi günleri sabah onu otuz beş geçeden akşam altıyı yirmi geçeye kadar, perşembe ve cumartesi günleri akşam on biri beş geçeden sabah altıyı kırk geçeye kadar orada kalıyordu. Séverine'in yolculuğundan sonraki ilk pazartesi günü şef yardımcısı ısrarlarına başlamıştı:

"Haydi ama arkadaş, bizimle beraber bir lokma bir şey yemeye hayır mı diyeceksiniz? Allah allah! Karıma o kadar yardımınız dokundu, size elbette bir teşekkür borçluyum."

Jacques bir ay içinde iki defa bu şekilde öğle yemeği davetini kabul etmişti. Anlaşılan karısıyla baş başa yemek yediği sırada oluşan derin sessizliklerden sıkılan Roubaud, aralarında bir misafir bulundurabildikçe rahatlıyordu. Hemen aklına hikâyeler geliyor, konuşuyor, şakalaşıyordu.

"Daha sık gelin lütfen! Görüyorsunuz ya, bizi rahatsız ettiğiniz filan yok."

Bir perşembe akşamı Jacques yüzünü gözünü yıkamış yatmaya hazırlanırken, deponun etrafında işsiz güçsüz dolaşan şef yardımcısına rastlamıştı; vakit geç olduğu halde, eve yalnız başına dönmek istemeyen Roubaud onu gara kadar beraberinde getirmiş, sonra da evine sürüklemişti. Séverine daha yatmamış, kitap okuyordu. Birer kadeh içki içmişler, hatta gece yarısından sonraya kadar kâğıt oynamışlardı.

O günden sonra, pazartesi günkü öğle yemekleriyle perşembe ve cumartesi akşamki buluşmalar alışkanlık olmaya başlamıştı. Arkadaşı bir gün gelmeyecek olsa, Roubaud'nun kendisi onu gözlüyor, onları savsakladığı için sitemler ederek alıp eve getiriyordu. Her geçen gün biraz daha somurtkanlaşıyordu Roubaud, ancak yeni arkadaşıyla birlikte olduğu zamanlar gerçekten neşeleniyordu. Önceleri onu fena halde endişeye düşüren, şimdi de unutmak istediği korkunç şeylerin tanığı ve canlı hatırası olarak nefretini kazanması gereken bu delikanlı, tam tersine, belki de işin aslını bildiği ve hiçbir şey söylemediği için gözünde vazgeçilmez bir insan haline gelmişti. Bu olay kuvvetli bir bağ gibi, bir suç ortaklığı gibi aralarında kalmıştı. Çoğu zaman şef yardımcısı berikine danışıklı bir gözle bakar, aralarındaki arkadaşlığın basit ifadesini aşan bir şiddetle, ani bir coşkunluk içinde onun elini sıkardı.

Fakat en önemlisi Jacques, karı koca arasında bir vakit geçirme aracı durumundaydı. Onu Séverine de neşeyle karşılıyor, o içeri girer girmez zevkle uyanan bir kadın gibi hafif bir çığlık koparıyordu. İşlemesini, kitabını, her şeyini elinden bırakıyor, günlerini dolduran hüzünlü uyuşukluktan güle söyleye sıyrılıyordu.

"Aman! Ne iyi ettiniz de geldiniz! Ekspresi işittim, sizi düşündüm."

Jacques'ın orada öğle yemeği yediği günler Séverine bayram ediyordu. Onun nelerden hoşlandığını artık biliyor, ona taze yumurta almak için kendisi sokağa çıkıyor, bütün bu işleri aile dostunu ağırlayan hanım hanımcık bir ev kadını gibi çok nazikçe yapıyor, Jacques onun bu hareketlerinde nazik görünme arzusundan ve kendini oyalama ihtiyacından başka bir şey görmüyordu.

"Pazartesi günü yine gelin ha! Kaymak da var."

Ne var ki bir ay sonra, Jacques orada iyiden iyiye yer edinince, Roubaud'lar arasında ayrılık tehlikesi ciddi bir hal aldı. Kadın gitgide yatakta yalnız kalmaktan daha fazla hoşlanıyor, kocasıyla orada mümkün olabildiğince az buluşacak şekilde hareket ediyordu; evliliklerinin ilk zamanlarında çok ateşli, çok haşin olan kocası da onu yatakta alıkoymak için hiçbir davranışta bulunmuyordu. Roubaud onu incelik göstermeden sevmiş, Séverine de herhalde âdet böyle diye düşünüp hoşgörülü bir kadın olarak buna katlanmış, esasen hiçbir zevk duymamıştı. Fakat cinayetten beri, neden olduğunu bilmeden, bu iş onu çok tiksindiriyordu. Bu nedenle sinirleniyor ve korkuyordu. Bir gece mum sönmediği için haykırmış, mumun ışığındaki bu kırmızı, kasılmış yüzde katilin yüzünü tekrar görür gibi olmuştu. O andan sonra her seferinde titremeye, sanki Roubaud onu yere devirmiş, bıçağını havaya kaldırmış gibi korkunç bir cinayet heyecanı duymaya başladı. Bu delice bir şeydi, fakat kalbi dehşetten çarpıyordu. Öte yandan Roubaud da Séverine'in fazla ayak diremediğini, zevk duymadığını hissederek onu gitgide daha az arzular olmuştu. Yaşın getirdiği bir bezginliğin, bir kayıtsızlığın üstüne, o korkunç buhran ve dökülen kan da aralarında böyle bir durum yaratmışa benziyordu. Aynı yatağı paylaşmaktan kaçınamadıkları geceler karyolanın iki kenarında yatıyorlardı. Jacques da oradaki varlığıyla onları kendiliklerinden gömüldükleri saplantıdan çekip çıkararak bu ayrılığın gelişmesine kuşkusuz yardım ediyordu. Genç adam onları birbirlerinden kurtarmaktaydı.

Bu arada Roubaud, vicdan azabı duymadan yaşayıp gidiyordu. Olay örtbas edilmeden önce, sadece oluşabilecek sonuçlardan korkmuştu; en büyük endişesi de işinden olmaktı. Şimdi artık hiçbir piş-

manlığı kalmamıştı. Bununla beraber, eğer bu işe yeni baştan girişmesi gerekse, belki de karısını buna hiç karıştırmazdı, çünkü kadınlar çabucak korkuveriyordu. Kendi karısı, omuzlarına fazla ağır bir yük yüklediği için elinden kaçıyordu işte. Séverine'le ilişkisi, cinayetin dehşet verici, kavgalı gürültülü arkadaşlığına kadar düşmemiş olsaydı, dizginler kendisinde olacaktı. Ancak olan olmuştu, kendini buna alıştırmalıydı; kaldı ki Séverine'in itirafından sonra, o cinayeti işlemenin hayatını sürdürmek için zorunlu olduğuna karar verdiği sırada içinde bulunduğu ruh haline tekrar dönebilmek için çok büyük gayret sarf etmesi gerekirdi. O zamanlar ona eğer adamı öldürmeyecek olursa yaşayamayacakmış gibi geliyordu. Şimdiyse kıskançlık ateşi söndüğü, onun dayanılmaz yakıcılığını artık duymadığı, döktüğü kan sanki kendi kalbindeki kanı koyulaştırmışçasına bir uyuşukluğa gömüldüğü için, bu cinayetin gerekliliği gözüne artık eskisi kadar kesin görünmüyordu. Hatta adam öldürmeye gerçekten değer miydi diye kendi kendine sorduğu oluyordu. Bu düşünce bir pişmanlık bile değil, olsa olsa bir hayal kırıklığıydı; mutlu olmak için sık sık itiraf etmesi bile zor şeyler yapıp yine de mutlu olamayan bir kimsenin ruh haliydi. Roubaud, çok geveze olduğu halde uzun sessizliklere, karmakarışık düşüncelere dalıyor, sonuçta daha da içine kapanıyordu. Şimdi her gün yemeklerden sonra karısıyla karşı karşıya kalmaktan kaçınmak için sundurmanın üstüne çıkıyor, kulenin tepesine gidip oturuyor, engin denizden esen rüzgârların ortasında belirsiz hayallere dalarak şehrin tepesinden gemilerin uzak denizlere doğru ufukta kayboluşunu seyrediyor, üst üste pipo içiyordu.

Bir akşam Roubaud'nun eski vahşi kıskançlığı uyandı. Jacques'ı bulmak üzere depoya gitmiş, bir kadeh içki içmesi için onu almış eve getiriyordu ki merdivenlerden inen başkondüktör Henri Dauvergne'e rastladı. Adam şaşalar gibi oldu, kız kardeşlerinin gönderdiği bir haberi vermek için Madam Roubaud'yu gördüğünü söyledi. İşin doğrusu şuydu ki Dauvergne, bir süreden beri Séverine'in peşinde onu yola getirme ümidiyle dolaşıp durmaktaydı.

Şef yardımcısı daha kapıdan girer girmez karısına şiddetle çıkıştı:

"Bu herif ne diye buraya çıkmış yine? Hoşlanmadığımı biliyorsun!"

“Aman canım, bir nakış örneği için gelmiş...”

“Ben bir nakış veririm ona, alamadan gider! Buraya ne maksatla geldiğini anlamayacak kadar budala mı zannediyorsun beni? Hem sen de ayağını denk al!”

Yumruklarını sıkmış, Séverine’in üzerine yürüyor, kadın ise bir süredir sakin bir kayıtsızlık içinde yaşayıp giderlerken bu öfke patlamasına şaşırmış, benzi kül gibi, geriliyordu. Fakat Roubaud hemen yatışmıştı, arkadaşına döndü:

“Doğrusu çok yaman herifler var, bir ailenin içine tepeden inme düşerler, kadın hemencecik boyunlarına sarılacak, kocası da bunu büyük bir şeref sayıp göz yumacak sanırlar! Kan beynime çıkıyor benim. Böyle bir şey başıma gelse karımı boğarım, anlıyor musunuz, hem de dakikasında! Bu küçük bey bir daha buraya gelmesin, yoksa icabına bakarım ha! İğrenç bir şey bu, öyle değil mi?”

Olan bitenden pek şaşalayan Jacques ne hal takınacağını bilemiyordu. Bu aşırı öfke kendisi için miydi? Séverine’in kocası acaba kendisine bir uyarıda mı bulunmak istiyordu? Roubaud neşeli bir sesle karısına seslendiğinde yüreği rahatladı.

“Koca budala, onu kapı dışarı kendin atarsın, biliyorum. Haydi, bize kadeh getir, sen de bizimle beraber iç.”

Roubaud, Jacques’ın omzuna vuruyor, Séverine de kendine gelmiş, ikisine bakıp gülümsüyordu. Sonra birlikte içtiler, bir saat çok hoş vakit geçirdiler.

Roubaud olabilecek sonuçları aklına getirir gibi görünmeden, candan bir dost hali takınarak, karısıyla arkadaşını böylece birbirine yaklaştırdı. Aslında tam da bu kıskançlık meselesi Jacques’la Séverine arasında daha sıkı bir samimiyete, dertleşmelerle derinleşen gizli bir sevgiye neden oldu. Jacques daha ertesi gün Séverine’i tekrar gördüğünde, bu kadar kaba bir davranışa uğramış olmasından dolayı onun için üzüldüğünü söylemiş, genç kadın da hüzünlü gözlerle, elinde olmaksızın ağzından dökülen şikâyetleriyle, evlilik hayatında ne kadar az mutlu olduğundan dert yanmıştı. O andan itibaren yalnız kendilerine ait bir konuşma konuları olmuş, bir işaretle anlaşabildikleri gizli bir dostluk kurulmuştu. Jacques her ge-

lişinde bir bakışıyla ona yeni bir şeye canının sıkılıp sıkılmadığını soruyordu. O da yalnız gözkapaklarını oynatarak aynı şekilde cevap veriyordu. Sonra kocasının görmediği bir anda elleri birbirini aradı; cesaretlendiler. Uzun uzun el sıkmalarla konuştular, hayatlarının en küçük olaylarına karşı duydukları gitgide artan ilgiyi birbirlerine ılık parmaklarının ucuyla anlattılar. Yanlarında Roubaud olmadan bir dakika buluşma mutluluğuna pek az eriyorlardı. Onu orada, bu kasvetli yemek odasında, her zaman aralarında buluyorlar ve ondan kurtulmak için hiçbir şey yapmıyorlardı; garın kuytu bir köşesinde birbirlerine randevu vermeyi dahi düşünmüyorlardı. Aralarındaki ilişki şimdilik gerçek bir sevgi, kuvvetli bir karşılıklı hoşlanmaydı ki Roubaud'nun varlığıyla da pek bozulmuş olmuyordu, çünkü anlaşmaları için bir bakış, bir el sıkışma yeterliydi.

Jacques, Séverine'in kulağına onu ertesi perşembe gece yarısı deponun arkasında bekleyeceğini ilk defa fısıldadığı gün, genç kadın isyan etti, elini hızla çekti. O hafta Séverine'in özgürlük haftası, kocasının gece nöbeti haftasıydı. Fakat evinden çıkıp garın karanlığı içinden geçerek o kadar uzak bir yerde bu delikanlıyla buluşacağını düşününce çok huzursuz olmuştu. O zamana kadar hiç hissetmediği bir şekilde şaşalamış, kalbi küt küt çarpan cahil bakireler gibi korkuya kapılmıştı. Bu yüzden çabucak razı olmadı. Bu gece gezintisini kendisi de şiddetle istediği halde, Jacques onu razı edinceye kadar on beş güne yakın yalvarmak zorunda kaldı. Haziran başıydı; geceleri hava çok sıcak oluyor, denizden gelen hafif esintiyle belli belirsiz serinliyordu. Jacques o güne kadar onu üç defa beklemiş, gelmeyeceğini söylemesine rağmen yine de geleceğini ummuştu. O akşam da Séverine yine olmaz demişti, fakat aysız bir geceydi, gök bulutluydu, gökyüzünü karartan koyu pusun altında tek bir yıldız parıldamıyordu. Karanlıkta dikilmiş bekleyen Jacques, sonunda Séverine'in siyahlar giymiş, sessiz adımlarla geldiğini gördü. Öyle karanlıktı ki Jacques onu kolları arasına alıp öperek durdurmasa, genç kadın kendisini tanımayacak, yanından geçip gidecekti. Séverine ürperdi, hafif bir çığlık kopardı. Sonra gülerek dudaklarını onun dudaklarına bıraktı. Ancak hepsi bu kadarla kaldı, genç kadın çevredeki hangarlardan birinin altında

oturmayı kesinlikle kabul etmedi. Birbirlerine sokularak yürüdüler, gayet alçak sesle konuştular. Orada depoyla eklentilerinin yer aldığı geniş bir alan, ikisi de demiryolunu bir hemzemin geçitle kesen Verte Sokağı'yla François-Mazeline Sokağı arasındaki arazi vardı. Burası kör hatlarla, su depolarıyla, tulumbalarla, çeşit çeşit binalarla, lokomotiflerin altına çekildiği iki büyük sundurmayla, avuç içi kadar bir sebze bahçesinin ortasında Sauvagnat'lara ait küçük evle, tamir atölyeleriyle ve makinistlerle ateşçilerin yattığı barakalarla dolu bir tür büyük boş arsaydı. İçinden çıkılmaz derecede dolambaçlı bu ıssız ve daracık sokaklarda bir ormanın içindeymiş gibi saklanmaktan, gözden kaybolmaktan kolay bir şey yoktu. Jacques'la Séverine orada çok uzun zamandan beri biriktirdikleri dostça sözlerle kalplerini rahatlatarak hoş bir yalnızlığın zevkini tattı, çünkü Séverine sevgiden başka bir şey konuşmak istemiyordu. Hiçbir zaman onun olmayacağını, kendine karşı saygısını koruma ihtiyacında olduğunu, çok övündüğü bu saf dostluğu kirletmenin pek çirkin bir şey olacağını Jacques'a hemen söylemişti. Sonra Jacques, Verte Sokağı'na kadar ona eşlik etti; dudakları derin bir buseyle yeniden birleşti. Séverine evine döndü.

Aynı saatte Roubaud, şef yardımcıları odasında, gecede yirmi defa her yanı tutularak kalktığı eski deri koltukta uyuklamaya başlıyordu. Saat dokuza kadar gelen giden akşam trenleriyle uğraşması gerekmişti. Taze balık treni onu özellikle uğraştırıyordu. Manevraları gözlemesi, katarları bağlaması, sevk kâğıtlarını dikkatle gözden geçirmesi gerekiyordu. Sonra Paris ekspresi gelip katar çözülünce, Roubaud evinden getirdiği bir parça soğuk eti iki dilim ekmeğin arasına yerleştirip masanın bir köşesinde yiyerek çalışma odasında tek başına karnını doyuruyordu. Son tren olarak Rouen'dan gelen bir yolcu katarı gece saat yarımda gara giriyordu. Ardından ıssız peronlar büyük bir sessizliğe gömülüyor, sadece tek tük havagazı fenerleri yanık bırakılıyor, bütün gar alacakaranlıklara özgü o ürperti içinde uykuya dalıyordu. Memur olarak şef yardımcısının emri altında yalnızca iki gözetmenle dört beş işçi kalıyordu. Onlar da yatakhanenin tahta sedirleri üzerinde horul horul uyuyorlardı. En ufak bir olayda onları uyandırmak zorunda olan Roubaud ise ancak

kulağı kirişte uyukluyordu. Yorgunluğun sabaha karşı kendisini iyice yere sereceği korkusuyla çalar saatini beşe ayarlardı. İlk Paris katarını karşılamak için o saatte ayakta olması gerekiyordu.

Fakat ara sıra, özellikle de bir süreden beri, uyuyamıyor, uykusu kaçıyor, koltuğunda dönüp duruyordu Roubaud. O zaman dışarı çıkıyor, şöyle bir dolaşıyor, makasçı kulübesine kadar uzanıp orada bir süre sohbet ediyordu. Uçsuz bucaksız karanlık gökyüzü, gecenin şahane sessizliği bir süre sonra onu sakinleştiriyordu. Çapulcularla bir boğuşma sonrası ona bir revolver vermişlerdi. Silah cebinde hep dolu duruyordu. Çoğu zaman şafak sökene kadar böylece dolaşıyor, karanlıkta bir kıpırdanma görür gibi olduğunda duruyor, ateş etmek zorunda kalmayışına bir parça canı sıkılarak yeniden yürümeye başlıyor, gökyüzü ağarıp da garın devasa soluk hayalini karanlıktan aydınlığa çıkarınca içi rahat ediyordu. Şimdi şafak saat üçte söktüğü için geri dönüp kendini koltuğuna atıyor, çalar saatinin sesiyle korku içinde yerinden fırlayıncaya kadar orada derin bir uykuya dalıyordu.

Séverine her on beş günde bir, perşembeleri ve cumartesileri Jacques'la buluşuyordu; bir gece kocasının cebindeki revolverden söz etti, ikisi de bundan endişe duydu. Gerçi Roubaud hiçbir zaman depoya kadar gitmezdi. Yine de bu revolver işi onların gezintilerine bir kat daha çekicilik katan bir tehlike görünüşü vermekten geri kalmadı. Ayrıca harika bir köşe bulmuşlardı. Burası Sauvagnat'ların evinin arkasında, koskoca maden kömürü yığınları arasında bir tür yoldu; bu yığınlar orayı siyah mermerden, kocaman, dört köşe sarayları olan acayip bir şehrin ıssız sokaklarına benzetiyordu. İnsan oraya girince tamamen gözlerden gizlenmiş oluyordu; yolun sonunda aletlerin saklandığı küçük bir depo vardı ki içinde yığılı duran boş çuvallar gayet yumuşak bir döşek vazifesi görebilirdi. Fakat bir cumartesi gecesi ani bir sağanak onları oraya sığınmak zorunda bıraktığında, Séverine inat edip ayakta durmuş, yalnızca dudaklarını sonu gelmez öpüşlere bırakmakla yetinmişti. Bunda utangaçlık göstermiyor, nefesini bir dostluk belirtisi gibi kana kana içiriyordu. Sonra Jacques bu alevle tutuşup ona sahip olmaya kalkışınca sakınıyor, ağlıyor, her defasında aynı nedenleri öne sürüyordu. Kendisini niçin bu kadar üzmekteydi?

Oysa cinselliğin bütün o çirkinlikleri olmadan sevişmek kendisine ne kadar zevkli görünüyordu! Kanlı hayaleti beynine saplanıp kalan o ihtiyarın ahlaksızlığıyla on altı yaşındayken kirletilen, ardından kocasının kaba şehvetiyle tartaklanan Séverine, içinde bir çocuk saflığını, bir bekâreti, nasıl bir şey olduğunu bilmediği ihtirasa karşı o pek çekici utangaçlığı korumuştu. Jacques'ta çok hoşuna giden taraf, onun yumuşaklığı, Séverine onun ellerini kendi narin elleri arasına alır almaz onları vücudunda dolaştırmamaktaki söz dinlerliğiydi. Genç kadın hayatında ilk olarak seviyor, fakat teslim olmuyordu; diğer ikisine teslim olduğu şekilde kendisini bu adama da hemen verecek olursa, bu onun aşkını lekeleyecekti. Bilincinde olmadığı bir isteği vardı; yeniden çok genç olmanın, kirletilmeden önceki haline dönmenin, genç kızların on beş yaşındayken kapı arkalarında şapır şupur öpüştükleri sevgilileri gibi bir sevgiliye sahip olmanın o pek hoş duygusunu sonsuza kadar uzatmak istiyordu. Jacques ateşlendiği anlar dışında hiç ısrarlı davranmıyor, ertelendikçe lezzetlenen bu mutluluğa razı oluyordu. Séverine gibi o da çocukluğa dönmüş görünüyor, o zamana kadar kendisi için dehşet verici bir şey olarak kalmış olan aşka yeniden başlıyordu. Söz dinler oluşunun, Séverine ellerini iter itmez onları çekmesinin nedeni, sevgisinin derinliklerinde hâlâ için için bir korku, bir büyük huzursuzluk bulunması, ona olan arzusuyla o eski öldürme ihtiyacını birbirine karıştırmaktan korkmasıydı. Adam öldürmüş olan bu kadın onun teninin emeliydi sanki. Hastalığının geçtiğini her gün daha kesin olarak görüyordu, çünkü onu saatlerce kolları arasında tuttuğu, dudakları onun dudaklarından ruhunu emdiği halde o azgın arzu, onu boğazlamak ve ona bu şekilde sahip olmak arzusu uyanmıyordu. Fakat hâlâ cesaret edemiyordu; hem sonra beklemek ve zamanı gelince birbirlerinin kolları arasında iradeleri gevşeyerek aşklarının onları birleştirmesine izin vermek çok hoş bir şeydi. Mutlu buluşmalar böylece birbirini kovalıyordu; karanlıklar ortasında kısa bir süreliğine buluşup çevrelerinde geceyi daha da karartan koca kömür yığınları arasında birlikte yürümekten bir an için bile usanmıyorlardı.

Bir temmuz gecesi Jacques, tarife saati olan on biri beş geçe Havre'a varmak için Lison'u zorlamak zorunda kaldı; lokomotif

sanki boğucu sıcaktan tembelleşmişti. Rouen'dan beri solunda bir fırtına onunla beraber geliyor, göz kamaştıran iri şimşeklerle Seine vadisini izliyordu. Jacques ara sıra endişeyle dönüp bakmaktaydı, çünkü o akşam Séverine'le buluşacaktı. Bu fırtına erkenden patlarsa Séverine'in evden çıkmasına engel olur diye korkuyordu. O nedenle, yağmur gelmeden önce gara girmeyi başardığında, vagonları bir türlü boşaltmak bilmeyen yolculardan dolayı sabırsızlandı.

Roubaud bütün gece ayrılmamak üzere orada, peronda dikilmiş duruyordu. Gülerek:

"Vay canına!" dedi. "Gidip yatmak için amma da acele ediyorsunuz. Allah rahatlık versin."

"Teşekkür ederim."

Jacques katarı geri ittikten sonra düdük çaldı, depoya gitti. Koca kapının kanatları açıktı. Lison kapalı hangara girdi; burası aşağı yukarı yetmiş metre boyunda, altı lokomotif alabilecek büyüklükte, iki hatlı bir çeşit tüneldi. İçerisi çok karanlıktı; dört havagazı lambası ortalığı zar zor aydınlatıyor, kımıldayan iri gölgeler karanlığı daha da artırıyordu. Sadece şimşekler arada sırada damın cam örtüsüyle sağdaki ve soldaki yüksek pencereleri aydınlatmaktaydı. O zaman bir yangın alevinin ortasındaymış gibi çatlak duvarlar, kömür tozuyla kararmış tavan kirişleri, ihtiyaca yetmez hale gelen bu yapının bütün eskimiş sefaleti fark ediliyordu. Orada soğumuş ve uykuya dalmış iki lokomotif durmaktaydı.

Pecqueux hemen ocağı söndürmeye koyuldu. Ateşi şiddetle karıştırıyor, ızgaradan düşen ateşler lokomotifin altındaki çukura dökülüyordu.

"Çok acıktım, gidip bir lokma bir şey yiyeceğim," dedi. "Var mısınız?"

Jacques cevap vermedi. Acelesi olduğu halde ateşler dökülüp kazan boşalmadan Lison'dan ayrılmak istemiyordu. Bu, hiç kurtulamadığı bir kuruntu, işine bağlı bir makinist alışkanlığıydı. Hatta vakti olursa lokomotifi gözde bir atı tımar edercesine özenerek gözden geçirir, kurular, öyle bırakır giderdi.

Su çukura iri fokurtularla döküldü. Jacques ancak o zaman:

“Çabuk olalım, çabuk olalım,” dedi.

Müthiş bir gök gürültüsü lafını yarıda kesti. Bu sefer yüksek pencereler alevli göğe öyle keskin çizgilerle çizildi ki sayısı pek çok olan kırık camlar bile neredeyse sayılacaktı. Solda tamir işleri için kullanılan mengeneler boyunca dikine bırakılmış olan bir saç levha sürekli bir çan titreşmesiyle öttü. Çatının köhne direkleri baştan başa çatırdamıştı.

Ateşçi yalnızca:

“Vay canına!” dedi.

Makinist çaresizce elini salladı. Şimdi sel gibi bir yağmur hangarı dövmeye başlamış, artık ümit kalmamıştı. Sağanak damın cam örtüsünü patlatacak gibi yağıyordu. Tepede de kırık camlar olsa gerekti, çünkü Lison Abla’nın üstüne şakır şakır iri damlalar dökülüyordu. Açık bırakılan kapılardan azgın bir rüzgâr girmekteydi, köhne binanın iskeleti uçup gidecekti sanki.

Pecqueux lokomotifi derlemiş toplamıştı.

“İşte bu kadar! Yarın gündüz gözüyle tamamlarız. Daha fazla temizlik istemez,” dedi.

Sonra yine demin söylediği konuya geldi:

“Yemek yemeli... Fazla yağmur yağıyor, gidip yatılacak gibi değil.”

Gerçekten de kantin oracıkta, depoya bitişikti; oysa Kumpanya geceyi Havre’da geçiren makinistlerle ateşçiler için François-Mazeline Sokağı’nda bir ev kiralamış, yataklar koymuştu. Bardaktan boşanırcasına yağan bu yağmurda oraya gitmeye kalkan insan iliklerine kadar ıslanırdı.

Jacques, Pecqueux’nün arkasından gitmeye razı olmak zorunda kaldı; ateşçi de şefini zahmetten kurtarmak ister gibi onun ufak sepetini eline almıştı. Bu sepetin içinde hâlâ iki parça soğuk dana eti, ekmek ve yarısı anca içilmiş bir şişe şarap bulunduğunu biliyordu; açlığı sırf bu yüzden kabarmıştı zaten. Yağmur hızlanıyordu, yine bir gök gürültüsü hangarı sarsmıştı. İki adam kantine açılan soldaki küçük kapıdan çıkıp giderken, Lison soğumaya başlamıştı bile; şiddetli şimşek ışıklarının aydınlattığı karanlığın ortasında, gövdesini ıslatan iri damlaların altında terk edilmiş halde uyuyakaldı. Yanı

başında sıkı kapanmamış bir musluk sızıyor, oluşan su birikintisi tekerleklerin arasından çukura akıyordu.

Kantine girmeden önce Jacques yüzünü gözünü yıkamak istedi. Orada bir odada her zaman sıcak su ve birkaç leğen bulunurdu. Sepetinden bir sabun çıkardı. Yoldan kapkara kesilen ellerini ve yüzünü temizledi; makinistlerin yanlarında değişmelik giysi bulundurmaları tavsiyesine uyarak ihtiyatlı hareket ettiğinden, Havre'a geldiği her randevu akşamı şıklaşmak için yaptığı gibi tepeden tırnağa giysisini değiştirebildi. Pecqueux ise sadece burnunun ucuyla parmaklarının ucunu yıkamış, kantinde onu bekliyordu.

Bu kantin sarı boyalı, küçük, çıplak bir odaydı; içinde yemek ısıtmak için bir ocaktan, örtü yerine çinko levhayla kaplı, yere mıhlanmış bir masadan başka bir şey yoktu. İki bank mobilyayı tamamlıyordu. İşçiler yiyeceklerini kendileri getirir, bıçaklarının ucuyla kâğıt üstünde yerdi. Odayı geniş bir pencere aydınlatıyordu.

Jacques pencerenin önüne dikildi.

"Amma da pis yağmur ha!" diye haykırdı.

Pecqueux masanın başına geçmiş, banklardan birine oturmuştu.

"Ne o, yemiyor musunuz?" diye sordu.

"Hayır dostum, canınız istiyorsa benim ekmeğimle etimi de bitirin. Karnım aç değil."

Beriki nazlanmadı, dana etine saldırdı, şişeyi son yudumuna kadar içti. Şefi boğazsız bir adam olduğundan sık sık böyle ikramiyelere konardı. Ondan artakalan kırıntıları arkasından topladığı için o köpek sadakatiyle onu daha da fazla seviyordu. Bir sessizlikten sonra, ağzı dolu, konuştu:

"Yağmurdan bize ne? İşte bir dam altındayız. Gerçi devam edecek olursa ben sizi ekeceğim, yan tarafa gideceğim."

Gülmeye başladı, çünkü gizli kapaklı davranmıyordu. Philomène Sauvagnat'yla olan ilişkisini, onunla buluşmaya gittiği geceler dışarıda kaldığını görüp hayret etmesin diye Jacques'a anlatmak zorunda kalmıştı. Philomène erkek kardeşinin evinde, zemin katında, mutfağa bitişik bir odada oturduğu için, Pecqueux'nün pencere kanadını tıklatması yetiyordu. Kadın pencereyi açıyor, Pecqueux bir

atlayışta içeri giriyordu. Gar işçilerinin hepsinin oradan içeri atlamış olduğu söylenirdi. Ama Philomène şimdi ateşçiyle idare ediyordu, o kendisine yetiyor gibiydi.

Jacques sağanak yağmurun bir parça dindikten sonra yeniden daha şiddetli başladığını görünce:

"Hay allah! Hay allah!" diye homurdandı.

Son et lokmasını bıçağının ucunda tutan Pecqueux yine teklifsizce güldü:

"Bu akşam bir işiniz mi vardı yoksa? İkimizin de François-Mazeline Sokağı'ndaki döşekleri eskittiği söylenemez doğrusu."

Jacques hızla pencerenin önünden ayrıldı.

"Niye o?"

"Eh işte! Bu ilkbahardan beri siz de benim gibi sabahın ikisinden üçünden önce oraya uğramıyorsunuz."

Bir şey biliyor olmalıydı, belki de bir buluşma sırasında onu görmüştü. Her yatakhanede yataklar ateşçinin yatağı makinistinkinin yanında olacak şekilde çifter çifter konmuştu, çünkü bu kadar sıkı bir çalışma birliği içinde bulunması gereken bu iki insanın hayatını olabildiğince birbirine yaklaştırıyorlardı. Bu yüzden Pecqueux'nün, o zamana kadar gayet mazbut bir adam olan şefinin düzensiz bir hayat sürmeye başladığını görmesinde şaşılacak bir şey yoktu.

Makinist rasgele bir cevap verdi:

"Baş ağrılarım var. Geceleyin yol yürümek iyi geliyor."

Fakat ateşçi hemen atıldı:

"Yok canım, istediğinizi yapmakta serbestsiniz. Ben şaka olsun diye söylüyorum. Hem günün birinde bir derdiniz olursa çekinmeyin, bana söyleyebilirsiniz, zira ne isterseniz yapmaya hazırım."

Maksadını daha açıkça anlatmadan onun elini tuttu. Bütün varlığıyla ona bağlı olduğunu gösteren bir hareketle bu eli ezercesine sıktı. Sonra etin sarılı bulunduğu yağlı kâğıdı buruşturup attı, boş şişeyi sepete yerleştirdi; bu küçük işleri, eli süpürgeye ve süngere alışık dikkatli bir hizmetkâr tavrıyla halletmişti. Gök gürültüsü dinmiş olmakla beraber yağmur hâlâ inatla yağıp durduğundan:

"Eh, ben kaçıyorum," dedi. "Siz de işinize bakarsınız."

Jacques:

“Madem yağmur devam ediyor, ben de gidip portatif karyolaya uzanayım,” dedi.

Deponun yanı başında bez kılıflara geçirilmiş döşeklerin serili olduğu bir oda vardı ki orada demiryolu memurları Havre’da ancak üç dört saat bekleyecekleri zaman giyinik olarak gelip uzanır, istirahat ederdi. Gerçekten de Jacques, ateşçinin şakırtılı yağmur altında Sauvagnat’ların evine doğru ilerleyip gözden kaybolduğunu görür görmez ıslanmayı göze alarak bitişik binaya koştu. Fakat yatmadı, içerideki boğucu sıcaktan bunalarak ardına kadar açık kapının önünde durdu. Dip tarafta bir makinist sırtüstü yatmış, ağzı açık horluyordu.

Birkaç dakika daha geçti, Jacques’ın gönlü umudunu kesmeye razı olmuyordu. Bu münasebetsiz tufana karşı duyduğu şiddetli öfke arasında, yine de buluşmaya gitmek, Séverine’i bulacağını artık ummamakla beraber hiç olmazsa kendisi orada bulunmanın zevkini tatmak gibi gitgide artan delice bir arzu duyuyordu genç adam. Bütün vücudu bu arzuyla zonkluyordu; sonunda sağanağın altına çıktı, her zaman buluştukları köşeye geldi, kömür yığınlarının oluşturduğu karanlık yolda yürüdü. İri damlalar yüzüne çarparak gözlerini bulandırdığından, daha önce Séverine’le beraber bir kere içine sığındıkları, aletlerin durduğu depoya kadar uzandı. Orada daha az yalnız olacakmış gibi hissediyordu.

Jacques bu sakin köşenin göz gözü görmez karanlığına girerken, iki yumuşak kol onu kucakladı, dudaklarının üzerine sıcak dudaklar kondu. Séverine oradaydı.

“A! Siz gelmiş miydiniz?”

“Evet, fırtınanın geldiğini gördüm, yağmurdan önce buraya koştum. Ne kadar geç kaldınız!”

Bitkin bir sesle göğüs geçiriyordu, Jacques onun o zamana kadar boynuna bu kadar candan sarıldığını görmemişti. Séverine kendini bıraktı; boş çuvalların, köşeyi olduğu gibi dolduran o yumuşak döşeğin üstüne oturdu. İkisinin de kolları çözülmemişti. Jacques da onun yanına çökmüştü, bacaklarının onun bacaklarına dolandığını hissediyordu. Birbirlerini göremiyorlardı; nefesleri onları bir baş dönmesi gibi kuşatıyor, etraflarındaki her şey yokluğa gömülüyordu.

Şimdi, öpüşlerinin ateşli daveti ortasında kalplerinin kanı birbirine nasıl karışıyorsa, dudaklarından da öyle senlibenli bir hitap yükseliyordu.

"Beni bekliyordun demek..."

"Seni bekliyordum... Seni bekliyordum..."

Sonra hemen, daha ilk dakikada, âdeta hiç konuşmadan bir hamlede onu kendisine doğru çeken, vücudunu ona teslim eden Séverine oldu. Bunu aklına bile getirmemişti. Jacques oraya geldiği zaman, Séverine artık onu görebileceğini sanmıyordu bile; şimdi onu kolları arasında tutmanın verdiği umulmadık sevince kendini kaptırmış, onun olmak için duyduğu ani ve önünde durulamaz ihtiyacın içinde hiç hesapsız, düşünüp taşınmadan sürüklenip gitmişti. Böyle olmuştu çünkü böyle olması gerekirdi. Yağmur deponun damına daha şiddetle çarpıyordu. Gara giren son Paris treni gümbürtüler ve düdük sesleri ortasında yeri sarsarak geçti.

Jacques yeniden doğrulduğu zaman sağanağın gürültüsünü hayretle dinledi. Neredeydi? Yere oturduğunda hissettiği bir çekiç sapını orada, yine elinin altında bulunca mutluluğa gömüldü. Demek olup bitmişti, öyle mi? Séverine'e sahip olmuştu da bu çekici kapıp kafasını kırmamıştı. Séverine kavgasız dövüşsüz onun olmuş, Jacques onun ölüsünü başkalarının elinden kapılan bir av gibi sırtına vurmak içgüdüsünden doğan o arzuyu duymamıştı. Tam olarak hatırlayamadığı o çok eski hakaretlerin, mağaraların kuytu köşelerindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe geçerek biriken o kinin öcünü almak hırsını artık hissetmiyordu. Hayır, bu kadına sahip olmanın kuvvetli bir çekiciliği vardı, bu kadın kendisini iyileştirmişti, çünkü Jacques onu başka türlü, bütün o zayıflığının içinde vahşi, bir dehşet zırhına bürünmüş gibi insan kanına bulanmış görüyordu. Bu kadın adam öldürmeye bir türlü cesaret edemeyen Jacques'tan üstündü. Genç adam sevgi dolu bir minnettarlıkla, onun içinde erimek arzusuyla Séverine'i tekrar kolları arasına aldı.

Séverine de nedenini artık anlayamadığı bir mücadeleden kurtulmuş, pek mutlu, kendini bırakmıştı. Niçin bu kadar uzun zaman hayır demişti ki sanki? Kendi kendine bir söz vermişti, onun olmalıydı,

çünkü insana yalnızca zevk ve hoşnutluk verecek bir şeydi bu. Ama şimdi, bunu öteden beri arzulamış olduğunu da pekâlâ anlıyordu, hatta beklemek ona çok hoş bir şey gibi göründüğü zamanlarda bile! Kalbi de vücudu da yalnızca mutlak, devamlı bir aşkın ihtiyacıyla yaşıyordu. Onu bütün o iğrençliklerin ortasına fırlatan, dehşetten şaşkına çeviren o olaylar korkunç derecede zalim şeylerdi. O zamana kadar hayat onu çamura, kana bulamış, öyle kabaca hırpalamıştı ki saflığını koruyan güzel mavi gözleri, kara saçlarının oluşturduğu hüzünlü başlığın altında korkudan büyümüştü. Séverine her şeye rağmen bakire kalmıştı; kendisini ilk defa, onda eriyip yok olmak, onun cariyesi olmak isteği içinde, bu çok sevdiği delikanlıya veriyordu. Ona aitti artık, Jacques kendisine dilediğini yapabilirdi.

"Oh! Sevgilim, al beni, beni bırakma, sen ne istiyorsan ben de yalnızca onu istiyorum."

"Yok, yok, sevgilim, asıl sen ne dersen o; ben yalnız seni sevmek, sana boyun eğmek için yaşıyorum."

Saatler geçti. Yağmur çoktan beri dinmişti. Garı kaplayan büyük sessizliği, denizden yükselen belli belirsiz, uzak bir ses bozuyordu sadece. Hâlâ birbirlerinin kolları arasındaydılar ki bir silah sesiyle ürpererek ayağa fırladılar. Şafak sökmek üzereydi. Solgun bir leke Seine nehrinin ağzı üstünde gökyüzünü ağartıyordu. Bu silah sesi de neydi? İhtiyatsızlıkları, bu kadar geç kalmakla yaptıkları çılgınlık, aniden Roubaud'nun kendilerini revolverle takip ettiğini akıllarına getirdi.

"Çıkma! Bekle, ben gidip bakayım."

Jacques ihtiyatlı bir şekilde kapıya kadar ilerlemişti. Orada, hâlâ kopkoyu olan karanlığın içinde, birtakım kimselerin oraya doğru koşuştuklarını işitti. Roubaud'nun sesini tanıdı. Gözetmenleri yönlendiriyor, bağırıyor, hırsızların üç kişi olduğunu, kömür çalarken onları apaçık gördüğünü söylüyordu. Özellikle birkaç haftadan beri hiçbir gece geçmiyordu ki Roubaud bu şekilde hayalî haydutlar görerek kâbuslar içinde kalmasın. Bu sefer, ani bir korkunun etkisiyle, karanlığın ortasında rasgele silah atmıştı.

Jacques:

"Çabuk, çabuk!" dedi. "Burada kalmayalım. Depoyu gezecekler. Kaç!"

Büyük bir hızla dudak dudağa gelerek solukları kesilecek kadar sımsıkı kucaklaştılar yine. Sonra Séverine çevik adımlarla deponun kenarından uzun duvarın koruması altında sıvıştı; Jacques yavaşça kömür yığınlarının ortasına gizlenmişti. Doğrusu tam da zamanıydı, Roubaud gerçekten depoyu dolaşmak istiyordu. Çapulcuların orada bulunduklarına yemin ediyordu. Gözetmenlerin fenerlerinden çıkan ışık yerde titreşmekteydi. Bir tartışma oldu. Sonra hepsi, bu boşuna kovalamadan dolayı öfkeli, tekrar garın yolunu tuttu.

İçi rahatlayan Jacques, sonunda François-Mazeline Sokağı'ndaki odaya yatmaya gideceği sırada, Pecqueux'yle âdeta burun buruna geldi. Pecqueux boğuk boğuk söverek giysilerini ilikliyordu.

"Ne var dostum?"

"Aman! Allah kahretsin ya! Sormayın! Şu sersemler Sauvagnat'yı uyandırdı. O da kız kardeşiyle benim sesimi işitti, gecelik gömleğiyle aşağı indi, pencereden atlayıp kaçtım. Bakın! Biraz kulak verin."

Birtakım feryatlar, dayak yiyen bir kadının hıçkırıkları yükseliyor, kalın bir erkek sesi küfürler homurdanıyordu.

"Nasıl? Atıyor sopayı! Kız kardeşi otuz iki yaşında da olsa yakaladı mıydı küçük bir kız çocuğunu döver gibi basıyor kırbacı... Adam sen de, bana ne, karışmam. Kardeşidir!"

Jacques:

"İyi ama," dedi, "ben size sesini çıkarmıyor da kız kardeşini başka biriyle yakalarsa kızıyor sanıyordum."

"Eee! Belli olmaz. Bazen beni görmezliğe gelir, bazen de, anlayın işte, tepeler... Ama yine de kız kardeşini sever. Kardeşidir, Sauvagnat ondan ayrılmaktansa her şeyden vazgeçmeye razıdır. Yalnız, adam doğruluk istiyor. Vay canına! Galiba bugün karı hapı yuttu."

Çığlıklar derin derin iniltiler arasında kesildi, iki adam uzaklaştı. On dakika sonra, içinde yalnız bir tane çinko leğen bulunan, eşyası dört karyola, dört iskemle ve bir masadan ibaret sarı badanalı küçük yatakhanede yan yana derin bir uykuya dalmışlardı.

O günden sonra Jacques'la Séverine, her buluşma gecesi büyük mutluluklar tattılar. Etraflarında her zaman fırtınanın koruması yoktu. Yıldızlı gökler, parlak mehtaplar işlerini bozuyordu. O zaman

böyle buluşmalarda gölgeler boyunca süzülür, birbirlerine sokulmaktan büyük haz duydukları karanlık köşeler ararlardı. Böylece, ağustos ve eylül aylarında o kadar hoş geceler geçirdiler ki garın uzaktan uzağa işitilen lokomotif soluklarıyla uyanışı onları birbirinden ayırmasa, güneş ikisini de kendilerinden geçmiş bir halde bastıracaktı. Hatta ekimin ilk soğukları da hoşlarına gitti. Séverine büyük bir mantoya sarınıp daha örtülü geliyor, Jacques bu mantonun içinde yarı yarıya kayboluyordu. Sonra aletlerin durduğu depoya kapanıyorlardı, Jacques bir demir çubukla deponun kapısını arkadan kapamanın yolunu bulmuştu. Orada kendi evlerinde gibiydiler; kasım fırtınaları, sert rüzgârlar damlardaki kiremitleri söküp götürse onların haberi bile olmazdı. Gelgelelim Jacques'ın ilk akşamdan beri bir arzusu vardı; ona kendi evinde, o daracık evde sahip olmak istiyordu. Séverine ona orada başka türlü, iffetli bir burjuva kadınının güler yüzlü sessizliğiyle daha iştah verici görünüyordu. Séverine koridordaki casuslarından çekinmekten çok, karı koca yatağını sakınmak gibi son bir namus kuruntusuyla bu öneriyi hep reddetmişti. Fakat Jacques'ın öğle yemeğini orada yiyeceği bir pazartesi günü Roubaud gar şefinin bir iş vermesi üzerine yukarı çıkmakta gecikince, Jacques onu şakalaşarak güpegündüz bu karyolanın üstüne götürdü. Bu delice gözü karalığa ikisi de gülüyordy, öyle ki orada kendilerini unuttular. O günden sonra Séverine artık karşı koymadı, Jacques perşembe ve cumartesi günleri gece yarısından sonra yukarı çıkıp onunla buluşmaya başladı. Bu korkunç şekilde tehlikeliydi, komşulardan dolayı kımıldamaya cesaret edemiyorlardı; orada sevgileri daha da büyüdü, yeni yeni zevkler buldular. Çoğu zaman bir gece gezintisi hevesiyle, ipini koparmış hayvanlar gibi kaçmak ihtiyacıyla dışarı çıkıyor, buz gibi gecelerin karanlık ıssızlığına dalıyorlardı. Aralık ayında müthiş bir don varken dışarıda seviştiler.

Jacques'la Séverine dört aydır gitgide artan bir ihtirasla böyle yaşıyorlardı. İkisi de hakikaten toydu; kalplerinin çocukluk çağında, ilk aşkın en küçük okşanmadan zevk duyulan şaşkın masumiyet devresindeydiler. Kim daha fazla fedakârlık edecek diye aralarında bir bağlılık yarışı devam ediyordu. Jacques o korkunç kalıtsal has-

talığının geçtiğinden artık şüphe etmiyordu, çünkü Séverine'e sahip oldu olalı adam öldürme fikri hiçbir zaman kafasını karıştırmamıştı. Acaba fiziksel olarak sahip olmak bu öldürme ihtiyacını tatmin mi etmişti? İnsanın içindeki hayvanın karanlık derinliklerinde sahip olmakla öldürmek birbirine eşdeğer miydi? Bu konularda fazlaca cahil olduğu için akıl yürütmüyor, o dehşet kapısını aralamaya çalışmıyordu. Bazen Séverine'in kolları arasındayken, onun yaptığı işi, Batignolles Parkı'nın bankı üzerinde sadece bir bakışla itiraf edilen o cinayeti birdenbire hatırlayıveriyor, ayrıntılarını öğrenme isteği bile duymuyordu. Séverine ise tam tersine her şeyi itiraf etme ihtiyacıyla gitgide daha fazla kıvranır gibiydi. Jacques, onun kendisini kucaklayıp sıkarken içindeki sırla dolarak çırpındığını, sırf kendisini boğan o şeyden kurtulup rahatlamak için genç adamın ta içine girmek istediğini pekâlâ hissediyordu. Séverine'in kalçalarından doğru büyük bir ürperti yükseliyor, sevdalı kadının çıplak göğsünü şişiriyor, belirsiz iç geçirişler dudaklarına kadar geliyordu. Bir zevk çırpınışı anında kısılan sesi acaba cinayeti itiraf mı ediverecekti? Fakat Jacques bir buseyle hemen onun ağzını kapatıyor, endişe içinde itirafı oraya gömüyordu. Aralarına o bilinmezi koymaya ne gerek vardı? Bunun mutluluklarında bir değişiklik yapmayacağı kesin olarak söylenebilir miydi? Jacques bir tehlike seziyor, onunla birlikte bu kanlı meseleleri kurcalama fikri vücuduna ürperti veriyordu. Séverine de herhalde bunu fark ediyordu ki onun kucağında yine sırf sevmek ve sevilmek için yaratılmış bir aşk kadını gibi sokulgan ve uysal haline geri dönüyordu. O zaman bir sahip olma çılgınlığına tutulup sürükleniyor, zaman zaman birbirlerinin kolları arasında kendilerinden geçiyorlardı.

Roubaud yazdan beri daha da hantallaşmıştı; karısı yirmi yaşının neşesini, tazeliğini yeniden buldukça o ihtiyarlıyor, eskisinden daha iç karartıcı görünüyordu. Séverine'in dediği gibi, dört ay içinde çok değişmişti. Jacques'ın elini hep içtenlikle sıkıyor, onu davet ediyor, ancak sofrasında o varken mutlu oluyordu. Bununla beraber, bu vakit geçirme şekli artık ona yetmez olmuştu; çoğu zaman son lokmasını ağzına atar atmaz sokağa çıkıyor, bunaldığı ve hava alma ihtiyacında olduğu bahanesiyle bazen arkadaşını karısıyla yalnız bırakıyordu. İşin aslı, o

günlerde Napolyon yolunda hat komiseri Mösyö Cauche'la buluştuğu küçük bir kahveye gitmeye başlamıştı. Az içiyor, yalnızca küçük kadehlerde rom söylüyordu; gelgelelim düşkünlük halini almaya yüz tutan bir kumar merakı baş göstermişti. Ancak sonu gelmez piket partilerine dalıp da eline kâğıtları alınca canlanıyor, her şeyi unutuyordu. İflah olmaz bir kumarbaz olan Mösyö Cauche parayla oynamalarına karar vermiş, yüz metelikle oynamaya başlamışlardı; o andan sonra Roubaud, kendi kendini tanımayacak hale gelmekten dolayı şaşkın, bir kazanç hırsıyla, insanı mahveden, mevkisini, hayatını bir zara feda ettiren o para kazanma ateşiyle yanıp tutuşmaya başlamıştı. O zamana kadar işini bu yüzden ihmal etmiş değildi. Serbest kalır kalmaz savuşuyor, nöbetçi olmadığı geceler ancak sabaha karşı ikide üçte eve dönüyordu. Karısı bundan hiç şikâyetçi değildi, sadece daha asık suratla geldiği için sitem ediyordu. Roubaud'nun asık suratının nedeni akıl almaz şanssızlığıydı, borçlanmaya da başlamıştı.

Bir akşam, Séverine'le Roubaud arasında ilk tartışma patlak verdi. Séverine henüz nefret etmemekle beraber ona zor katlanıyor, kocasının hayatına ağır geldiğini hissediyordu; o varlığıyla yük olmasa kendisi ne kadar hafif, ne kadar mutlu olacaktı! Onu aldattığı için hiç vicdan azabı duyduğu da yoktu. Kabahat onda değil miydi? Kendisini bu düşüşe âdeta o zorlamamış mıydı? Birbirlerinden yavaş yavaş koparken, hayatlarını çığrından çıkaran bu huzursuzluğu dindirmek için ikisi de kendi bildikleri gibi avuntu buluyor, neşeleniyordu. Mademki kocasının kumarı vardı, kendisinin de pekâlâ bir âşığı olabilirdi. Fakat Séverine'i asıl öfkelendiren, isyan ettiği, kabul edemediği şey, kocasının sürekli kayıplarının kendisini de sıkıntıya düşürmesiydi. Evin harcamalarına ayrılan yüz meteliklikler Napolyon yolundaki kahvehaneye gitmeye başladığından bu yana, Séverine'in bazen çamaşırcısının parasını nasıl ödeyeceğini bilemediği oluyordu. Birçok cici bici, ufak tefek tuvalet eşyası noksandı. O akşam da bir çift potin satın alması gerektiği için kavgaya tutuşmuşlardı. Roubaud tam sokağa çıkmak üzereyken, bir dilim ekmek kesmek için sofra bıçağını aramış bulamamış, yemek dolabının bir çekmecesinde sürünüp duran koca bıçağı, o silahı eline almıştı.

Kendisinde potine verecek on beş frank olmadığını, nereden bulacağını da bilmediği için veremeyeceğini söylerken, Séverine ona bakıyor, ısrarla parayı istiyor, onu gitgide daha fazla öfkelendirerek hayır cevabını tekrara zorluyordu; o sırada birdenbire parmağıyla döşeme tahtasının altında hayaletler uyuklayan o noktasını işaret etti; orada para bulunduğunu, o paradan istediğini söyledi. Roubaud sapsarı kesildi, bıçağı elinden bıraktı, bıçak tekrar çekmecenin içine düştü. Séverine bir ara dayak yiyeceğini sandı, çünkü Roubaud yaklaşmış, o paranın gerekirse orada çürüyebileceğini, ona dokunmaktansa ellerini keseceğini söylemişti. Yumruklarını sıkıyor, kendisi yokken tahtayı kaldırıp bir tek kuruş çalmaya kalkışacak olursa onu geberteceğini söyleyerek tehdit ediyordu. Asla, asla olmazdı! O ölmüş, gömülmüş bir şeydi! Gerçi Séverine de döşeme tahtasının altını karıştırmayı aklına getirince baygınlık geçirir gibi olmuş, o da sapsarı kesilmişti. Sefalete düşseler, para orada durduğu halde ikisi de açlıktan ölecekti. Gerçekten de çok sıkıntıya düştükleri günlerde bile ondan bir daha söz etmediler. Ayaklarını o tahtaya bastıkları zaman duydukları yanma hissi büyümüş, öyle dayanılmaz bir hale gelmişti ki artık onun yanından dolaşıp geçiyorlardı.

Sonraları Croix-de-Maufras yüzünden daha başka kavgalar çıktı. Evi niçin satmıyoruz diyorlar, birbirlerini bu satışı hızlandırmak için yapılması gerekli işlerden hiçbirini yapmamakla suçluyorlardı. Roubaud bu işle uğraşmayı şiddetle reddediyordu, Séverine ise Misard'a yazdığı seyrek mektuplara ancak belirsiz cevaplar alıyordu; hiçbir alıcı çıkmıyordu, meyveler dökülmüştü, susuzluktan sebzeler kavruk kalmıştı. Karı kocanın buhrandan sonra gömüldükleri büyük durgunluk bu şekilde yavaş yavaş bozuluyor, korkunç bir humma başlangıcı onları sürükleyip götürür gibi oluyordu. Gizlenen para, eve alınan âşık, bütün bu huzursuzluk nedenleri büyüyor, artık aralarını açıyor, onları birbirlerine karşı öfkelendiriyordu. Böylece, sürekli artan bu çalkantının ortasında, hayat gitgide bir cehennem haline geliyordu.

Öte yandan, kaderin bütün bu olanlara bir cevabıymış gibi, Roubaud'ların çevresinde de her şey aynı şekilde bozulmaktaydı. Koridorda yeni bir dedikodu ve çekişme fırtınası esiyordu. Madam

Lebleu, Philomène'i kendisine hastalıktan ölmüş bir tavuk satmakla suçlamış, Philomène de bu iftiradan dolayı onunla kavga ederek bozuşmuştu. Bozuşmanın asıl nedeniyse Philomène'le Séverine arasında bir yakınlık meydana gelmiş olmasıydı. Pecqueux bir gece Séverine'i Jacques'ın kolunda görüp tanıyınca, genç kadın eski kuruntularından vazgeçmiş, ateşçinin metresine karşı sevimli davranmıştı; Philomène de garın inkâr kabul etmez şekilde en güzel ve kibar kadını olan bir hanımefendiyle kurduğu bu ilişkiyle pek övünerek veznedarın karısına sırt çevirmeye, bu yaşlı cadının dünyayı birbirine katabileceğini söylemeye başlamıştı. Bütün kabahati ona yüklüyor, sokak üstündeki dairenin Roubaud'ların olduğunu, orayı onlara geri vermemenin bir rezalet olduğunu her yerde yüksek perdeden söylüyordu. Yani işler Madam Lebleu aleyhine pek fena bir şekil almaya başlamıştı, üstelik Matmazel Guichon'u gar şefiyle birlikte yakalamak için gözetlemekteki ısrarı da başına ciddi belalar açacak gibi görünüyordu. Onları hâlâ yakalayamamış, fakat kulağı kapılara dayalı halde kendisi yakayı ele vermişti; öyle ki bu şekilde göz hapsine alındığına fena halde öfkelenen Mösyö Dabadie, eğer Roubaud'lar hâlâ o daireyi istiyorlarsa bunu onaylamaya hazır olduğunu şef yardımcısı Moulin'e söylemişti. Aslında pek geveze bir adam olmayan Moulin de bu sözü başkalarına söyleyince, ihtiraslar yeniden öyle alevlenmişti ki koridorun bir başından öteki başına kadar bütün kapı komşuları neredeyse dövüşecek hale gelmişti.

Bu gitgide artan sarsıntıların ortasında Séverine'in bir tek güzel günü vardı: cuma günü. Ekim ayında, aklına ilk gelen bahaneyi fütursuzca uydurma cüretinde bulunmuş, dizkapağındaki sızının bir uzman tarafından tedavisi gerektiğini söylemişti; o tarihten beri her cuma sabahı altıyı kırk geçe Jacques'ın sürdüğü ekspresle gidiyor, o günü onunla beraber Paris'te geçiriyor, sonra altı otuz ekspresiyle dönüyordu. Önceleri kocasına dizkapağındaki ağrıya dair bilgi verme gereğini duymuş, bazen daha iyi bazen daha fena olduğunu söylemişti; sonra onun kendisine kulak bile vermediğini görünce düpedüz sözünü etmez olmuştu. Ara sıra onun yüzüne bakıyor, acaba biliyor mu diye düşünüyordu. Bu vahşi kıskanç, budalaca bir öfkeyle

gözünü kan bürüyerek katil olan bu adam, onun bir âşığı bulunmasına nasıl dayanıyordu? Séverine buna inanamıyor, kocasının olsa olsa alıklaşmaya başladığını düşünüyordu.

Aralık ayının ilk günlerinde buz gibi soğuk bir gece, Séverine çok geç vakte kadar kocasını beklemişti. Ertesi gün cumaydı, şafak sökmeden eksprese binmesi gerekiyordu; yataktan kalkar kalkmaz hemen giyinebilmek için böyle geceler özenle yıkanıp taranmayı ve giysilerini hazırlamayı âdet edinmişti. Sonunda yattı, saat bire doğru uyudu. Roubaud daha eve dönmemişti. Ondan önce de iki defa sabaha karşı eve gelmişti. Gittikçe artan tutkunluğuna iyice kendini kaptırmış, dipteki ufak odası yavaş yavaş bir kumarhaneye dönüşen kahveden ayrılmaz olmuştu. Şimdi orada, ekarte* oyununda büyük paralar dönmeye başlamıştı. Genç kadın yalnız yattığına memnun, ertesi gün geçireceği güzel saatleri beklemekle avunarak, yorganın tatlı sıcaklığı içinde derin derin uyuyordu.

Fakat saat üçe doğru acayip bir gürültüyle uyandı. Önce bir şey anlayamadı, rüya gördüğünü sandı, tekrar uyudu. Bir kapıya yükleniliyormuş gibi boğuk sesler çıkaran itişler, tahta çatırtıları oluyordu. Ani bir gürültü, ötekilerden daha şiddetli bir çatırtı sesi onu yatakta doğrulttu. Korkudan yüreği oynadı. Kesinlikle birisi koridora açılan kapının kilidini kırıyordu. Bir dakika kadar yerinden kımıldamaya cesaret edemedi, kulakları uğuldayarak dinledi. Sonra gidip ne olduğunu görmek için bir cesaretle ayağa kalktı; yalınayak, gürültü etmeden yürüdü, odasının kapısını yavaşça araladı; vücudu öyle üşüyordu ki sapsarı kesilmiş ve geceliğinin altında daha da incelmişti; yemek odasında gördüğü manzara onu hayretten ve korkudan olduğu yere mıhladı.

Roubaud yüzükoyun yere uzanmış, dirseklerine dayanmış, bir keskiyle döşeme tahtasını kaldırmıştı. Yanı başına koyduğu bir mum onu aydınlatıyor, koskoca gölgesini tavana kadar yayıyordu. Tam o dakikada döşemeyi kara bir gedikle oyan deliğin üstüne eğilmiş, iri iri açılmış gözleriyle bakıyordu. Yanaklarına hücum eden kan yüzünü morartmış, yüzüne o katil suratı gelmişti. Elini hızla daldırdı, vü-

* Ekarte: Fransa'da oynanan eski bir iskambil oyunu. –*ed.*

cudunu sarsan ürperti yüzünden aradığını bulamadı, mumu yaklaştırmak zorunda kaldı. Dipte para çantası, banknotlar ve saat gözüktü.

Séverine elinde olmadan bir feryat kopardı, Roubaud korku içinde arkasını döndü. Bir an onu tanımadı; genç kadını bembeyaz geceliği, dehşet dolu gözleriyle görünce, herhalde bir hayalet zannetmişti.

Séverine:

"Ne yapıyorsun orada?" diye sordu.

Roubaud o zaman işi anladı, cevap vermek istemedi, yalnız boğuk boğuk homurdandı. Séverine'in orada bulunmasından rahatsız olmuş, yüzüne bakıyor, onu tekrar yatağına göndermek istiyordu. Fakat aklına tek bir mantıklı söz gelmiyordu; karşısında böyle çırçıplak ve tir tir titrer halde duran karısı, Roubaud'nun gözünde o an sadece tokatlanmayı hak eden birisiydi.

Séverine:

"Öyle ya," diye devam etti, "bana potin parası vermezsin, kumarda kaybettiğin için parayı kendine alırsın!"

Bu söz Roubaud'yu anında köpürttü. Artık arzulamadığı, vücuduna sahip olmanın zevksiz bir sarsıntıdan başka bir şey olmadığı bu kadın yine hayatını zehir edecek, zevkine engel mi olacaktı? Mademki dışarıda eğleniyordu, bu kadına hiç ihtiyacı yoktu. Deliği yeniden kurcaladı, yalnızca içinde üç yüz altın frank bulunan para çantasını aldı. Topuğuyla vurarak tahtayı yerine yerleştirdikten sonra geldi, dişlerini sıkarak onun yüzüne haykırdı:

"Canımı sıkıyorsun, keyfim ne isterse onu yaparım. Ben sana birazdan Paris'te ne yapacağını soruyor muyum?"

Sonra mumu yerde bırakarak öfkeyle omuz silkti, yine kahveye gitti.

Séverine mumu yerden aldı, kalbine kadar buz kesilerek gitti, tekrardan yatağına girdi, uyuyamadığı için mumu yanık bıraktı. İçini yavaş yavaş kaplayan ateşle, gözleri iri iri açık, ekspres saatini bekledi. Artık kesindi; bir cinayet fikrinin insanın içine ağır ağır sızmasına benzeyen, gitgide artan bir bozulma bu adamı yoldan çıkartmış, aralarındaki her türlü bağı çürütmüştü. Roubaud biliyordu.

VII

O CUMA günü Havre'dan altı kırk ekspresine binecek olan yolcular yataklarından hayret çığlıkları atarak kalktılar. Gece yarısından beri kar yağıyordu, hem de öyle sık, öyle lapa lapa yağıyordu ki sokaklarda otuz santimetre kalınlığında bir tabaka birikmişti.

Sundurmanın altında Lison Abla, üçü ikinci mevki, dördü birinci mevki olmak üzere yedi vagonluk bir katara bağlanmış, buram buram tütüyor, fosurduyordu. Saat beş buçuk sularında Jacques'la Pecqueux kontrol için depoya geldiklerinde, siyah gökten boşalan bu inatçı kar karşısında tasayla söylenmişlerdi. Şimdi lokomotifteki görev yerlerinde, gözleri uzaklarda, sundurmanın dışa açılan ağzından ileride kar tanelerinin karanlığı donuk bir ürpertiyle çizen sessiz ve sonsuz dökülüşünü seyrederek düdük sesini bekliyorlardı.

Makinist söylendi:

"Bir işaret görüyorsam şeytan çarpsın!"

Ateşçi de:

"Geçebilirsek ne mutlu!" dedi.

Roubaud dakikası dakikasına görevinin başına gelmiş, elinde feneriyle peron üzerinde duruyordu. Harap gözkapakları zaman zaman yorgunluktan kapansa da işin gözetimini sürdürmekten geri kalmıyordu.

Jacques yolun ne halde olduğuna dair bilgisi bulunup bulunmadığını sorunca Roubaud yaklaşmış, onun elini sıkmış, henüz bir telgraf gelmediği cevabını vermişti; o aralık Séverine, geniş bir mantoya bürünmüş halde aşağı inince, onu kendisi birinci mevki bir kompartımana götürdü, yerleştirdi. İki âşığın endişeli ve sevgi dolu bakışmaları hiç kuşkusuz gözüne ilişmişti, fakat karısına bu havada yola çıkmanın ihtiyatsızlık olacağını, yolculuğunu başka zamana bırakırsa daha iyi edeceğini söylemeyi bile gerekli görmedi.

Sarınıp sarmalanmış yolcular sabahın korkunç ayazında ellerinde valizleriyle itişe kakışa geldiler. Ayakkabıların üzerindeki kar erimiyordu bile; vagon kapıları hemen örtülüyor, her biri sımsıkı kapanıyor, birkaç havagazı lambasının ölgün ışığıyla yarı aydınlanan gar ıssızlaşıyor, lokomotifin baca dibine takılı feneri dev bir göz gibi tek başına alev saçarak uzaklara bir yangın kızıllığı yayıyordu.

O sırada Roubaud fenerini kaldırdı, işareti verdi. Şef kondüktör düdük çaldı, Jacques da regülatörü açıp küçük hız kolunu ileri sürdükten sonra düdüğe cevap verdi. Tren hareket etti. Şef yardımcısı fırtınanın altında uzaklaşmakta olan treni bir dakika daha sakin bakışlarla izledi.

Jacques, Pecqueux'ye:

"Aman, dikkat ha!" dedi. "Bugün iş şakaya gelmez."

Makinist arkadaşının da yorgunluktan döküldüğünü fark etmişti. Bir akşam önceki eğlencenin sonucu olsa gerekti bu.

Ateşçi:

"Yoo! Merak etmeyin, merak etmeyin," diye geveledi.

Sundurmanın altından çıkar çıkmaz ikisi de karın içine dalmıştı. Rüzgâr doğudan esiyor, lokomotif bu yüzden rüzgârı tam karşıdan alıyor, sağanaklarla kamçılanıyordu; siperliğin gerisinde, sırtlarında kalın yün giysiler, gözlerinde gözlüklerle önceleri fazla rahatsız olmadılar. Fakat karanlıkta lokomotif fenerinin parlak ışığı durmadan yağan bu soluk ve kalın karla kemiriliyor gibiydi. İki üç yüz metre aydınlanması gereken yol bulanık bir sis altında görünüyor, nesneler ancak pek yakına geldiğinde bir rüya içinden çıkar gibi ortaya çıkıyordu. Yolu kapayan kırmızı işaretleri belirlenmiş mesafeden kesinlikle göremeyeceğini, korktuğu şeyin başına geldiğini daha ilk nöbetçi kulübesinin fenerinden anlayınca, makinistin endişesi doruğa ulaştı. O andan itibaren son derece ihtiyatla ilerlemekle beraber hızı da azaltamıyordu, çünkü rüzgâr çok büyük bir direnç gösteriyordu; her tür gecikme aynı derecede büyük bir tehlike olacaktı.

Lison, Harfleur istasyonuna kadar aralıksız, güzel bir seyirle gitti. Yağan karın kalınlığı Jacques'ı henüz düşündürmüyordu, çünkü

en fazla altmış santim kalınlığında bir tabaka birikmişti, kar süpürücüsü rahat rahat bir metre karı süpürebilirdi. Jacques bütün çabasını hızı korumaya vermişti; iyi bir makinistin asıl hünerinin önce ayık olmak ve lokomotifine bağlılık, sonra da mümkün olan en yüksek buhar basıncıyla düzgün ve sarsıntısız yürümek olduğunu bilirdi. Hatta onun biricik kusuru buydu; lokomotifi durdurmamakta inat eder, işaretleri dinlemez, Lison Abla'ya hep tam zamanında söz geçireceğine inanırdı. Bu yüzden ara sıra fazla ileri gider, "nasır" tabir ettikleri çatapatları* çiğner geçerdi; bu yüzden iki defa sekizer gün işten el çektirilmişti. Fakat o anda, içinde bulunduğunu hissettiği büyük tehlikenin ortasında, Séverine'in de trende bulunduğu, bu kıymetli varlığın kendisine emanet olduğu düşüncesi iradesinin gücünü on misline çıkarıyordu; bu irade, aşması gereken engeller arasında, çift hat boyunca Paris'e kadar bir an olsun gevşemeyecekti.

Lokomotifi tendere bağlayan saç levhanın üzerinde sürekli sarsıntı ortasında ayakta duran Jacques, yağan kara rağmen etrafı daha iyi görmek için sağ tarafa eğiliyordu. Suyla bulanıklaşan siperliğin camından bir şey seçemiyordu. Yüzü kar fırtınası altında duruyor, cildi binlerce iğneyle deliniyor, suratını öyle bir soğuk ısırıyordu ki ustura kesiği gibi acılar duyuyordu. Ara sıra soluk almak için içeri çekiliyor, gözlüklerini çıkarıp siliyor, sonra tekrar gözlem yerine dönerek fırtına ortasında gözlerini dikip kırmızı işaretleri bekliyordu; bu isteğe kendini öyle kaptırmıştı ki önünde titreşen soluk perde üzerinde iki defa sanki yanıp sönen kırmızı kıvılcımlar gördüğü hayaline kapıldı.

Bir ara, karanlığın ortasında ani bir his, ateşçisinin artık yanında olmadığına dair onu uyardı. Makinistin gözünü ışık almasın diye orada sadece su seviyesini aydınlatan küçük bir fener vardı; emayesi temiz pırıltısını korumuş gibi görünen manometrenin kadranında mavi ibrenin titreyerek çabuk çabuk düştüğünü görmüştü. Ateşin harareti azalıyordu. Ateşçi uykuya yenilmiş, sandığın üzerine serilmişti.

* Çatapat: Demiryolculukta lokomotifin güvenli bir şekilde durdurulabilmesini sağlamak amacıyla (önde gitmekte olan bir tren varsa, ağır geçilmesi gereken bir yol arızası varsa, yolda dur sinyali varsa vb.) makiniste hızı en fazla 30 km/s düzeyinde tutması gerektiğini belirtmek için rayların üzerine konulan bir tür uyarı fişeği. –*ed.*

Jacques öfkeyle onu sarsarak:

“Hay hınzır hovarda hay!” diye haykırdı.

Pecqueux kalktı, anlaşılmaz bir homurtuyla özür diledi. Güçlükle ayakta durabiliyordu, fakat alışkanlığın etkisiyle hemen ateşiyle uğraşmaya koyuldu; çekici eline alarak kömür kırdı, küreğiyle ızgaranın üstüne gayet düzgün bir tabaka şeklinde yaydı, sonra tozlarını şöyle bir süpürüverdi. Ocağın kapısı açık durduğu sürece bir fırın alevi yansıması, yağmakta olan karı trenin üzerinden arkaya doğru bir kuyrukluyıldızın parlak saçağı gibi iri altın damlaları halinde tutuşturuyordu.

Harfleur’den sonra tüm hattın en dik rampası olan ve Saint-Romain’e kadar giden üç fersahlık rampa başladı. Onun için makinist bütün dikkatini toplayarak tekrar manevra başına geçti, güzel havalarda bile aşılması zor olan bu yamacı tırmanmak için çok gayret göstermesi gerekiyordu. Eli hız kolunda, telgraf direklerinin kaçışını seyrediyor, hızı anlamaya çalışıyordu. Hız çok azalmaktaydı; Lison solumaya başlıyor, kar küreme tertibatının gitgide artan bir direnişle karşılaştığı hissediliyordu.

Jacques ayağının ucuyla ocağın kapağını tekrar açtı; uyku sersemi ateşçi maksadı anladı, basıncı artırmak için ateşi tekrar canlandırdı. Şimdi ocak kapısı kızıllaşıyor, ikisinin de bacaklarını mor bir ışıkla aydınlatıyordu. Fakat onlar vücutlarını kaplayan buz gibi soğuk hava akımının ortasında ocağın yakıcı sıcağını hissetmiyordu. Şefinin bir el hareketi üzerine ateşçi küllüğün demirini de kaldırmış, ocağın çekişini artırmıştı. Manometrenin ibresi hızla tekrar on atmosfere yükselmişti, Lison sahip olduğu bütün gücü harcıyordu. Hatta makinist su seviyesinin inmekte olduğunu görünce, basıncın azalmasına sebep olacağını bildiği halde bir an enjektörün küçük kolunu kımıldatmak zorunda kaldı. Gerçi basınç yine yükseldi. Lokomotif canı çıkarılan bir hayvan gibi sıçramalarla, kıç atmalarla homurdanıyor, fosurduyor, sanki parçalarının çatırdadığı duyuluyordu. Jacques, Lison’u, eskisi kadar sevmediği, yaşlanmış, gürbüzlüğünü kaybetmiş bir kadın gibi tartaklıyordu.

Seferde konuşma alışkanlığı olmadığı halde dişlerini sıkarak söylendi:

"İmkânı yok, çıkamayacak rampayı, tembel!"

Pecqueux yarı uyur yarı uyanık, hayretle ona baktı. Lison'dan ne istiyordu şimdi? Lison hep o yumuşak başlı, iyi makine değil miydi? Sürmesi zevk veren, kalkışı kolay, Paris'le Havre arasında tüketeceği kömürün onda birini eksik yakacak kadar buhar tutuşu iyi makine değil miydi? Bir lokomotifin onunkiler gibi ayarı kusursuz, buharı mucize gibi kesen buhar çekmeceleri olursa, tıpkı hırçın fakat namuslu ve tutumlu bir ev kadını gibi her türlü eksikliği hoş karşılanabilirdi. Kuşkusuz gereğinden fazla yağ harcıyordu. Bundan ne çıkardı? Yağlıyorlardı, o kadar!

O sırada Jacques sabrı tükenmiş bir halde yinelemekteydi:

"Eğer yağlanmazsa imkânı yok, rampayı çıkamayacak."

Sonra hayatında üç defa bile yapmadığı işi yaptı, lokomotifi hareket halinde yağlamak için yağdanlığı aldı. Parmaklığı aştı, köprünün üstüne çıktı, kazan boyunca ilerledi. Fakat bu çok tehlikeli bir hareketti. Kardan ıslanan ince uzun demirin üzerinde ayakları kayıyor, yağan kar gözlerine doluyordu; müthiş rüzgâr onu az kalsın bir saman çöpü gibi sürükleyip götürecekti.

Lison, böğrüne yapışmış bu adamla beraber, uçsuz bucaksız kar tabakasının üzerinde derin bir iz açarak, gece karanlığı içinde soluk soluğa koşuyordu. Adamı sarsıyor, kapmış götürüyordu. Jacques ön köprüye gelince sağ silindirin yağlama kutusu önüne çömeldi, bir eliyle parmaklığı tutarak bin güçlükle kutuyu doldurdu. Sonra sol silindiri yağlamak için, sürünen bir böcek gibi lokomotifin etrafını dolaşmak zorunda kaldı. Bitkin bir halde dönüp geldiğinde benzi sapsarıydı, ölümün yanı başından geçtiğini hissetmişti.

"Pis kaltak!" diye söylendi.

Pecqueux sevgili Lison'larına karşı alışık olmadığı bu kabalığa şaşakalmış, her zamanki şakasını bir kere daha tekrarlamaktan kendini alamamıştı:

"Bıraksaydınız ben giderdim, hanımları yağlamayı iyi bilirim."

Uykusu biraz açıldığı için o da kendi yerine geçmiş, hattın sol tarafını gözlemekteydi. Gözleri her zaman çok iyi görürdü. Şefininkilerden daha keskin gözleri vardı. Fakat bu kar fırtınası ortasında her şey gözden kaybolmuştu, yolun her kilometresini karış karış bildikleri halde geçtikleri yerleri güçlükle tanıyorlardı. Yol kar altında kayboluyor, çitler hatta evler bile yerin dibine girmiş gibi görünüyordu; etraf sonsuz bir düz ovadan, belirsiz beyazlıkların meydana getirdiği bir karmaşadan başka bir şey değildi; Lison sanki oraya başıboş bırakılmış, çılgın gibi, keyfine göre koşuyordu. Ateşçi ile makinist, bütün tehlikelerin ortasına salıverilmiş hareket halindeki bu lokomotifin üzerinde, ikisini birbirine bağlayan kardeşlik bağını hiç bu kadar sıkı hissetmemişlerdi; orada peşleri sıra sürükleyip götürdükleri insan canlarının ağır ve ezici sorumluluğu içinde, kapalı bir odada olduğundan daha yalnız, dünya tarafından yüzüstü bırakılmış bir haldeydiler.

Pecqueux'nün şakasıyla iyice kafası kızan Jacques, kapıldığı öfkeyi bastırarak bu şakaya gülümsedi. Kavga etmenin sırası değildi elbette. Kar artıyor, ufku örten perde kalınlaşıyordu. Rampa yukarı çıkmaya devam ediyorlardı ki bu sefer de ateşçi uzakta kırmızı bir işaretin pırıldadığını görür gibi oldu. Bir kelimeyle şefine haber verdi. Fakat hemen arkasından ışığı kaybetmişti; ara sıra dediği gibi, gözleri hayal görmüştü herhalde. Kendisi hiçbir şey görmemiş olan makinist, başka birinin gördüğü bu hayalle şaşaladı, kendine güvenini kaybederek yürek çarpıntısı içinde kaldı. Solgun solgun kaynaşan kar tanelerinin ötesinde seçtiğini sandığı şeyler, koskoca kara cisimler, pek çok iri yığın, gecenin yer değiştiren ve lokomotifin önüne doğru gelir gibi görünen devasa parçalarıydı sanki. Katarın çarpıp parçalanacağı devrilmiş tepeler, yolu kapayan dağlar mıydı bunlar? Bunu düşününce korkuya kapıldı Jacques, düdüğün ipini çekti, uzun uzun ümitsizce düdük çaldı; bu sızlanış dolu çığlık fırtınanın ortasında kasvetle sürüp gitti. Sonra tam zamanında düdük çalmış olduğunu görüp şaşakaldı, çünkü katar onun iki kilometre uzakta olduğunu sandığı Saint-Romain Garı'ndan son hızla geçmekteydi.

Bu arada korkunç rampayı aşan Lison daha rahat ilerlemeye başladı. Jacques da bir an nefes alabildi. Saint-Romain'den Bolbec'e kadar hat hissedilmeyecek şekilde yükselirdi, yaylanın öte başına kadar işler yolunda gidecekti kuşkusuz. Bununla birlikte Jacques, Beuzeville'e varınca, üç dakikalık bekleme sırasında peronda gözüne ilişen gar şefine seslenmekten geri kalmadı; kalınlığı durmadan artan bu kar yığını karşısında duyduğu endişeleri ona söyledi. Rouen'a kesinlikle ulaşamayacaktı; orada boş lokomotiflerin her zaman hazır bulunduğu bir depo olduğuna göre, en iyisi ikinci bir lokomotif ekleyerek makineyi çiftlemekti. Fakat gar şefi emir almadığını ve böyle bir önlemi kendi başına almayı uygun görmediğini söyledi. Yaptığı bütün yardım, gerektiği zaman rayları temizlemek için beş altı tahta kürek vermek oldu. Pecqueux kürekleri aldı, tenderin bir köşesine yerleştirdi.

Gerçekten de Lison yaylada fazla zorluk çekmeden yürüyüşüne iyi bir hızla devam etti. Bununla birlikte makine yoruluyordu. Makinist ikide bir her zamanki hareketi yaparak, ateşçinin kömür atması için ocağın kapağını açmak zorunda kalıyor ve her seferinde, her yeri kaplayan bu beyazlığın ortasındaki simsiyah ve kasvetli katarın tepesinde, aynı kuyrukluyıldız saçağının parlak ışığı gece karanlığını deliyordu. Saat yediyi kırk beş geçiyor, gün ağarıyordu, fakat boşluğu ufkun bir başından öte başına kadar dolduran, kocaman, beyazımtırak kasırganın ortasında gündüzün solgun ışığı gökyüzünde güçlükle seçiliyordu. Henüz hiçbir şeyin net olarak fark edilmediği bu belli belirsiz aydınlık, gözlüklerine rağmen yaş dolan gözleriyle uzağı görmeye uğraşan bu iki kişiyi iyice korkutmuştu. Makinist, hız kolunu elinden bırakmıyor, bir yandan da düdük ipini çekiyor, bu kar çölünün ortasında ağlayan bir imdat çığlığıyla düdüğü bir önlem olarak neredeyse durmadan çalıyordu.

Bir terslik olmadan Bolbec'ten sonra Yvetot'dan geçtiler. Fakat Motteville'de Jacques tekrar şef yardımcısına başvurdu, adam yolun ne durumda olduğuna dair kendisine açık bir bilgi veremedi. Henüz hiçbir tren gelmemişti; Paris yolcu treninin Rouen'da kaldığını, güvende bulunduğunu bildiren bir telgraf almışlardı yalnızca. Lison

tekrar hareket etti, Barentin'e giden üç fersahlık tatlı eğimi o hantallaşmış ve yorgun yürüyüşüyle indi. Şimdi soluk mu soluk bir gün doğuyor, bu ölgün ışık karın kendisinden yükseliyormuş gibi duruyordu. Kar, bulanık ve soğuk bir şafak yeryüzüne iner gibi daha yoğun yağıyor, toprağı gökyüzünün kırıntılarıyla dolduruyordu. Gün ışığıyla birlikte rüzgâr da şiddetini artırmıştı, kar taneleri kurşun gibi saplanıyordu; ateşçi ikide bir küreğini eline alıp tenderin içinde, su deposunun kenarları arasında kömür ayıklamak zorunda kalıyordu. Sağda solda kırlar o kadar tanınmaz bir şekilde görünmekteydi ki makinistle ateşçi rüyada gittikleri hissine kapılıyorlardı. Geniş ve düz tarlalar, çalı çitlerle çevrili verimli otlaklar, elma ağaçlarıyla dolu bahçeler, hafif dalgalarla kabarmaya başlayan beyaz bir denizden, içinde her şeyin eriyip yok olduğu soluk ve titrek bir sonsuzluktan ibaretti. Makinist, yüzü sert rüzgârla kesilerek ayakta, eli hız kolunda, soğuktan müthiş şekilde rahatsız olmaya başlamıştı.

Sonunda tren Barentin'de durduğu zaman gar şefi Mösyö Bessière lokomotife bizzat yaklaştı, Jacques'a Croix-de-Maufras tarafında çok kar olduğuna dair haber geldiğini söyledi.

"Sanırım yine de geçmek mümkündür, fakat güçlük çekeceksiniz," diye ekledi.

O zaman genç adam köpürdü:

"Hay allah kahretsin! Beuzeville'de söyledim ben! Bir lokomotif ekleseler ne olurdu sanki? Tamam! Şimdi işimiz var!"

Şef kondüktör furgonundan inmişti, o da öfkeleniyordu. Nöbet yerinde donmuştu, bir telgraf direğiyle bir işareti ayırt edemeyecek duruma geldiğini söylüyordu. Bu bembeyaz karın ortasında gerçekten de el yordamıyla ilerlenen bir yolculuktu bu!

Mösyö Bessière:

"Her ne halse, haberiniz olsun işte," diye ekledi.

Yolcular, karlara gömülü istasyonun büyük sessizliği ortasında, hiçbir memur sesi, hiçbir kapı gürültüsü işitilmeden uzayıp giden bu duruşa hayret etmeye başlamıştı. Birkaç pencere indirildi, başlar gözüktü. Bir pencerede gayet iri yapılı bir hanımla herhalde kızları olan çok güzel, sarışın iki genç kız vardı; hiç kuşkusuz üçü de

İngiliz'di. Daha ötedeki bir pencerede yaşlı bir bey esmer güzeli bir genç kadını içeri girmeye zorluyordu; biri genç, diğeri yaşlı iki erkek de pencerelerden yarı bellerine kadar sarkmış, bir vagondan ötekine konuşuyorlardı. Fakat Jacques geriye doğru göz attığı sırada yalnızca Séverine'i gördü; o da sarkmış, endişeyle onun bulunduğu tarafa bakıyordu. Ah! Sevgili kadın, kimbilir ne kadar endişeliydi ve Jacques onu bu tehlikenin ortasında kendisine hem bu kadar yakın hem de bu kadar uzak hissetmekten ne büyük bir acı duyuyordu! Şu dakikada Paris'e varmış, onu oraya sağ salim bırakmış olmak için canını vermeye hazırdı.

Sonunda gar şefi:

"Haydi, hareket edin," dedi. "Herkesi ürkütmenin anlamı yok."

Hareket işaretini kendisi vermişti. Şef kondüktör kendi furgonuna bindi, düdüğünü öttürdü; Lison da uzun ve sızlanır bir çığlıkla karşılık verdikten sonra yeniden yola çıktı.

Jacques yol durumunun değiştiğini hemen hissetti. Artık ovada, lokomotifin arkada bir iz bırakarak gemi gibi süzülüp gittiği kalın kar örtüsünün sonsuzluğu içinde değillerdi. Engebeli bölgeye giriyorlardı, derelerin tepelerin kocaman dalgası yeri yamru yumru ederek Malaunay'ye kadar uzanıyordu. Kar burada düzensiz bir şekilde yığılmıştı; yol yer yer temizlenmiş, bazı geçitler büyük yığınlarla tıkanmıştı. Dolguları süpüren rüzgâr tam tersine yarmaları dolduruyordu. Böylece durmadan engellerden aşma zorunluluğu ortaya çıkıyor, tam anlamıyla sur gibi olan setler açık yolları kapatıyordu. Şimdi ortalık aydınlıktı; sarp yöre, o dar boğazlar, dik yokuşlar, üstlerini örten kar tabakası altında, fırtına içinde donup kalmış bir buz denizi kadar kasvetli bir görünüme bürünmüştü.

Jacques o zamana kadar hiç böyle üşümemişti. Karın binlerce iğnesi altında yüzü kan içindeymiş gibi geliyordu ona. Elleri artık ona ait değildi; soğuktan sızlayarak kaskatı kesilmiş, öyle hissizleşmişti ki parmakları arasında küçük hız kolunu hissedemediğini fark ederek ürperdi. Düdüğün ipini çekmek için dirseğini kaldırdığı zaman kolu omzuna bir ölü kolu gibi ağır geliyordu. Bağırsaklarını koparan aralıksız sarsıntılar arasında bacaklarının vücudunu taşıyıp

taşımadığını bilemiyordu. Dondurucu soğuğun beynini zonklattığı bu buz gibi havada, vücudunu çok büyük bir yorgunluk kaplamıştı; kendini kaybetmekten, treni idare edip edemediğini bilememekten korkuyordu, çünkü hız kolunu mekanik bir hareketle çevirmeye başlamıştı; manometrenin alçalışına sersem sersem bakıyordu. Sanrılarla ilgili bildiği tüm hikâyeler aklından geçiyordu. Şu ileride gördüğü şey, yola enlemesine devrilmiş bir ağaç mıydı acaba? Şu çalılığın tepesinde kırmızı bir bayrağın dalgalandığını görmemiş miydi? Tekerleklerin takırtısı arasında ikide bir çatapatlar patlamıyor muydu? Bu sorulara cevap bulamıyor, lokomotifi durdurması gerektiğini sürekli kendi kendine tekrarladığı halde iradesini toplayamıyordu. Birkaç dakika bu buhran içinde çırpındı; sonra birdenbire Pecqueux'yü, kendisini de acıyla kıvrandıran soğuğun verdiği bitkinliğin etkisiyle kendinden geçmiş, sandığın üstünde uyuyor görünce öyle bir öfkelendi ki âdeta ısındı:

"Hey! Allahın cezası mendebur!"

Bu ayyaşın kötü alışkanlıklarına karşı her zaman çok anlayışlı davranan Jacques onu tekmeyle uyandırdı, ayağa kalkıncaya kadar vurdu. Beriki vücudu uyuşmuş bir halde küreğini tekrar eline aldı.

"Peki, peki! Anladık!" diye homurdanmakla yetindi.

Ocak dolunca basınç yükseldi. Tam zamanıydı. Lison bir yarmaya dalmıştı, orada bir metreden fazla biriken karı yarması gerekiyordu. Lokomotif azami gücünü sarf ederek ilerliyor, bütün gövdesiyle titriyordu. Bir an geldi ki sakinleşti, kuma oturmuş bir gemi gibi hareketsiz kalacak gibi oldu. Vagonların damını yavaş yavaş örten ağır kar tabakası Lison'un yükünü iyice artırmıştı. Vagonlar, arkada bıraktıkları beyaz izin ortasında simsiyah, üzerlerine serili o beyaz örtüyle öylece süzülüp gitmekteydi; lokomotifin üstündeyse kar yalnızca kenarlarda birikiyor, koyu renkli gövdeyi çevreleyen o beyaz kenar çizgilerinden eriyerek yağmur halinde aşağı yağıyordu. Lison yüküne rağmen bir kere daha sıyrıldı ve geçti. Katarın dolgu yol üzerinde geniş bir eğri çizerek, parlak beyazlığa gömülmüş bir efsane diyarının ortasında gölgeden bir şerit gibi, rahatça ilerlediği görüldü.

Fakat ileride yarmalar yine başlıyordu. Jacques'la Pecqueux, Lison'un zorlandığını hissettiklerinden, ölmek üzere bile olsalar bırakıp ayrılamayacakları görev yerlerinde ayakta, soğuğa karşı dikildiler. Lokomotif yine hız kaybediyordu. İki yamaç arasına dalmıştı, duruş ağır ve sarsıntısız oldu. Bütün tekerlekleri gitgide daha fazla sıkışan lokomotif soluksuz kalarak kara gömülmüştü sanki. Artık kımıldamadı. Olan olmuş, kar onu sımsıkı yakalamış, güçsüz bırakmıştı.

Jacques:

"Buraya kadar," diye söylendi. "Hay allah cezasını versin!"

Birkaç saniye daha eli hız kolunun üzerinde engelin devrilip devrilemeyeceğini anlamak için bütün supapları açarak yerinde bekledi. Sonra Lison'un boşu boşuna nefes tüketip tıksırdığını işitince regülatörü kapattı, öfkeyle daha kötü sövdü.

Şef kondüktör furgonunun kapısından dışarı sarkmıştı. Pecqueux geriye dönüp baktı, ona seslendi:

"Buraya kadar, saplandık!"

Kondüktör hızla kara atladı, dizlerine kadar gömüldü. Yaklaştı, üçü birlikte durumu değerlendirdi.

Makinist sonunda:

"Karı kaldırmaya çalışmaktan başka çare yok," dedi. "Neyse ki küreklerimiz var. Gerideki kondüktörü çağırın, dördümüz eninde sonunda tekerlekleri kurtarırız."

Gerideki kondüktör işaretle çağırıldı, o da furgonundan inmişti. Karlara bata çıka zar zor geldi. Fakat dağ başında, bu beyaz ıssızlığın içinde durmak, ne yapılacağını tartışan bu tiz sesler, tren boyunca karların içinde zorlukla adım atarak yürüyen bu memur yolcuları kuşkulandırmıştı. Camlar indiriliyordu. Seslenenler, soru soranlar vardı. Ne olup bittiğinin henüz anlaşılmadığı, gitgide büyüyen bir kargaşa başlamıştı:

"Neredeyiz? Niçin durduk? Ne var yahu? Eyvah! Bir felaket mi oldu?"

Kondüktör yolcuları yatıştırma gereğini duydu. Bir iki adım atmıştı ki iri kırmızı yüzüyle iki kızının güzel yüzleri arasında ortaya çıkan İngiliz hanım koyu bir İngiliz şivesiyle:

“Mösyö, tehlikeli bir şey yok ya?” diye sordu.

Kondüktör:

“Hayır, hayır madam,” diye cevap verdi. “Sadece biraz kar var. Hemen hareket edeceğiz.”

Pencere camı, genç kızların körpe cıvıltısı, pembe dudakları üzerinde pek canlı duran İngilizce hecelerin ezgisi arasında tekrar yukarı kalktı. Kızların ikisi de gayet neşeliydi, gülüyorlardı.

Fakat daha ötede yaşlı bir bey kondüktöre seslenmiş, genç karısı da onun arkasından güzel esmer yüzünü uzatmıştı.

“Nasıl olur da önlem alınmaz? Olacak şey değil... Londra’dan dönüyorum, bu sabah Paris’teki işlerimin başında bulunmam gerek. Her türlü gecikmeden Kumpanya’yı sorumlu tutacağım, bilmiş olun.”

Kondüktör ona da başka bir cevap veremedi:

“Mösyö, üç dakikaya kadar hareket edeceğiz.”

Soğuk korkunçtu, vagonların içine kar giriyordu, başlar kayboldu, camlar tekrar yukarı kalktı. Fakat kapalı vagonların içinde ısrarlı bir hareketlilik devam ediyor, boğuk uğultulardan yolcuların endişeli olduğu anlaşılıyordu. Yalnız iki cam hâlâ inikti; üç kompartıman arayla iki yolcu, pencerelere dayanmış, konuşuyorlardı. Bunlar kırk yaşlarında bir Amerikalı’yla Havre’da yaşayan bir gençti, ikisi de kar temizleme çalışmasıyla pek ilgileniyorlardı.

“Mösyö, Amerika’da olsa herkes trenden iner, küreklere sarılır.”

“Yok, yok, bir şey değildir! Geçen sene ben iki defa böyle kara saplandım. İşlerim için her hafta Paris’e giderim.”

“Ben de hemen hemen üç haftada bir gelirim mösyö.”

“Nasıl, New York’tan mı?”

“Evet efendim, New York’tan.”

Jacques çalışmayı yönetiyordu. Séverine’i, kendisine yakın olmak için her zaman bindiği ilk vagonun pencerelerinden birinde görmüş, gözleriyle ona yalvarmıştı; genç kadın onun ne demek istediğini anlamış, yüzünü yakan buz gibi rüzgârda durmamak için geri çekilmişti. Jacques, Séverine’i düşünerek canla başla çalışmaya başlamıştı sonra. Fakat trenin durmasına yol açan kara gömülüşün

tekerleklerden ileri gelmediğini görüyordu, bu tekerlekler en kalın tabakaları bile keserdi. Tekerleklerin arasında bulunan küllük engel yaratıyor, karı yuvarlayarak kocaman yığınlar halinde katılaştırıyordu. Aklına bir şey geldi:

"Küllüğü sökmek gerek."

Şef kondüktör önce buna karşı koydu. Makinist onun emrindeydi, o da Jacques'ın lokomotife el sürmesine izin vermek istemiyordu. Sonra yenilgiyi kabullenerek:

"Sorumluluğu üzerinize alıyorsanız, pekâlâ!" dedi.

Ancak iş çetin oldu. Jacques'la Pecqueux lokomotifin altına uzanmış, sırtları eriyen karın üstünde, yarım saate yakın çalışmak zorunda kaldılar. Neyse ki alet sandığında yedek tornavidaları vardı. Defalarca yanma ve ezilme tehlikesini göze alarak küllüğü sökmeyi başardılar, fakat dışarı alamadılar. Küllüğü oradan, lokomotifin altından çekip çıkarmak gerekiyordu. Gülle gibi ağır olan küllük tekerleklere ve silindirlere takılıyordu. Yine de dört kişi bir olup onu çekti, yolun dışına bayıra kadar sürükledi.

Kondüktör:

— Şimdi karı temizlemeye devam edelim de bitsin," dedi.

Tren bir saate yakın bir süredir duruyordu, yolcuların endişesi artmıştı. Her dakika bir pencere iniyor, bir ses niçin hareket edilmediğini soruyordu. Haykırışlarla, gözyaşlarıyla karışık çılgınca bir panik başlamıştı.

Jacques:

"Hayır, hayır, bu kadar temizlediğimiz yeter," dedi. "Binin, üst tarafını bana bırakın."

Pecqueux'yle birlikte yeniden yerlerine geçmişlerdi, iki kondüktör kendi furgonlarına girdikten sonra Jacques temizleme musluğunu açtı. Boğuk bir sesle fışkıran kızgın buhar, hâlâ raylara yapışık duran son kar yığınlarını tamamen eritti. Sonra Jacques, eli hız kolunda geri geri gitti. Hız almak için ağır ağır yaklaşık üç yüz metre geriledi. Sonra ateşi canlandırdı, hatta izin verilen en yüksek basıncı aştı, yolu tıkayan engele doğru tekrar ilerledi. Lison'u bütün kütlesiyle, peşinde sürüklediği katarın bütün ağırlığıyla o engele

bindirdi. Lison, oduna baltasını indiren oduncu gibi hınk diye bir ses çıkardı; demirden ve dökme demirden güçlü yapısı bu çarpmayla çatırdadı. Fakat yine geçemedi; dumanlar savurarak, çarpmanın etkisiyle sarsılarak durdu. O zaman Jacques iki defa üst üste aynı manevrayı tekrarlamak zorunda kaldı; geriledi, karı yerinden sökmek için saldırdı; her defasında Lison, gövdesini gererek, azgın dev soluğuyla kara göğüs vurdu. Sonunda soluk alır gibi oldu. Madenî kaslarını son bir güçle gerdi ve geçti, yarılan karın iki duvarı arasından katar da ağır bir yürüyüşle onu izledi. Lison artık serbestti.

Pecqueux:

"Ne de olsa iyi makine," diye homurdandı.

Jacques'ın gözleri dumanlanmıştı, gözlüklerini çıkardı, sildi. Kalbi hızlı hızlı atıyor, artık soğuğu duymuyordu. Fakat birdenbire, Croix-de-Maufras'dan hemen hemen üç yüz metre ötede bulunan derin yarma aklına geldi. O yarma rüzgâr yönünde açıktı, kar oraya çok fazla miktarda yığılmış olsa gerekti; saplanıp kalacağı engelin kesinlikle orası olduğu kanısına vardı hemen. Eğildi. Uzakta, son bir dönemeçten sonra yarmayı, karla dolmuş uzun bir hendek gibi düz çizgi halinde gördü. Gün tamamen aydınlanmış, durmadan dökülen kar taneleri altında sınırsız ve parlak bir beyazlık etrafı kaplamıştı.

Lison başka engele rastlamadığı için orta bir hızla gidiyordu. Ne olur ne olmaz diye ön ve arka fenerleri yanık bırakmışlardı, bacanın altındaki beyaz fener gün ışığı içinde canlı bir siklop* gözü gibi parlıyordu. Lison koşuyor, fal taşı gibi açık gözüyle yarmaya yaklaşıyordu. O zaman, ürkmüş bir beygir gibi kısa kısa solumaya başladı. Derinden derine ürpermelerle sarsılıyor, şahlanıyor, ancak makinistin azimli eliyle yoluna devam ediyordu. Jacques ateşçinin ateşi canlandırması için bir hareketle ocağın kapağını açmıştı. Şimdi gecenin karanlığını tutuşturan o kuyrukluyıldız saçağı yoktu, gökyüzünün engin solukluğunu kirleten kara ve kalın dumandan bir sorguç vardı.

Lison ilerliyordu. Sonunda yarmaya girmesi gerekti. Sağdaki ve soldaki bayırlar karın altında yitip gitmişti, ileride yol hiç gözükmü-

* Siklop: Yunan mitolojisinde tek gözlü devlere verilen ad. Kiklop olarak da bilinmektedir. –*ed.*

yordu. Burası karın her tarafı tepeleme doldurup uyukladığı bir sel yatağına benziyordu. Lokomotif oraya daldı, gitgide yavaşlayan çılgınca bir solukla elli metre kadar gitti. İttiği karlar önünde bir set oluşturuyor, kaynaşıyor, yükseliyor, onu yutmak isteyen asi bir dalga oluyordu. Bir an geldi ki Lison kara gömülmüş, yenilmiş göründü. Fakat son bir atılışla kurtuldu, otuz metre daha ilerledi. Artık bu sondu, can çekişme sarsıntısıydı. Kucak kucak karlar dökülüyor, tekerlekleri kaplıyordu; makinenin bütün parçaları örtülmüş, buzdan zincirlerle birer birer bağlanmıştı. Lison keskin soğuğun ortasında can vererek tamamen durdu. Soluğu kesildi; hareketsiz kalmış, ölmüştü.

Jacques:

"İşte oldu!" dedi. "Bekliyordum zaten!"

Yeniden manevra yapmayı denemek için lokomotifi geriletmek istedi. Fakat bu sefer Lison yerinden kımıldamadı. İlerlemek istemediği gibi gerilemek de istemiyordu; her tarafından kıskıvrak yakalanmış, cansız, sağır, yere yapışmıştı. Arkasındaki katar da kapılarına kadar yükselen kalın kar tabakasına gömülmüş halde ölü gibi görünüyordu. Kar dinmiyor, daha uzun süreli bastırarak daha yoğun yağıyordu. Bu beyaz ıssızlığın ürpertili sessizliği altında şimdiden yarı yarıya örtülmüş haldeki lokomotif ve vagonlar batıp kalacak, gözden kaybolacaktı. Hiçbir şey kımıldamıyordu, kar kefenini dokumaktaydı.

Şef kondüktör furgonundan dışarı sarkarak sordu:

"E? Yine mi?"

Pecqueux sadece:

"Hapı yuttuk!" diye seslendi.

Bu sefer durum gerçekten nazikti. Gerideki kondüktör, treni arkadan gelecek tehlikelere karşı koruyacak olan fişekleri yerleştirmeye koştu; makinist de telaşla o heyecan veren ve iç karartan imdat düdüğünü öttürüyordu üst üste. Fakat kar havayı tıkıyor, ses kayboluyordu. Barentin'e kadar bile ulaşmasa gerekti. Ne yapsalardı acaba? Sadece dört kişiydiler, bu kadar büyük bir kar yığınını temizlemeleri imkânsızdı. Koca bir işçi ekibine ihtiyaç vardı. Koşup imdat çağırmak zorundaydılar belli ki. Asıl kötüsü de yolcuların arasında yeniden panik başlamış olmasıydı.

Bir vagon kapısı açıldı, esmer güzel kadın bir kaza oldu sanarak korku içinde aşağı indi. Kocası olan yaşlı tüccar peşi sıra geliyor:

“Bakana mektup yazacağım, rezalettir bu!” diye haykırıyordu.

Pencereleri şiddetle inen vagonlardan kadın ağlamaları ve öfkeli erkek sesleri işitiliyordu. Yalnız o iki genç İngiliz kız sakin tavırlarıyla gülümsüyor, eğleniyorlardı. Şef kondüktör herkesi yatıştırmaya çalıştığı sırada iki kızdan küçüğü hafif bir İngiliz peltekliğiyle Fransızca olarak sordu:

“Peki mösyö, tren burada mı duracak?”

Erkek yolculardan birçoğu karınlarına kadar gömüldükleri kalın kar tabakasına rağmen trenden inmişti. Amerikalı’yla Havre’lı delikanlı böylece tekrar buluştular, ne olduğunu görmek için lokomotife doğru ilerlediler. Başlarını salladılar.

“Lokomotifi buradan çekip çıkarmak dört beş saat sürer.”

“En az o kadar, üstelik yirmiye yakın da işçi ister.”

Jacques, şef kondüktörü, imdat istemek üzere geri kondüktörünü Barentin’e yollamaya razı etmişti. Ne kendisi ne de Pecqueux lokomotifi bırakabilirdi.

Memur uzaklaştı, biraz sonra yarmanın sonunda onu gözden kaybettiler. Dört kilometre yol yürüyecekti, belki de iki saatten evvel dönüp gelemezdi. Jacques ümitsizlik içinde bir an yerinden ayrıldı, ilk vagona koştu; Séverine’in pencereyi indirdiğini görmüştü.

Çarçabuk:

“Korkmayın,” dedi. “Korkacak bir şey yok.”

Genç kadın, işitilmekten korktuğu için ona senli benli hitap etmeden aynı şekilde cevap verdi:

“Korkmuyorum. Yalnız sizi çok merak ettim.”

Bu öyle hoş bir şeydi ki böylece avundular, birbirlerine gülümsediler. Fakat Jacques arkasına döndüğü zaman, bayır boyunca gelen Flore’u, sonra da Misard’ı görüp şaştı; yanlarında iki kişi daha vardı ama onları önce tanıyamadı. Bunlar imdat düdüğünü işitmişlerdi. O sırada nöbette bulunmayan Misard, tam o anda beyaz şarap ikram etmekte olduğu bu iki arkadaşıyla koşup gelmişti; bu iki arkadaştan biri kar yüzünden işe ara veren taşçı Cabuche, öteki de yüz bulama-

masına rağmen hâlâ peşinde koştuğu Flore'a kur yapmak için tüneli geçerek Malaunay'den gelen makasçı Ozil'di. O başıboş koca kız Flore da meraktan, bir erkek çocuğu gibi cesur ve kuvvetli, onlarla birlikte gelmişti. Kapılarının önünde öylece duran bu tren, onun için de babası için de çok büyük bir olay, olağanüstü bir maceraydı. Burada yaşadıkları beş yıldan beri günün ve gecenin her saatinde, güzel havalarda, fırtınalı havalarda, hızlarının rüzgârıyla uçup giden ne trenler görmüşlerdi! Hepsi de kendilerini getiren aynı rüzgârla çekip gidiyordu, bir tanesi bile bir kez olsun hızını azaltmamıştı; onlar ise neyin nesi olduğunu anlamadıkları bu trenlerin kaçıp gidişlerini, kayboluşlarını, gözden silinişlerini seyretmişlerdi hep. Koca dünya gözlerinin önünden geçiyor, insan kalabalığı olanca hızıyla sürüklenip gidiyordu da onlar, bir şimşek hızı içinde şöyle bir seçilen yüzlerden, bir daha hiç göremeyecekleri yüzlerden, bazen de belli günlerde göre göre alıştıkları fakat onlar için her zaman adsız kalan yüzlerden başka bir şey görmüyordu. Oysa şimdi bir tren kar ortasında kapılarına yanaşmıştı, doğal düzen bozulmuştu; bir kazanın yol üstüne fırlattığı bu bilinmez dünyanın insanlarını inceliyor, kazazede Avrupalıların karaya ayak bastıkları sahile koşan vahşiler gibi gözlerini yusyuvarlak açarak onları seyrediyorlardı. Kürklere sarınmış kadınların gözüktüğü bu açık vagon kapıları, sırtlarında kalın paltolarla trenden inmiş bu erkekler, bu buz denizinde kıyıya vurmuş bütün o konforlu lüks, onları şaşkınlıktan oldukları yere mıhlıyordu.

Fakat Flore, Séverine'i tanımıştı. Jacques'ın trenini her geçişinde gözleyen bu kız, birkaç haftadan beri cuma sabahları geçen ekspreste bu kadının bulunduğunu fark etmişti; kaldı ki Séverine, tren geçit yerine yaklaşırken, Croix-de-Maufras'daki evine bir göz atmak için vagonun penceresine çıkıyordu. Onun makinistle alçak sesle konuştuğunu gürünce Flore'un gözleri karardı.

Onu Misard da tanımış, hemen aşırı saygılı tavrını takınarak:

"A! Madam Roubaud!" diye haykırmıştı. "Bakın şu aksiliğe! Aman, burada kalmayın, bizim eve inmelisiniz."

Jacques da yol bekçisinin elini sıktıktan sonra onun önerisini destekledi:

“Hakkı var... Belki saatlerce burada kalacağız, soğuktan ölürsünüz.”

Séverine reddediyor, sıkı giyinmiş olduğunu söylüyordu. Hem sonra karda üç yüz metre yol yürümekten de bir parça korkuyordu. O zaman, ona iri gözleriyle dik dik bakmakta olan Flore yaklaştı.

“Gelin madam, ben sizi taşırım,” dedi.

Séverine bu öneriyi daha kabul etmeden, kız onu erkek kadar kuvvetli kolları arasına almış, küçük bir çocuk gibi kaldırmıştı. Sonra genç kadını yolun öte tarafına, karları basılmış, ayakların gömülmediği bir noktaya bıraktı. Yolcular bu görüntüden hoşlanmış, gülmeye başlamıştı. Bu ne yaman kızdı! Onun gibi bir düzine kişi olsa iki saate kalmaz kar kalkardı.

Bu arada Misard’ın önerisi, şu yol bekçisinin evine sığınarak orada ateş, belki de şarap ve ekmek bulunabileceği haberi vagondan vagona dolaşıyordu. Bir tehlikeyle karşı karşıya olunmadığı anlaşılınca panik geçmişti, fakat yine de durum sıkıntılıydı, ısıtıcılar soğuyordu, saat dokuzdu, imdat gecikirse açlık ve soğuk yolcuları zorlayacaktı. Hem sorunu çözmek uzun zaman alabilirdi, orada gecelemeyecekleri nereden belliydi? Yolcular iki taraf oldular; bir kısım umutsuzluk nedeniyle vagonlardan ayrılmak istemiyor, battaniyelerine sarınıp öfkeyle minderlere uzanarak sanki orada ölmeye hazırlanırcasına yerleşiyordu; diğerleri ise karda yürümeyi göze alarak gidecekleri yerde daha rahat edeceklerini umuyor, özellikle de kara saplanıp kalan bu buz tutmuş trenin kâbusundan kurtulmak istiyordu. Yaşlı tüccarla genç karısı, iki kızıyla beraber İngiliz hanım, Havre’lı gençle Amerikalı ve daha başka on iki kişi bir kafile olup yürüyüşe hazırlandılar.

Jacques yavaş sesle Séverine’i razı etmiş, sıvışabilirse gelip kendisine haber getireceğine yemin etmişti. Flore düşünceli gözleriyle hâlâ onlara baktığı için, Jacques eski bir dost gibi tatlılıkla ona:

“Pekâlâ!” dedi. “Anlaştık, bu hanımlarla beyleri sen götürürsün. Ben Misard’la ötekileri burada alıkoyuyorum. İşe başlayacağız, elimizden geleni yapacağız.”

Gerçekten de Cabuche, Ozil ve Misard hemen ellerine birer kürek almış, karı küremeye başlayan Pecqueux'yle şef kondüktöre katılmıştı. Bu küçük ekip tekerleklerin altını kazıyıp karları kürek kürek bayıra atarak lokomotifi kurtarmaya uğraşıyordu. Artık hiç kimse ağzını açmıyor, bembeyaz kırların kasvetli durgunluğu ortasında bu sessiz didinmeden başka gürültü işitilmiyordu. Küçük yolcu kafilesi, uzaklaşırken dönüp trene son bir kez baktı; ince kara bir çizgi halinde gözüken katar, kendisini ezen kalın kar tabakasının altında yapayalnızdı. Vagon kapıları tekrar örtülmüş, pencereler yukarı kaldırılmıştı. Kar hâlâ yağıyor, treni ağır ağır, kendinden emin bir şekilde, sessiz bir inatla gömüyordu.

Flore, Séverine'i tekrar kucağına almak istemiş, fakat o ötekiler gibi yürümek isteyerek bu öneriyi geri çevirmişti. Üç yüz metre yolu pek güçlükle aştılar. Hele yarmanın içinde kalçalarına kadar kara gömülüyorlardı, yarı beline kadar batan şişman İngiliz hanımı iki defa kurtarmak gerekmişti. Kızları hallerinden memnun, hâlâ gülüyorlardı. İhtiyar beyin genç karısı ayağı kaydığı için Havre'lı gencin uzattığı eli tutmak zorunda kaldı, o sırada kocası da Amerikalı'yla birlikte Fransa'ya karşı atıp tutuyordu. Yarmadan çıktıktan sonra yürüyüş daha kolaylaştı; bir dolgu yerinden geçiyorlardı, küçük kafile kar altında belirsiz ve tehlikeli olan kenarlardan dikkatle kaçınarak rüzgârda tek sıra halinde yürüdü. Sonunda eve ulaştılar. Flore yolcuları mutfağa yerleştirdi; herkese oturacak bir yer gösterememişti, çünkü içeriye dolanlar yirmi kişi kadar vardı. Neyse ki mutfak oldukça genişti. Uydurabildiği tek şey, gidip iki kalas getirerek evdeki iskemlelerin yardımıyla iki tane sıra yapmak oldu. Sonra ocağa bir kucak çalı çırpı attı, arkasından da kendisinden artık başka bir şey istememelerini söyler gibi bir el hareketi yaptı. Bunları yaparken ağzından tek bir söz çıkmamıştı. Ayakta durdu; sarışın, yabani bir koca kızın yırtıcı ve cesur tavrıyla, yeşilimtırak iri gözleriyle bu kalabalığı seyre koyuldu. İçlerinden yalnızca ikisinin yüzünü, Amerikalı'yla Havre'lı gencin yüzlerini aylardan beri vagon pencerelerinde sık sık gördüğü için tanıyordu. Onları vızıldayarak uçarken izlenemeyip sonunda bir yere konan bir böceği inceler gibi süzüyordu. Ona garip

görünüyorlardı, genel hatlarından başka hiçbir şeylerini bilmemekle beraber onları pek de böyle hayal etmemişti. Diğerlerine gelince, onlar Flore'a başka bir ırktanmış, bilinmeyen bir dünyanın sakinleriymiş gibi geliyordu; sanki gökten inmişler, onun evine, mutfağının içine, kırk yıl düşünse orada göreceği aklına gelmeyecek giysiler, âdetler, fikirler getirmişlerdi. İngiliz hanım, tüccarın genç karısına, yüksek bir memur olan büyük oğlunu görmek için Hindistan'a gideceğini anlatıyordu; o da kendi talihsizliğiyle alay ediyor, yılda iki defa Londra'ya giden kocasına ilk defa olarak eşlik etme hevesine kapıldığını söylüyordu. Bu ıssız yerde kapana kısıldıklarını düşünerek hepsi sızlanıyordu; yemek yemek, yatmak gerekecekti, nasıl olacaktı bu, tanrım? Kımıldamadan onları dinlemekle meşgul olan Flore ateşin karşısında bir iskemlede oturan Séverine'le göz göze gelince, onu yandaki odaya almak için bir işaret yaptı.

Odaya girince:

"Anne," diye seslendi, "Madam Roubaud geldi, bir diyeceğin var mı?"

Phasie, yüzü sapsarı, bacakları boydan boya şiş, yatakta yatıyordu; öyle hastaydı ki on beş günden beri artık yataktan çıkmıyor, dökme sobanın boğucu bir sıcakla doldurduğu fakir odada, inatçı saplantısını kafasının içinde evire çevire, son hızla geçen trenlerin sarsıntısından başka eğlencesi olmadan saatler geçiriyordu.

"Ya! Madam Roubaud mu?" diye mırıldandı. "İyi, iyi!"

Flore ona kazayı anlattı; eve getirdiği, mutfağa aldığı yolcu kalabalığını söyledi. Ne var ki bütün bu şeyler artık onu ilgilendirmiyordu.

Hep aynı bezgin sesle:

"İyi, iyi!" deyip duruyordu.

Gerçi yine de bir şeyler hatırladı, bir ara başını kaldırarak:

"Eğer madam evini görmek isterse, biliyorsun, anahtarlar dolabın yanında asılıdır."

Fakat Séverine istemiyordu. Bu karda, bu kurşuni gökyüzünün altında Croix-de-Maufras'ya gitme fikri vücuduna bir ürperti vermişti. Hayır, hayır, orada göreceği hiçbir şey yoktu; bu odada sıcacık beklemeyi tercih ederdi.

Flore:

"Otursanıza madam," dedi. "Burası içeriden daha rahat. Bu kalabalığa yetecek kadar ekmeği bulmamıza imkân yok, ama karnınız acıkırsa sizin için her zaman bir lokma ekmeğimiz bulunur."

Bir iskemle uzatmıştı, her zamanki kabalığını düzeltmek için gözle görülür bir çaba harcayarak sevimli davranmaya çalışıyordu. Fakat gözleri genç kadından ayrılmıyor, sanki onun kalbini okumak, bir zamandan beri kendi kendine sorduğu bir soru hakkında kesin bir cevap elde etmek istiyordu; gayretinin altında aradığını öğrenmek için ona yaklaşmak, yüzüne bakmak, ona dokunmak ihtiyacı vardı.

Séverine teşekkür etti, sobanın yanına yerleşti: gerçekten de bu odada hasta kadınla yalnız kalmayı tercih ediyor, Jacques'ın bir çaresini bulup oraya kendisini görmeye geleceğini umuyordu. İki saat geçti; Séverine yöreye dair dereden tepeden konuştuktan sonra sıcaktan gevşemiş, uyuklamaya başlamıştı ki ikide bir mutfağa çağrılan Flore oda kapısını bir kere daha açtı, sert sesiyle:

"Gir," dedi, "burada işte!"

Bu gelen Jacques'tı, iyi haberler getirmek için bir aralık sıvışmıştı. Barentin'e gönderilen adam, hükümetin kazalar olabileceğini öngörerek tehlikeli noktalara yolladığı otuz kadar askerden oluşan tam bir işçi ekibi getirmişti. Bunların hepsi kazmalarla, küreklerle işe koyulmuştu. Yalnız, iş uzayacak, belki de ortalık kararmadan yola çıkmak mümkün olmayacaktı.

"Neyse, pek rahatsız değilsiniz, sabırlı olun," diye ekledi. "Phasie Hala, Madam Roubaud'yu açlıktan öldürmezsiniz, değil mi?"

Phasie, koca oğlum dediği Jacques'ı görünce yattığı yerden zorlukla doğrulmuş, ona bakıyor, canlanmış ve memnun, onu dinliyordu. Jacques yatağına yaklaşınca:

"Elbette, elbette," dedi. "Ah! Koca oğlum, geldin ha? Kara saplanan sendin demek! Bu hayvan bana haber bile vermedi!"

Kızına döndü, çıkıştı:

"Terbiyeli ol bari, oradaki hanımlarla beylerin yanına git, onlarla ilgilen de idareye gidip bizim için ne yabani şeylermiş demesinler."

Flore, Jacques'la Séverine'in arasında dikilmiş duruyordu. Bir an kararsız gibi göründü, anasına inat orada kalmayı düşündü. Fakat öyle yaparsa bir şey göremeyecekti, onun varlığı diğer ikisinin kendilerini ele vermesine engel olacaktı. Hiçbir şey söylemeden onlara uzun uzun baktıktan sonra odadan çıktı.

Jacques üzüntülü bir tavırla:

"Bu ne hal Phasie Hala!" diye devam etti. "Artık büsbütün yatalak mı oldunuz, demek iş ciddi ha?"

Phasie onu yanına çekti, hatta döşeğin kenarına oturmaya zorladı; onları baş başa bırakmak için uzaklaşan genç kadının orada bulunmasına aldırış etmeden gayet yavaş bir sesle içini döktü:

"Ah! Ciddi elbette! Beni hayatta bulman bir mucize... Sana mektup yazmak istemedim, çünkü böyle şeyler yazılmaz. Az kaldı gidiyordum. Ama şimdi daha iyiceyim, sanırım bu sefer de yakayı kurtaracağım."

Jacques onu süzüyor, hastalığın bu kadar ilerlemiş olmasından dehşete kapılarak Phasie'de o eski güzel ve sağlıklı kadından iz bulamıyordu.

"Demek yine o kramplar, o baş dönmeleri, öyle mi zavallı Phasie Halacığım?" dedi.

Fakat Phasie onun elini kıracak gibi sıkıyordu, sesini daha da alçaltarak devam etti:

"Onu suçüstü yakaladım, düşünebiliyor musun! Biliyorsun, ilacı bana neyin içine karıştırıp verdiğini bilemediğim için ne yapacağımı şaşırıyordum. Onun el sürdüğü şeyleri ne yiyor ne içiyordum. Ama yine de her akşam karnımın içi ateş gibi yanıyordu. Ya işte! Meğerse tuza karıştırıp yutturuyormuş o ilacı bana! Bir akşam gördüm onu. Oysa ben temizlensin diye her yiyeceğin üstüne avuç dolusu tuz serpiyordum!"

Séverine'e sahip olmanın iyileştirmişe benzediği Jacques, ara sıra bu ağır ve inatçı zehirlenme hikâyesini bir kâbusu düşünür gibi şüpheler içinde düşünüyordu. O da hasta kadının elini sevgiyle sıktı, onu yatıştırmak istedi:

“Yapmayın canım, bunlar olacak şey mi? Böyle şeyler söylemek için insan gerçekten iyice emin olmalı. Hem sonra bu çok uzun zamandır sürüp gidiyor! Siz beni dinleyin, bence bu bir hastalık, doktorların da anlamadığı bir hastalık.”

Phasie alaycı bir gülüşle:

“Hastalık,” dedi, “onun vücuduma doldurduğu bir hastalık, evet! Doktorlardan yana haklısın. İki tanesi geldi, hiçbir şey anlayamadı, kendi aralarında bile anlaşamadılar. O uğursuzlardan hiçbirinin buraya ayak basmasını istemiyorum. İşitiyor musun, zehri bana tuza karıştırıp yutturuyormuş! Gördüm diyorum sana, yemin ediyorum, ötesi var mı? Hep o bin frangım için, babamdan kalan bin frank için. Beni yok edince paraların yerini nasıl olsa bulacağını düşünüyor. Bulursa alnını karışlarım. Öyle bir yere sakladım ki hiç kimse bulamaz, asla, asla! Ölsem de gam yemem artık, bin frangımı asla kimse ele geçiremeyecek!”

“İyi de Phasie Hala, ben sizin yerinizde olsam, bu kadar emin olsam, jandarmaya haber verirdim.”

Phasie bir tiksinti hareketi yaptı:

“Yoo! Jandarma istemem. Bu iş yalnızca bize ait, onunla benim aramda. Biliyorum, o beni öldürmek istiyor, ben de doğal olarak onun beni öldürmesini istemiyorum. Böyle olunca yapılacak iş kendimi savunmak, eskisi kadar budalalık etmemek, verdiği tuzu yememek, öyle değil mi? Kim inanırdı ki onun gibi eciş bücüş, cebe sığacak kadar ufak bir adam, bıraksan o sıçan dişleriyle benim gibi koskoca bir kadının hakkından gelecek!”

Vücudunu hafif bir ürperti kaplamıştı. Lafını bitirmeden güçlükle nefes aldı:

“Neyse, bu seferlik de atlattık. Şimdi daha iyiyim, on beş güne varmaz ayağa kalkarım. Bu sefer pek kurnaz olmalı ki beni bir daha faka bastırabilsin. Çok merak ediyorum, bakalım ne olacak. Eğer bana yine ilaç yutturmanın çaresini bulursa benden daha kuvvetli demektir, eh, o zaman da ne yapalım, nalları dikerim... Buna da hiç kimse karışmasın!”

Jacques onun beynine bu kara hayalleri sardıran şeyin hastalık olduğunu düşünüyor, onu avutmak için şaka etmeye çalışıyordu ki Phasie Hala yorganın altında titremeye başladı:

"İşte geliyor," diye fısıldadı. "Yaklaşırken hissediyorum."

Gerçekten de bir iki saniye sonra Misard içeri girdi. Phasie, vücudunu kemiren böceğin karşısında elinde olmadan dehşete kapılan dev bir yaratık gibiydi; sapsarı kesilmişti. Kendini tek başına korumakta inat etmekle beraber, Misard'dan gitgide artan bir korku duyuyor, fakat bunu bir türlü söyleyemiyordu. Misard ise daha kapıdan girer girmez ona ve makiniste çarçabuk bir bakış attıktan sonra onları yan yana görmemiş gibi davrandı; gözleri donuk, dudakları incecik, cılız bir erkeğin zararsız haliyle Séverine'in karşısında hoş sözler etmeye çalıştı:

"Belki madam fırsattan yararlanıp evine bir göz gezdirmek ister diye düşündüm. Onun için bir saniyeliğine sıvıştım. Madam arzu buyururlarsa kendilerine eşlik edeyim."

Genç kadın yine reddedince sızlanarak sözlerine devam etti:

"Belki madam meyvelerden dolayı şaşırmışlardır... Hepsi kurtluydu, doğrusu toplama zahmetine değmezdi. Üstelik rüzgâr da oldu, her şeye epey zarar verdi. Ah! Madamın binayı satamaması ne kadar yazık! Bir bey geldi, tamirat istedi. Her neyse, ben madamın emirlerine hazırım, madam kendisi buradaymış gibi evine göz kulak olduğuma emin olabilir."

Sonra Séverine'e mutlaka ekmek ve armut ikram etmek istedi; kendi bahçesinin armutlarıydı, hem kurtlu da değildi. Séverine kabul etti.

Misard mutfaktan geçerken, kar küreme işinin devam ettiğini, fakat daha dört beş saatlik iş olduğunu haber vermişti. Öğle olmuştu, yeniden şikâyetler başladı, çünkü herkes fena halde acıkmıştı. Flore herkese yetecek kadar ekmek bulamayacağını söylüyordu. Şarabı vardı; mahzene inmiş, getirdiği on şişe şarabı masanın üstüne dizmişti. Yalnız, bardak da noksandı, ortaklaşa içmek gerekecekti. İngiliz hanım iki kızıyla, ihtiyar bey de genç karısıyla içecekti. Havre'lı genç, bu kadın için çalışkan ve yaratıcı bir hizmetkâr olup çıkmış,

onu rahat ettirmeye çalışıyordu. Ortadan kayboldu; yemek dolabında bulduğu birkaç elmayla ekmeği almış, geri geldi. Flore kızıyor, bu ekmeğin hasta annesinin olduğunu söylüyordu. Fakat genç adam ekmeği kesmiş, kadınlara dağıtmaya başlamıştı bile. Önce genç kadına verdi; o da bundan hoşlanmış, gence gülümsüyordu. Kocası öfkesini bir türlü gideremiyor, karısıyla meşgul bile olmuyordu; Amerikalı'yla birlikte New York'un ticari âdetlerini övmeye koyulmuştu. Genç İngiliz kızları ömürlerinde bu kadar iştahla elma yememişlerdi. Anneleri çok yorulmuş, oturduğu yerde uyukluyordu. Bir de ocağın önünde yerde, beklemekten usanmış iki kadın vardı. Bir çeyrek saat vakit geçirmek için evin önüne sigara içmeye çıkan birkaç erkek soğuktan donmuş, titreye titreye içeri girmişti. Giderilemeyen açlığın, can sıkıntısı ve sabırsızlıkla bir kat daha artan yorgunluğun verdiği huzursuzluk gitgide büyüyordu. Mutfaktaki manzara gemi kazazedelerinin konaklayışına, denizin ıssız bir adaya savurduğu uygar bir kafilenin acıklı haline dönüşmeye başlamıştı.

Misard gidip geldikçe kapı açık kaldığı için, Phasie Hala hasta yatağından bakıyordu. Döşeğiyle iskemlesi arasında süründüğü bir yıla yakın zamandır yıldırım hızıyla geçip gittiklerini seyrettiği insanlar şimdi oradaydı demek. Phasie Hala gara bile pek seyrek gidebiliyordu; gecelerini ve gündüzlerini son hızla geçen bu trenlerden başka arkadaşı olmadan, gözleri pencerelerde, oraya mıhlanmış, yapayalnız geçiriyordu. İnsana bir misafir bile gelmeyen bu dağ başından hep şikâyet etmişti; oysa işte, koca bir insan topluluğu bilinmeyen bir dünyadan evine inivermişti. Bunların içinde, işlerinin peşinde koşmak için acele eden bu insanların arasında, bir tekinin bile o konudan, tuzuna karıştırılan o pislikten haberi yoktu ha! Bu marifet Phasie'nin yüreğine dert olmuştu; bu kadar sinsice bir alçaklık yapılsın da kimse farkına varmasın, bu nasıl olur diye düşünüyordu. Oysa evlerinin önünden koca bir kalabalık, binlerce, binlerce insan geçiyordu. Fakat bu insanlar hep koşuyorlardı. Aralarından birisi bile bu basık küçük evde sessiz sedasız, güle oynaya adam öldürüldüğünü aklına getirmiyordu. Phasie Hala, aydan düşercesine oraya gelmiş bu insanlara bir bir bakıyor, insanın bu kadar fazla uğraşı

olunca, pisliğin içinden yürüyüp de bunun farkına varmamasında şaşılacak bir şey bulunmadığını düşünüyordu.

Misard, Jacques'a:

"Trene mi dönüyorsunuz?" diye sordu.

Jacques:

"Evet, evet," diye cevap verdi. "Siz yürüyün, geliyorum."

Misard çıktı, arkasından kapıyı kapadı. Phasie genç adamın elini tuttu, kulağına fısıldadı:

"Ben ölürsem, parayı bulamayınca ne hale gelecek, bak görürsün... Düşündükçe keyifleniyorum. Ne olursa olsun gözlerim açık gitmeyecek."

"Peki Phasie Hala, para hiç kimseye kalmayacak mı? Onu kızınıza bırakmayacak mısınız?"

"Flore'a mı? Misard elinden alsın diye, değil mi? Yoo! Hayır! Sana bile bırakmam koca oğlum, sen de çok budalasın çünkü, Misard yine bir parçasını eline geçirir. Hiç kimseye bırakmayacağım, toprağa vereceğim, ben de yanına gideceğim!"

Phasie halsiz kalmıştı. Jacques onu yine yatağına yatırdı, öptü, yakında yine gelip kendisini göreceğini söyleyerek yatıştırdı. Sonra kadın uyuklar gibi olunca, hâlâ sobanın önünde oturan Séverine'in arkasına geçti; ihtiyatlı davranmasını tembihlemek için gülümseyerek bir parmağını kaldırdı; Séverine sessiz ve şirin bir hareketle başını arkaya devirdi, dudaklarını ona doğru uzattı; Jacques eğildi, dudaklarını derin ve sessiz bir öpüşle onun dudaklarına yapıştırdı. İkisinin de gözleri kapalıydı, birbirlerinin nefeslerini içiyorlardı. Fakat heyecan içinde gözlerini tekrar açtıklarında, oda kapısını itmiş olan Flore orada, karşılarında ayakta duruyor, onlara bakıyordu.

Boğuk bir sesle:

"Madam daha fazla ekmek istemiyor mu?" diye sordu.

Séverine utanmış, çok canı sıkılmış bir halde, anlaşılmaz bir şeyler geveledi:

"Hayır, hayır, teşekkür ederim."

Jacques bir saniye Flore'a ateş saçan gözleriyle dik dik baktı. Duraksıyor, bir şey söylemek ister gibi dudakları titriyordu; sonra

kızı tehdit eden öfkeli bir hareketle çıkıp gitmeyi uygun buldu. Kapı onun arkasından hızla çarptı.

Flore, sarı saçlarının ağır yığını altında savaşçı bir bakireyi andıran uzun boyuyla ayakta kalmıştı. Bu kadını her cuma günü Jacques'ın sürdüğü trende gördükçe duyduğu yürek darlığı demek boş yere değildi. İkisini burada bir arada gördüğü andan beri aradığı gerçeği sonunda elde etmişti. Sevdiği erkek onu hiçbir zaman sevmeyecekti; Jacques bu ince kadını, bir hiç olan bu kadını seçmişti. Genç adamın ona hoyratça sahip olmaya kalkıştığı gece kendini sakınmış olmaktan duyduğu pişmanlık hâlâ o kadar zoruna gidiyor, o kadar içini acıtıyordu ki Flore düşündükçe ağlamaklı oluyordu. Genç kızın o basit düşüncesine göre eğer kendini Jacques'a öteki kadından önce vermiş olsaydı, Jacques şimdi berikini değil, kendisini öpecekti. Şu anda Jacques'ı nerede yalnız bulsaydı da boynuna sarılıp "Al beni, aptallık ettim, çünkü bilmiyordum!" diye haykırsaydı... Elinden hiçbir şey gelmeyen şu durumda, orada sıkılgan, kekeleyerek oturan cılız yaratığa karşı içinden azgın bir öfke yükseliyordu. Sert savaşçı kollarıyla bir sıksa, onu küçük bir kuş gibi boğabilirdi. Niçin buna cesaret etmiyordu? O an bunu yapamasa da, nüfuzlu ve zengin ihtiyarlara satılan bütün orospular gibi serbest bırakılan bu rakibi hapse attıracak kadar çok şey biliyor, intikam almaya yemin ediyordu. Yüreği kıskançlıkla kemirilerek, öfkeyle dolup taşarak, yabani güzel bir kızın o geniş hareketleriyle artan ekmek ve armutları Séverine'in önünden kaldırdı:

"Mademki madam istemiyor, bari ötekilere vereyim."

Saat üçtü, sonra dördü çaldı. Vakit gitgide artan bir usanç ve öfke içinde ölçüsüzce uzuyordu. Uçsuz bucaksız bembeyaz kırları kaplayan kurşuni gece işte yine geri geliyordu; her on dakikada bir kar küreme işinin ne durumda olduğunu anlamak için dışarı çıkan erkekler dönüp geliyor, lokomotifin hâlâ kurtulmamış göründüğünü söylüyordu. İki genç İngiliz kız bile sinirden ağlayacak hale gelmişti. Esmer güzeli genç kadın bir köşede Havre'lı gencin omzuna yaslanıp uyumuştu; ihtiyar koca, kimsede görgü bırakmayan o genel boşvermişlik ortasında, bu hali görmüyordu bile. Mutfak

soğuyor, kimse ocağa odun atmayı bile akıl etmiyor, herkes tir tir titriyordu; öyle ki Amerikalı bir vagonun minderine uzanırsa daha rahat edeceğini düşünerek çıkıp gitti. Şimdi herkes aynı şeyi düşünüyor, aynı pişmanlığı duyuyordu. Trende kalmalıydılar, hiç değilse ne olup bittiğinden habersiz burada böyle kendi kendilerini yemezlerdi. İngiliz hanım da kompartımana gidip uzanacağını söyledi, bırakmadılar. Bu karanlık mutfakta aydınlanmak için masanın köşesine bir mum dikildiğinde bezginlik iyice arttı, herkes kasvetli bir umutsuzluğa gömüldü.

Beride kar küreme işi sona eriyordu. Lokomotifi kardan kurtaran askerler makinenin önündeki hattı süpürürken, makinistle ateşçi lokomotifteki yerlerine çıkmıştı.

Karın sonunda dindiğini gören Jacques'ın içi rahat etmeye başlamıştı. Makasçı Ozil ona tünelin öte başında, Malaunay tarafında daha az kar yağdığını söylemişti.

Jacques ona bir daha sordu:

"Tünelden yaya geldiniz, serbestçe girip çıktınız, değil mi?"

"Evet diyorum ya canım! Geçersiniz, inanın bana."

İyi yürekli bir dev gibi canla başla çalışan Cabuche, adliyeyle olan son olaylardan sonra büsbütün artan çekingen ve yabani haliyle çekip gitmeye hazırlanıyordu ki Jacques ona seslenmek zorunda kaldı:

"Baksanıza arkadaş, şurada bayıra dayalı duran bizim kürekleri verir misiniz, gerekecek olursa yine kullanırız."

Taşçı bu son hizmeti de gördükten sonra Jacques onun elini kuvvetle sıktı; iş başında nasıl olduğunu gördüğü için, her şeye rağmen onu takdir ettiğini göstermek istiyordu.

"Siz mert bir adamsınız!" dedi.

Bu dostluk belirtisi Cabuche'ü olağanüstü heyecanlandırdı. Gözyaşlarını tutarak:

"Teşekkür ederim," dedi sadece.

Cabuche'ü sorgu yargıcının karşısında suçladıktan sonra onunla barışan Misard, dudakları ince bir gülümsemeyle kısık, başıyla doğruladı. O epey zamandan beri elleri cebinde katara aç gözlerle

bakıyor, tekerleklerin altında kaybolmuş bir eşya bulmak için bekleyerek dikiliyor, elini işe sürmüyordu.

Sonunda şef kondüktör ile Jacques tekrar yola çıkmak için bir deneme yapmaya karar vermişlerdi ki lokomotiften tekrar yola inen Pecqueux makiniste seslendi:

"Şuraya baksanıza. Silindirlerden birine bir şey çarpmış."

Jacques yaklaştı, eğildi. Lison'u daha evvel dikkatlice kontrol ettiği sırada orasından yaralandığını zaten anlamıştı. Karı kürerken, yol bekçileri tarafından bayır boyunca yere bırakılmış olan meşe traverslerin karın ve rüzgârın etkisiyle kayarak rayları tıkadığını görmüşlerdi; hatta trenin durması bir parça da bu engelden ileri gelse gerekti, çünkü lokomotif traverslere çarpmıştı. Silindir yatağı üzerindeki sıyrık görülüyor, içinde pistonun hafifçe eğrildiği belli oluyordu. Fakat görünüşte bütün arıza bu kadardı, bundan dolayı makinist önce rahat bir nefes aldı. İç kısımlarda daha ciddi bozukluklar olabilirdi; makinenin canlı ruhunun olduğu, kalbinin çarptığı kısımlardaki karışık mekanizma çok nazikti.

Jacques tekrar yerine çıktı, düdük çaldı, Lison'un oynak yerlerini yoklamak için regülatörü açtı. Lokomotif düşüp berelenen, kolunu bacağını oynatamayan bir insan gibi uzun zaman kımıldayamadı. Sonunda zorlukla soluk alarak harekete geçti; hâlâ sersem ve hantal, tekerleklerini bir iki döndürdü. Olacaktı, yürüyebilecekti, yolculuğu yapabilecekti. Fakat Jacques başını salladı, çünkü Lison'u çok iyi tanıyordu; onu şimdi elinin altında bir acayip, değişmiş, ihtiyarlamış, bir yerinden ağır yara almış gibi hissediyordu. Bir balo gecesi buz gibi soğuk yağmurun altında eve döndüğü için göğüs hastalığından ölen sağlam yapılı genç kadınlar gibi, o da karların içinde kalbine inen bir darbe, öldürücü bir soğuk almış olmalıydı.

Pecqueux temizleme musluğunu açtıktan sonra, Jacques tekrar düdük çaldı. Kondüktörlerin ikisi de yerlerini almıştı. Misard, Ozil ve Cabuche baş furgonun çamurluğuna çıktı. Katar, bayır boyunca kürekleri ellerinde sağlı sollu sıralanan askerlerin arasından geçerek ağır ağır yarmadan çıktı. Sonra yolcuları almak için yol bekçisinin evi önünde durdu.

Flore orada, dışarıdaydı. Ozil'le Cabuche onun yanına gidip durdu; Misard ise koşturmuş, evinden çıkan hanımlarla beyleri selamlıyor, çil çil paralar topluyordu. Hele şükür, demek kurtulmuşlardı! Fakat haddinden fazla beklemişlerdi; bütün bu kalabalık soğuktan, açlıktan, yorgunluktan titriyordu. İngiliz hanım yarı yarıya uyuklayan iki kızını yanına aldı. Havre'lı genç, pek halsizleşen esmer güzeli genç kadınla aynı kompartımana girdi, kocasına yardım edebileceğini söyledi. Çiğnenip cıvıklaşan karların ortasında bozguna uğramış gibi duran, temizlik içgüdülerine varıncaya kadar her şeyi unutup kendini koyuvermiş olan bir bölük asker itişe kakışa trene biniyordu. Odanın penceresinde, camların gerisinde bir an Phasie Hala'nın yüzü göründü; meraktan döşeğinden inmiş, dışarıyı seyretmek için güçlükle oraya kadar yürümüştü. Hastalıktan çökmüş iri gözleri bu meçhul kalabalığa, fırtınanın getirdiği ve yine onun götürdüğü, bir daha asla göremeyeceği, dünyanın bu gelip geçen insanlarına bakıyordu.

Séverine en geriden çıkmıştı. Başını çevirdi, onu vagonuna bininceye kadar gözleriyle izlemek için eğilen Jacques'a gülümsedi. Onları bekleyen Flore, karşılıklı rahatça yapılan bu sevgi gösterisi karşısında daha da sarardı. O zamana kadar hep reddettiği Ozil'e ani bir hareketle yaklaştı, sanki şimdi kini yüzünden bir erkeğe ihtiyaç duyuyordu.

Şef kondüktör işaret verdi, Lison inler gibi bir düdük sesiyle cevapladı. Jacques bu sefer Rouen'a kadar bir daha durmamak üzere makineye yol verdi. Saat altıydı. Gece, karanlık gökten beyaz kırların üzerine tamamen çökmek üzereydi, fakat yere yansıyan müthiş hüzünlü, solgun bir ışık, karın istilası altındaki yörenin kasvetli halini aydınlatıyordu. Orada, bu belli belirsiz aydınlığın ortasında, Croix-de-Maufras'daki pencereleri kapalı ev, ön yüzüne çakılı "Satılık" tabelasıyla karların içinde daha harap ve kapkara, demiryoluna çapraz şekilde yükseliyordu.

VIII

TREN, Paris'te gara ancak gece saat onu kırk geçe girdi. Rouen'da yolculara akşam yemeği yiyecek zaman bırakmak üzere yirmi dakika durulmuş, Séverine de kocasına hemen bir telgraf çekerek Havre'a ancak ertesi akşamki ekspresle döneceğini haber vermişti. Bütün bir gece Jacques'la birlikte kalacaktı; kapalı bir odada başlarına buyruk, rahatsız edilmek korkusu olmadan birlikte geçirecekleri ilk gece olacaktı bu!

Mantes'tan hareket edildikten sonra Pecqueux'nün aklına bir şey gelmişti. Karısı Victoire Ana bir haftadan beri hastanedeydi; düşmüş, ayağı fena halde burkulmuştu. Pecqueux, bıyık altından gülerek söylediği gibi şehirde yatacak başka bir yatağı bulunduğundan, kendi evini Madam Roubaud'ya sunmayı düşünmüştü. Civardaki otellere kıyasla orada çok daha rahat eder, evindeymiş gibi ertesi akşama kadar kalabilirdi. Jacques hemen işin pratik tarafını kavramıştı, kaldı ki genç kadını nereye götüreceğini de bilmiyordu. Séverine sundurmanın altında nihayet trenden inen yolcu kalabalığının arasında lokomotife yaklaştığında, Jacques ateşçinin kendisine bıraktığı anahtarı uzatarak bu öneriyi kabul etmesini istedi. Fakat Séverine için içyüzünü herhalde bilen ateşçinin çapkın çapkın gülümsemesinden sıkılarak karar veremiyor, hayır diyordu.

"Hayır, hayır, benim bir kuzinim var. Yere benim için bir şilte serer, olur biter," dedi.

Pecqueux sonunda o teklifsiz, hovarda haliyle:

"Kabul edin canım," dedi. "Döşek yumuşaktır, merak etmeyin! Hem de büyüktür, dört kişi yatsa yatabilir!"

Jacques, Séverine'e öyle ısrarla bakıyordu ki genç kadın anahtarı aldı. Jacques eğilip çok hafif bir sesle fısıldadı:

“Beni bekle.”

Séverine’in yürüyeceği yol Amsterdam Sokağı’nın bir kısmından ibaretti, sonra çıkmaz yola sapacaktı. Fakat kar öyle kayıyordu ki çok dikkatli yürümek zorunda kaldı. Şansı yardım etti, sokak kapısını o anda açık buldu; bir komşu kadınla domino oynamaya dalmış bulunan kapıcı kadına bile gözükmeden merdivenleri çıktı; dördüncü katta kapıyı açtı, sonra da öyle yavaşça kapattı ki komşulardan hiçbiri onun orada bulunduğundan herhalde şüphe etmezdi. Yine de üçüncü katın sahanlığından geçerken, Dauvergne’lerin dairesinden yüksek sesli kahkahalar ve şarkılar işitmişti. Haftada bir iki defa arkadaşlarıyla toplanıp böyle şarkılar söyleyen iki kız kardeşin o ufak toplantılarından biri vardı kuşkusuz. Séverine şimdi kapıyı kapattığı halde, odanın koyu karanlığı içinde, gençliğin döşeme tahtalarından geçerek kendisine kadar ulaşan bu taşkın neşesini hâlâ işitiyordu. Bir an karanlık ona çok koyu göründü, bu siyahlığın ortasında guguklu saat tanıdık bir sesle boğuk boğuk on biri çalmaya başlayınca ürperdi. Sonra odanın iki penceresi soluk ışıklı iki kare şeklinde belirip de tavan karın yansımasıyla aydınlanınca gözleri alıştı. Şimdi yolunu bulabiliyor, kibrit kutusunun büfenin üstünde durduğu köşeyi hatırlamış, onu arıyordu. Fakat mum bulmakta daha da zorlandı, sonunda bir çekmenin içinde bir parça buldu, mumu yakınca oda aydınlandı. Séverine, orada gerçekten yalnız olduğunu anlamak ister gibi kaygılı ve hızlı bir bakışla içeriye bir göz attı. Kocasıyla beraber yemek yediği yuvarlak masayı, Roubaud’nun bir yumruğuyla kenarına devrildiği kırmızı pamukludan örtüsüyle karyolayı, her şeyi tanımıştı. Evet, orasıydı işte! On aydan beri gelmediği bu odanın içinde hiçbir şey değişmemişti.

Séverine ağır ağır şapkasını çıkardı. Fakat mantosunu çıkaracağı zaman soğuktan titredi. Bu odada insan donuyordu. Sobanın yanında, ufak bir sandığın içinde kömür ve tahta parçaları vardı. Aklına daha fazla soyunmadan hemen ateşi yakmak geldi; bu onu eğlendirdi, odaya girdiğinden beri duyduğu huzursuzluğu dağıttı. Bir aşk gecesi için yaptığı bu ev işi, ikisinin birlikte sıcacık ısınacakları düşüncesi, ona yaptıkları kaçamağın tatlı zevkini düşündürdü.

Hiçbir zaman gerçek olacağını ummadan, ne kadar uzun zamandan beri böyle bir gece hayal ediyorlardı! Soba harıldamaya başlayınca Séverine diğer hazırlıklarla uğraştı; iskemleleri kendi bildiği gibi dizdi, temiz yatak çarşafları aradı, yatağı yeni baştan yaptı; bu iş onu epey yordu, çünkü karyola gerçekten çok genişti. Büfede yiyecek ya da içecek hiçbir şey bulamayınca canı sıkıldı. Pecqueux üç günden beri evde başına buyruk olduğu için herhalde raflardaki kırıntılara varıncaya kadar her şeyi silip süpürmüştü. Işık sorunu da öyleydi, o ufak parçadan başka yakacak mum yoktu, fakat insan yatağa yatınca aydınlığa gerek duymazdı. Séverine canlanmış, vücudu da güzelce ısınmış bir halde odanın ortasında durdu; hiçbir şeyin eksik olmadığına emin olmak için etrafa bir göz attı.

Sonra Jacques'ın hâlâ gelmemiş olmasına şaşarak, bir düdük sesi işitip pencerelerden birine yaklaştı. On biri yirmi geçe Havre ekspresi kalkıyordu. Aşağıda geniş arazi, gardan Batignolles Tüneli'ne kadar giden yarma, üzerinde yalnızca yelpaze gibi açılan siyah rayların gözüktüğü kardan bir örtü gibiydi. Lokomotifler, kör hatlardaki vagonlar, ermin kürkler altında uyuklar gibi beyaz kümeler oluşturuyordu. Karşıdaki Roma Sokağı'nın evleri, büyük sundurmaların lekesizce karla kaplı camlarıyla kenarları oymalı Avrupa Köprüsü'nün çatkıları arasından, gecenin karanlığına rağmen bütün bu beyazlığın ortasında sarıyla karışık kirli bir renkte görünüyordu. Havre ekspresi, karanlığı keskin bir ışıkla delen önündeki feneriyle, yokuş yukarı giden kapkara haliyle ortaya çıktı; Séverine, trenin arkadaki üç kırmızı feneriyle karları kan rengine boyayarak köprünün altında kayboluşunu izledi. Yeniden odaya döndüğü zaman hafif bir ürperti duydu. Gerçekten yalnız mıydı? Ateşli bir soluğun ensesini ısıttığını hisseder gibi olmuş, sanki haşin bir el giysisinin üzerinden etine dokunup geçmişti. Büyüyen gözleriyle odayı bir kere daha araştırdı. Hayır, hiç kimse yoktu.

Jacques neyle uğraşıyordu da böyle gecikmişti? On dakika daha geçti. Hafif bir tıkırtı, kapıyı tırmalayan bir tırnak sesi işitip endişelendi. Sonra anladı, koşup kapıyı açtı. Gelen oydu, elinde bir şişe Malaga şarabıyla bir pasta vardı.

Séverine sarsıla sarsıla gülerek, bir okşanma ihtiyacı içinde onun boynuna sarıldı:

"Oh! Ne tatlısın! Bunu da düşünmüşsün!"

Fakat Jacques:

"Şşşt! Şşşt!" diyerek onu telaşla susturdu.

O zaman Séverine, Jacques'ın peşi sıra kapıcı kadın geliyor sanarak sesini alçalttı. Ama öyle değildi. Jacques kapıyı çalacağı sırada şansı yardım etmiş, kapı açılmış, herhalde Dauvergne'lerin evinden inen bir kadınla kızı dışarı çıkmıştı; o da hiç kimse farkına varmadan yukarı çıkabilmişti. Yalnız, sahanlığa varınca, aralık bir kapıdan gazete satıcısı kadının bir leğen içinde bir şeyler yıkamakta olduğunu görmüştü.

"Gürültü etmeyelim, olmaz mı? Yavaş konuşalım," dedi.

Séverine cevap olarak onu ihtiraslı bir kucaklayışla kolları arasında sıktı, yüzünü sessiz öpücüklere boğdu. Böyle gizemli hareket etmek, çok alçak sesle fısıldaşarak konuşmak onu neşelendiriyordu:

"Evet, evet, bak görürsün. Bir çift fındık faresi kadar bile sesimiz çıkmayacak."

Sonra bin bir özenle sofrayı kurdu; iki tabak, iki kadeh, iki bıçak koydu; bir şey şıngırdayınca kahkahayı koyuvermek arzusuyla duruyordu.

Jacques da keyifliydi, onun sofra kurmasını seyrediyordu. Kısık sesle sözüne devam etti:

"Karnın acıkmıştır diye düşündüm."

"Açlıktan ölüyorum! Rouen'da öyle yarım yamalak yemek yedim ki!"

"E, öyleyse tekrar aşağı inip bir piliç mi alayım?"

"A, yok! Dönüp gelemezsin filan! Hayır, hayır, pasta yeter."

Hemen yan yana, âdeta aynı iskemlenin üstüne oturdular; pasta, iki âşığın çocuksu cilveleşmeleri arasında paylaşıldı, yendi. Séverine susuzluktan yakınıyordu, üst üste iki kadeh Malaga şarabı içti, yanakları büsbütün kızardı. Soba arkalarında kızıllaşıyordu, onun sıcak ürpertisini duyuyorlardı. Fakat Jacques ensesine fazla sesli öpücükler kondurduğu için bu sefer de Séverine onu durdurdu:

"Şşşt! Şşşt!"

Jacques'a dinlemesini işaret ediyordu. Sessizliğin ortasında, Dauvergne'lerden müzik sesiyle uyumlu boğuk bir gürültünün tekrar yükseldiğini duydular; bu küçük hanımlar danslı bir eğlence düzenlemişti. Bitişikteki gazete satıcısı kadın sahanlıktaki bulaşık çukuruna leğenindeki sabunlu suyu döküyordu. Kadın kapısını örttü, aşağıdaki dans bir süre durdu; dışarıda, pencerenin altında, sesleri boğuklaştıran karın ortasında kısık bir tekerlek gürültüsünden, hafif hafif düdük çalışlarla ağlıyormuş hissi veren bir trenin gidişinden başka ses kalmadı.

Jacques:

"Auteuil treni," dedi. "Saat on ikiye on var."

Sonra nefes kadar hafif, okşar gibi bir sesle ekledi:

"Uyuyalım mı sevgilim?"

Séverine cevap vermedi; coşkun bir mutluluk içinde kendini geçmiş zamana kaptırmış, orada kocasıyla beraber geçirdiği saatleri istemeyerek bir kere daha yaşıyordu. Aynı masanın üzerinde, aynı gürültülerin ortasında yenen şu pasta, o eski öğle yemeğinin devamı değil miydi? Eşyadan gitgide artan bir heyecan yükseliyor, hatıralar genç kadının zihnine hücum ediyordu. Séverine âşığına her şeyi söyleme, ona içini tamamen dökme ihtiyacını hiç bu derece şiddetle duymamıştı. Bu, âdeta cinsel arzusundan ayırt edemediği fiziksel bir istekti; ona öyle geliyordu ki kucak kucağa oldukları bir sırada Jacques'ın kulağına bu itirafta bulunursa daha fazla onun olacak, onun olmak zevkini bu itirafta tadacaktı. Olanlar gözünün önüne geliyordu; kocası oradaydı, onun kıllı ve kısa parmaklı elinin bıçağı almak için omzu üzerinden geçtiğini görüyormuş gibi bir hayal içinde başını çevirdi.

Jacques yine:

"Sevgilim, uyuyalım mı?" diye sordu.

Séverine, genç adamın dudaklarını sanki itirafı bir kere daha susturmak istiyormuş gibi kendi dudaklarına bastırdığını hissederek ürperdi. Sessizce kalktı, çabucak soyundu, yerde sürüklenen etekliğini bile kaldırmadan yorganın altına süzüldü. Jacques da hiçbir şeye

dokunmadı. Sofra olduğu gibi darmadağın kaldı, alevi titremeye başlayan mum parçası tükenmek üzereydi. Jacques da soyunup yatınca, soluk soluğa, nefeslerini tıkayan coşkun bir sahip olma tutkusuyla birdenbire kucaklaştılar. Odanın ölü havasında, aşağıda müzik devam ederken, çılgınca bir titremeden, baygınlık derecesine kadar varan derin bir kasılmadan başka bir tek bağırış, bir tek gürültü olmadı.

Jacques, Séverine'de o ilk buluşmalardaki, mavi gözlerinin duruluğuyla çok yumuşak, çok uysal kadından eser bulamıyordu. Genç kadın kara saçlarının karanlık yığını altında her gün biraz daha tutkulu oluyordu sanki; Jacques, kendi kolları arasında onun, ne Grandmorin'in ihtiyar aşkıyla ne de kocası Roubaud'nun kabalıklarıyla sıyrılabildiği o uzun ve soğuk bekâretten yavaş yavaş uyandığını hissediyordu. Vaktiyle sadece uysal olan bu aşk kadını şimdi seviyor, kendini sakınmadan veriyor, aldığı zevke karşılık sımsıcak bir minnet duyuyordu. Kendisine duygularının varlığını öğreten bu erkeğe karşı gitgide şiddetlenen bir tutku, bir hayranlık hissetmeye başlamıştı. Jacques'ın sonunda özgürce kendisinin olmasından, onu kolları arasına alıp göğsüne bastırmaktan duyduğu bu büyük mutlulukla dişlerini bir nefes sesi bile çıkaramayacak kadar sıkmıştı.

Gözlerini tekrar açtıkları zaman ilk önce Jacques şaşırdı:

"Tüh! Mum sönmüş!"

Séverine mumun sönmesine aldırış etmediğini söylemek ister gibi hafifçe omuzlarını silkti. Sonra boğuk bir gülüşle:

"Uslu durdum, değil mi?"

"Evet, evet, kimse işitmedi... Gerçekten bir çift fındık faresi gibiydik!"

Tekrar yattıkları zaman Séverine, Jacques'ı yine hemen kolları arasına aldı; ona sımsıkı sarıldı, yüzünü boynuna gömdü. Sonra zevkle iç geçirdi:

"Oh! Ne kadar mutluyuz!"

Artık konuşmadılar. Oda kapkaranlıktı, iki pencerenin soluk kareleri belli belirsiz seçiliyordu; tavanda yalnız sobadan vuran bir ışık, yuvarlak ve kan kırmızı bir leke vardı. İkisi de gözlerini iri iri açmış, ona bakıyordu. Müzik sesleri kesilmişti; kapılar kapanıyor,

ev baştan aşağı uykunun ağır sessizliğine gömülüyordu. Caen'dan gelen tren aşağıda döner köprüleri sarstı, boğuklaşan tekerlek sesleri çok uzaktan geliyormuş gibi hafifçe işitiliyordu.

Fakat Jacques'ı böyle kolları arasında tutunca, Séverine çok geçmeden tekrar ateşlendi. İçinde arzuyla birlikte itiraf ihtiyacı da uyandı. Bu ihtiyaç onu haftalardır rahatsız ediyordu. Tavandaki kırmızı leke genişliyor, sanki bir kan lekesi gibi yayılıyordu. Séverine'in gözleri ona baktıkça hayaller görmeye başlıyor, karyolanın etrafındaki eşya sese bürünüyor, hikâyeyi yüksek sesle anlatıyordu. Genç kadın, tenini ayaklandıran sinir dalgasıyla birlikte kelimelerin dudaklarına kadar yükseldiğini hissediyordu. Hiçbir şey saklamamak, Jacques'ın yüreğinde büsbütün erimek ne kadar iyi olurdu!

"Bilmiyorsun, sevgilim!"

Séverine gibi gözünü o kan kırmızı lekeden ayırmayan Jacques, onun ne söyleyeceğini gayet iyi anlıyordu. Yanında, kendi vücuduna düğümlenen bu ince vücutta, ikisinin de hiç sözünü etmeden düşündükleri o çok büyük ve karanlık olayın dalga dalga yükselişini izlemişti.

Jacques eski hastalığının habercisi olan bir ürperti duymaktan korkarak, aralarında kandan konuşmanın hayatlarını değiştirebileceği düşüncesiyle titreyerek, Séverine'i o zamana kadar hep susturmuştu. Fakat bu sefer bu ılık yatakta, bu kadının yumuşak kolları arasında öyle hoş bir bitkinliğe gömülmüştü ki başını eğip onun ağzını bir öpücükle kapatacak kadar bile güç bulamıyordu kendinde. Artık olan oldu, Séverine her şeyi söyleyecek sandı. Ancak genç kadın heyecanlanarak duraksar gibi olup sonra da geri adım atarak şu sözleri söylediğinde Jacques endişeli bekleyişinden sıyrıldı ve rahatladı:

"Bilmiyorsun sevgilim, kocam seninle yattığımdan kuşkulanıyor."

Son saniyede kendi isteği dışında itiraf yerine dudaklarından dökülen şey, Havre'da geçirdiği önceki gecenin hatırası olmuştu.

Jacques inanmadı.

"Yok canım, acaba?" dedi. "Davranışı o kadar nazik ki! Daha bu sabah bana elini uzattı."

"İnan bana, her şeyi biliyor. Şu anda da bizim böyle kucak kucağa olduğumuzu, seviştiğimizi düşünüyordur. Kanıtlarım var."

Sustu. Jacques'ı, ona sahip olma mutluluğunun kinle bilendiği bir sarılışla daha sıkı kucakladı. Sonra bir süre daldı, ürpererek:

"Oh! Ondan nefret ediyorum! Nefret ediyorum!" dedi.

Jacques şaşırdı. Kendisi Roubaud'ya karşı hiç kin duymuyordu. Onu gayet uysal buluyordu.

"A! Niçin?" diye sordu. "Bizi hiç rahatsız ettiği yok ki."

Séverine cevap vermedi, yine:

"Nefret ediyorum..." dedi. "Artık onu yanı başımda görmek bile benim için bir işkence oluyor. Ah! Elimden gelse hemen kaçacağım, senin yanında kalacağım!"

Bu sefer Jacques da bu ateşli sevgi atılışından duygulanarak onu kendine daha fazla çekti, ayaklarından omuzlarına kadar vücudunu tamamıyla kendi vücuduna yapıştırdı. Fakat Séverine ona bu şekilde sokulmuşken, boynuna yapıştırdığı dudaklarını oradan âdeta ayırmadan yine yavaş sesle:

"Ama bilmiyorsun sevgilim..." dedi.

İtiraf bir kere daha kaçınılmaz, önüne geçilmez şekilde dudaklarının ucuna geliyordu. Hem bu sefer Jacques açıkça anladı ki dünyada hiçbir şey artık bunu geciktiremeyecekti, çünkü bu itiraf arzusu Séverine'in yine kucaklanmak ve onun olmak için duyduğu çılgınca arzudan doğuyordu. Binanın içinde çıt yoktu. Gazete satıcısı kadın bile derin uykuda olsa gerekti. Dışarıda, karlara gömülü Paris sessizlikle örtülüydü; bir tek araba gürültüsü işitilmiyordu. Gece yarısını yirmi dakika geçe hareket eden son Havre treni garın son hayatını da alıp götürmüş gibiydi. Gürül gürül yanan soba susmuştu; ateş kor halinde eriyip bitiyor, tavanda korkuyla açılmış bir göz gibi yuvarlak, kırmızı lekeyi biraz daha kızıllaştırıyordu. Oda öyle sıcaktı ki kolları ve bacakları birbirine karışmış halde gevşek gevşek yattıkları karyola sanki ağır ve boğucu bir buğunun altında eziliyordu.

"Sevgilim, bilmiyorsun ama..."

O zaman Jacques da dayanamadı, konuştu:

"Biliyorum, biliyorum."

"Hayır, belki tahmin ediyorsun ama bilemezsin."

"Roubaud'nun bu işi miras için yaptığını biliyorum."

Séverine bir hareket yaptı, elinde olmadan sinirli bir şekilde güldü:

"Ya! Öyle, miras!"

Sonra çok kısık, camlara sürtünen bir pervane vızıltısından da kısık bir sesle, Başkan Grandmorin'in evinde geçen çocukluğunu anlattı. Önce yalan söylemek, Başkan'la olan ilişkilerini itiraf etmemek istedi; sonra açık konuşmak gereğine boyun eğdi; her şeyi söylemekten bir rahatlık, âdeta bir zevk duydu. O andan sonra hafif mırıltısı dinmek bilmeden aktı gitti:

"Düşünsene, burada oldu, bu odada... Hatırlarsın, geçen şubatta kaymakamla bir sorunu olduydu, o zaman... Güzel güzel öğle yemeğimizi yemiştik, seninle akşam yemeği yediğimiz gibi, şurada, şu masanın üstünde... Tabii bir şey bildiği yoktu, olayı ona anlatamamıştım. Derken, eski bir hediye olan bir yüzükten, bir hiç yüzünden, nasıl oldu bilmem, her şeyi anlayıverdi. Ah! Sevgilim, hayır, hayır, bilemezsin, bana neler etti!"

Séverine ürperiyor, Jacques onun ufacık ellerinin çıplak tenini sımsıkı kavradığını hissediyordu.

"Bir yumrukta beni yere serdi. Sonra saçlarımdan tutup sürükledi. Suratımı ezmek ister gibi ökçesini yüzüme doğru kaldırıyordu. Yok! Bil ki ömrüm oldukça unutamayacağım bunu. Sonra yine vurdu, durmadan vurdu! Bana sorduğu bütün soruları, beni anlatmaya zorladığı şeyleri sana söylesem! Görüyorsun işte, çok açık konuşuyorum, sana her şeyi itiraf ediyorum; oysa sana bunları söylemeye hiçbir zorum yok, öyle değil mi? Cevap vermek zorunda kaldığım kepazece sorular hakkında sana yalnızca fikir vermeye bile cesaret edemem; cevap verdim yoksa beni kesinlikle öldürürdü. Beni seviyordu, buna şüphe yok, bütün bunları öğrenince çok kederlenmiş olmalı. Evlenmeden önce kendisine söylemiş olsaydım daha dürüst hareket etmiş olurdum, onu da itiraf ediyorum. Ama anlayışlı olmak gerekir. Eski bir şeydi, unutulmuştu. İnsanın kıskançlıktan öyle deliye dönmesi için gerçekten yabani olması gerekir. Yani şimdi sen sevgilim, bunu öğrendin diye beni artık sevmeyecek misin?"

Canlı birer yılan gibi boynuna, beline dolanmış olan bu kadının kolları arasında Jacques hiç kımıldamamıştı; cansız gibiydi, düşü-

nüyordu. Böyle bir durumdan hiçbir zaman şüphelenmediği için çok şaşırmıştı. Vasiyetname bütün olan biteni anlatmaya yetebilecekken durum nasıl da karmaşıklaşmıştı! Aslında Jacques'a göre böylesi daha iyiydi; karı kocanın para için adam öldürmüş olmamaları, Séverine'in öpüşleri altında bile ara sıra vicdanını huzursuz eden bir küçümseme duygusundan onu kurtarıyordu.

"Ben mi seni sevmeyeceğim, niçin? Geçmişinden bana ne? Bunlar beni ilgilendirmeyen şeyler. Sen Roubaud'nun karısısın, başka birinin karısı da olabilirdin."

Bir sessizlik oldu. Birbirlerini nefesleri tıkanacak gibi kucaklıyorlardı. Jacques, Séverine'in dolgun ve sert, yuvarlak göğsünü böğründe hissediyordu:

"Ya! Demek o ihtiyarın metresi oldun. Ne de olsa acayip bir şey."

Fakat Séverine onun vücuduna sürtünerek ağzına kadar yükseldi, bir öpüş arasında:

"Sevdiğim yalnızca sensin, senden başka kimseyi sevmedim," dedi. "Ötekiler, ah bilsen! Onlarla birlikteyken bu işin nasıl bir şey olduğunu anlamadım bile, ama sen sevgilim, sen beni öyle mutlu ediyorsun ki!"

Jacques'ı okşayarak ateşlendiriyor, kendini ona veriyor, onu istiyor, gezinen elleriyle onu yine kucaklıyordu. Jacques da onun gibi ateşlendiği halde, hemen razı olmamak için kollarının arasında sıkarak onu durdurmak zorunda kaldı:

"Yok, yok, dur, birazdan... Peki sonra, ihtiyar ne oldu?"

Séverine tüm varlığı sarsılarak çok kısık bir sesle itiraf etti:

"Evet, onu öldürdük."

Arzu ürpertisi, şimdi tekrar duyduğu o diğer ürpertinin, ölüm ürpertisinin içinde kayboluyordu. Bu, her türlü şehvet duygusunun derinliğinde yeniden başlayan bir can çekişme gibiydi. Séverine bir an hafif bir baş dönmesi duyarak soluksuz kaldı. Sonra yüzü yine âşığının boynuna gömülü, solur gibi aynı hafif sesle devam etti:

"Beni zorladı, Başkan'a mektup yazdırttı, bizimle beraber ekspresle hareket etmesini, Rouen'dan önce gözükmemesini söyletti. Trende ben köşemde oturmuş, sürüklendiğimiz felaketi düşünüyor,

heyecan içinde titriyordum. Karşımda hiç konuşmayan siyahlı bir kadın vardı, ondan fena halde korkuyordum. Bu kadını görmüyordum bile, bana öyle geliyordu ki kadın kafamızın içindeki şeyleri okuyordu, ne yapmak istediğimizi gayet iyi biliyordu. Paris'ten Rouen'a kadar iki saat böyle geçti. Bir kelime söylemedim, kımıldamadım, uyuyor zannetsinler diye gözlerimi kapıyordum. Yanı başımda Roubaud'nun da kımıldamadan oturduğunu hissediyordum. Beni dehşete düşüren şey, kafasının içinde evirip çevirdiği fikirleri bildiğim halde ne yapmaya karar verdiğini tam olarak anlayamamaktı. Ah! Düdük sesleri, sarsıntılar, tekerlek gürültüleri arasında beynimde fırıl fırıl dönen düşüncelerle ne biçim bir yolculuktu o!"

Jacques, ağzını onun güzel kokulu gür saçlarına daldırmış, düzgün aralıklarla uzun ve bilinçsiz öpücükler konduruyordu:

"İyi ama aynı kompartımanda olmadığınıza göre nasıl öldürdünüz ihtiyarı?"

"Dur, anlayacaksın... Kocamın planı böyleydi. Gerçi başarmış olması rastlantının yardımı... Rouen'da tren on dakika duracaktı. İndik, ayaklarımızın karıncalanmasını gideriyormuşuz gibi yaparak Başkan'ın özel kompartımanına kadar yürümeye zorladı beni. Oraya gelince, Başkan'ı vagonun penceresinde gördüğü zaman, sanki trende bulunduğunu bilmiyormuş gibi yalancıktan şaşkınlık gösterdi. Peronda insanlar itişip kakışıyor, ertesi gün Havre'da yapılacak şenlik için büyük bir kalabalık ikinci mevki vagonlara hücum ediyordu. Kapılar kapanmaya başladığı vakit Başkan'ın kendisi onun yanına binmemizi istedi. Ben kekeledim, valizimiz var, dedim, fakat o itiraz ediyor, herhalde valizimizi çalmayacaklarını, kendisinin trenden ineceği Barentin'de kompartımanımıza dönebileceğimizi söylüyordu. Kocam, bir aralık endişeyle, valizi alıp gelmek için seğirtmek ister gibi göründü. O dakikada kondüktör düdük çalıyordu, bunun üzerine vazgeçti, beni özel kompartımana doğru itti, kendi de bindi, kapıyı ve pencereyi kapadı. Bizi nasıl olup da görmediler, bunu hâlâ anlayamıyorum. Koşuşanlar çoktu, memurlar şaşkına dönmüştü, kısacası durumu olduğu gibi gören bir tek tanık çıkmadı. Tren ağır ağır gardan ayrıldı."

Séverine bir iki saniye sustu, o sahneyi tekrar yaşadı. Farkında olmadan, kolunun bacağının gevşekliği içinde bir tik sol uyluğunu oynatıyor, ritmik bir hareketle genç adamın dizine sürtüyordu.

"Ah! O kompartımanda ayağımın yerden kesildiğini hissettiğim o ilk dakika! Sersem gibiydim, önce valizimizden başka bir şey düşünmedim. Onu nasıl alsaydık? Orada bırakırsak bizi ele vermez miydi? Bu iş bana budalaca ve imkânsız görünüyor, bir çocuğun tasarladığı bir kâbus cinayeti gibi geliyordu; bu cinayeti işleyebilmek için insanın deli olması gerekirdi. Ertesi günden tezi yok tutuklanacak, hüküm giyecektik. Onun için kendimi yatıştırmaya çalıştım; kocamın vazgeçtiğini, bu işin yapılmayacağını, yapılmasının mümkün olmadığını düşündüm. Ama onun Başkan'la konuşmasına bakmak bile verdiği kararın değişmediğini ve vahşiliğini koruduğunu anlamama yetmişti. Ancak gayet sakindi, hatta her zamanki haliyle neşeli neşeli konuşuyordu; iradesindeki ısrarı sadece arada sırada bana dik dik bakan parlak gözlerinde okuyordum. Onu bir ya da iki kilometre ötede, benim bilmediğim, kendisinin kararlaştırdığı bir noktada öldürecekti. Bu kesindi; karşısındakini, biraz sonra artık hayatta olmayacak bu adamı saran sakin bakışlarından bile açıkça anlaşılıyordu. Hiçbir şey söylemiyordum; için için tir tir titriyor, yüzüme baktıkları zaman gülümser gibi yaparak bu titremeyi saklamaya uğraşıyordum. O sırada bu işe engel olmak niçin aklıma bile gelmedi? Vagonun kapısından haykırmadığıma yahut imdat kolunu çekmediğime sonradan aklımı başıma toplamaya çalıştığımda hayret ettim. O anda kötürüm gibi olmuştum, kendimi tamamen âciz hissediyordum. Herhalde kocamı kendince haklı görüyordum. Hem mademki sana her şeyi söylüyorum sevgilim, şunu da itiraf etmem gerekir: İster istemez, bütün varlığımla, ötekine karşı onunla beraberdim, çünkü ikisi de bana sahip olmuştu, öyle değil mi? Haydi kocam gençti, oysa öteki, aman! Ötekinin okşamaları... Anlayacağın, ne bileyim ben... İnsan asla yapamayacağını sandığı öyle şeyler yapıyor ki! Bir tavuk bile kesemeyeceğimi düşünüyorum da! Ah! O fırtınalı gecede hissettiklerim... Ah! Ta içimde ne korkunç bir karanlık uğulduyordu!"

Jacques kolları arasında incecik duran bu narin yaratığı, kendi anlattığı o karanlık derinlik gibi, şimdi dipsiz ve erişilmez buluyordu. Onu kendisine ne kadar sıkı bağlamaya uğraşsa da içine nüfuz edemiyordu. Kucak kucağa kekeleyerek anlatılan bu cinayet hikâyesini dinledikçe içine ateş basıyordu.

"Söyle bakayım, ihtiyarı öldürürken kocana yardım ettin mi?"

Séverine bu soruya cevap vermeden devam etti:

"Ben bir köşeye çekilmiştim. Kocam öteki köşede oturan Başkan'la benim aramdaydı. Yakında yapılacak olan seçimlerden konuşuyorlardı. Ara sıra kocamın sabırsızlanır gibi nerede bulunduğumuzu anlamak için dışarı bir göz attığını görüyordum. Her defasında bakışını izliyordum, ne kadar yol aldığımızın ben de farkındaydım. Bulanık bir geceydi, ağaçların kara yığınları hızlı hızlı geçiyordu. Tekerlekler sürekli, o zamana kadar eşini duymadığım bir uğultuyla dönüyordu; azgın ve iniltili seslerin çıkardığı korkunç bir patırtı, ölüm kokusu almış hayvanların ulumasına benzer iç karartıcı bir yakınma gibiydi. Tren son hızla koşuyordu. Birdenbire ışıklar gözüktü, bir garın binaları arasından geçen trenin gürültüsü yankı yaptı. Maromme'daydık, Rouen'a yalnızca iki buçuk fersah yolumuz kalmıştı. Malaunay'den, ondan sonra da Barentin'den geçecektik. Bu iş nerede olacaktı? Son dakikayı beklemek mi gerekecekti? Artık ne zamanı ölçebiliyordum ne uzaklıkları... Düşen bir taş gibi, karanlıklar arasındaki bu sağır edici düşüşe kendimi bırakmıştım. Tam o sırada Malaunay'den geçerken birdenbire anladım. Bu iş oradan bir kilometre ötede, tünelin içinde olacaktı. Kocama döndüm, göz göze geldik. Evet, tünelin içinde... Daha iki dakika vardı. Tren koşuyordu, Dieppe makasını geçtik, makasçıyı yerinde gördüm. Orada tepecikler vardır; birtakım adamların, kolları havada bize küfürler savurduğunu açıkça görür gibi oldum. Sonra lokomotif uzun uzun öttü. Tünelin ağzındaydık. Tren tünele girince o basık tonozun* altında nasıl da gürültülü bir yankı oldu! Örse çekiç vurur gibi bir demir şakırtısıydı sanki, sen biliyorsundur. Ben ise o heyecanlı anda sesleri gök gürültüsü gibi işitiyordum."

* Tonoz: Tuğla ve harçla örülmüş, alttan obruk, yarım silindir biçiminde tavan örtüsü. –*ed.*

Séverine tir tir titriyordu, konuşmasını kesti. Değişmiş bir sesle, âdeta gülerek:

"Hâlâ iliklerime kadar üşüyorum, ne saçma şey, değil mi sevgilim?" dedi. "Oysa burada, senin yanında vücudum sıcacık, halimden çok memnunum! Hem sonra artık korkacak bir şey de kalmadı; sen de biliyorsun, işin kapatılmasına karar verildi, üstelik hükümetteki kodamanlar bu işi meydana çıkarmayı bizim kadar bile istemiyor. Oh! Bunu anladım ya, içim rahat."

Sonra büsbütün gülerek ekledi:

"Ama sen bizi adamakıllı korkuttun, kendinle övünebilirsin! Sahi söylesene bana, hep merak eder dururum, tam olarak ne görmüştün?"

"Yargıcın odasında söylediklerimden başka bir şey görmedim, bir adam bir başka adamı boğazlıyordu. Bana karşı öyle acayip davranıyordunuz ki sonunda şüphelenmiştim. Hatta bir aralık kocanı katile benzetir gibi olmuştum. Ama adamakıllı inanışım daha sonradır."

Séverine şen bir tavırla onun sözünü kesti:

"Evet, bahçede sana öyle olmadığını söylediğim gün. Hatırlıyor musun? İlk defa Paris'te yalnız buluştuğumuz zaman... Ne garip şey! Sana katil biz değiliz diyordum, ama senin bunun aksini anladığını gayet iyi biliyordum. Sanki sana her şeyi anlatmışım gibiydi, öyle değil mi? Oh, sevgilim, bunu çok düşündüm, hem öyle sanıyorum ki seni o günden beri seviyorum."

Bir atılışla birbirlerine sımsıkı sarıldılar ve bu sarılmanın içinde erir gibi oldular. Séverine devam etti:

"Tren tünelin içinde koşuyordu. Çok uzun o tünel... İçinde üç dakika kalınıyor. Bir saat kaldık gibi geldi bana. Kulakları sağır eden o demir şangırtısından dolayı Başkan artık konuşmuyordu. O son dakikada dizlerinin bağı gevşemiş olacak ki kocam da hâlâ kımıldamıyordu. Yalnız, lambanın sarsak ışığı altında kulaklarının morardığını görüyordum. Yine düz ovaya çıkmamızı mı bekleyecekti? İş bence artık o kadar kesin, o kadar kaçınılmazdı ki bir tek isteğim kalmıştı: Bekleyerek bu kadar acı çekmemek, artık kurtulmak... Mademki gerekiyordu, niçin öldürmüyordu onu? Korkudan

ve acıdan öyle bitik bir hale gelmiştim ki buna bir son vermek için mümkün olsa bıçağı elinden alacaktım. Kocam bana baktı. Bu fikir hiç kuşkusuz yüzümden okunuyordu. Sonra birdenbire atıldı, yüzünü kapı tarafına dönmüş olan Başkan'ı omuzlarından yakaladı. Başkan korkarak içgüdüsel bir silkinişle elinden sıyrıldı, kolunu başının üstünde bulunan imdat koluna doğru uzattı. Kola eli değdi. Öteki onu tekrar yakaladı, minderin üzerine öyle bir itip düşürdü ki adam âdeta iki büklüm oldu. Ağzı hayretten ve korkudan açılmış, tren gürültüsüyle boğulan anlaşılmaz çığlıklar koparıyordu. Kocamın ise gitgide kuduzlaşan ıslık gibi bir sesle "Rezil! Rezil! Rezil!" diye söylendiğini işitiyordum. Sonra gürültü kesildi, tren tünelden çıkıyordu; bulanık kırlar, geçip giden siyah ağaçlarıyla tekrar gözüktü. Ben köşemde kaskatı, kanepenin arkalığına yapışmış, olabildiğince uzakta kalmıştım. Boğuşma ne kadar sürdü bilmem, belki ancak birkaç saniye. Bana bir türlü bitmiyormuş, artık bütün yolcular çığlıkları dinliyormuş, ağaçlar bizi görüyormuş gibi geliyordu. Bıçağı elinde açık tutan kocam tekmelerle itiliyor, vagonun sarsılan döşemesi üzerinde sendeliyor, vuramıyordu. Az daha dizüstü düşecekti. Tren hâlâ koşuyor, bizi son hızla götürüyordu; lokomotif Croix-de-Maufras geçidine yaklaştığı için düdük çalmaktaydı. İşte o zaman, sonradan nasıl olduğunu bir türlü anlayamadan, debelenen adamın bacaklarına atıldım. Evet, çıkın gibi kendimi bıraktım, oynatmasın diye bacaklarına bütün ağırlığımı verdim. Hiçbir şey görmedim fakat her şeyi hissettim. Bıçağın boğaza saplanışını, vücudun uzun uzun sarsılışını, ölümün kırılan bir saat zembereği gibi üç hıçkırıkta gelişini, hepsini hissettim. Aman! O can çekişme ürpertisinin yankısını hâlâ vücudumda duyuyorum!"

Jacques soru sormaya can atarak onun sözünü kesmek istedi. Fakat Séverine artık bitirmek istiyordu:

"Yok, bekle... Ben ayağa kalktığım zaman son hızla Croix-de-Maufras'nın önünden geçiyorduk. Evin kapalı ön yüzünü, ardından gece bekçisinin kulübesini açıkça gördüm. Barentin'e daha dört kilometre, en fazla beş dakika vakit vardı. Ceset kanepenin üzerinde iki büklüm duruyor, akan kan yerde kalın bir birikinti oluşturu-

yordu. Kocam ayakta sersem sersem bakınıyor, trenin sarsıntılarıyla sallanarak bıçağı mendiline siliyordu. Bu bir dakika sürdü, ne o ne de ben bu işten kurtulmak için herhangi bir şey yaptık. Bu cesedi yanımızda tutarak orada kalırsak, tren Barentin'de durduğunda her şey meydana çıkabilirdi. O sırada Roubaud bıçağı tekrar cebine koymuştu, kendine gelir gibiydi. Cesedin ceplerini karıştırdığını, saati, parayı, ne bulduysa hepsini aldığını gördüm; sonra kapıyı açtı, kana bulanmaktan korktuğu için cesedi kolları arasına almadan yol üzerine itmeye uğraştı. Bana 'Yardım etsene! Benimle beraber sen de it!' dedi. Davranamadım bile, elim ayağım tutmuyordu. 'Hay allah kahretsin! Yardım edip itecek misin şunu?' diye bağırdı. Cesedin başı önden çıkmış, basamağa kadar sarkıyor, gövdesi tortop olmuş, bir türlü kapıdan geçmiyordu. Tren de koşuyordu bir yandan. Sonunda daha kuvvetli bir itişle ceset yuvarlandı, tekerleklerin takırtısı arasında kayboldu. Kocam, 'Ah rezil! Bitti artık!' dedi. Sonra battaniyeyi aldı, onu da attı. Kompartımanda ikimiz yalnız kalmıştık; kanepenin üzerindeki kan birikintisinin karşısında ayakta duruyor, oturmaya cesaret edemiyorduk. Kapı ardına kadar açık kalmış, sallanıyordu. Ben, bitkin ve şaşkın, önce meseleyi anlamadım; kocamın vagondan indiğini, onun da gözden kaybolduğunu gördüm. Döndü, geldi. 'Haydi, çabuk, kafamızın kesilmesini istemiyorsan peşimden gel!' dedi. Ben kımıldayamıyordum, o sabırsızlanıyordu. 'Hay allah cezanı versin, gelsene! Kompartımanımız boş, oraya gideceğiz,' dedi. Kompartımanımız boşmuş, demek kocam oraya gitmişti, öyle mi? Konuşmayan, yüzü görünmeyen siyahlı kadının bir köşede oturup kalmadığından emin miydi? Kocam, 'Gelecek misin yoksa seni de öteki gibi yola fırlatayım mı?' dedi. Tekrar vagona girmiş, sert bir hareketle çılgın gibi beni itiyordu. Kendimi dışarıda, basamakta, iki elim bakır çubuğu sımsıkı kavramış halde buldum. O da benim arkamdan inmiş, vagonun kapısını sıkıca kapatmıştı. 'Yürüsene! Yürüsene!' diyordu. Fakat ben koşan trenin baş döndürücü hızına yakalanmış, fırtına halinde esen rüzgârla dövülerek, adım atmaya cesaret edemiyordum. Saçlarım çözüldü, katılaşan parmaklarım çubuktan kurtulacak sanıyordum. 'Yürüsene

be!' diyerek beni durmadan itiyordu; bir elimi bırakıp diğer elimle tutunarak, vücudumu vagonlara yapıştırarak, bacaklarıma sarılan etekliğimin çırpıntıları arasında yürümek zorunda kaldım. Uzakta, bir dönemeçten sonra, Barentin istasyonunun ışıkları gözükmüştü bile. Lokomotif düdük çalmaya başladı. O hâlâ 'Allah kahretsin! Yürüsene be!' diyordu. Aman o ne korkunç gürültüydü, ne şiddetli bir sarsıntının ortasında yürüyordum! Sanki bir fırtına beni yakalamış, bir saman çöpü gibi sürüklüyordu da ötede bir duvara çarpıp ezecekti. Arkamda kırlar kaçışıyordu; ağaçlar çılgın bir hızla döne döne beni izliyor, eğilmişler, yanlarından geçerken her birisi kısa bir çığlıkla inliyordu. Vagonun sonunda bir sonraki vagonun basamağına ulaşmak ve öteki çubuğu yakalamak için adım atmak gerektiğinde cesaretim kalmadı, durdum. Hiçbir biçimde o yürekliliği gösteremeyecektim. Kocam üstüme çıkmış, 'Yürüsene allahın cezası!' diye beni itiyordu; gözlerimi kapadım, nasıl yaptım bilmiyorum, pençelerini geçirmiş, yuvarlanmak istemeyen bir hayvan gibi sırf içgüdüsel bir güçle ilerlemeye devam ettim. Nasıl oldu da bizi kimse görmedi, onu da bilmiyorum. Üç vagonun önünden geçtik. Bir tanesi ikinci mevki bir vagondu, tıklım tıklım doluydu. Lambanın ışığı altında dizi dizi başlar gördüğümü hatırlıyorum, günün birinde rast gelirsem onları tanırım sanıyorum. Kırmızı favorili şişman bir adamın başını, hele eğilip gülen iki genç kızın başını çok iyi hatırlıyorum. Kocam hep 'Yürüsene be! Yürüsene be!' diyordu. Ondan sonrasını bilmiyorum. Barentin'in ışıkları yaklaşıyor, lokomotif düdük çalıyordu; son hatırladığım şey, sürüklendiğim ve saçlarımdan tutulup çekilerek götürüldüğüm hissi oldu. Kocam herhalde beni yakalamış, omuzlarımın üzerinden doğru kapıyı açmış, beni kompartımanın içine fırlatmıştı. Tren durduğunda ben nefes nefese, yarı baygın bir halde bir köşeye yığılmıştım; kocamın Barentin Garı şefiyle birkaç kelime konuştuğunu yerimden kımıldayamadan işittim. Sonra tren yine kalktı, kocam da bitkin bir halde kanepeye çöktü. Havre'a kadar ağzımızı açmadık. Of! Nefret ediyorum, bana çektirdiği bütün bu iğrenç şeylerden dolayı ondan nefret ediyorum! Seni ise seviyorum sevgilim, beni öyle mutlu ediyorsun ki!"

Bu uzun hikâyenin ateşli yükselişinden sonra Séverine'in bu son çığlığı, hatıralarının uyandırdığı nefretin ortasında neşe ihtiyacının dile gelişi gibiydi. Fakat genç kadının altüst ettiği ve onun gibi yanıp tutuşan Jacques onu yine durdurdu:

"Yok, yok, dur... Sen onun bacaklarını bastırıyordun, peki öldüğünü hissettin mi?"

Jacques'ta o bilinmezlik tekrar uyanıyor, ta can evinden vahşi bir dalga yükseliyor, kafasını kızıl bir hayalle dolduruyordu. Cinayetin merakına yeniden yakalanmıştı.

"Peki ya bıçak, bıçağın girdiğini hissettin mi?"

"Evet, boğuk bir vuruştu."

"Ya! Boğuk bir vuruş ha... Yırtılma olmadı mı, emin misin?"

"Hayır, hayır, yalnız bir vuruş."

"E, sonra vücut sarsıldı, öyle mi?"

"Evet, üç defa sarsıldı. Yukarıdan aşağıya öyle uzun üç sarsıntı ki ayaklarına varıncaya kadar tüm vücudunda izledim."

"Sarsıldıkça kaskatı oluyordu değil mi?"

"Evet, birincisi çok kuvvetli, diğer ikisi daha zayıftı."

"Sonra öldü ha? Peki, onun böyle bir bıçakla öldüğünü hissetmek sende ne etki yaptı?"

"Bende mi? Bilmem ki!"

"Bilmiyor musun? Niçin yalan söylüyorsun? Söyle, söyle bana, ne etki yaptı, açıkça söyle... Acıdın mı?"

"Hayır, hayır, acımadım!"

"Zevk mi duydun?"

"Zevk mi, ah, yok, zevk değil!"

"Ne duydun öyleyse sevgilim? Rica ederim, bana her şeyi söyle... Bilsen... İnsan ne hissediyor, söyle bana."

"Tanrım, anlatılabilir mi ki bu? Korkunç bir şey, insanı alıp götürüyor, uzaklara, öyle uzaklara götürüyor ki! O dakikada bütün geçmiş hayatımda olduğundan daha fazla yaşadım."

Jacques dişlerini sıkmış, âdeta kekeleyerek sahip oldu bu sefer Séverine'e; Séverine de ona. Birbirlerinin oldular; kızgınlık dönemlerinde birbirlerinin karnını deşen hayvanların duyduğu aynı ıstıraplı

şehvet içinde, ölümün kucağında aşkı yeniden buldular. Yalnız boğuk solukları işitiliyordu. Tavandaki kan kırmızı yansıma kaybolmuş, soba sönmüş, oda dışarının şiddetli soğuğuyla buz gibi donmaya başlamıştı. Karla örtülü Paris'ten hiçbir ses yükselmiyordu. Bir aralık, bitişikteki gazete satıcısı kadının evinden horultular işitilmişti. Sonra her şey uyuyan evin karanlık girdabına gömülüp gitmişti.

Séverine'i kolları arasında tutan Jacques, onun bir anda sersemleşir gibi olup uykuya teslim olduğunu hissetti. Yolculuk, Misard'ların evinde uzun süren bekleyiş ve bu hummalı gece onu halsiz düşürmüştü. Genç kadın çocuk gibi kekelercesine iyi geceler diledi, düzgün soluklarla uyumaya başladı. Guguklu saat üçü çalıyordu.

Jacques, bir saat kadar daha onu yavaş yavaş uyuşmaya başlayan sol kolunun üzerinde tuttu. Karanlığın içinde görünmez bir elin inatla açık tuttuğu gözlerini kapayamıyordu. Sobanın, eşyanın, duvarların, her şeyin yok olduğu, gecenin karanlığına gömüldüğü odada şimdi artık hiçbir şeyi seçemiyor, pencerelerin hayal gibi solgun, hareketsiz iki karesini görebilmek için dönmesi gerekiyordu. Ezici yorgunluğuna rağmen olağanüstü bir beyin faaliyeti onu uyanık tutuyor, kafasının içinde durmadan aynı fikir yumağını çözüyordu. Kendini zorlayıp uykuya dalar gibi olduğunu her sanışında aynı saplantı yine başlıyor, aynı hayaller önünde geçit yapıyor, aynı hisleri uyandırıyordu. Sabit ve fal taşı gibi açık gözlerine karanlık dolarken, zihninden bir makine düzeniyle böyle geçip giden şey, tüm ayrıntılarıyla o cinayetti. Cinayet anı, birbirinin aynı, sürekli ve çıldırtıcı bir şekilde hep yeniden beliriyordu. Bıçak gırtlağa boğuk sesli bir vuruşla giriyor, ceset uzun uzun üç sarsıntı geçiriyor, hayat ılık bir kan dalgası içinde, ellerine aktığını hisseder gibi olduğu kızıl bir dalga içinde kayboluyordu. Bıçak belki yirmi defa, otuz defa saplandı, ceset çırpındı. Bu hayal büyüyor, nefesini tıkıyor, içinden taşıyor, geceyi dolduruyordu. Ah! O da böyle bir bıçak vuruşu indirse, kendini bildiği günden beri duyduğu bu arzuyu yerine getirse, insanın o anda ne hissettiğini anlasa, bütün ömür boyunca olduğundan daha fazla yaşanan o dakikayı bir tatsa!

Boğulacak gibi olmaya başlayan Jacques, uyumasını engelleyen şeyin kolunun üzerinde yatan Séverine'in ağırlığı olduğuna karar

verdi. Usulca sıyrıldı, genç kadını uyandırmadan yanı başına uzattı. Önce ferahladı, daha rahat nefes aldı, sonunda uykunun geleceğini düşündü. Fakat o kadar çaba harcadığı halde o görünmez parmaklar gözkapaklarını yine açtı ve karanlıkta cinayet sahnesi kanlı çizgiler halinde yine gözüktü; bıçak saplandı, vücut çırpındı. Kızıl bir yağmur karanlıkta iz bırakıyor, boğazdaki kocaman yara baltayla açılmış bir kertik gibi apaçık duruyordu. O zaman artık mücadeleden vazgeçti; kafasına saplanan bu hayalin pençesinde yorgun, sırtüstü yatıp kaldı. Beyninin on misli artan çalışmasını, bütün vücut makinesinin homurtusunu işitiyordu. Bu, çok eskilerden, gençliğinden gelen bir sesti. Oysa iyileştiğini sanmıştı, çünkü o arzu bu kadına sahip olmasıyla beraber aylar önce ölmüştü. Ama işte, bu arzuyu daha önce hiç, Séverine'in biraz evvel vücuduna sımsıkı sokulup bacaklarına sarılmış olarak kulağına fısıldadığı o cinayet hikâyesini dinlediği zamanki kadar kuvvetle duymuş değildi. Séverine'den uzaklaşmıştı, teni tenine şöyle bir dokununca bile alev alev yandığından onun kendisine değmesinden çekiniyordu. Altındaki döşek kor haline gelmiş gibi sırtından yukarı doğru dayanılmaz bir sıcaklık yükseliyordu. Ensesi karıncalanıyor, kızgın çivilerle deliniyordu. Bir aralık ellerini yorgandan dışarı çıkarmaya yeltendi, fakat elleri hemen buz kesiyor, titriyordu. Ellerinden korktu, onları tekrar yorganın içine aldı, önce karnı üzerinde bitiştirdi, sonra kaba etlerinin altına soktu; sanki iğrenç bir iş yapmalarından, kendi istemediği halde herhangi bir harekete kalkışmalarından korkuyormuş gibi onları orada ezdi, hapsetti.

Guguklu saatin her çalışında Jacques vuruşları sayıyordu. Saat dördü, beşi, altıyı çaldı. Gün doğsa diye bekliyor, şafağın bu kâbusu boğmasını umuyordu. Onun için şimdi pencereye doğru dönmüş, camların aydınlanmasını gözlemekteydi. Fakat orada hâlâ karın belli belirsiz yansımasından başka bir şey yoktu. Saat beşe çeyrek kala Havre ekspresinin sadece kırk dakika gecikmeyle geldiğini işitti, bu da gidiş gelişin yoluna girdiğini gösteriyordu. Ancak saat yediyi geçtiğinde, camların donuk bir ışıkla yavaş yavaş ağardığını gördü. Sonunda oda, içinde eşyanın yüzer gibi göründüğü o belirsiz aydınlıkla ışıdı. Soba, dolap ve büfe gözüktü. Jacques hâlâ gözlerini

kapayamıyor, tersine, gözleri bir görme ihtiyacı içinde daha fazla çaba sarf ediyordu. Etrafa bakar bakmaz, hatta odanın içi daha yeteri kadar aydınlanmadan, masanın üzerinde akşam pastayı kesmek için kullandığı bıçağı görmüş, daha doğrusu sezmişti. Artık gözleri o bıçaktan, o sivri uçlu küçük bıçaktan başka bir şey görmüyordu. Gitgide artan gün ışığı, iki pencereden içeri giren bütün beyaz aydınlık, şimdi sırf o ince bıçak ağzında ışıldamak için odaya doluyordu. Jacques, ellerinden korkarak onları vücuduna daha fazla bitiştirmek zorunda kaldı, çünkü ellerinin kendi iradesinden daha büyük bir güçle, isyan halinde kımıldadıklarını iyiden iyiye hissediyordu. Acaba bu eller kendine ait olmaktan çıkacak mıydı? Başka birinden gelen ellere, insanların ormanlarda hayvan boğdukları devirlerde yaşamış bir atadan miras kalan ellere mi dönüşecekti?

Jacques bıçağı görmemek için Séverine'e döndü. Genç kadın çok yorgundu, çocuk gibi nefes alarak sessizce uyuyordu. Gür siyah saçları çözülmüş, omuzlarına dökülüyor, ona koyu renkli bir yastık görevi görüyordu; saç lülelerinin arasından, çenesinin altında sütbeyaz, narin, hafifçe pembeleşmiş gerdanı gözüküyordu. Jacques ona tanımıyormuş gibi baktı. Oysa Séverine'e tapıyordu; çoğu zaman, hatta lokomotifini idare ederken bile, genç kadına duyduğu arzuyla yüreği sıkışır, nereye gitse hayali gözünün önünde dururdu. Öyle ki bir gün, işaretlere rağmen bir istasyondan son hızla geçerken rüyadan uyanır gibi uyanıp kendine gelmişti. Fakat bu beyaz gerdanın görüntüsü şimdi onu ani ve amansız bir cazibeyle kavrıyor, henüz aklı başında olan Jacques kendinden korkarak, gidip masanın üstünden bıçağı almak, gelip onu bu kadın etine sapına kadar daldırmak için şiddetli bir isteğin içinde büyüdüğünü hissediyordu. Ete gömülen bıçağın tok vuruşunu işitiyor, vücudun üç defa çırpındığını, sonra ölümün onu kızıl bir dalga altında katılaştırdığını görüyordu. Savaşıyor, bu saplantıdan kurtulmak istiyor, fakat her geçen an iradesinden bir parça daha kaybederek, yenik bir halde, içgüdünün zorlamalarına boyun eğilen o son noktaya varmış gibi bu sabit fikre daha da gömülüyordu. Zihni bulandı, isyan eden elleri onları gizlemek için harcadığı çabaya üstün gelerek çözüldü, kurtuldu. Artık onlara söz geçiremediğini, eğer Séverine'e

bakmaya devam ederse ellerinin işe girişip isteklerini hoyratça yerine getireceğini o kadar iyi anladı ki son gücünü kullanarak kendini karyoladan aşağı attı, sarhoş bir adam gibi yere yuvarlandı. Orada toparlandı; ayakları yerde kalmış etekliğe dolaştı, az kalsın yine düşüyordu. Sendeliyor, yalnızca çabucak giyinmeyi, bıçağı kapmayı, aşağı inip sokakta başka bir kadın öldürmeyi düşünerek, şaşkın hareketlerle giysilerini arıyordu. Bu sefer bu istek ona çok fazla azap vermekteydi, bir kadını öldürmesi şarttı. Pantolonunu bir türlü bulamıyordu, üç defa eline alıp bıraktığı şeyin pantolonu olduğunu neden sonra anlayabildi. Ayakkabılarını giyene kadar akla karayı seçti. Şimdi gün tamamen aydınlandığı halde, oda ona kızıl dumanlarla, içinde her şeyin silinip kaybolduğu sisli bir şafakla dolu gibi görünüyordu. Ateşler içinde tir tir titriyordu Jacques; sonunda giyinmiş, bir kadını, sokakta rast geleceği ilk kadını öldüreceğinden emin, bıçağı eline almış, ceketinin koluna saklamıştı ki yatak çarşaflarının hışırtısı, karyoladan gelen uzun bir iç çekiş onu durdurdu. Benzi sapsarı, masanın kenarına mıhlandı.

Séverine uyanıyordu:

"Ne o sevgilim, hemen mi gidiyorsun?"

Jacques cevap vermiyor, ona bakmıyor, genç kadının tekrar uyuyacağını umuyordu.

"Nereye gidiyorsun sevgilim?"

Jacques:

"Hiç," diye kekeledi. "İşle ilgili… Sen uyu, geleceğim ben."

Bunun üzerine Séverine anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı, uyku sersemliği içinde gözleri hemen kapandı:

"Ah! Uykum var, çok uykum var. Gel beni öp sevgilim."

Fakat Jacques kımıldamıyordu, çünkü elinde o bıçakla yüzünü dönecek olursa, onu çıplak ve sere serpe, o incecik, o çok güzel haliyle sadece görmekle bile, o an kendisini orada, genç kadının yanı başında kaskatı tutan iradesi yok oluverecekti. İstemeyerek eli kalkacak, bıçağı boynuna daldıracaktı.

"Sevgilim, gel beni öp…"

Ses alçalıyordu, Séverine bir sevgi mırıltısıyla tatlı tatlı tekrar uyudu. Jacques çılgın gibi kapıyı açtı, savuştu.

Jacques kendini Amsterdam Sokağı'nın kaldırımında bulduğunda saat sekizdi. Kar henüz süpürülmemişti, tek tük gelip geçenlerin ayak sesleri güçlükle işitiliyordu. Sokağa çıkar çıkmaz gözüne ihtiyar bir kadın ilişti, fakat kadın Londra Sokağı'nın köşesini dönüyordu. Jacques peşinden gitmedi. Birtakım erkeklerle dirsek dirseğe geldi, yukarı doğru kalkık ucu ceketinin kolu içinde kaybolan bıçağı kavrayarak Havre Meydanı'na doğru indi. On dört yaşlarında bir kız çocuğunun karşıdaki evlerin birinden çıktığını görünce karşıdan karşıya geçti, oraya vardığı zaman kız evin yanındaki fırına giriyordu. Sabırsızlığı o derecedeydi ki beklemedi, ileride başka bir kadın aramak üzere sokağın alt başına doğru yoluna devam etti. Elinde bıçakla odadan çıktığından beri, artık hareket eden kendisi değil, ötekiydi; varlığının derinliğinde kımıldadığını nice defalar hissettiği o öteki insan, ta eskilerden gelen, atadan geçme adam öldürme hırsıyla yanıp tutuşan o yabancı... Bir zamanlar öldürmüştü, yine öldürmek istiyordu. Jacques'ın etrafındaki her şey sanki hayal âlemindendi, çünkü onları saplantısının içinden görüyordu. Her günkü hayatı yok olmuştu sanki; geçmişi hatırlamadan, geleceği düşünmeden, aklı yalnızca takıntı haline getirdiği ihtiyacında, uyurgezer gibi yürüyordu. Yürüyen vücudunda kişiliği yoktu. Yanından sürtünüp geçen iki kadın onun adımlarını hızlandırmasına yol açtı, tam peşlerinden yetiştiği sırada bir adam kadınları durdurdu. Üçü birden gülüyor, konuşuyordu. Bu adam işini bozunca, Jacques oradan geçen kara kuru, omzunda ince bir atkı, fakir halli bir kadının peşine düştü. Kadın kısa adımlarla yürüyor, herhalde nefret ettiği zor ve az kazançlı bir işe gidiyordu, çünkü acelesi yoktu; yüzü umutsuz ve kederliydi. Jacques da şimdi eline bir kadın geçirdiği için acele etmiyor, bıçağını rahat rahat vuracağı yeri seçmek için bekliyordu. Kadın bu genç tarafından izlendiğinin kuşkusuz farkına varmış olacak ki kendisine karşı arzu beslenmesine hayret ederek gözlerini tarifsiz bir üzüntüyle ona doğru çevirdi. Bu sırada Havre Sokağı'nın ortasına kadar gelmiş bulunuyorlardı; kadın iki defa daha dönüp baktı, Jacques ikisinde de ceketinin kolundan çıkardığı bıçağı kadının boğazına saplayamadı. Öyle zavallı, öyle yalvaran

gözleri vardı ki! Jacques ötede, kadın kaldırımdan indiği zaman vuracaktı. Sonra birdenbire geri döndü, ters yöne giden bir kadını takibe koyuldu. Bu şüphesiz istemdışı bir hareketti, sadece kadın o dakikada oradan geçtiği için kendiliğinden böyle oluvermişti.

Jacques bu kadının peşi sıra gara doğru geldi. Kadın gayet çevik, kısa ve sesli adımlarla yürüyordu; çok güzeldi, en fazla yirmi yaşındaydı, tombuldu, sarışındı, hayata gülen güzel ve neşeli gözleri vardı. Bir erkeğin peşinden geldiğini fark etmedi bile, acele işi olsa gerekti, çünkü Havre Meydanı'ndaki basamakları çevik adımlarla tırmandı, büyük salona çıktı, âdeta koşarak salonu geçti, çevre hattı gişelerine doğru seğirtti. Auteuil için birinci mevki bir bilet isteyince Jacques da bir bilet aldı, bekleme salonlarından onun peşi sıra yürüyerek geçti, perona geldi, kompartımanına kadar onunla beraber yürüdü, orada kadının yanına yerleşti. Tren hemen kalktı.

Jacques, "Vaktim var, bir tünelden geçerken öldürürüm," diye düşünüyordu. Fakat karşılarına ihtiyar bir kadın oturmuş, kompartımana ondan başka da binen olmamıştı. Genç kadını tanımıştı o.

"Nasıl, siz misiniz?" dedi. "Bu kadar erken nereye gidiyorsunuz?"

Beriki şakacıktan canı sıkılmış gibi yaparak candan bir kahkaha attı:

"Bir tanıdığa rast gelmeden hiçbir şey yapmak mümkün değil!" dedi. "Beni ele vermezsiniz umarım. Yarın kocamın doğumgünü de, o işine gitmek için sokağa çıkar çıkmaz ben de fırladım. Auteuil'de bir bahçe uzmanı var; orada bir orkide görmüş, gözü kalmış, oraya gidiyorum. Sürpriz yapacağım, anlıyorsunuz ya."

İhtiyar kadın sevecen bir iyi niyetle başını sallıyordu:

"Bebek iyi mi?"

"Yavrumuz mu, oo! Sormayın, şirin mi şirin... Bir hafta önce memeden kestim. Çorbasını içerken bir görseniz. Hepimiz fazlasıyla iyiyiz anlayacağınız, rezalet!"

Yüksek sesle kahkaha atıyor, dudaklarının doğal kırmızılığı arasından beyaz dişlerini gösteriyordu. Elindeki bıçağı bacağının altında saklı tutarak onun sağında oturan Jacques, vurmak için çok uygun bir durumda bulunduğunu düşünüyordu. Sadece kolunu kaldı-

rıp yarım sola dönse kadın elinin altında olacaktı. Fakat Batignolles Tüneli'nden geçerken, kadının boynundaki şapka bağını düşünerek durakladı. "Şurada büyük bir düğüm var, işime engel olacak. İlkin emin olmam gerek," diye düşündü.

İki kadın neşeli neşeli konuşmaya devam ediyordu:

"Eh, görüyorum ki mutlusunuz."

"Mutlu mu, ah! Anlatamam! Kendimi rüyada sanıyorum. İki yıl öncesine kadar bir hiçtim. Hatırlarsınız, halamın evinde canım çıkıyordu, beş kuruşluk çeyizim de yoktu. O geldiğinde titriyordum, o kadar sevmeye başlamıştım onu. O da öyle yakışıklı, öyle zengindi ki! Şimdi benim oldu, kocam oldu ve ikimizin bir bebeği var! İnanın bana, bu kadarını rüyamda bile görsem inanmazdım!"

Jacques şeritlerin düğümünü inceleyince, düğümün altında siyah kadifeye bağlı iri bir altın madalyon bulunduğunu görmüştü; her şeyi hesaplıyordu. "Sol elimle boynundan yakalarım, başını arkaya devirip madalyonu kenara çekerim ki gerdanı açıkta kalsın."

Tren ikide bir duruyor, yine hareket ediyordu. Courcelles'de ve Neuilly'de kısa kısa tüneller birbirini kovalamıştı. Biraz sonra bir saniye yetecekti.

İhtiyar kadın yine konuşmaya başladı:

"Bu sene denize gittiniz mi?"

"Evet, Bretanya'da* ıssız, uzak, cennet gibi bir yere gittik, altı hafta kaldık. Sonra eylülü Poitou'da geçirdik, kayınpederimin orada büyük ormanları var. Onun yanında kaldık."

"Kışı geçirmek için de güney tarafına gideceksiniz, değil mi?

"Evet, ayın on beşine doğru Cannes'da olacağız. Ev kiralandı. Nefis, ufacık bir bahçesi var, deniz tam karşımızda. Oraya bir adam gönderdik, biz gitmeden önce bütün hazırlıkları yapıyor. İkimiz de pek üşümeyiz, ama güneş öyle güzel şey ki! Sonra martta döneceğiz. Gelecek yıl Paris'te kalacağız. İki yıl sonra, bebek büyüyüp koca kız olduğu vakit yolculuk edeceğiz. Ne bileyim işte! Her günümüz bayram!"

İçinden öyle bir mutluluk taşıyordu ki herkese açılmak ihtiyacına

* Bretanya: Kuzey Fransa'nın batısında büyük bir yarımada olup ülkenin 26 bölgesinden biridir. Bretonya olarak da bilinir. Britanya (İngiltere) ile karıştırılmamalıdır. *–ed.*

kapılarak Jacques'a, bu yabancı adama döndü, gülümsedi. Bu hareket sırasında bağların düğümü kaydı, madalyon kenara çekildi; gerdan, gölgenin altın rengine boyadığı hafif bir gamzeyle pespembe gözüktü.

Parmakları bıçağın kabzasını iyice sıkan Jacques, değiştirmeyeceği bir karar verdi. "Şuraya, şu noktaya vuracağım," diye düşündü. "Evet, birazdan, Passy'den evvel, tünelin altında."

Fakat Trocadéro istasyonunda bir memur bindi, Jacques'ı tanıdı; ona göreviyle ilgili işlerden, bir kömür hırsızlığından, bir makinistle ateşçisinin suçlandığından söz etmeye başladı. O andan itibaren her şey bulandı, Jacques daha sonra olup bitenleri asla tam olarak yerli yerine oturtamadı. Kahkahalar devam etmişti, kadında öyle bir mutluluk ışıltısı vardı ki Jacques bunun etkisi altında uyuşmuş gibiydi. Belki de o iki kadınla birlikte Auteuil'e kadar gitmişti, yalnız onların orada indiklerini hatırlamıyordu. Ardından da nasıl olduğunu bilmeden kendini Seine nehrinin kıyısında bulmuştu. Ceketinin koluna saklayarak elinde tuttuğu bıçağı nehir yamacından fırlatıp attığını gayet açık bir şekilde hatırlıyordu yalnızca. Gerisini bilmiyordu artık, sersem gibi olmuştu, kendinde değildi; içindeki öteki de bıçakla beraber silinip gitmişti. Jacques saatlerce sokaklarda ve meydanlarda yürümüş, ayakları kendisini nereye götürürse oraya gitmiş olmalıydı. İnsanlar ve evler gözlerinin önünden gayet soluk şekillerle geçip gidiyordu. Herhalde bir yere girmiş, tıklım tıklım dolu bir lokantada yemek yemişti, çünkü beyaz tabaklar gördüğünü gayet iyi hatırlıyordu. Kapalı bir dükkânın camında kırmızı bir ilan gördüğüne ilişkin de ısrarlı bir izlenimi vardı. Sonra her şey karanlık bir uçurumda, içinde zamandan ve mekândan eser bulunmayan, kendisinin de belki asırlardan beri dibinde cansız olarak yattığı bir yokluk ortasında kaybolmuştu.

Jacques kendine geldiği zaman, Cardinet Sokağı'ndaki daracık odasında giyinik olarak yatağında yatıyordu. İçgüdüsü onu kulübesine sürüklenen bitkin bir köpek gibi oraya götürmüştü. Gerçi merdiveni çıktığını da uykuya daldığını da hatırlamıyordu. Derin bir baygınlıktan ayılır gibi birdenbire kendine gelince şaşırmış, üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi ağır bir uykudan uyanmıştı. Belki

üç saat, belki de üç gün uyumuştu. Birdenbire hafızası yerine geldi. Séverine'le birlikte geçirdiği geceyi, itiraf edilen cinayeti, kan peşinde koşan yırtıcı bir hayvan gibi fırlayıp gidişini hatırladı. O sırada kendinde değilken şimdi kendini buluyor, iradesinin dışında olan bitenleri düşündükçe hayretinden donakalıyordu. Sonra genç kadının kendisini beklediği hatırına gelince bir sıçrayışta ayağa kalktı. Saate baktı, dörde geldiğini gördü. O zaman kafası boşalmış, kuvvetli bir kan kaybından sonra olduğu gibi gayet durgun bir halde, aceleyle Amsterdam Çıkmazı'na döndü.

Séverine öğleye kadar mışıl mışıl uyumuştu. Sonra uyanmış, Jacques'ın gelmediğini görünce şaşırmış, sobayı yeniden yakmıştı; sonunda da açlıktan ölerek giyinmiş, saat ikiye doğru civar bir lokantada yemek yemek üzere aşağı inmeye karar vermişti. Jacques dönüp geldiği sırada, Séverine biraz alışveriş yaptıktan sonra yukarı çıkmış bulunuyordu.

"Ah! Sevgilim, öyle merak ettim ki!"

Böyle diyerek Jacques'ın boynuna sarıldı, ta yakından gözlerinin içine baktı:

"Bir şey mi oldu?"

Jacques bitkin, soğukkanlı, hiç şaşalamadan, sakin sakin onu rahatlatmaya çalışıyordu:

"Hiç canım, can sıkıcı bir angarya. İnsanın yakasına bir kere yapıştılar mıydı bir daha bırakmak istemezler."

O zaman Séverine sesini alçalttı, ufaldı, ona sokuldu:

"Aklıma neler geldiğini tahmin edersin... Of! Kötü bir fikir beni çok üzdü! Evet, sana itiraf ettiğim şeyden sonra belki artık beni istemezsin diye düşündüm. Bir daha dönmemek üzere gittin zannettim. Hiç, hiç gelmemek üzere!"

Gözleri yaşarmıştı, Jacques'ı kolları arasında heyecanla sıkarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı:

"Ah! Sevgilim bilsen, bana iyi davranılmasına ne kadar ihtiyacım var! Sev beni, çok sev çünkü yalnız senin aşkın sayesinde unutabileceğim, anlıyor musun? Sana bütün acılarımı anlattım artık, beni terk edemezsin, değil mi? Ooh! Yalvarırım sana!

Bu hüzün Jacques'ı da sardı. Karşı koyamadığı bir rahatlıkla yavaş yavaş gevşiyordu.

"Hayır, hayır, seni seviyorum, korkma," diye kekeledi.

Sonra kendini tutamadı, tekrar yakalandığı ve asla iyileşmeyeceği o korkunç illetin uğursuzluğu karşısında o da ağladı. Bu hudutsuz bir utanç, bir umutsuzluktu.

"Sen de beni çok sev, bütün kuvvetinle sev, çünkü buna senin kadar benim de ihtiyacım var!"

Séverine ürperdi, öğrenmek istedi:

"Bir kederin varsa bana söylemelisin."

"Hayır, hayır, keder değil. Aslında var olmayan, sözünü etme imkânı bile olmayan, beni korkunç şekilde mutsuz eden birtakım üzüntüler işte."

Kucaklaştılar, dertlerinin korkunç hüznünü birbirlerine kattılar. Unutma imkânı olmayan amansız, sonsuz bir acıydı bu. Ağlıyorlar, hayatın savaştan ve ölümden ibaret kör güçlerini üzerlerinde hissediyorlardı.

Jacques onun kolları arasından sıyrılarak:

"Haydi," dedi, "yolculuk var, onu düşünmek gerek... Bu akşam Havre'da olacaksın."

Séverine umutsuz, gözleri dalgın, bir sessizlikten sonra mırıldandı:

"Bari serbest olsaydım, kocam olmasaydı! Ah! Ne kadar çabuk unuturduk."

Jacques sert bir hareket yaptı, yüksek sesle düşündü:

"Onu öldürecek halimiz yok ya!"

Séverine ona sabit bir gözle baktı. Jacques, hiç düşünmediği bu şeyi söylediğine şaşırdı, ürperdi. Mademki adam öldürmek istiyordu, niçin onlara rahatsızlık veren bu adamı öldürmüyordu? Depoya koşmak için Séverine'den sonunda ayrılırken, genç kadın onu kolları arasına aldı, öpücüklere boğdu.

"Oh! Sevgilim, beni çok sev," dedi. "Ben seni daha fazla, çok daha fazla seveceğim. Haydi koş işine, mutlu olacağız."

IX

O GÜNDEN hemen sonra, Jacques ve Séverine endişeye kapılarak Havre'da daha dikkatli hareket etmeye başladılar. Mademki Roubaud her şeyi biliyordu, bir öfke patlamasıyla intikam almak için onları gözetlemez, yakalamaz mıydı? Onun vaktiyle yaptığı kıskançlık taşkınlıklarını, yumruğunu sıkıp vuran eski işçi kabalıklarını hatırlıyorlardı. Onu bulanık gözleriyle o kadar hantal, o kadar sessiz görünce hain bir sinsilik düşündüğünü, onları avcunda tutmak için bir tuzak tasarladığını sanıyorlardı. Onun için, ilk ay içinde hep tetikte olup birbirlerini ancak bin türlü önlem alarak gördüler.

Bu arada Roubaud gitgide daha fazla ortadan yok oluyordu. Belki de böyle kayboluşu, birdenbire dönüp gelerek onları birbirlerinin kolları arasında bulmak içindi. Fakat bu korkunun aslı çıkmıyordu. Aksine, bu kayboluşlar öyle uzuyordu ki Roubaud hiçbir zaman yanlarında bulunmuyor, serbest kalır kalmaz savuşuyor, tam görevi gerektirdiği zaman dönüyordu. Gündüz nöbetçisi olduğu haftalar saat onda beş dakika içinde öğle yemeğini yiyip saat on bir buçuğa kadar gözükmemek üzere yok oluyor, akşam saat beşte arkadaşı onun yerini almak üzere aşağı indikten sonra çoğu zaman bütün gece ortaya çıkmıyordu. Birkaç saat uyku ya uyuyor ya uyumuyordu. Gece nöbetçisi olduğu haftalar yine böyleydi. Sabahın beşinden sonra serbest olduğu için galiba dışarıda yemek yiyor ve uyuyor, ne olursa olsun akşam saat beşten önce geri gelmiyordu. Bu düzensizlik içinde uzun süre örnek bir memur duruşu göstermiş, dakikası dakikasına görevi başında hazır bulunmuş, ara sıra bacakları üzerinde duramayacak kadar bitkin olduğu halde yine ayakta titizlikle işini sürdürmüştü. Oysa şimdi boşluklar ortaya çıkmaya başlamıştı. İki defa öteki şef yardımcısı Moulin onu bir saat beklemek zorunda kalmış, hatta bir sabah yemekten sonra Roubaud'nun ortalıkta olmadığını haber alın-

ca, sırf o uyarı cezası almasın diye mert bir adam olarak gelip onun yerine çalışmıştı. Roubaud'nun bütün çalışması yavaş yavaş bu düzensizlikten etkilenmeye başlıyordu. Roubaud artık gündüzleri her şeyi kendi gözleriyle görmeden hiçbir katarı teslim almayan yahut yola çıkarmayan, en küçük olayları gar şefine sunduğu rapora yazan, kendine karşı da başkalarına karşı da sert olan o çalışkan adam değildi. Geceleri bürosundaki büyük koltukta üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi uyuyordu. Uyanıkken bile hâlâ uyuklar görünüyor, elleri arkasında peronda gidip geliyor, bıkkın bir sesle emirler veriyor, bunların uygulanıp uygulanmadığını araştırmıyordu. Bununla birlikte, alışkanlık sayesinde bütün işler yine de yürüyordu; yalnız, bir keresinde onun ihmali yüzünden bir yolcu katarı kör hatta sürülmüş, bir çarpışma olmuştu. Arkadaşları Roubaud'nun nerede akşam orada sabah yaşadığını söyleyerek aralarında gülüşüyordu.

Gerçek şuydu ki Roubaud, şimdi bütün vaktini Commerce kahvehanesinin birinci katında, yavaş yavaş bir kumarhane haline gelen ayrı küçük salonda geçiriyordu. Oraya her gece kadınların gittiği söyleniyordu, fakat aslında, aransa kadın olarak bir tek kişi bulunabilirdi, o da emekli bir yüzbaşının metresi, en az kırk yaşında, koyu kumarbaz, cinsiyeti belli olmayan bir yaratıktı. Şef yardımcısı orada yalnızca kumarın o boğucu tutkusunu tatmin ediyordu; bu tutku onda cinayetin ertesi günü rasgele oynadığı bir piket yüzünden doğmuş, sonra büyümüş, mutlak bir avunma ve bir yok oluş sağladığı için de vazgeçilmez bir alışkanlık haline gelmişti. Kumar tutkusu bu kaba erkeği kadın arzusundan uzaklaştıracak kadar ele geçirmiş, arzularını tatmin etmeye yeten biricik araç haline gelerek onu artık büsbütün kavramıştı. Roubaud'nun vicdan azapları içinde unutmak için kıvranan biri olduğu söylenemezdi, fakat aile düzenini bozan sarsıntının, tadı kaçan hayatının ortasında, tek başına yaşayabileceği avuntuyu, bencilce mutluluğun uyuşukluğunu bulmuştu. Şimdi onu büsbütün çığırından çıkaran bu düşkünlüğün içinde her şey yok olmaktaydı. Alkol bile ona bundan daha hafif, daha serbest, daha çabuk geçen saatler veremezdi. Hayat tasasından bile kurtulmuştu; olağanüstü bir yoğunlukla, fakat bir zamanlar onu öfkeden kudurtan dertlerin hiç-

birisiyle artık ilgisi olmaksızın, her şeyin dışında, umursamazca yaşadığını hissediyordu. Uykusuz gecelerin yorgunluğu bir yana, sağlığı da pek yerindeydi; hatta şişmanlıyor, kalın ve sarı bir yağ bağlıyor, gözkapakları bulanık gözleri üzerinde ağırlaşıyordu. Uykusuzluğun verdiği hantal hareketlerle eve dönüp geldiğinde, orada artık her şeye karşı büyük bir ilgisizlik göstermekle yetiniyordu.

Roubaud, döşeme tahtasının altına saklı üç yüz altın frangı almaya geldiği gece, arka arkaya uğradığı kayıplar yüzünden hat komiseri Mösyö Cauche'a borçlandığı parayı geri vermek istemişti. Eski bir kumarbaz olan bu adam öyle soğukkanlıydı ki insana korku veriyordu. Aslında sırf zevk için kumar oynadığını söylerdi; hiç evlenmemiş, kendi halinde bir müdavim gibi kahvede ömür geçiren bir yüksek memur olarak, eski asker konumunu görünüşte korumak durumundaydı. Ama bu, çoğu zaman sabaha kadar kâğıt oynamasına ve başkalarının parasını toplamasına engel olmuyordu. Dedikodular dolaşmıştı, onun da işine çok devamsız olduğunu söylüyorlardı, hatta bu yüzden istifaya zorlanması sözkonusu olmuştu. Fakat konu sürüncemede kalıyordu, öyle az iş vardı ki fazladan çaba gösterilmesini istemek neye yarayacaktı? Hal böyle olunca, Mösyö Cauche da garın peronlarında bir an gözükmekle yetiniyor, orada herkes kendisini selamlıyordu.

Üç hafta sonra Roubaud, Mösyö Cauche'a tekrar dört yüz frank borçlandı. Karısının konduğu miras sayesinde durumlarının hayli iyileştiğini anlatmıştı; ancak gülerek kasa anahtarının karısında durduğunu eklemiş, böylece kumar borçlarını ödeme hususundaki ağır davranışına açıklık getirmişti. Sonra yalnız bulunduğu bir sabah sabrı tükendi, döşeme tahtasını yine kaldırdı, gizli yerden bin franklık kâğıt para aldı. Bütün vücudu titriyordu, altın paraları aldığı gece bu kadar heyecan duymamıştı. Herhalde o gün aldığı paralar rasgele alınmış bozuk paralardan ibaret olduğu içindi, oysa bu kâğıt paralarla beraber hırsızlık başlıyordu. Hiç el sürmemek için kendi kendine söz verdiği bu lanetli parayı düşündükçe bir huzursuzluk tüylerini diken diken etmekteydi. Vaktiyle bu parayı almaktansa açlıktan öleceğine yeminler ediyordu, oysa alıyordu şimdi;

kuruntularının nasıl olup da kaybolduğunu açıklayamazdı, galiba cinayetin ağır ağır mayalanışı ortasında her gün bir parça eksilmişti. Deliğin dibinde bir rutubet, yumuşak ve iğrenç bir şey duyar gibi olmuş, korkuya kapılmıştı. Tahtayı çabucak yerine yerleştirdi, bir daha yerinden oynatmaktansa bileğini keseceğine bir kere daha ant içti. Karısı görmemişti; rahatladı, nefes aldı, kendine gelmek için bir bardak su içti. Şimdi borcunu ödeyeceğini ve kalan parayla kumar oynayacağını düşünüyor, kalbi sevinçle çarpıyordu.

Ne var ki kâğıt parayı bozdurmak gerektiği zaman Roubaud'nun endişesi yine başladı. Vaktiyle gözü pekti, karısını bu işe karıştırmak budalalığını yapmamış olsa teslim olurdu; oysa şimdi jandarmaları sadece aklına getirmek bile ona soğuk terler döktürüyordu. Kaybolan banknotların numarasının adliyenin elinde bulunmadığını, davanın da artık sonsuza kadar takipsizlik dosyalarına gömüldüğünü, orada uyuklamakta olduğunu bile bile, parayı bozdurmak için bir yere girmeye niyetlenir niyetlenmez bir korkuya kapılıyordu. Beş gün banknotu üzerinde taşıdı; onu eliyle yoklamak, o cebinden bu cebine geçirmek, geceleri yanından ayırmamak sürekli bir alışkanlık haline geldi. Çok karışık planlar kuruyor, hep akla gelmedik korkularla karşılaşıyordu. Önce parayı bozdurmak için garda bir yer aramıştı. Para işleriyle görevli bir arkadaş bu parayı ona niçin bozmasındı? Sonra bu çare ona son derece tehlikeli görünmüş, üniformasının kasketini giymeden Havre'ın ta öte başına kadar gidip herhangi bir şey almayı düşünmüştü. Ama ufacık bir şey satın almak için bu kadar büyük bir para bozdurduğunu görüp şaşmazlar mıydı? Sonunda parayı her gün uğradığı Napolyon yolundaki tütüncü dükkânına vermekte karar kılmıştı. En basiti bu değil miydi? Mirasa konduğunu biliyorlardı, dükkâncı kadın buna şaşırmazdı. Kapıya kadar gitti, dizlerinin bağı çözüldü, cesaretini artırmak için Vauban havuzuna doğru indi. Yarım saat dolaştıktan sonra geri döndüğü zaman hâlâ bir karar verememişti. Akşam olunca, Commerce kahvesinde Mösyö Cauche'u görünce ani bir cesaretle banknotu cebinden çıkardı, kahvenin patronu olan kadına parayı bozmasını rica etti. Fakat patronda bozukluk yoktu, bank-

notu bir garsona verip tütüncü dükkânına göndermek zorunda kaldı. Hatta banknotun on sene öncenin tarihini taşımasına rağmen yepyeni görünüşü şakalara yol açtı. Hat komiseri parayı eline almış evirip çeviriyor, bu paranın kuytu bir yerde uyuklamış olduğunu söylüyordu; bu laf üzerine emekli yüzbaşının metresi, bir dolabın mermeri altında saklanıp sonra tekrar bulunmuş bir servetin bitmez tükenmez hikâyesini anlatmaya koyuldu.

Aradan haftalar geçti, Roubaud'nun elinde bulunan bu para kumar düşkünlüğünü büsbütün artırmıştı. Büyük oynamıyordu, ama öyle ısrarlı, öyle kara bir şanssızlık yakasına yapışmıştı ki her gün uğradığı ufak tefek kayıplar bir araya gelince koca bir toplama ulaşıyordu.

Ayın sonuna doğru Roubaud yine meteliksiz kaldı; hatta sözlü olarak birkaç Louis altını bile borçlanmış, kâğıda el sürmeye artık cesaret edemediği için hasta düşmüştü. Yine de boğuştu, az kalsın yatağa düşecekti. Orada, yemek odasının döşeme tahtası altında uyuklayan dokuz tane banknot bulunduğu düşüncesi, onda bir an olsun aklından çıkmayan bir takıntıya dönüşüyordu. Banknotları tahtanın arasından görür gibi oluyor, tabanlarının yandığını hissediyordu. İstese bir banknot daha alabilirdi! Ama bu sefer sıkı yemin etmişti, yeniden orayı kurcalamaktansa elini ateşe sokmak daha iyiydi. Derken, Séverine'in erkenden uykuya yattığı bir gece, öfkeyle arzusuna boyun eğdi, tahtayı kaldırdı; öyle üzgündü ki gözleri yaşla doluyordu. Böyle karşı koymaya ne gerek vardı? Boşu boşuna acı çekmiş olacaktı, çünkü bu banknotları sonuncusuna kadar böyle birer birer alacağını anlıyordu şimdi.

Ertesi sabah Séverine tahtanın bir kenarında tesadüfen taze bir sıyrık gördü. Eğildi, tahtanın zorlandığını gösteren izler fark etti. Besbelli kocası oradan para çekmeye devam ediyordu. Bunu düşününce duyduğu öfkeye kendi de hayret etti, çünkü paraya kıymet vermek âdeti değildi; kaldı ki kendisinin de kana bulanan bu banknotlara el sürmektense açlıktan ölmeye kararlı olduğunu sanıyordu. Fakat bu paralarda kocası kadar onun da hakkı yok muydu? Roubaud kendisine danışmaktan bile kaçınarak gizli gizli ne diye bu

paraları kullanıyordu ki? Akşam yemeğine kadar işi iyice öğrenme ihtiyacıyla kıvrandı; döşeme tahtasının altını tek başına karıştırma düşüncesinin saçlarında hafif, soğuk soğuk bir ürperti dolaştırdığını hissetmese kendisi de tahtayı kaldırıp bakacaktı. Ya ölü bu delikten dışarı çıkıverecek olursa? Bu çocukça korku onu yemek odasından öylesine soğuttu ki nakışını yanına aldı, kendi odasına kapandı.

Sonra akşam vakti, karı koca bir yahninin kalan kısmını sessizce yerken, Roubaud'nun kendini tutamayarak ikide bir döşeme tahtasının bulunduğu köşeye doğru baktığını gören Séverine, yeni bir öfke tufanıyla taştı. Birdenbire:

"Yine aldın, değil mi?" diye sordu.

Roubaud hayretle başını kaldırdı.

"Ne aldım?"

"Aman! Saflığa vurma, ne demek istediğimi pekâlâ anlıyorsun. Bak, beni dinle. Oradan bir daha para almanı istemiyorum, çünkü o para ne senin malın ne de benim, ayrıca oraya el sürdüğünü bilmek beni hasta ediyor."

Roubaud kavgalardan çekiniyordu genellikle. Ortak hayat onlar için artık, bütün günlerini akşama kadar bir tek söz etmeden geçiren, birbirlerine yabancıymış gibi ilgisizce ve tek başlarına ama yan yana gidip gelen, birbirine bağlı iki varlığın zoraki temasından başka bir şey değildi. Bu yüzden hiçbir açıklama yapmak istemedi, omuzlarını silkmekle yetindi.

Fakat Séverine'in tepesinin tası atmıştı; cinayet gününden beri içine dert olan saklı para konusuna artık bir son vermek istiyordu.

"Cevap vermeni istiyorum," dedi. "Cesaretin varsa el sürmedim, de..."

"Senin ne üstüne vazife?"

"Üstüme vazife çünkü fena oluyorum. Bugün de yine korktum, burada oturamadım. Ne zaman o deliği kurcalasan üç gece korkulu rüyalar görüyorum. Lakırdısını hiç etmiyoruz. O halde sen de rahat dur, beni konuyu açmaya zorlama."

Roubaud dik dik bakan iri gözleriyle onu süzüyordu, kaba bir tavırla tekrarladı:

"Benim dokunmam senin ne üstüne vazife, sen de dokun diye zorlamıyorum ya. Ben kendime alıyorum, benim bileceğim şey."

Séverine ters bir hareket yapacak oldu, kendini tuttu. Sonra allak bullak olmuş acılı ve bitkin bir yüzle:

"Sana bir şey söyleyeyim mi, anlayamıyorum seni..." dedi. "Oysa namuslu bir adamdın. Evet, kimsenin on parasını almazdın. Yaptığın iş de affedilebilirdi, çünkü deli olmuştun, beni de deliye döndürmüştün. Ama bu para, ah! Bu iğrenç parayı yok saymalıydın, oysa sen zevkin için onu kuruş kuruş çalıyorsun. Ne oluyor tanrı aşkına, nasıl oluyor da bu kadar alçalabiliyorsun?"

Roubaud dinliyordu. Bir an aklını başına topladı, hırsızlığa kadar düşüşüne kendi de şaştı. Bu yavaş yavaş oluşan ahlaki çürümenin aşamaları zihninden siliniyor, Roubaud cinayetin paramparça ettiği hayatını kafasında tekrar bir araya getiremiyor, harap olan aile yuvasının ve uzaklaşarak kendisine düşman olan karısının yanı başında bir başka varoluşun, âdeta yeni bir yaratığın nasıl ortaya çıktığına bir türlü akıl erdiremiyordu. Ancak bu bir an sürdü, düzelmesi artık mümkün olmayan duruma hemen yeniden tutundu. Sıkıcı fikirlerden kurtulmak ister gibi bir el hareketi yaptı.

"Evinde canı sıkılan adam dışarıda oyalanır," diye homurdandı. "Mademki beni artık sevmiyorsun..."

"Evet, artık sevmiyorum."

Roubaud ona baktı, yüzü bir kan hücumuyla kıpkırmızı kesildi. Masaya bir yumruk indirdi:

"Öyleyse rahat bırak beni! Ben senin eğlencene engel oluyor muyum? Seni yargılıyor muyum? Benim yerimde olsa namuslu bir adamın yapacağı bir sürü şey var ki ben hiçbirisini yapmıyorum. Öncelikle kıçına bir tekme vurup seni sokağa atmam gerekirdi. Sonra belki bir daha hırsızlık etmezdim."

Séverine sapsarı kesilmişti. Bir erkek, üstelik kıskanç bir adam, karısının âşığı olmasına dayanacak derecede bir dertle kemiriliyorsa, bu o adamın ruhunu her geçen gün daha fazla ele geçiren, bütün öteki kuruntularını yok eden, vicdanının düzenini bozan manevi bir kangrenin belirtisidir diye defalarca düşünmüştü kendisi de.

Fakat çırpınıyor, bu durumun sorumlusu olmak istemiyordu. Kekeleyerek haykırdı:

“O paraya el sürmeni yasaklıyorum!”

Roubaud yemeğini bitirmişti. Sakin sakin peçetesini katladı, sonra masadan kalktı. Alaycı bir gülüşle:

“Eğer istediğin paylaşmaksa, paylaşalım.”

Tahtayı yerinden oynatacak gibi eğildi. Séverine atıldı, ayağını tahtanın üstüne bastı:

“Hayır, hayır! Ölürüm daha iyi! Şurayı açma. Hayır! Benim önümde istemem!”

Séverine o akşam marşandiz garının gerisinde Jacques’la buluşacaktı. Gece yarısından sonra eve döndüğü zaman, akşamki sahne tekrar gözünün önüne geldi. Odasının kapısını üst üste iki defa kilitleyerek içeriye kapandı. Roubaud gece nöbetindeydi, yatmaya eve gelmesi pek seyrek olduğundan Séverine buna ihtimal bile vermiyordu. Fakat yorganı çenesine kadar çektiği, lambayı kısık bıraktığı halde uyuyamadı. Parayı paylaşma önerisini niçin reddetmişti sanki? Bu paradan yararlanma ihtimalini düşündükçe namusluluğunun isyanını eskisi kadar şiddetli hissetmiyordu. Croix-de-Maufras mirasını kabul etmemiş miydi? Parayı da pekâlâ alabilirdi. Sonra vücudu yine ürperiyordu. Hayır, hayır asla! Para almasına alırdı, ama onun el sürmeye cesaret edemediği, parmaklarını yakacağından korktuğu şey, bir ölünün cebinden çalınan, bir cinayetin ürünü olan bu iğrenç paraydı. Séverine tekrar yatışıyor, akıl yürütüyordu: Parayı alacak olsa harcamak için almaz, aksine, onu başka bir yere saklar, yalnız kendi bildiği bir yere gömer, para orada dünyanın sonuna kadar uyurdu. Şu anda böyle hareket etmek, parasının yarısını kocasının elinden kurtarmak demekti. Böylelikle Roubaud paranın hepsini kendine almayı başaramaz, karısına ait olan kısmı gidip kumara veremezdi. Saat üçü çaldığı zaman, Séverine paylaşma önerisini kabul etmediğine son derece pişman olmuştu. Gerçi aklına belli belirsiz, şimdilik uzak bir fikir de gelmiyor değildi; yataktan kalkmayı, Roubaud’ya hiçbir şey kalmasın diye döşeme tahtasının altında ne var ne yoksa almayı kuruyordu. Ancak vücudu öyle buz

kesiliyordu ki bunu düşünmek bile istemiyordu. Hepsini alsa, hepsini saklasa, Roubaud ağzını açmaya bile cesaret edemese! Bu tasarı yavaş yavaş zihninde yer ederken, direncinden daha güçlü bir irade de varlığının bilinçsiz derinliklerinde büyümekteydi. Bu işi yapmak istemiyordu; birdenbire karyoladan atladı, çünkü başka türlü hareket edemezdi. Lambanın fitilini açtı, yemek odasına geçti.

O andan sonra artık titremedi. Korkuları gitmişti; bir uyurgezerin yavaş ve şaşmaz hareketleriyle, tam bir soğukkanlılıkla işe koyuldu. Döşeme tahtasını kaldırmaya yarayan maşayı aradı. Delik meydana çıkınca, Séverine iyice göremediği için lambayı yaklaştırdı. Fakat eğilmesiyle birlikte hareketsiz, şaşkın kalakaldı; delik boştu. Besbelli kendisi randevuya koştuğu sırada, Roubaud ondan evvel aynı isteği, paranın hepsini alma, hepsine el koyma isteğini duymuş, yukarı çıkmış, banknotları bir seferde cebe indirmiş, bir tane bile bırakmamıştı. Séverine diz çöktü, dipte takozların tozu içinde altını pırıldayan saatle zincirden başka bir şey görmüyordu. Bir an orada yarı çıplak, vücudu gergin, soğuk bir öfke içinde kaldı. Yüksek sesle defalarca:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!" diye söylendi.

Sonra öfkeli bir hareketle saati yakaladı. Rahatı bozulan kara ve iri bir örümcek duvar boyunca kaçtı. Séverine topuğuyla vura vura tahtayı yerine yerleştirdi, lambayı gece dolabının üstüne koydu, yeniden yattı. Vücudu ısınınca kapalı avcunda tuttuğu saate baktı, onu evirdi çevirdi, uzun uzun inceledi. Saatin kapağı üstünde Başkan'ın adının iç içe geçmiş baş harfleri ilgisini çekmişti. İç tarafında bir fabrika numarası olan 2516 rakamını okudu. Alıkoyması pek tehlikeli olan bir mücevherdi bu, çünkü adliye rakamı biliyordu. Fakat Séverine yalnızca saati kurtarabilmenin verdiği öfkeyle artık korkmuyordu. Hatta döşeme tahtasının altında artık cesetten eser kalmadığı için kâbuslarının sona erdiğini hissediyordu. Sonunda kendi evinde rahat rahat dolaşarak istediği tarafa gidebilecekti. Saati yastığın altına soktu, lambayı söndürdü, uyudu.

Ertesi gün izinli olan Jacques, Roubaud'nun her zamanki gibi Commerce kahvesine gidip yerine yerleşmesini bekleyecek, sonra eve çıkıp Séverine'le beraber öğle yemeği yiyecekti. Ara sıra, tehli-

keyi göze aldıkları vakit, yapıyorlardı bu işi. O gün Séverine yemekte vücudu hâlâ titreyerek ona paradan bahsetti, gizli kovuğu nasıl boş bulduğunu anlattı. Kocasına karşı olan kini geçmiyor, aynı haykırış hep dilinin ucuna geliyordu:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Sonra saati getirdi, Jacques'ın gösterdiği isteksizliğe karşın mutlaka ona vermek istedi:

"Düşünsene sevgilim, saati sende aramak kimsenin aklına gelmez. Eğer bende kalırsa kocam onu yine benden alacak. Oysa şunu bil, saati ona vermektense etimden et koparılmasını tercih ederim. Hayır, çok fazla şey aldı. O parayı istediğimden değil. Zaten bana korku veriyordu, bir kuruşunu bile harcayamazdım. Ama Roubaud'nun ondan yararlanmaya hakkı var mıydı? Ah! Nefret ediyorum bu adamdan!"

Ağlıyor, ısrar ediyor, öyle yalvarıyordu ki genç adam sonunda saati yeleğinin cebine koydu.

Aradan bir saat geçti. Séverine hâlâ yarı çıplak, Jacques'ın dizleri üzerinde oturup kalmıştı. Genç adamın omzuna yaslanmış, dalgın bir okşamayla bir kolunu boynuna dolamıştı ki yanında anahtarı bulunan Roubaud içeri girdi. Séverine bir sıçrayışta ayağa kalktı. Fakat ortada inkâr edilemeyecek bir suçüstü vardı. Koca görmezliğe gelememiş, olduğu yerde kalakalmış, âşık da şaşkınlık içinde oturduğu yerden kalkamamıştı. O zaman Séverine herhangi bir şekilde hesap vermeye yeltenmedi; ilerledi, hiddetle aynı sözü tekrarladı:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud bir saniye duraksadı. Sonra, artık her şeyden sıyrılmak için yaptığı o omuz silkme hareketiyle yatak odasına girdi; orada unuttuğu nöbet defterini aldı. Fakat Séverine peşinden gidiyor, çıkışmaya devam ediyordu:

"Karıştırmışsın, cesaretin varsa karıştırmadım de bakayım! Hem de ne varsa almışsın. Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud bir kelime söylemeden yemek odasından geçti. Ancak kapının önünde geri döndü, onu donuk bakışlarıyla tepeden tırnağa süzdü.

"Beni rahat bırak, anlıyor musun?" dedi ve çıktı. Kapıyı çarpmadı bile. Hiçbir şey görmemiş gibiydi, oradaki âşığa bir imada bile bulunmamıştı.

Séverine uzun bir sessizlikten sonra Jacques'a döndü:

"Gördün işte!"

Jacques hiç ağzını açmamıştı. Sonunda ayağa kalktı ve fikrini söyledi:

"Bitmiş bir adam!"

İkisi de aynı fikirdeydi. Âşığın birini öldürdükten sonra, diğer bir âşığın varlığına böyle bir hoşgörü gösterilmesi karşısındaki hayretlerine, bu hazımlı koca hakkında duydukları tiksinti de eklenmişti. Bir erkek bu derece düştü müydü çamura batmış demekti, her türlü çirkefe yuvarlanabilirdi.

O günden sonra Séverine'le Jacques tam bir serbestliğe kavuştu. Roubaud'ya daha fazla aldırış etmeden bu serbestlikten yararlandılar. Roubaud artık onları rahatsız etmiyordu, ama bu defa da hep tetikte bekleyen komşu Madam Lebleu'nün hafiyeliği başlarına dert oldu. Bu kadın kesinkes bir şeyden şüpheleniyordu. Jacques ne kadar sessizce gelirse gelsin, her ziyaretinde karşıki kapının belli belirsiz aralandığını, aralıktan bir gözün kendisini süzdüğünü görüyordu. Bu artık dayanılmaz hale gelmişti; Jacques yukarı çıkmaya cesaret edemiyordu, çünkü çıkacak olsa orada olduğu biliniyor, bir kulak gelip kapının kilidine yapışıyordu; öyle ki öpüşmeye, hatta rahat rahat konuşmaya bile imkân yoktu. İşte o zaman Séverine aşkının önüne çıkan bu yeni engel karşısında çileden çıktı, evlerini ellerinden almak için Lebleu'lerle eski mücadelesine tekrar başladı. Şef yardımcılarının öteden beri bu evde oturduğu herkesçe biliniyordu. Fakat Séverine, hareket avlusuna ve Ingouville tepelerine bakan pencerelerin o nefis manzarası için özenmiyordu artık bu eve. İsteğinin söylemediği biricik sebebi, evin iki kapılı olması, kapılardan birinin servis merdivenine açılmasıydı. Jacques o merdivenden gelip gidebilecek, Madam Lebleu onun ziyaretinden şüphe bile etmeyecekti. Sonunda serbest olacaklardı.

Savaş korkunç oldu. Bütün koridoru daha önce de heyecana veren olay dirildi, her geçen gün daha vahimleşti. Tehdit altındaki Madam

Lebleu, sundurmanın damıyla kapalı, zindan gibi iç karartıcı o arka taraftaki karanlık daireye kapatılırsa öleceğine emin, kendini ümitsizce savunuyordu. Geniş ufka bakan, yolcuların sürekli geliş gidişiyle şenlenen çok aydınlık odasına alışmışken o kovukta nasıl yaşardı? Üstelik bacakları da gezip dolaşmasını engelliyordu; artık çinko bir damdan başka seyredilecek manzarası kalmayacaktı, onu hemen öldürseler daha iyiydi. Ne yazık ki bunlar sadece duygusal sebeplerdi. Madam Lebleu evi Roubaud'dan önceki eski şef yardımcısından teslim aldığını, o adam bekâr olduğu için evi kendisine nezaketen devrettiğini itiraf etmek zorundaydı; hatta eğer yeni şef yardımcısı isteyecek olursa odayı ona geri vermeye söz verdiğine dair kocasının bir de mektubu olmalıydı. Mektup henüz bulunamadığı için Madam Lebleu onun varlığını inkâr ediyordu. Dava çıkmaza girdikçe kadın daha şirretleşiyor, daha saldırganlaşıyordu. Bir aralık, öteki şef yardımcısı Moulin'in karısını da işin içine katarak kendi tarafına çekmeye uğraştı. Madam Lebleu'nün söylediğine göre, Madam Moulin merdivende Madam Roubaud'yu bazı erkeklerin öptüğünü görmüştü. Fakat Moulin kızdı, çünkü uysal ve çok silik bir kadın olan, kimsenin hiçbir zaman yüzünü görmediği karısı hiçbir şey görmediğine, hiçbir şey demediğine ağlayarak yemin ediyordu. Bir hafta süreyle bu dedikodu koridorun bir başından öteki başına kadar fırtına halinde esti. Fakat Madam Lebleu'nün yenilmesine yol açan en büyük hatası, o ısrarlı gözetlemeleriyle gişeci Matmazel Guichon'u durmadan kızdırması oldu. Bu kızın her gece gar şefiyle buluşmaya gittiği Madam Lebleu'de bir takıntı, bir sabit fikir olmuş, onu suçüstü yakalama ihtiyacı bir hastalık haline gelmiş, iki seneden beri gözetlemesine rağmen hiçbir şey bulamamış, hatta bir soluk bile işitememiş olması bu hastalığı daha da ağırlaştırmıştı. Oysa onların beraber olduklarına emindi, bu da onu deli ediyordu. Bu yüzden, evine ne girerken ne çıkarken gözetlenmekten kurtulabilen Matmazel Guichon da şimdi onu avlu tarafına atmaları için ısrar ediyordu. Böylece birbirlerinden bir lojmanla ayrılmış olacaklar, hiç olmazsa Madam Lebleu artık karşı komşu olmayacak, kendisi de onun kapısı önünden geçmek zorunda kalmayacaktı. O zamana kadar kavgayla ilgisi olmayan gar şefi

Mösyö Dabadie'nin Lebleu'lere karşı diğer tarafı her gün biraz daha fazla tuttuğu besbelli bir hale geliyordu, bu da kötüye işaretti.

Daha başka kavgalar durumu büsbütün karıştırdı. Taze yumurtalarını şimdi Séverine'e taşıyan Philomène, Madam Lebleu'ye her rast gelişinde küstahça davranıyor, Madam Lebleu de herkesin canını sıkmak için kapısını özellikle açık bıraktığından, oradan her geçişte iki kadın arasında hoş olmayan laflar ediliyordu. Séverine'le Philomène arasındaki bu samimiyet sırdaşlığa çevrildiğinden, Philomène, Jacques'ın yukarı çıkmaya cesaret edemediği zamanlar metresine ondan haber getirmeye de başlamıştı. Yumurtalarını alıp geliyor, buluşma saatlerini değiştiriyor, bir gün önce Jacques'ın niçin dikkatli davranmak zorunda kaldığını açıklıyor, evinde kaldığı bir saat içinde neler konuştuğunu anlatıyordu. Ara sıra, bir engel çıktıkça, Jacques depo şefi Sauvagnat'nın küçük evinde öylece oturup kalıyordu. Bir avunma ihtiyacıyla, bütün bir akşam yalnız kalmaktan korkuyormuş gibi ateşçi Pecqueux'yle birlikte oraya gidiyordu. Hatta ateşçi, gemici meyhanelerinde hovardalık etmek için ortadan kaybolduğunda bile Jacques, Philomène'in evine giriyor, onu Séverine'e haber götürmekle görevlendiriyor, oturuyor, hiçbir yere ayrılmıyordu. Yavaş yavaş bu sevda işine karışan Philomène'de de birtakım duygular başlamıştı, çünkü o zamana kadar kendi âşıkları hep kaba saba adamlar olmuştu. Çok akıllı uslu görünen bu pek hüzünlü çocuğun küçük elleri, terbiyeli tavırları ona henüz tadına bakmadığı lezzetli yiyecekler gibi görünüyordu. Pecqueux'yle hayatı artık karı koca hayatıydı; sarhoşluklarla, sevgi gösterilerinden ziyade kabalıklarla doluydu. Oysa makinistten şef yardımcısının karısına güzel bir söz taşıdığı vakit, bundan kendi hesabına da yasak meyvenin hoş lezzetini tadıyordu. Bir gün Jacques'a dert yandı, ateşçisinden yakındı; sinsiliğini güler yüzlü halinin arkasına gizlediğini, sarhoş olduğu günler elinden kaza çıkmaya pek yatkın olduğunu söylüyordu. Jacques, Philomène'in sıska beygirleri andıran kavruk vücuduna daha çok özen gösterdiğini, ihtiraslı güzel gözleriyle gene de arzu uyandırabilecek bir kadın olduğunu, daha az içmeye, evini o kadar da pis tutmamaya başladığını fark etti. Erkek kardeşi Sauvagnat bir akşam evde erkek sesi işitip kız

kardeşini cezalandırmak üzere eli havada içeri girmiş, fakat onunla konuşmakta olan adamı tanıyınca ona bir şişe elma şarabı açmıştı. Orada iyi karşılanan ve vücudunun ürpertisi iyileşen Jacques, bu evden hoşlanıyor gibiydi. Philomène de Séverine'e karşı gitgide daha kuvvetli bir dostluk gösteriyor, Madam Lebleu'ye ateş püskürerek önüne gelen yerde onun için "yaşlı orospu" diyordu.

İki sevdalıya küçük bahçesinin arkasında rast geldiği bir gece, her zaman gizlendikleri depoya kadar karanlıkta onlarla birlikte gitti.

"Allah allah! Siz de çok safsınız," dedi. "Ev mademki sizin, ben olsam onu saçlarından tutup oradan ellerimle çıkarırım. Binsenize tepesine!"

Fakat Jacques patırtı çıkması taraftarı değildi.

"Hayır, hayır, Mösyö Dabadie bu konuyla uğraşıyor," dedi. "İşin kurallara uygun olarak yapılmasını beklemek daha iyi."

Séverine:

"Ay sonundan önce onun odasında yatacağım, orada birbirimizi her zaman görebileceğiz," diye kestirip attı.

Karanlık olmasına rağmen Philomène, onun bu umutla âşığının kolunu tatlı tatlı sıktığını hissetmişti. Sonra evine dönmek üzere onlardan ayrıldı. Fakat otuz adım ötede karanlıkta saklanarak durdu, döndü. Onları bir arada görmek kendisine büyük bir heyecan veriyordu. Bununla beraber kıskanç değildi, kendi farkında değildi ama aynı bu şekilde sevme ve sevilme ihtiyacı duyuyordu.

Jacques her gün biraz daha içine kapanmaktaydı. İki defa Séverine'i görebileceği halde bahaneler uydurmuştu, Sauvagnat'ların evinde ara sıra geç vakte kadar oturup kalması da yine ondan kaçmak içindi. Bununla beraber, Séverine'i eksilmeyip artan şiddetli bir arzuyla seviyordu hâlâ. Fakat şimdi onun kolları arasında bulunduğu zaman, korkunç illet onu tekrar yakalıyor, öyle bir baş dönmesi duyuyordu ki artık kendi olmamaktan, içindeki hayvanın ısırmaya hazır olduğunu hissetmekten vücudu buz kesiliyor, dehşet içinde çabucak oradan kaçıyordu. Kendisini tekrar uzun yolculukların yorgunluğuna vurmaya uğraşmış, ek işler istemiş, lokomotifin üstünde ciğerleri rüzgârla kavrularak, vücudu sarsıntılarla harap, on iki saat kaldığı olmuştu. Ar-

kadaşları bu çetin makinistlik mesleğinden şikâyet ediyor, bu işin insanı yirmi yılda yiyip bitirdiğini söylüyordu. Oysa Jacques, mümkün olsa hemen yenip bitmek istiyor, yorgunluğu ona hiçbir zaman yeterli gelmiyordu. Ancak Lison onu alıp götürdüğünde mutlu oluyordu; o zaman artık düşünmüyor, sadece gözleriyle işaretleri takip ediyordu. Treni istasyona vardığında, Jacques yüzünü gözünü yıkamaya bile vakit bulamadan ölü gibi seriliyordu yatağa. Ama uyanmasıyla sabit fikir azabının tekrar başlaması bir oluyordu. Jacques, Lison'a da yeniden eskisi gibi sevgi beslemeye, onu temizlemek için yine saatlerce uğraşmaya, Pecqueux'den çelikleri gümüş gibi parlatmasını istemeye başlamıştı. Yolda yanına binen müfettişler kendisini tebrik ediyordu. Jacques başını sallıyor, hoşnutsuzluğunu koruyordu, çünkü lokomotifin kar içinde kalışından sonra artık eski sağlıklı, babayiğit makine olmadığını pekâlâ biliyordu. Lison, pistonların ve buhar çekmecesinin tamiri sırasında ruhundan bir şeyi, montajdaki rastlantıya bağlı o sır dolu hayat dengesini kaybetmiş olmalıydı. Jacques buna üzülüyor, bu güçten düşüş onun için elemli bir acıya dönüşüyordu; hatta amirlerine durmadan anlamsız şikâyetlerde bulunmakta, gereksiz tamirler istemekte, olmayacak düzeltmeler hayal etmekteydi. İstekleri reddediliyordu. Jacques, Lison'un çok hasta olduğuna, bundan böyle onunla pek düzgün bir iş yapılamayacağına inandığından daha da kederleniyordu. Bu durum sevgisinde bir yılgınlık yaratıyordu. Mademki her sevdiğini öldürecekti, sevmek neye yarardı? Metresine de ne acının ne yorgunluğun yıpratabildiği o umutsuz aşkın öfkesini getiriyordu.

Séverine, Jacques'ın değiştiğini pekâlâ hissetmişti; genç adamın o olayı öğrendiğinden beri kendi yüzünden kederlendiğini sanarak üzüntüye kapılıyordu. Boynuna sarıldığı zamanlar ürpermesi, ani bir gerilemeyle öpüşünden kaçması, olayı hatırlamasından ve kendisinden nefret etmesinden ileri gelmiyor muydu? Séverine sözü bir daha bu konulara getirmeye cesaret edememişti. İkisinin de şehvetin ateşine kapıldığı o yabancı yatakta gerçeği söylediğine pişman oluyor, ani itirafından hayrete düşüyor, Jacques'ı kendisiyle birlikte bu sırrın içine çektiği için bugün memnun olsa da o gün neden derdini dökmeye o kadar ihtiyaç duyduğunu bile hatırlamıyordu.

Jacques her şeyi öğrendiğinden beri, Séverine şüphesiz ki onu daha fazla seviyor, daha fazla arzuluyordu. Bu, analık duygusunu hiç tatmamış, baştan başa aşka kesmiş, yalnızca okşanmak için yaratılmış bir varlığın, sonunda uyanmış bir kadının doymak bilmez tutkusuydu.

Séverine artık sadece Jacques için yaşıyordu; onun varlığında erimek için çabaladığını söylerken yalan söylemiyordu, çünkü bir tek hayali vardı, o da Jacques'ın onu alıp götürmesi, kendi etinde saklamasıydı. Her zaman gayet yumuşak, gayet uysaldı Séverine; hazzı bir tek onda buluyor, sabahtan akşama kadar onun dizleri üzerinde kedi gibi uyumak istiyordu. Tıpkı gençliğindeki pisliklerden sıyrıldıktan sonra bakire ve saf kalması gibi, o korkunç faciadan da onda kalan şey sadece o işe karışmış olmanın şaşkınlığıydı. Uzaklarda kalmış bir olaydı bu, aklına geldikçe gülümsüyordu; eğer kocası kendisini rahatsız etmese ona öfke bile duymayacaktı. Oysa bu adama karşı nefreti, ötekine karşı duyduğu tutku ve ihtiyaç arttığı ölçüde çoğalıyordu. Jacques şimdi gerçeği öğrenmiş ve kendisini affetmiş olduğu için ipler onun elindeydi; genç kadın o nereye giderse peşi sıra gidebilir, o da kendisine malı gibi dilediğini yapabilirdi. Séverine, Jacques'ın bir resmini istemiş ve almıştı; kartpostal büyüklüğünde bir fotoğraftı bu. Séverine onu koynuna alıp yatıyor, dudakları resme yapışık uyuyordu; Jacques'ı mutsuz gördüğünden beri kendi de mutsuzdu, onun neden dolayı acı çektiğini tam olarak anlayamıyordu.

Bu arada buluşmaları dışarıda devam ediyor, Séverine'in evinde, ele geçirecekleri o yeni dairede rahat rahat buluşabilecekleri zamanı bekliyorlardı. Kış bitiyordu, şubat ayı çok yumuşak geçmekteydi. Gezintilerini uzatıyor, garın boş arsaları içinde saatlerce yürüyorlardı, çünkü Jacques durmaktan kaçınıyor, Séverine omuzlarına asılıp da onu oturmaya ve kendisine sahip olmaya zorladığı zamanlar ışık istemiyor, onun çıplak teninden bir köşeyi görürse vurmaktan korkuyordu; gözü görmedikçe belki dayanabilirdi. Séverine'in her cuma peşinden geldiği Paris'te, Jacques perdeleri sımsıkı örtüyor, aydınlığın zevkini kaçırdığı masalını uyduruyordu. Séverine, bu haftalık yolculuk için artık kocasına açıklamada bile bulunmuyor-

du. Komşulara hâlâ o eski hikâyeyi, dizkapağındaki ağrıyı bahane ediyor, bir de hâlâ hastanede iyileşmekte olan sütninesi Victoire Ana'yı görmeye gittiğini söylüyordu. İkisi de bu yolculuktan hâlâ pek zevk alıyordu; Jacques o gün lokomotifini gayet dikkatle idare ediyor, Séverine de onu daha az kederli görerek pek sevinçli oluyordu. Genç kadın trenin geçtiği yoldaki bütün tepecikleri, bütün ağaç kümelerini artık ezberlemeye başladığı halde, bu tren yolculuğu onu hâlâ eğlendiriyordu. Havre'dan Motteville'e kadar hep çayırlar, çalı çitlerle ayrılmış dümdüz tarlalar, elma ağaçları vardı; sonra oradan Rouen'a kadar arazi tümsekleniyor, ıssızlaşıyordu. Rouen'dan sonra Seine nehri akmaya başlıyordu. Sotteville'de, Oissel'de ve Pont-de-l'Arche'da Seine nehrinin üstünden geçiliyordu; sonra engin ovalardan geçerken nehir geniş geniş yayılarak durmadan ortaya çıkıyor, Gaillon'dan itibaren de artık hiç kaybolmuyor, sol tarafta, kavakların ve söğütlerin dikili olduğu alçak kıyılarının arasında ağır ağır akıyordu. Bayır kenarından gidiliyor, Bonnières'de nehirden uzaklaşılıyor, ama sonra Rosny'de, Rolleboise Tüneli'nden çıkar çıkmaz tekrar karşılaşılıyordu. Nehir bu yolculukta dost bir yol arkadaşıydı. Paris'e varmadan önce üç defa daha onun üzerinden geçiliyordu. Tren, ağaçlar arasındaki çan kulesiyle Mantes'tan, alçı ocaklarının beyaz lekeleriyle Triel'den geçiyor, Poissy tam ortasından biçiliyor, Saint-Germain ormanının iki yeşil duvarından, leylaklarla dolup taşan Colombes yamaçlarından sonra banliyöye varılıyordu. Asnières Köprüsü'nden hayal meyal seçilen Paris, aralarında fabrika bacalarının sivrildiği, dökük sıvalı binaların üzerinde yükselen uzaktaki Zafer Takı'yla gözüküyordu. Lokomotif Batignolles'ün altına dalıyor, uğultulu garda trenden iniliyordu; bundan sonra akşama kadar serbestçe birbirlerinin oluyorlardı. Dönüşte hava karanlık oluyordu; Séverine gözlerini kapıyor, mutluluğunu bir kere daha yaşıyordu. Fakat akşamları olduğu gibi sabahları da Croix-de-Maufras'dan her geçişinde başını uzatıyor, orada Flore'u geçidin önünde ayakta, kılıfına geçirilmiş bayrağı havaya kaldırmış halde, treni ateş saçan bakışlarıyla kuşatır göreceğinden emin, kendini göstermeden oraya doğru ihtiyatlı bir bakış fırlatıyordu.

O karlı gün bu genç kız onları öpüşürken gördükten sonra, Jacques, Séverine'i ondan sakınması için uyarmıştı. Onun kendisini gençliğinin ateşiyle, nasıl vahşi bir çocuk tutkusuyla kovaladığını artık biliyor, genç kızın erkeksi bir kıskançlık duyduğunu, dizginsiz ve kanlı bir kin beslediğini hissediyordu. Öte yandan Flore çok fazla şey biliyor olsa gerekti, çünkü Jacques, Başkan'ın evlendirdiği ve hiç kimsenin kendisinden şüphe etmediği bir küçükhanımla Başkan arasındaki ilişkiye dair onun bir iddiada bulunduğunu hatırlıyordu. Flore mademki bunu biliyordu, cinayeti kimin işlediğini de tahmin ediyor demekti. Kuşkusuz konuşacak, yazacak, bir ihbarda bulunarak intikam alacaktı. Fakat günler, haftalar geçtiği halde hiçbir şey çıkmıyordu; Jacques onu hep elinde bayrağıyla, yolun kenarındaki yerinde kaskatı dikili bir halde buluyordu. Flore lokomotifi ta uzaktan görür görmez Jacques onun ateşli gözlerini üzerinde hissediyordu. Kız onu dumanlar arasında bile görüyor, baştan ayağa bakışlarıyla kavrıyor, tekerleklerin gümbürtüsü arasında, şimşek hızı içinde ona eşlik ediyordu. Bu arada tren de birinci vagondan sonuncu vagona kadar delici bakışlarla inceleniyor, araştırılıyordu. Flore ötekini, her cuma trende bulunduğunu artık bildiği rakibesini her zaman buluyordu. Séverine önüne geçilmez bir görme ihtiyacıyla başını ne kadar az uzatırsa uzatsın yine de görülüyor, ikisinin gözleri iki kılıç gibi çarpışıyordu. O anda tren mesafeleri yutarak uçup gidiyor, ikisinden biri yerde, trenin alıp götürdüğü o mutluluğun öfkesi içinde, diğerini artık göremez oluyordu. Flore büyüyor gibiydi; Jacques onu her sefer daha uzun boylu buluyor, hiçbir şey yapmamasından endişelenmeye başlıyor, kaskatı karşısına dikilmesini önleyemediği bu gamlı koca kızın kafasında nasıl bir tasarının olgunlaşmakta olduğunu düşünüyordu.

Bir de bir memur, şef kondüktör Henri Dauvergne de Séverine'le Jacques'ı rahatsız ediyordu. Bu adam tam da bu cuma treninin baş kondüktörüydü ve genç kadına karşı can sıkıcı bir nezaket gösteriyordu. Makinistle aralarındaki ilişkinin farkına varmış, sıra belki kendisine de gelir diye umuyordu. Henri'nin gösterdiği ilgi zaman zaman o kadar gözle görülür hale geliyordu ki Roubaud nöbetçi olduğu sabahlar trenin Havre'dan kalkışı sırasında bununla alay ediyordu.

Henri Dauvergne, Séverine için koca bir kompartıman ayırıyor, onu oraya yerleştiriyor, kaloriferin sıcaklığını kontrol ediyordu. Hatta bir gün Roubaud, Jacques'la sakin sakin konuşurken, genç adamın yaptığı numaraları ona göstererek, sanki bu durumu hoş görüp görmediğini sorar gibi göz kırpmıştı. Zaten kavga ettikleri zaman karısının yüzüne karşı bunların ikisiyle de yattığını uluorta haykırmaktaydı. Séverine bir aralık Jacques'ın bu suçlamaya inandığını, üzüntüsünün bundan ileri geldiğini sanmıştı. Bir hıçkırık nöbeti içinde suçsuz olduğunu söyleyerek karşı çıkmış, eğer sadakatsizlik ediyorsa kendisini öldürmesini söylemişti. O zaman Jacques, yüzü sapsarı, işi şakaya dökmüş, onu öpmüş, onun namuslu olduğunu bildiği cevabını vermiş, hiç kimseyi öldürmemeyi umduğunu söylemişti.

Mart ayının ilk akşamları pek berbat geçti, Jacques'la Séverine buluşmalarına ara vermek zorunda kaldı; Paris'e yaptıkları yolculuklar, o kadar uzakta aranan birkaç saatlik serbestlik artık Séverine'e yetmiyordu. Jacques'a sahip olmak, her an sahip olmak, birbirlerinden bir daha hiç ayrılmadan geceli gündüzlü beraber yaşamak onda gitgide artan bir ihtiyaçtı. Kocasına duyduğu nefret büyüyor, bu adamın sırf varlığı bile onu hastalıklı ve katlanılmaz bir hiddete sürüklüyordu. Yumuşak başlı bir kadın gibi ince ruhlu, çok uysal olduğu halde, kocası sözkonusu olur olmaz öfkeleniyor, onun, isteklerinin karşısına çıkardığı en küçük engele bile köpürüyordu. O zaman kara saçlarının gölgesi gözlerinin duru maviliğini karartır gibi oluyordu. Aksileşiyor, onu yan yana yaşamalarını artık imkânsız kılacak kadar hayatını berbat etmiş olmakla suçluyordu. Her şeyi yapan o değil miydi? Aile hayatlarından hiç eser kalmaması, kendisinin bir âşığının bulunması onun kabahati değil miydi? Onun bezdirici sakinliği, öfkelerine ilgisiz bakışlarla karşılık verişi, yuvarlak sırtı, genişleyen karnı, bir mutluluk timsali gibi duran o donuk semizliği acı çeken Séverine'i büsbütün çileden çıkarıyordu. Ayrılmaktan, uzaklaşmaktan, başka bir tarafa gidip yeni bir hayat kurmaktan başka bir şey düşünmez olmuştu. Ah! Yeniden başlayabilseydi, özellikle de geçmişi yok edebilse, bütün bu iğrenç şeylerden önceki hayatına dönebilse, on beş yaşındaki halini yine bulsa, sevse,

sevilse, o zamanlar hayal ettiği şekilde yaşayabilseydi! Bir hafta boyunca bir kaçış planı kurdu. Jacques'la beraber gidiyordu; Belçika'da gizleniyorlar, çalışkan genç bir çift gibi oraya yerleşiyorlardı. Fakat Jacques'a bundan söz bile etmedi, hemen engeller çıkmıştı; durumları kanuna uygun değildi, hep korku içinde yaşayacaklardı; özellikle de servetini, parayı, Croix-de-Maufras'yı kocasına bırakmak canını sıkıyordu. Ben ölürsem senin, sen ölürsen benim diyerek ellerinde avuçlarında ne varsa hepsini birbirlerine hibe etmişlerdi; böylece Séverine onun elinde bulunuyor, yasal vesayet altında bir kadın oluşu elini ayağını bağlıyordu. Tek bir metelik bırakarak gitmektense ölürdü daha iyi. Bir gün Roubaud beti benzi atmış bir halde eve gelmiş, bir lokomotifin önünden geçerken tamponun dirseğine çarptığını hissettiğini söylemişti. O zaman Séverine, Roubaud ölürse serbest kalacağını düşündü. İri gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Mademki kendisi onu sevmiyordu ve mademki o şimdi herkes için bir ayak bağıydı, ne diye ölmüyordu sanki?

O andan sonra Séverine'in hayalleri değişti. Roubaud kaza sonucu ölüyor, kendisi Jacques'la beraber Amerika'ya gidiyordu. Fakat bu sefer evlenmişlerdi; Croix-de-Maufras'yı satmışlar, bütün serveti paraya çevirmişlerdi. Arkalarında korkacak hiçbir şey bırakmamışlardı. Memleket değiştirmeleri birbirlerinin kolları arasında yeniden dünyaya gelmek içindi. Orada Séverine'in unutmak istediği şeylerden hiçbir iz olmayacaktı, genç kadın hayatı yeni sanabilecekti. Mademki aldanmıştı, mutluluk denemesine en baştan başlayacaktı. Jacques elbette bir iş bulurdu, kendisi de bir işe girişecekti, şans yüzlerine gülecekti, şüphesiz çocukları olacaktı, çalışmaktan ve mutluluktan ibaret yeni bir hayat başlayacaktı. Séverine sabahleyin yatakta, gün ortası nakışını işlerken, her yalnız kalışında hep bu hayale dalıyor, onu düzeltiyor, genişletiyor, sürekli güzel ayrıntılar ekliyor, kendisini şimdiden zevke ve servete doymuş sayıyordu. Vaktiyle pek seyrek sokağa çıktığı halde, şimdi büyük yolcu gemilerinin gidişini görmek merakına tutulmuştu. Dalgakırana iniyor, dirseklerini dayayıp bakıyor, açıklardaki sislere karışıncaya kadar geminin dumanını izliyordu; kişiliği ikiye bölünüyor, kendisini

Jacques'la beraber geminin güvertesinde Fransa'dan uzaklaşırken, o hayal ettiği cennete doğru yol alırken görüyordu.

Jacques mart ortasında bir akşam yukarı çıkmayı göze alıp Séverine'i evinde görmeye geldiği sırada, treninde Paris'ten eski bir okul arkadaşını getirdiğini anlatmıştı. Bu eski arkadaş yeni icat edilen bir düğme makinesi işine girmek için New York'a gidiyordu, makinist bir ortağa ihtiyacı olduğundan Jacques'a kendisiyle gelmesini önermişti. Ooo! Çok iyi bir işti, sermayeye ancak otuz bin frank kadar bir parayla katılmak gerekiyordu, bu işten belki de milyonlar kazanılabilirdi. Bunları sadece laf olsun diye anlatıyordu, zaten öneriyi de reddetmişti elbette. Yine de yüreğinde bir parça üzüntü vardı, çünkü servet insanın ayağına gelince onu tepmek ne de olsa acı bir şeydi.

Séverine ayakta, gözleri dalgın, onu dinliyordu. Yoksa hayali gerçekleşecek miydi?

"Ah!" diye mırıldandı sonunda. "Yarından tezi yok giderdik."

Jacques hayretle başını kaldırdı:

"Nasıl, gider miydik?"

"Evet, ölmüş olsaydı."

Roubaud'nun adını söylememiş, onu yalnız çenesinin bir hareketiyle işaret etmişti. Fakat Jacques anlamıştı. Belirsiz bir el hareketi yaptı, ne yazık ki ölmemiş bulunduğunu söylemek istedi.

Séverine derinden gelen sesiyle ağır ağır:

"Giderdik," diye devam etti, "orada ne kadar mutlu olurduk! Evi satıp otuz bin frangı sağlardım, üstelik ev düzmek için de param kalırdı. Sen bütün bu paraları işletirdin, ben küçük bir ev döşerdim, orada bütün kuvvetimizle sevişirdik. Oh! İyi olurdu, ne iyi olurdu!"

Sonra kısık bir sesle ekledi:

"Her türlü anıdan uzak, önümüzde yalnızca yeni günler bulunurdu!"

Jacques da büyük bir hazza gömülmüştü; elleri içgüdüsel olarak birleşti, birbirini sıktı. Artık ne Séverine bir şey söylüyordu ne de Jacques, ikisi de bu umuda dalıp gitmişti. Sonra yine Séverine konuştu:

"Sen yine de arkadaşını gitmeden önce bir daha görüp sana haber vermeden bir ortak almamasını söyle."

Jacques yeniden şaşırdı:

"Niçin?"

"Eee! Kimbilir? Geçen günkü şu lokomotif meselesinde bir saniye daha geç çekilseydi şimdi serbesttim. Sabahleyin diri olan bir adam, bir bakarsın akşama ölmüş, öyle değil mi?"

Sabit gözlerle Jacques'ın yüzüne bakıyordu, bir daha:

"Ah! Bir ölseydi!" dedi.

Jacques gülümsemeye çalışarak:

"Herhalde onu benim öldürmemi istemiyorsun, değil mi?" diye sordu.

Séverine üç defa hayır dedi, fakat gözleri, tutkusunun aman vermez acımasızlığıyla dolu o yumuşak kadın gözleri evet diyordu. Mademki Roubaud bir başkasını öldürmüştü, onu niçin öldürmeyeceklerdi? Genç kadının zihninde bu düşünce bir sonuç gibi, kaçınılmaz bir son gibi birdenbire ortaya çıkmıştı. Onu öldürmekten ve çekip gitmekten daha basit bir şey olamazdı. O öldükten sonra her şey bitecek, Séverine her şeye yeniden başlayabilecekti. Artık kendisi için başka bir son göremiyordu. Kararını kesin olarak vermişti, ama içindeki şiddeti hayata geçirmeye cesareti olmadığı için başını hafifçe sallıyor, hayır demeye devam ediyordu.

Jacques büfeye yaslanmış, hâlâ gülümsemeye çalışıyordu. Orada sürünüp duran bıçak gözüne ilişmişti.

"Eğer onu öldürmemi istiyorsan bıçağı bana vermelisin," dedi. "Zaten saat de bende, bıçağı da alırsam küçük bir müzem olur."

Daha da yüksek sesle güldü. Séverine ciddiyetle cevap verdi:

"Bıçağı al."

Jacques şakayı daha fazla ileri götürmek ister gibi bıçağı cebine koyduktan sonra onu kucakladı:

"Eh! Haydi bakalım, iyi geceler. Şimdi hemen arkadaşıma gidip beklemesini söyleyeceğim. Cumartesi günü yağmur yağmazsa Sauvagnat'ların evinin arkasında beni beklersin. Olur mu? Pekâlâ... Hem rahat ol, kimseyi öldürecek değiliz, şaka olsun diye söyledim."

Gelgelelim vakit geç olduğu halde limana doğru gitti Jacques, ertesi gün hareket edecek olan arkadaşını kaldığı otelde buldu. Ona bir mirasa konması ihtimalinden söz etti, bir cevap verebilmek için on beş gün zaman istedi. Sonra karanlık büyük caddelerden geçerek gara doğru gelirken düşündü, kalkıştığı işe şaştı. Karısından da parasından da şimdiden yararlanmakta olduğuna göre, acaba Roubaud'yu öldürmeye mi karar vermişti? Hayır, kesinlikle hiçbir karar vermiş değildi; böyle birtakım korunma önlemleri alması, karar vermesi ihtimaline karşı bir hazırlıktan başka bir şey değildi kuşkusuz. Fakat elinin ateşli sıkışıyla, ağzı hayır derken evet diyen sabit bakışıyla, Séverine'in hayali gözlerinin önüne geldi. Besbelli Jacques'ın ötekini öldürmesini istiyordu. Büyük bir şaşkınlığa düştü, ne yapacaktı?

Jacques, François-Mazeline Sokağı'ndaki yatakhaneye gelerek horlayıp duran Pecqueux'nün yanına yattı, ama uyuyamadı. Beyni istemsizce bu adam öldürme fikri üzerinde, tasarladığı facianın taslağı üzerinde çalışıyor, bunun en uzak sonuçlarını bile hesaplıyordu. Lehteki sebepleri, aleyhteki sebepleri araştırıyor, tartıyordu. Soğukkanlılıkla, hiçbir taşkınlığa kapılmadan düşününce, sonuç olarak her şey lehteydi. Mutluluğuna biricik engel Roubaud değil miydi? O ölürse çılgınca sevdiği Séverine'i alacak, artık gizlenmeyecek, ona ölünceye kadar tamamen sahip olacaktı. Sonra para vardı, servet vardı. Yorucu mesleğini bırakacak, makinistlerin kürekle altın küredikleri bir memleket diye arkadaşlarından dinlediği şu Amerika'da kendisi de patron olacaktı. Oradaki yeni hayatı bir rüya gibi gözlerinin önünden geçiyordu; kendisini çılgınca seven bir kadın, hemencecik milyonlarla kazanç, istediği önünde istemediği ardında geniş bir hayat, hudutsuz tutku.... Bu hayali gerçekleştirmek için yapılacak iş de bir el hareketinden, yürümeye engel olan bir hayvanı, bir otu ezer gibi bir adamı ortadan kaldırmaktan başka bir şey değildi. Hem şimdi yağlanan, hantallaşan, ona eski gücünü kaybettiren o ahmakça kumar sevdasına tutulan bu adam ilgi çekici biri bile değildi. Onu esirgemeye ne gerek vardı? Bütün koşullar, ama kesinlikle bütün koşullar ona karşıydı. Her şey onu mahkûm ediyordu, çünkü ne tarafından sorarsan sor, başkalarının çıkarı onun ölmesini gerektiriyordu. Kararsızlık göstermek budalalık ve korkaklık olacaktı.

Fakat sırtı yandığı için yüzükoyun yatan Jacques bir sıçrayışta döndü. Onu böyle yerinde zıplatan fikir o zamana kadar belirsizken birdenbire öyle şiddetlenmişti ki Jacques onu beyninin içinde sivri bir silahın ucu gibi hissetmişti. Çocukluğundan beri adam öldürmek istediği, bu saplantının dehşetiyle işkenceler içinde kıvrandığı halde, niçin Roubaud'yu öldürmüyordu sanki? Belki de seçtiği bu kurban üzerinde adam öldürme ihtiyacını sonsuza kadar gidermiş olurdu; böylece yalnızca iyi bir iş yapmış olmayacak, ayrıca iyileşecekti de. Aman tanrım! İyileşmek, kanında artık o ürpertiyi duymamak, karnı deşilmiş dişileri omzuna vurup götüren o eski erkeğin vahşi uyanışını duymadan Séverine'e sahip olmak! Vücudunu bir ter kapladı. Roubaud, Başkan'ı nasıl vurduysa, kendisini onu öylece boğazından vurmuş, yara ellerinin üzerine kanadıkça hırsı tatmin edilmiş, doyuma ulaşmış olarak hayal etti. Mademki iyileşmesi, sevdiği kadın ve servet buna bağlıydı, öldürecekti onu; karar vermişti. Eğer öldürmek kaderiyse, işte onu öldürecekti; hiç olmazsa ne yaptığını bilerek, tartarak, çıkarla ve mantıkla davranmış olacaktı.

Jacques bu kararı verdikten sonra, saat sabahın üçünü çaldığı için uyumaya çalıştı. Tam dalıyordu ki derin bir sarsıntıyla yerinde doğruldu, nefesi daralarak yatağında oturdu. Aman tanrım! Bu adamı öldürmeye hakkı var mıydı? Bir sinek kendisini rahatsız ettiği zaman onu bir vuruşta eziyordu. Bir gün bir kedi bacaklarına dolanmış, Jacques bir tekmede hayvanın belini kırmıştı; gerçi bunu istemeden yapmıştı. Ama bu adam kendi cinsinden biriydi! Adam öldürmeye hakkı olduğunu, zayıflardan rahatsız olan kuvvetlilerin onları ezme hakkı bulunduğunu kendi kendisine ispat edebilmek için bütün düşüncesini yeni baştan ele almak zorunda kaldı. Berikinin karısı şimdi kendisini seviyordu; onunla evlenmek, malını mülkünü ona vermek için serbest kalmak isteyen de kadının kendisiydi. Jacques sadece engeli ortadan kaldırıyordu. Ormanda iki kurt karşılaşırsa ve ortada bir de dişi kurt varsa, kuvvetli kurt ötekinden bir ısırışta kurtulmuyor muydu? Eski zamanlarda insanlar da kurtlar gibi mağaralarda barınırken, arzulanan kadın rakiplerin dökülen kanı ortasında kendisini elde etmeyi başarmış olan adamın olmuyor

muydu? O halde, mademki hayatın yasası buydu, sonraları bir arada yaşamak için icat edilen kaygıları bir yana bırakıp o yasaya uymak gerekirdi. Bunu yapmaya hakkı olduğu yavaş yavaş tartışılmaz göründü ona, tüm kararlılığının yeniden dirildiğini hissetti. Hemen ertesi gün yeri ve saati seçecek, hareketini hazırlayacaktı. En iyisi şüphesiz ki Roubaud'yu geceleyin garda devriye gezdiği bir sırada bıçaklayarak, yakaladığı çapulcular tarafından öldürüldüğü izlenimini uyandırmaktı. Orada, kömür yığınının arkasında iyi bir yer biliyordu. Eğer Roubaud'yu oraya çekebilirse iş tamamdı. Jacques şimdi uyumak için o kadar çabaladığı halde kafasında sahneyi kurguluyor, nerede duracağını, onu bir hamlede yere sermek için nasıl vuracağını düşünüyordu. Fakat en küçük ayrıntılara kadar indikçe, önüne geçilmez bir şekilde için için yine bir tiksinti duymaya başladı; içten gelen bir itiraz onu yine baştan başa ayaklandırdı. Hayır, hayır, vurmayacaktı! Bu ona canavarca, yapılması mümkün olmayan, imkânsız bir şey gibi görünüyordu. İçindeki uygar insan, eğitimin kazandırmış olduğu güç, edinilmiş fikirlerin ağır ve kolay yıkılamayan temeli isyan içindeydi. İnsan öldürmemek gerekirdi, bu fikri kuşaklardan kuşaklara geçen sütle beraber emmişti; kabalıktan sıyrılmış, kaygılarla dolmuş beyni akıl yürütmeye başlar başlamaz adam öldürmeyi nefretle reddediyordu. Evet, bir ihtiyaç anında, içgüdüsel bir taşkınlıkla öldürmeye aklı eriyordu! Fakat isteyerek, hesaplayarak ve çıkar için… Hayır, asla, bunu asla yapamayacaktı.

Jacques uyumayı başardığı zaman gün doğuyordu, hem bu öyle hafif bir uykuydu ki ruhundaki tartışma belirsiz ve korkunç bir halde hâlâ devam ediyordu. Sonraki günler hayatının en acı günleri oldu. Séverine'den kaçıyordu, gözlerinden korktuğu için cumartesi günkü randevuya gelmesin diye ona haber yollamıştı. Fakat pazartesi günü onu görmek zorunda kaldı, korktuğu başına geldi; Séverine'in çok tatlı, çok derin, iri mavi gözleri yüreğini endişeyle doldurdu. Séverine o işten söz etmedi, Jacques'ı yüreklendirmek için bir tek hareket yapmadı, bir tek söz söylemedi. Yalnız, gözleri sırf onunla doluydu; Jacques'a soru soruyor, yalvarıyordu. Jacques o gözlerin sabırsızlığından ve siteminden nasıl kurtulacağını bilemiyor, genç adamın mut-

luluğu yakalamakta duraksayışından dolayı hayretler içinde bakan bu gözlerin kendi gözlerine hep sabit bir bakışla takılı kaldıklarını görüyordu. Séverine'den ayrılırken, kararını vermiş olduğunu anlatmak istercesine onu ani bir kucaklayışla göğsü üzerinde sıktı. Gerçekten karar vermişti; merdivenin sonuna gelinceye kadar o kararda kaldı, sonra yine vicdanıyla boğuşmaya başladı. Séverine'i daha ertesi gün yine gördüğünde, yapılması gereken hareketin karşısında gerileyen bir korkak gibi benzi belli belirsiz solgun, gözleri kaçamaklıydı. Séverine hiçbir şey söylemeden, korkunç bir şekilde mutsuz, onun boynuna sarılıp hıçkıra hıçkıra ağladı. Jacques da sarsılmıştı, kendi kendisini hor görüyordu. Artık bu işe bir son vermek gerekti.

Séverine kısık sesle:

"Perşembe günü orada, olur mu?" diye sordu.

"Evet, perşembeye seni beklerim."

O perşembe gecesi çok karanlıktı; gökyüzü yıldızsız, donuk ve durgun, denizden yükselen pusla doluydu. Her zamanki gibi önce Jacques gelmişti; Sauvagnat'ların evinin arkasında ayakta duruyor, Séverine'in gelmesini bekliyordu. Fakat öyle zifiri karanlıktı ve Séverine öyle hafif adımlarla seğirtiyordu ki gelişini göremediği genç kadının kendisine sürtünmesiyle ürperdi. Séverine onun kolları arasına atılmış, titrediğini hissettiğinden meraka düşmüştü.

"Seni korkuttum mu?" diye fısıldadı.

"Hayır, hayır, seni bekliyordum... Yürüyelim, bizi kimse göremez."

Birbirlerinin beline sarılarak yavaş yavaş boş arsalarda gezindiler. Deponun o tarafında havagazı fenerleri seyrekti, bazı kuytu yerlerde hiç yoktu; uzakta, gar tarafındaysa, pırıldayan kıvılcımları andıran bir sürü fener vardı.

Böyle hiç konuşmadan uzun zaman yürüdüler. Séverine başını Jacques'ın omzuna koymuştu; ara sıra başını kaldırıyor, onun çenesini öpüyordu. Jacques da eğiliyor, bu öpüşe onu şakağından, saçlarının bitiminden öperek karşılık veriyordu. Uzak kiliseler tok sesli tek bir vuruşla gecenin birini çaldı. Konuşmamaları, sarmaş dolaş olmuş bir halde birbirlerinin düşüncelerini duymalarındandı. Yalnız o işi düşünüyorlar, artık ne zaman bir araya gelseler mutlaka bu

saplantılı fikre yakalanıyorlardı. Tartışma için için sürüp gidiyordu. Mademki harekete geçmek gerekiyordu, yararsız kelimeleri yüksek sesle söylemeye ne gerek vardı? Séverine onu öpmek için vücuduna sürtünerek yükseldiği zaman, pantolonunun cebini kabartan bıçağın temasını hissetti. Acaba kararını vermiş miydi?

Fakat düşüncelerini dizginleyemiyordu; dudakları açıldı, belli belirsiz bir soluk halinde:

"Biraz önce yukarı çıktı, niçin bilmiyorum..." dedi. "Sonra baktım revolverini unutmuş, onu aldı. Kesin devriye gezecek."

Yeniden bir sessizlik oldu. Ancak yirmi adım yürümüşlerdi ki bu sefer de Jacques:

"Dün gece çapulcular şu taraftan kurşun çalmış," dedi. "Birazdan buraya gelecektir mutlaka."

O zaman Séverine hafifçe ürperdi; ikisi de yine sustu, adımlarını yavaşlatarak yürüdü. Séverine'in içine bir şüphe girmişti. Jacques'ın cebini şişiren şey bıçak mıydı? İyice emin olmak için Jacques'ı iki defa daha öptü. Sonra bacağına böyle sürtünmekle kesin bir fikir edinemediği için elini indirdi, Jacques'ı bir kere daha öperken o şişkin şeyi eliyle yokladı. Evet, bıçaktı. Fakat Jacques maksadını anladığı için onu birdenbire göğsüne bastırdı ve kulağına:

"Gelecek, serbest kalacaksın," diye fısıldadı.

Cinayet kararlaştırılmıştı. Onlara artık yürümüyorlarmış da bilinmeyen bir kuvvet ayaklarını yerden keserek götürüyormuş gibi geldi. Hisleri, hele dokunma duyuları son derecede keskinleşmişti; birbirinin avcunda duran elleri acıyor, dudaklarının en hafif teması bir tırmık etkisi yaratıyordu. Biraz önce işitmedikleri gürültüleri, lokomotiflerin takırtılarını ve uzaktan gelen soluklarını, karanlıklardan gelen boğuk çarpışmaları, dolaşan ayak seslerini işitiyorlardı. Gece karanlığını görüyor, gözlerinin önünde bir sis dağılmış gibi eşyanın karanlık yığınlarını seçiyorlardı. Nitekim bir yarasa geçti, onun yaptığı ani dönüşleri gözleriyle izleyebildiler. Bir kömür yığınının köşesinde kımıldamadan, kulakları ve gözleri tetikte, bütün varlıkları gergin, durmuşlardı. Şimdi fısıldaşıyorlardı:

"Şu taraftan bir ses işitmedin mi?"

“Hayır, bir vagonu sundurmaya çekiyorlar.”

“Ama şu tarafta, solumuzda biri yürüyor. Kum çıtırdadı.”

“Hayır, hayır, kömürlerin arasında fareler koşuşuyor, kömürler dökülüyor.”

Dakikalar geçti. Birdenbire Séverine, Jacques’a daha kuvvetle sarıldı:

“İşte geliyor.”

“Nerede? Ben bir şey görmüyorum.”

“Yavaşça hangarın yanından dolaştı, dosdoğru üstümüze geliyor. Bak! Gölgesi beyaz duvarda yürüyor!”

“Şu karanlık nokta o mu diyorsun? Yalnız mı ki?”

“Evet yalnız, yalnız.”

Tam o dakikada Séverine, Jacques’ın boynuna heyecanla sarıldı, ateşli dudaklarını onun dudaklarına yapıştırdı. Bu, Séverine’in ona elinden gelse kendi kanını vereceğini gösteren upuzun, capcanlı bir öpüş oldu. Jacques’ı ne kadar seviyor, ötekinden ne kadar nefret ediyordu! Ah! Cesaret edebilse, Jacques’ı bu işin korkunçluğundan kurtarmak için bunu şimdiye kadar kendisi belki defalarca yapardı; fakat ellerine bir güçsüzlük geliyor, kendisini fazla gevşek buluyordu; bu iş için bir erkek eli gerekti. Bir türlü sonu gelmeyen bu öpüş, cesaretinden ona üfürebildiği biricik şeydi, ona vaat ettiği tam sahiplikti, vücudunun ortaklığıydı. Uzakta bir lokomotif düdük öttürüyor, geceye hüzünlü bir şikâyet çığlığı fırlatıyordu; dev bir çekicin nereden geldiği bilinmeyen düzenli darbelerle vuruluşu işitiliyordu; denizden yükselen puslar gökyüzünde karmaşık bir yürüyüşle geçit yapıyor ve sağa sola yayılan parçaları havagazı fenerlerinin keskin ışıklarını zaman zaman söndürür gibi oluyordu. Séverine sonunda dudaklarını çektiğinde kendisinde kendisinden hiçbir şey kalmamıştı, varlığının olduğu gibi Jacques’a geçtiğini hissetti.

Jacques hızlı bir hareketle bıçağı çıkarmıştı bile. Fakat boğuk bir küfür savurdu:

“Hay allah belasını versin! Yine iş bozuldu, gidiyor!”

Doğruydu; hareket halindeki gölge onlara elli adım kadar yaklaştıktan sonra sola dönmüş, endişelenecek bir durum göremeyen bir gece bekçisinin düzenli adımlarıyla uzaklaşıyordu.

O zaman Séverine onu itti:

"Yürü, yürüsene!"

Jacques önde, Séverine onun topukları dibinde yürüdüler; gürültü etmemeye çalışarak, av peşinde, adamın arkasından süzüldüler. Tamir atölyelerinin köşesinde bir an onu gözden kaybettiler, sonra bir kör hattan aşarak kestirmeden gittikleri sırada en fazla yirmi adım ötede yine gördüler. Sığınmak için en ufak duvar köşelerinden yararlanmak zorundaydılar, ayakları bir sürçse yakayı ele vereceklerdi.

Jacques boğuk sesle:

"Yakalayamayacağız," diye homurdandı. "Eğer makasçının kulübesine varırsa kaçırdık demektir."

Séverine onun ensesinden doğru hep:

"Yürü, yürüsene!" diyordu.

Jacques o anda, karanlığa gömülü o geniş, düz arazide, koskoca bir garın gece tenhalığı ortasında, bir batakhanenin örtbas edici ıssızlığı içindeymiş gibi kararlıydı. Bir yandan adımlarını sessizce hızlandırırken, bir yandan da kendine gayret veriyor, yine durum değerlendirmesi yapıyor, bu cinayeti mantık çerçevesinde tartışılmış ve kararlaştırılmış, akıllıca ve haklı bir hareket haline getirecek olan sebepleri kendi kendine sayıp döküyordu. O bir hakkı kullanıyordu elbette; başka birisinin kanı mademki kendi varlığı için gerekliydi, o zaman bu hak hayat hakkının ta kendisiydi. Sadece şu bıçağı saplayıvermekle mutluluğunu kazanmış olacaktı.

Gölgenin makasçı kulübesinden öteye geçtiğini görünce öfkeyle:

"Yakalayamayacağız, yakalayamayacağız," diye söylendi. "Hapı yuttuk, gidiyor işte."

Fakat Séverine sinirli eliyle onun kolunu birdenbire yakaladı, kendine çekerek onu durdurdu:

"Bak, geri geliyor!"

Gerçekten Roubaud geri geliyordu. Sağa dönmüştü, şimdi yine aşağı iniyordu. Belki de arkasında kendisini takip eden katiller bulunduğunu belli belirsiz bir biçimde sezmişti. Fakat yine de her tarafa göz atmadan dönmek istemeyen, işine bağlı bir bekçi gibi aynı sakin adımlarla yoluna devam ediyordu.

Jacques'la Séverine yarı yolda kalmış, artık kımıldamıyorlardı. Rastlantı onları bir kömür yığınının köşesine mıhlamıştı. Oraya yaslandılar; sırtları kara duvara yapışık, bu kapkara yığına karışmış, kaybolmuş bir halde âdeta kömürlerin arasına gömüldüler. Nefes almıyorlardı.

Jacques, Roubaud'nun kendilerine doğru gelişine bakıyordu. Aralarında ancak otuz metre uzaklık vardı, her adım bu uzaklığı kaderin amansız sarkacıyla ölçülmüş gibi düzenli biçimde azaltıyordu. Yirmi adım daha, on adım daha ve Jacques onu önünde bulacak, kolunu şöyle kaldıracak, bıçağı gırtlağına daldıracak, çığlığı boğmak için sağdan sola çekecekti. Saniyeler ona bitmez tükenmez geliyordu, kafasının boşluğunda öyle bir düşünceler seli akıyordu ki zaman ölçüsü silinmişti. Ona kararını verdiren bütün sebepler bir kere daha geçit yaptı; Jacques cinayeti, nedenlerini ve sonuçlarını tekrar apaçık gördü. Beş adım daha... Jacques'ın kopacak gibi gerilen kararlılığı hâlâ sarsılmıyordu. Öldürmek istiyordu, niçin öldüreceğini biliyordu.

Fakat uzaklık iki adım kalınca, bir adım kalınca, bir bozgun başladı. İçinde her şey birdenbire yıkıldı. Hayır, hayır! Öldüremeyecekti, bu korunmasız adamı bu şekilde öldüremezdi. Düşüne taşına adam öldürülemezdi, ısırma içgüdüsü gerekirdi; avın üstüne savuran bir sıçrama, onu paralayan açlık veya tutku gerekirdi. Vicdan soyaçekimle atalardan ağır ağır devralınan bir hakkaniyet duygusundan gelme fikirlerden ibaretse ne çıkardı! O kendinde öldürme hakkını görmüyordu, ne kadar uğraşırsa uğraşsın o hakkı elde edebileceğine kendini inandırmayı başaramıyordu.

Roubaud rahat rahat geçti. Dirseği, kömüre yaslı duran Jacques'la Séverine'e hafifçe sürtündü. Bir soluk onları ele verebilirdi, fakat ölü gibi durdular. Kol havaya kalkmadı, bıçağı saplamadı. Zifiri karanlığı hiçbir şey, tek bir ürperti bile sarsmadı. Roubaud uzaklaşıp on adım kadar gittiğinde ikisi hâlâ hareketsiz, sırtları siyah yığına dayalı, o çok sakin yürüyüşüyle sıyırtıp yanlarından geçen bu silahsız, yalnız adamın uyandırdığı korku içinde, nefes bile almadan duruyordu.

Jacques öfkeden ve utançtan boğulan bir hıçkırıkla:

"Yapamıyorum! Yapamıyorum!" dedi.

Séverine'i tekrar kucaklamak, bağışlanıp avutulma ihtiyacıyla ona dayanmak istedi. Séverine hiçbir şey söylemeden kaçtı. Jacques ellerini uzatmış, ancak parmakları arasından sıyrılan giysisine dokunabilmişti; uzaktan genç kadının çevik adımlarla kaçışını duyuyordu. Bir süre boşu boşuna arkasından gitti, çünkü bu ani kayboluş onu büsbütün altüst etmişti. Séverine, Jacques'ın zayıflığına bu kadar öfkelenmiş miydi? Kendisini küçümsüyor muydu? İhtiyatlı davranmak gereği Séverine'in yanına gitmesine engel oldu. Fakat havagazının damla damla sarı ışıklarıyla benekli bu düz ve geniş arazide kendini bir kere daha yalnız bulunca korkunç bir umutsuzluğa kapıldı, kafasını yastığına gömüp hayatının iğrençliğini unutmak üzere oradan çarçabuk çıktı.

On gün kadar sonra, martın bitimine doğru, Roubaud'lar sonunda Lebleu'lerin hakkından geldi. Yönetim, Mösyö Dabadie'nin de desteklediği isteklerini haklı görmüştü; ayrıca kasadarın, eğer yeni şef yardımcısı isteyecek olursa daireyi geri vereceğine dair mektubunu Matmazel Guichon garın arşivinde eski hesapları karıştırırken bulmuştu. Madam Lebleu, uğradığı yenilgiden dolayı çok hiddetli, hemen taşınacağını söyledi. Mademki ölmesini istiyorlardı, hiç vakit geçirmeden ölmesi en iyisiydi. Bu unutulmaz taşınma işi üç gün boyunca bütün koridoru birbirine kattı. Eve girdiğini de çıktığını da kimsenin hiçbir zaman görmediği o gayet silik Madam Moulin'cik bile Séverine'in elişi masasını bir daireden ötekine taşımakla bu işe burnunu soktu. Fakat en çok Philomène, daha ilk anda oraya yardıma gelip paketleri yaparak, eşyayı itekleyerek, daha kiracısı çıkmadan ön daireye dalarak anlaşmazlığı iyice kızıştırmıştı. Taşınma sırasında birbirine karışan, birbiri içinde kaybolan iki ev eşyasının dağınıklığı ortasında Madam Lebleu'yü evinden çıkarıp atan da o oldu. Philomène, Jacques'a ve onun sevdiği her şeye karşı öyle gayretli davranmaya başlamıştı ki Pecqueux hayrete ve şüpheye düşmüş, o kötü ve sinsi haliyle, o intikamcı ayyaş haliyle, şimdi de kendi makinistiyle mi yattığını sormuş, yakaladığı gün ikisinin de hesabını göreceği uyarısında bulunmuştu. Bunun üzerine Philomène'in Jacques'a olan tutkunluğu artmış, onunla metresi arasında yer alarak Jacques'a bir

parça da kendisi sahip olmak ümidiyle onların hizmetkârı olmaya başlamıştı. Son sandalye taşındıktan sonra kapılar kilitlendi. Sonra Philomène kasadarın karısının evde unuttuğu bir tabureyi gördü, tekrar kapıyı açtı, tabureyi koridora fırlattı. Artık her iş bitmişti.

O zaman hayat yavaş yavaş tekdüze gidişini tekrar tutturdu. Madam Lebleu arka tarafta romatizması yüzünden koltuğuna mıhlanmış, gökyüzünü kapayan sundurmanın çinkosundan başka bir şey göremediği için gözleri yaşlı, can sıkıntısından ölürken, Séverine ön pencerelerden birinin yanına oturmuş, o bitmez tükenmez yatak örtüsünü dikiyordu. Altında hareket avlusunun neşeli kaynaşması, yayaların ve vagonların aralıksız akışı vardı; vaktinden önce gelen ilkbahar kaldırımların kenarındaki büyük ağaçların tomurcuklarını yeşillendirmişti; daha ötede, yazlık evlerin beyaz renkleriyle benek benek lekeli Ingouville'in uzak tepeleri ağaçlıklı yamaçlarını gözler önüne seriyordu. Fakat Séverine, sonunda hayalini gerçekleştirmenin, orada, göz diktiği bu dairede bulunmanın, önünde açıklık, ışık ve güneş görmenin kendisine bu kadar az zevk vermesine hayret ediyordu. Hatta hizmetçi Simon Ana eski alışkanlıklarını arayarak hiddetle homurdandığında Séverine sabırsızlanıyor, pisliğin buradaki kadar belli olmadığı, kendi deyimiyle "eski kovuğunu" zaman zaman arıyordu. Roubaud ise sadece işi oluruna bırakmıştı. Yuva değiştirdiğinin farkında değilmiş gibi görünüyordu. Hâlâ ara sıra şaşırıyor, ancak yeni anahtarı eski kilide uymadığı zaman yanıldığının farkına varıyordu. Zaten halinde en ufak bir düzelme yoktu, gitgide daha fazla ortadan kayboluyordu. Gelgelelim siyasi fikirlerinin uyanışıyla bir aralık canlanır gibi oldu; fikirlerinin çok net, çok ateşli olmasından değildi bu, ama kaymakamla arasında geçen ve az daha onu işinden edecek olan olay hâlâ yüreğine dert oluyordu. Genel seçimlerle birlikte sarsılmış olan imparatorluk korkunç bir buhran geçirmeye başladığından beri Roubaud övünüyor, efendiliğin her zaman bu adamlarda kalmayacağını söylüyordu. Hoş, Matmazel Guichon kendi yanında söylenen bu devrimci sözleri haber verince, Mösyö Dabadie ona dostça bir uyarıda bulunmuş, bu da Roubaud'yu yatıştırmaya yetmişti. Şimdi Madam Lebleu kederden ölerek etkisini

yitirdiğinden koridor sessizliğe kavuşmuş ve herkes anlaşma halinde yaşamaya başlamışken, hükümet işlerine karışıp yeni yeni üzüntüler çıkarmaya ne gerek vardı? Roubaud sadece bir el hareketi yapmakla yetinmişti, her şeye olduğu gibi siyasete de aldırış ettiği yoktu! Artık her gün biraz daha yağ bağlayarak, hiçbir vicdan azabı duymadan, ilgisizce sırtını dönüp, o hantal yürüyüşüyle başını alıp gidiyordu.

Jacques'la Séverine her saat buluşma imkânı bulalı beri aralarındaki rahatsızlık artmıştı. Artık onları mutlu olmaktan alıkoyacak hiçbir şey yoktu; Jacques canı istediği zaman, gözetlenmekten korkmadan Séverine'i görmek için öteki merdivenden çıkıp geliyordu; ev onlarındı, cüret etse orada yatabilirdi. Fakat ikisinin de ortaklaşa kararlaştırdığı, istediği o hareket gerçekleşmiyor, Jacques bu işi bir türlü yapmıyordu. O hareketin düşüncesi artık aralarına bir huzursuzluk, aşılmaz bir duvar gerer olmuştu. Zayıflığından utanıp sıkılarak gelen Jacques, her seferinde Séverine'i daha karamsar, boşu boşuna beklemekten daha hasta buluyordu. Dudakları artık birbirini aramıyordu bile, çünkü bu yarı sahipliği artık tüketmişlerdi. İstekleri tam mutluluktu; çıkıp gitmek, oralarda evlenmekti; öteki hayattı.

Bir akşam Jacques, Séverine'i gözyaşları içinde buldu; genç kadın onu görünce susmadı, boynuna sarıldı, daha fazla hıçkırarak ağlamaya devam etti. Daha önceleri de bu şekilde ağladığı olmuştu, fakat Jacques onu kucaklayıp yatıştırırdı; oysa şimdi Séverine'i kalbinin üzerine daha fazla bastırdıkça, gitgide artan bir umutsuzluğun onu harap ettiğini hissediyordu. Allak bullak oldu, sonunda genç kadının başını elleri arasına aldı; onun böyle umutsuzluğa kapılmasının kadın olmasından, yumuşak ve pasif yaradılışı gereği kendisinin vurmaya cesaret edememesinden ileri geldiğini pekâlâ anlıyordu. Ta yakından yaşlar içindeki gözlerinin içine bakarak ant içti:

"Affet beni, biraz daha bekle. Sana yemin ediyorum, çok yakında, ilk fırsatta," dedi.

Séverine hemen bu yemini mühürlemek istercesine dudaklarını onun dudaklarına yapıştırmıştı; vücutları kenetlenip ruhları birleşerek uzun uzun öpüştüler.

X

PHASIE Hala perşembe akşamı saat dokuzda son bir kez kasılarak ölmüş, yatağının yanı başında bekleyen Misard onun gözkapaklarını örtmeye boşu boşuna uğraşmıştı. Gözleri inatla açık duruyordu, başı odanın içine bakmak istercesine omuza doğru bir parça eğik katılıp kalmıştı, hafif bir gerginlik dudaklarını alaycı bir gülüşle kıvırmış gibiydi. Ölünün yanı başında bir masanın köşesine dikilmiş tek bir mum yanıyordu. Saat dokuzdan beri henüz ılık olan bu ölüden habersiz son hızla oradan geçen trenler, mumun titrek alevi altında onu bir anlığına sarsıyordu.

Misard, Flore'dan kurtulmak için ölümü haber vermek üzere onu derhal Doinville'e yolladı. Kız saat on birden evvel dönüp gelemezdi, Misard'ın daha iki saat vakti vardı. Önce rahat rahat bir dilim ekmek kesti, çünkü bir türlü sonu gelmeyen bu can çekişme yüzünden akşam yemeği yemediği için karnı zil çalıyordu. Ekmeğini ayakta yiyor, aşağı yukarı gezinerek odayı derleyip topluyordu. Arada sırada bir öksürük nöbeti geldiğinde Misard duruyor, iki büklüm oluyor, ha öldü ha ölecek hale geliyordu. Donuk gözleriyle, rengi kaçmış saçlarıyla öyle cılız, öyle sıskaydı ki zaferinden uzun zaman faydalanacağa benzemiyordu. Ne olursa olsun, böcek meşe ağacını nasıl yerse, o da bu dalyan gibi iriyarı, güzel kadını öylece yemişti; karısı sırtüstü, bitmiş, bir hiç olmuş yatıyor, kendisi hâlâ yaşıyordu. Fakat aklına bir şey geldi, içinde lavman yapmak üzere hazırlanmış kepek suyundan bir miktar artmış su bulunan kabı karyolanın altından almak için diz çöktü. Phasie onun yaptıklarından şüpheye düştü düşeli Misard sıçanotunu artık tuza değil, lavman suyuna karıştırıyordu. Phasie Hala çok budala olduğu için bu yönden sakınmamış, bu sefer zehri bal gibi yutmuştu. Misard kabı dışarı boşaltır boşaltmaz içeri girdi, odanın lekeli döşeme tahtalarını süngerle yıkadı. O da niçin inat et-

mişti sanki? Kurnazlığa kalkışmıştı, oh olsun! Bir evlilikte hangimiz hangimizi gömeceğiz diye iş inada bindirilir de başkaları işe karıştırılmazsa, insanın gözünü açması gerekirdi. Misard koltuklarını kabartıyor, karısının yukarıdan gelen ne varsa hepsine o kadar dikkat ettiği halde alabildiğine saflıkla aşağıdan yuttuğu ilaca eğlenceli bir masal gibi kıs kıs gülüyordu. O sırada oradan geçen bir ekspres basık evi öyle bir fırtına soluğuyla kuşattı ki Misard alışık olmasına rağmen ürpererek pencereye doğru döndü. Ha, evet! Boyuna geçen şu trenler, dört bir yandan gelen, cehennemin dibine bir an evvel varmakta pek acelesi olduğu için yolda neyi çiğnediğinin farkında olmayan, buna kulak da asmayan şu kalabalık! Trenin arkasından çöken ağır sessizlik içinde gözleri ölünün fal taşı gibi açık gözleriyle karşılaştı; sabit bakışlı gözbebekleri onun her hareketini izler gibi görünüyor, dudaklarının kıvrık kenarları gülüyordu.

Misard çok soğukkanlı olduğu halde öfkeden hafifçe titredi. Basbayağı işitiyordu, Phasie kendisine "Ara! Ara!" diyordu. Ama şurası kesindi, kadın o bin frangını yanında götürmemişti. Artık o yok olduğuna göre, Misard elbette araya araya bulacaktı parayı. Şunları gönül rızasıyla vermesi gerekmez miydi? O zaman bütün bu üzüntülere gerek kalmayacaktı. Gözler her tarafta onu izliyordu. "Ara! Ara!" Phasie yaşadığı sürece araştırmaya cesaret edemediği bu odayı gözleriyle tarıyordu Misard. Önce dolabı arayacaktı. Anahtarları yastığın altından aldı, çamaşır dolu rafları altüst etti, iki çekmecenin ikisini de boşalttı, hatta gizli bir göz olup olmadığını anlamak için onları yerlerinden bile çıkardı. Hayır, hiçbir şey yoktu! Sonra komodin aklına geldi. Boşu boşuna mermerini söktü, tepetaklak çevirdi. Şöminenin panayırdan satın alınıp iki çiviyle tutturulmuş aynasının arkasını da yassı bir cetvel sokarak araştırdı, toz topaklarından başka bir şey çıkaramadı. "Ara! Ara!" O zaman, vücudunda dolaştığını hissettiği, iri iri açılmış gözlerden kurtulmak için dörtayak oldu, döşemeyi hafif hafif yumrukladı, ses veren bir boşluk var mı yok mu diye dinledi. Döşeme taşlarından bazıları yerlerinden oynamıştı, onları söktü. Hiç, ama hiçbir şey bulamadı! Tekrar ayağa kalktığı zaman gözler yine ona dikildi. Misard döndü; bakışlarını, kıvrık dudakları-

nın kenarından sanki daha da pis pis gülen ölünün sabit bakışlarına dikmek istedi. Misard'ın artık şüphesi kalmamıştı, ölü onunla alay ediyordu. "Ara! Ara!" Misard'ın vücudunu bir ateş kaplamıştı. Solgun yüzünü daha da fazla sarartan bir şüpheye düşerek, kutsallığı ayaklar altına alan bir fikirle ona doğru yaklaştı. Bin frangını kesinlikle yanında götürmeyeceğine nasıl emin olmuştu? Belki de götürüyordu. Ölünün üstünü açacak, onu soyacak cüreti gösterdi; mademki kendisine aramasını söylüyordu, o da cesedi yokladı, vücudunun bütün girintili çıkıntılı yerlerini araştırdı. Altında, ensesinde, kalçalarının arkasında aradı. Yatak altüst oldu, kolunu omzuna kadar ot mindere daldırdı. Hiçbir şey bulamadı. "Ara! Ara!" Bozulan yastığın üzerine yeniden düşen baş, alaycı gözleriyle hâlâ ona bakıyordu.

Misard kızgınlıkla titreyerek yatağı düzeltmeye uğraşırken, Doinville'den dönen Flore içeri girdi.

"Öbür gün, cumartesi saat on birde," dedi.

Cenazenin gömüleceği günü söylüyordu. Fakat kendisi orada yokken Misard'ın hangi işle uğraşıp böyle soluk soluğa kaldığını bir bakışta anlamıştı. Küçümser gibi soğukça bir el hareketi yaptı:

"Bırakın, bulamazsınız."

Misard kızın kendisine meydan okuduğunu sandı. Dişlerini sıkarak ilerledi.

"Paraları sana verdi, yerini biliyorsun," dedi.

Anasının bir frangını başka birisine, hatta kendi kızına bile vermesi ihtimali karşısında Flore omuz silkti:

"Hah, buldunuz! Ne de verir ya! Toprağa verdi, evet! İşte şurada, arayabilirsiniz."

Böyle diyerek geniş bir el hareketiyle bütün evi, kuyusuyla beraber bahçeyi, demiryolunu, göz alabildiğine uzanan kırları gösterdi. Evet, orada bir kovuğun dibine, bir daha hiç kimsenin bulamayacağı bir yere gömmüştü. Bunun üzerine Misard öfkeden kendini kaybetmiş bir halde, Flore'un yanında çekinmeye gerek görmeden, heyecanla yine eşyayı tartaklamaya, duvarları yumruklamaya başlayınca, genç kız pencerenin yanında dikilerek hafif sesle konuşmaya devam etti:

“Ooh! Dışarıda hava çok ılık, güzel bir gece! Çabuk yürüdüm, yıldızlar güpegündüz gibi aydınlık veriyor. Yarın güneş doğarken hava ne güzel olacak!”

Flore, gözleri nisanın ilk ılık esintileriyle tazelenmiş bu sakin kırlarda, bir süre pencerenin önünde kaldı; sonra azabının deşilen yarasından gitgide daha fazla acı duyarak düşünceli düşünceli odaya döndü. Misard’ın odadan çıkıp bitişik odaları araştırmaya koyulduğunu işitince bu sefer kendisi karyolaya yaklaştı, bakışlarını annesine dikip oturdu. Masanın kenarında mum hâlâ uzun ve durgun bir alevle yanıyordu. Bir tren geçti, evi sarstı.

Flore’un kararı bütün gece orada kalmaktı. Düşünüyordu. Önce ölünün görüntüsü onu sabit fikrinden, Doinville yolu boyunca yıldızların altında, karanlığın sessizliği içinde kafasında evirip çevirdiği, zihnine takılan şeyden ayırdı. Şimdi bir şaşkınlık acılarını uyuşturuyordu. Anasının ölümü niçin onu daha fazla kederlendirmemişti? Şu anda bile niçin hâlâ ağlamıyordu? İşi biter bitmez kaçıp giden, kırlarda cirit atan yabani ve sessiz bir koca kız olmasına rağmen onu severdi de. Anasını öldürecek olan son buhran sırasında defalarca gelip oraya oturmuş, bir doktor çağırtsın diye ona yalvarmıştı, çünkü Misard’ın yaptığı işten kuşkulanıyor, korkarsa bundan vazgeçeceğini umuyordu. Fakat hasta, parayı nasıl olsa beraberinde götüreceği için zaferinden emin, sürdürdüğü mücadelenin şerefini hiç kimseden yardım kabul etmemekte bulur gibi, öfkeli bir “hayır”dan başka cevap vermemişti. O zaman Flore da artık karışmamış, yine kendi derdine düşmüştü; ortadan kayboluyor, unutmak için kendini kırlara vuruyor, koşuyor, koşuyordu. İnsanın kendi derdi büyük olursa başka derde yer kalmazdı, onun kalbini kapayan da kuşkusuz buydu. Annesi gitmişti; onu orada harap olmuş, sapsarı görüyor da o kadar çabaladığı halde daha fazla üzülemiyordu. Her şey yıkılacak olduktan sonra jandarmayı çağırmak, Misard’ı ele vermek neye yarardı? Sonra, gözleri ölüye takılı olduğu halde yavaş yavaş, önüne geçilemez bir şekilde onu artık görmez oldu; beynine bir çivi gibi saplanmış olan fikre yine kendini tamamıyla kaptırdı; geçişleri onun için saatleri vuran trenlerin derin sarsıntılarından başka bir şey hissetmeden tekrar kendi içindeki hayale döndü.

Bir süredir uzaktan bir Paris yolcu treninin yaklaşan gümbürtüsü geliyordu. Sonunda lokomotif önündeki feneriyle pencerenin yanından geçince odanın içinde bir parıltı, bir yangın kızıllığı oldu.

Flore:

"Biri on sekiz geçiyor," diye düşündü. "Yedi saat daha. Yarın sabah sekiz on altıda geçecekler."

Aylardan beri her hafta bu bekleyiş ona azap veriyordu. Cuma sabahı Jacques'ın sürdüğü ekspresin Séverine'i de Paris'e götürdüğünü biliyor, hayatı bir kıskançlık işkencesi içinde kıvranarak sırf onları gözetlemekle, görmekle ve gittikleri yerde serbest serbest birbirlerinin olacaklarını düşünmekle geçiyordu. Of! Uçup giden o tren, kendisi de beraber gitmek için son vagona asılamamamın verdiği o iğrenç duygu! Bütün o tekerlekler kalbini çiğniyormuş gibi geliyordu Flore'a. Öyle acı çekiyordu ki bir akşam adliyeye mektup yazmak için kapanmıştı, zira bu kadını tutuklattırabilse sorun kalmayacaktı. Vaktiyle onun Başkan Grandmorin'le yediği herzeleri yakalayan bu kız bunu yargıçlara haber vermekle Séverine'i ele vermiş olacağını umuyordu. Fakat kalemi eline aldıktan sonra işi bir türlü kıvıramadı. Ayrıca bakalım adliye kendisini dinleyecek miydi? Bütün o kibar takımı aralarında anlaşmış olsa gerekti. Belki de Cabuche gibi kendisini de hapse atarlardı. Hayır! İntikam almak istiyordu, hiç kimseye muhtaç olmadan tek başına intikam alacaktı. Kendi derdinden kurtulmak için birinin canını yakma fikri, başkaları buna intikam diyecek olsa da aslında bir intikam fikri değildi Flore için; bu duruma artık bir son vermek, taş taş üstünde bırakmayan bir yıldırım gibi dünyayı yakıp yıkmak ihtiyacıydı. Sevilmeye hakkı olduğuna inanıyordu; çok gururlu, ötekinden daha güçlü ve daha güzeldi. Hiç örtmediği başı sarı saçlarının ağır yığını altında, o dağ başının patikalarında tek başına yürürken, ötekini yakalamak, bir orman kenarında birbirine düşman iki savaşçı kadın gibi aralarındaki çekişmenin hesabını görmek isteğine kapılıyordu. O zamana kadar ona hiçbir erkek el sürmemişti, erkekleri dövüyordu; onun yenilmez kuvveti buydu, galip gelecekti.

Bir hafta önce bu ani fikir nereden geldiğini bilemediği bir çekiç darbesiyle çakılırcasına beynine saplanmış, oraya gömülüp

kalmıştı. Oradan bir daha geçmesinler, bir daha beraberce Paris'e gitmesinler diye onları öldürmek istiyordu. Düşünmüyor, yıkıp yok etmenin vahşi içgüdüsüne kapılıyordu. Etine bir diken batsa onu oradan çeker çıkarırdı, parmağını kesmesi gerekse keserdi. Onları öldürecekti, oradan geçecekleri ilk gün öldürecekti; bunun için de treni devirecek, yol üstüne bir kalas sürükleyecek, bir ray sökecek, kısacası her şeyi kıracak, her şeyi yok edecekti. Lokomotifin üstünde Jacques'ın vücudu kuşkusuz yamyassı olacaktı, onun daha yakınında olmak için hep birinci vagonda bulunan kadın da kurtulamayacaktı. Ötekilere, o sürekli akan insan seline gelince, onu düşünmüyordu bile. O kalabalık hiç kimse değildi, onları tanımıyordu ki! Bir trenin böyle parçalanışı, bunca hayatın kurban edilişi, gözyaşlarından şişmiş koskoca kalbini içinde yıkayabileceği kadar geniş, o kadar derin, kan ve insan ıstırabıyla dolu bu benzersiz felaket, yaşadığı saatlerin her birini dolduran bir saplantı haline geliyordu.

Gelgelelim cuma sabahı, rayı hangi noktadan ne şekilde sökeceğini daha kararlaştırmadığı için cesaretini kaybetmişti. Fakat o akşam nöbetten çıktığında aklına bir şey geldi, tünelden geçip Dieppe yol ayrımına kadar dolaştı. Tam yarım fersah uzunluğundaki bu yeraltı yolu, içinde göz kamaştırıcı fenerleriyle üzerine doğru gelen trenlerin heyecanını duyduğu bu dümdüz, tonozlu, uzun yol, onun her zamanki gezinti yerlerinden biriydi. Her defasında ezilmesine ramak kalırdı, bir meydan okuma ihtiyacıyla onu oraya çeken şey de bu tehlike olsa gerekti. Fakat o akşam hat bekçisine görünmeden tünele girdikten ve karşıdan gelecek trenlerin sağından geçeceğine emin olacak şekilde sol koldan yürüyerek tünelin ortasına kadar ilerledikten sonra, Havre'a giden bir trenin arka fenerlerini izlemek için arkasına dönüp bakmak ihtiyatsızlığında bulunmuştu. Yeniden yürümeye başlayınca ayağı sürçmüş, olduğu yerde bir kere daha dönmüş, kırmızı ışıkların hangi tarafta gözden kaybolduğunu şaşırmıştı. Hâlâ tekerleklerin gürültüsüyle sersem gibiydi; cesur olduğu halde elleri buz kesmiş, açık saçları bir dehşet soluğuyla kabarık, öylece kalakalmıştı. Şimdi bir başka tren geçecek olsa, trenin üst başa doğru mu çıktığını yoksa aşağı doğru mu indiğini anlayamayacağını, ya sağa ya sola atılıp rasgele

ezileceğini düşünüyordu. Bir gayretle aklını yeniden toplamaya, hafızasını yoklamaya, durumunu değerlendirmeye çalıştı. Sonra birdenbire korkuya kapıldı; rasgele, ileriye doğru, tabana kuvvet, tüm hızıyla koşmaya başladı. Hayır, hayır! Ötekilerin ikisini de öldürmeden kendisi ölmek istemiyordu! Ayakları raylara takılıyor, kayıyor, düşüyor, daha hızlı koşuyordu. Tünelin verdiği bir delilikti bu; duvarlar onu sıkıştırmak için daralır gibi oluyor, tonoz korkutucu seslerle, olağanüstü uğultularla, hayalî gürültüler çıkarıyordu. Flore ikide bir ense kökünden bir lokomotifin yakıcı soluğunun geldiğini sanarak başını çeviriyordu. İki defa yanıldığına, kaçtığı yönde yola devam ederse öleceğine birdenbire emin olup bir sıçrayışta yön değiştirdi. Koşuyor, koşuyordu; bir aralık karşısında uzaktan bir yıldız, yuvarlak ve alevli bir göz belirmiş, gitgide büyümeye başlamıştı. Fakat Flore gerisin geri dönmek için duyduğu arzuya direnmişti. Göz, alev alev yanan bir ateş, önüne çıkanı yutacak bir fırın ağzı haline geliyordu. Flore gözleri kamaşarak farkına varmadan sol tarafa zıplamış, tren bir gök gürültüsü gibi, onun yüzüne fırtınaya benzeyen rüzgârını savurarak geçmişti. Beş dakika sonra Flore, sağ salim tünelin Malaunay tarafından dışarı çıkıyordu.

Saat dokuzdu. Birkaç dakika sonra Paris ekspresi oraya gelmiş olacaktı. Flore tünelden çıkar çıkmaz gezintiye çıkmış gibi yürüyerek iki yüz metre ötedeki Dieppe yol ayrımına kadar ilerlemiş, yolu inceleyerek herhangi bir ayrıntının kendisine yardım edip etmeyeceğini araştırmıştı. O sırada tamir edilmekte olan Dieppe yolu üzerinde, dostu makasçı Ozil'in yol verip geçirdiği bir balast treni duruyordu; Flore aniden ne yapacağını buldu, bir plan tasarladı. Makasçının makası tekrar Havre hattı üzerine açmasını engelleyecekti, böylelikle ekspres balast trenine çarpıp parçalanacaktı. Flore bu Ozil'e arzudan sarhoş bir halde üzerine atıldığı, kendisinin de sopayla bir vuruşta kafasını yardığı günden beri dostluk besliyor, dağından kaçmış keçi gibi tünelden geçerek onu hiç beklemediği zamanlarda böyle ziyaret etmekten hoşlanıyordu. Çok zayıf, az konuşan, gece gündüz gözü açık, emre sıkı sıkı bağlı eski bir asker olan bu adam şimdiye kadar işinde hiçbir ihmalcilik göstermemişti. An-

cak dayağını yediği, oğlan çocuk gibi kuvvetli bu yabani kız serçe parmağını oynatsa, onun vücudunda kıpırdanmalar oluyordu. Ozil, Flore'dan on dört yaş büyük olduğu halde, onu arzuluyordu. Mademki şiddet işe yaramamıştı, sabrederek, sevimli davranarak ona sahip olmaya kararlıydı. Bu nedenle o gece genç kız karanlıkta kulübesine yaklaşıp onu dışarı çağırınca, Ozil her şeyi unutup Flore'un yanına gitmişti. Flore adamı sersemletiyor, onu kırlara doğru götürüyor, karışık hikâyeler anlatıyor, annesinin hasta olduğunu, onu kaybederse Croix-de-Maufras'da kalmayacağını söylüyordu. Kulağı uzakta Malaunay'den hareket edip son hızla yaklaşan ekspresin gümbürtüsünü kolluyordu. Trenin oraya vardığını hissedince ne olacağını görmek için dönmüştü. Ne var ki lokomotiflerdeki yeni hareket gözlem cihazlarını düşünememişti. Lokomotif Dieppe hattına girince sinyali kendiliğinden dur konumuna getirmiş, makinist de balast treninden birkaç adım beride lokomotifi durduracak vakit bulmuştu. Ozil yıkılan bir evin altında kalmış bir insan çığlığıyla koşa koşa kulübesine doğru giderken, Flore olduğu yerde kaskatı, kımıldamadan, karanlığın içinden, bu aksaklığın gerektirdiği manevrayı seyretmişti. İki gün sonra yeri değiştirilen makasçı gelip onunla vedalaşmış, hiçbir şeyden şüphe etmediği için annesi ölür ölmez hemen kendi yanına gelmesi için yalvarmıştı. Eh! Bu deneme yarım kalmıştı, başka bir çare düşünmek gerekirdi.

O dakikada bu hatıranın canlanmasıyla birlikte Flore'un bakışlarını karartan hayal sisi dağıldı ve genç kız yeniden mumun sarı aleviyle aydınlanan ölüyü gördü. Annesi artık ölmüştü. Çıkıp gitmeli, kendisini isteyen, belki de mutlu edecek olan Ozil'le evlenmeli miydi? Bütün benliği ayaklandı. Hayır, hayır! Eğer berikilerin ikisini de hayatta bırakıp kendisi için yaşayacak kadar yüreksiz olsaydı, sevmediği bir erkeğin olmaktansa dağ tepe dolaşmayı, hizmetçilik yapmayı tercih ederdi. O sırada alışık olmadığı bir gürültü işitip kulak kabarttı, Misard'ın bir kazmayla mutfağın toprak zeminini kazmakta olduğunu anladı. Misard harıl harıl saklı parayı arıyordu, elinden gelse evi yıkacaktı. Flore onunla da kalmak istemiyordu. Ne yapacaktı? Bir fırtına koptu, duvarlar sarsıldı, ölünün beyaz yü-

zünde bir yangın yansıması dolaştı, açık gözlerini ve dudaklarının alaycı kıvrıntısını kan rengine boyadı. Bu geçen, ağır ve hantal lokomotifiyle son Paris yolcu treniydi.

Flore başını çevirmiş, ilkbahar gecesinin sakinliği içinde pırıldayan yıldızlara bakmıştı.

"Üçü on geçiyor," dedi. "Beş saat daha, ondan sonra yine geçecekler."

Bir daha aynı şeyi yaşayacaktı, çok acı çekiyordu. Onları görmek, her hafta böyle sevişmeye gittiklerini görmek Flore'un dayanma gücünü aşıyordu. Artık Jacques'ın hiçbir zaman yalnızca kendisinin olmayacağına inandığı için, şimdi onun yok olmasını, her şeyin yok olmasını istiyordu. Cenazenin başını beklediği bu kasvetli oda, gitgide büyüyen bu her şeyi yok etme ihtiyacıyla onu mateme boğuyordu. Mademki onu seven hiç kimse kalmamıştı, ötekiler de annesiyle beraber gidebilirdi. Başkaları da ölecekti, sonra daha başkaları da; hepsi bir çırpıda gidiverecekti. Kız kardeşi ölmüştü, annesi ölmüştü, aşkı ölmüştü, o ne yapacaktı? Yalnız yaşayacak, ötekiler iki kişiyken, kendisi kalsa da gitse de hep yalnız mı yaşayacaktı? Hayır, hayır! Her şeyin yıkılması, orada, o isli odada bulunan ölümün demiryolu üzerinde esip dünyayı süpürmesi çok daha iyiydi.

O zaman, içindeki bu uzun tartışmadan sonra, kararını verdi; tasarladığı işi uygulamak için en iyi çareyi düşündü. Ray sökme fikrine geri döndü. En güvenli, en pratik, en kolay çare buydu. Ray yataklarını bir çekiçle yerinden atmaktan, sonra da rayı traverslerden fırlatmaktan başka yapacak iş yoktu. Gerekli aletler kendisinde vardı. Bu ıssız memlekette onu kimse görmezdi. Hiç kuşkusuz en elverişli yer, Barentin'e doğru giderken, yarmadan sonra bir düzlükten geçen yedi sekiz metrelik dolgu dönemeçti; orada tren mutlaka yoldan çıkacak, korkunç bir takla atacaktı. Fakat sonra tren saatlerini hesaplamakla uğraşınca endişeye kapıldı. Saat sekiz on altıda geçen Havre ekspresinden önce yukarı giden hat üzerinden yedi elli beşte tek bir yolcu treni geçiyordu. Bu da işini görmesi için ona yirmi dakikalık bir süre bırakıyordu ki yeterliydi. Yalnız, tarifede yazılı bu trenler arasında çoğu zaman, özellikle fazla mal gel-

diği zamanlar, hesapta olmayan marşandiz trenleri gönderiliyordu. Öyle bir durumda boşu boşuna bir risk almış olacaktı! Oraya gelip parçalanacak trenin gerçekten ekspres olacağını önceden nasıl bilmeliydi? Uzun zaman kafasının içinde birtakım ihtimalleri evirip çevirdi. Ortalık hâlâ karanlıktı. Etrafından yağlar sızdıran mum, Flore'un kesmeyi bıraktığı kararmış uzun fitiliyle yanıp duruyordu.

Tam Rouen'dan bir marşandiz treni gelirken, Misard içeri girdi. Odunluğu araştırmıştı, elleri toprak içindeydi. Nefes nefeseydi; sonuçsuz araştırmalarının heyecanıyla, beceriksizlik ve öfkeden öyle ateşi başına vurmuştu ki odadaki mobilyaların altlarını, ocağı, her tarafı aramaya başladı. Ucu bucağı görünmeyen tren, her sarsıntısıyla ölüyü yatağında hoplatarak, iri tekerleklerinin tekdüze takırtısıyla bir türlü geçip gitmek bilmiyordu. Misard duvara asılı küçük bir tabloyu çivisinden çıkarmak için kolunu uzatırken yine kendisini izleyen fal taşı gibi açık gözlerle karşılaştı; dudaklar yine aynı gülüşle kımıldıyordu.

Benzi sapsarı kesilen Misard titredi, dehşetle karışık bir öfkeyle:

"Evet, evet! Ara! Ara!" dedi. "Keyfine bak sen, bulacağım ulan! Evin her taşını, memleketin her avuç toprağını yerinden oynatacak da olsam, yine bulacağım!"

Kara tren karanlığın ortasında ezici bir yavaşlıkla geçmişti; yeniden hareketsizleşen ölü, kocasına hâlâ öyle alaycı, üstün çıkacağına öyle emin bir ifadeyle bakıyordu ki Misard kapıyı açık bırakarak yine kayboldu.

Flore, dalgın ve düşünceli, ayağa kalkmıştı. Bu adam gelip tekrar annesini rahatsız etmesin diye arkasından kapıyı örttü. Sonra yüksek sesle kendi kendine konuştuğunun farkına vararak hayret etti:

"On dakika önce olursa, iyidir."

Gerçekten on dakika yeterdi. Eğer ekspresten on dakika evvel hiçbir tren geçeceği haber verilmemişse işe girişebilirdi. O andan sonra iş düzene girip kesinleştiği için heyecanı geçen Flore sakinleşti.

Saat beşe doğru gün doğdu, dupduru ve taze bir şafak söktü. Şiddetli ayaza rağmen Flore pencereyi ardına kadar açtı; hoş bir sabah, dumanla ve ölü kokusuyla dolu kasvetli odaya girdi. Güneş henüz

ufkun gerisinde, ağaçlarla çevrili bir tepenin ardındaydı, fakat altın sarısı rengiyle meydana çıkarak her ilkbahar olduğu gibi toprağın canlı neşesi içinde yamaçlardan döküldü, patikaları doldurdu. Flore bir gün önceki tahmininde aldanmamıştı. O sabah hava güzel olacaktı; insanın yaşamı sevdiği, gençlik ve sağlık dolu, ışıl ışıl bir hava olacaktı. Bu ıssız memlekette daracık küçük vadilerin yer yer böldüğü aralıksız tepecikler arasında, keçiyolları boyunca dilediği gibi çıkıp gitmek ne güzel olurdu! Odaya girince dönüp baktı, dibine kadar yanmış olan mumun iyice ağaran gündüzü ancak soluk bir damla halinde aydınlattığını görerek şaşırdı. Ölü şimdi trenlerin bu cenazenin yanındaki solgun mum ışığını bile fark etmeden karşılıklı gelip geçtikleri demiryoluna bakıyor gibiydi.

Flore hava iyice aydınlandıktan sonra nöbet alıyordu. Odadan altı on ikide geçen Paris yolcu treni için çıktı. Misard da saat altıda gece nöbetçisi arkadaşının yerini almıştı. Flore, onun çaldığı borunun sesi üzerine elinde bayrak, geçit bariyerinin yanı başında durdu. Bir an treni gözleriyle izledi. Yüksek sesle düşündü:

"İki saat daha…"

Annesinin kimseye ihtiyacı kalmamıştı. O odaya girmek artık Flore'un hiç içinden gelmiyor, yenemediği bir tiksinti duyuyordu. Artık bitmişti, annesini öpmüştü, kendi hayatıyla da başkalarının hayatıyla da dilediğini yapabilirdi. Tren saatleri arasında genellikle savuşur, ortadan kaybolurdu, fakat o sabah bir merak onu orada, bariyer kolunun yanında, yolun kenarında duran adi kalastan bir bankın üstünde, görevi başında tutuyor gibiydi. Güneş ufukta yükseliyor, duru havaya ılık bir altın zerresi sağanağı dökülüyordu. Flore nisan ayının canlılıkla titreşen geniş kırlarının ortasında bu hoş havayı içine çekerek kımıldamadan duruyordu. Bir aralık, hattın öte tarafındaki tahta kulübesinde her zamanki uyuşukluğundan sıyrılıp göze çarpan bir heyecan geçiren Misard'la ilgilenmişti. Misard çıkıyor, giriyor, cihazlarını sinirli ellerle hareket ettiriyor, aklı hep evdeki araştırmalarında kalmış gibi sürekli oraya göz atıyordu. Genç kız sonra onu unutmuş, orada bulunduğunu bile hatırlamaz olmuştu; yüzü sessiz ve kaskatı, gözleri Barentin tarafındaki hattın

ucuna takılı, dalgın dalgın, kendini beklemeye vermişti. Orada, güneşin parıltısı ortasında, bakışının inatçı vahşiliğini ısrarla üzerine dikeceği bir görüntü bekliyordu.

Dakikalar geçti. Flore kımıldamıyordu. Sonunda yediyi elli beş geçe, Misard iki defa boru öttürerek yukarıya doğru çıkan hattan Havre yolcu treninin geldiğini haber verince kalktı. Bayrağı elinde, bariyeri kapatarak önüne dikildi. Tren yeri sarstıktan sonra göz açıp kapayıncaya kadar uzakta kaybolup gitmişti; tünelin içine daldığı görüldü, orada gürültü kesildi. Flore bankın üzerine tekrar oturmamıştı; ayakta duruyor, yeniden dakikaları sayıyordu. Eğer on dakikaya kadar hiçbir marşandiz treni haber verilmezse oraya, yarmanın karşı tarafına koşacak, bir ray sökecekti. Çok sakindi, yalnız göğsü yapacağı işin büyük ağırlığı altında kalmış gibi sıkışıyordu. Ama o son dakikada Jacques'la Séverine'in yaklaştıklarını, eğer onları durdurmazsa yine oradan geçerek sevişmeye gideceklerini düşünmesi, içinde yeniden bir tartışma bile başlamadan, kör ve sağır bir kararlılıkla sert tutumunu sürdürmesine yetiyordu. Geri dönülemez bir karardı bu, önüne çıkanın belini kıran dişi kurt pençesiydi. İntikamının bencilliği içinde hâlâ sadece onların parçalanmış vücutlarını görüyor, kalabalığa, yıllardan beri önünden geçip giden tanımadığı insan seline aldırış etmiyordu. Ölenler olacak, kan akacak, güneş, sevecen neşesiyle sinirine dokunan şu güneş belki bu kanla örtülecekti.

İki dakika daha, bir dakika daha geçti. Flore yola çıkmak üzereydi. Çıkıyordu ki Bécourt yolu üzerinden gelen bir sarsıntının boğuk gürültüsüyle durdu. Bir araba geliyordu, herhalde bir taşçı arabası olacaktı. Araba yol isteyecekti; bariyeri açması, konuşması, orada durması gerekecekti. Harekete geçme imkânı yoktu. İş bir kere daha bozulacaktı. Hiddetle umursamaz bir hareket yapıp yerinden ayrıldı, arabayla arabacıyı ne halleri varsa görsünler diye bırakarak koşmaya başladı. Fakat sabah havasının içinde bir kamçı şakladı, neşeli bir ses haykırdı:

"Hey! Flore!"

Cabuche sesleniyordu. Flore daha ilk hamlede bariyerin hemen önünde çakılıp kaldı. Cabuche devam etti:

"Ne o? Bu günlük güneşlik havada hâlâ uyuyor musun? Çabuk, ekspresten evvel geçeyim!"

Flore'un içinde bir şey yıkılır gibi oldu. İş yine bozulmuştu; berikiler mutluluklarına kavuşmaya gidecek, kendisi onları orada parçalamak için hiçbir çare bulamayacaktı. Paslı demirleri gıcırdayan, yarı yarıya çürümüş, köhne bariyeri ağır ağır açarken, kızgınlık içinde yolun üstüne atacak bir şey, bir engel arıyordu; o kadar umutsuz bir haldeydi ki kemiklerinin lokomotifi raydan çıkaracak kadar sert olduğuna ihtimal verseydi yolun üstüne kendisi uzanacaktı. O sırada bakışları kuvvetli beş beygirin güçlükle çekebildiği iki büyük taşla yüklü, kaba ve basık taş arabasına takıldı. Bu taşlar koskocaman, yüksek ve geniş, yolu kapatacak kadar dev kütleler halinde elinin altındaydı; onlara bakınca gözlerinin içinde ani bir açgözlülük pırıltısı, onları alıp rayın üstüne yerleştirmek için delice bir istek uyandı. Bariyer ardına kadar açıktı, beygirlerin beşi de kan ter içinde soluk soluğa bekliyordu.

Cabuche:

"Bu sabah senin neyin var?" diye sordu. "Bir tuhaf görünüyorsun."

O zaman Flore:

"Annem dün akşam öldü," dedi.

Cabuche bir dost acısıyla haykırdı. Kamçısını bıraktı, onun ellerini avuçları arasına alıp sıktı:

"Vah zavallı Flore'cuğum! Çoktan beri belliydi zaten, ama ne de olsa acı şey! Demek şimdi orada... Gidip göreyim, çünkü bu felaket olmasaydı eninde sonunda birbirimizi sevecektik."

Ağır ağır onunla birlikte eve kadar yürüdü. Ama kapının önüne varınca döndü, hayvanlarına baktı. Flore bir sözle onu yatıştırdı:

"Korkma, kımıldamazlar! Hem ekspres henüz uzakta..."

Yalan söylüyordu. Alışkın kulağıyla kırların ılık ürpertisi içinde ekspresin Barentin istasyonundan kalktığını işitmişti. Beş dakika içinde geçit yerinden yüz metre ötedeki yarmadan çıkacak, oraya varacaktı. Taşçı ölünün odasında ayakta durmuş, dalgın ve çok kederli bir halde Louisette'i düşünürken, Flore dışarıda kalmış, pen-

cerenin önünde lokomotifin gittikçe yaklaşan düzgün fosurtusunu uzaktan dinliyordu. Birdenbire Misard aklına geldi. Kendisini görüyor olmalıydı, engel olacaktı. Döndü, onu yerinde göremeyince yüreği hop etti. Araştırma çılgınlığına dayanamayan Misard'ı evin diğer tarafında, paranın orada bulunduğuna herhalde birdenbire inanmış, kuyu ağzının dibindeki toprağı karıştırır durumda gördü. Kendini tamamen tutkusuna kaptırmış, hiçbir şey görmeden, hiçbir şey duymadan karıştırıyor da karıştırıyordu. Bu manzara Flore için son tahrik oldu. Olaylar da böyle olmasını istiyordu. Beygirlerden biri kişnemeye başladı. Yarmanın öte tarafında lokomotif, acelesi olan biri gibi koşturarak var gücüyle solumaktaydı.

Flore, Cabuche'e:

"Şimdi onları yatıştırırım, korkma," dedi.

Seğirtti, öndeki hayvanı geminden yakaladı, savaşçı bir kadın gibi kat kat artan kuvvetiyle çekti. Atlar kasıldı; taşçı arabası çok büyük yükünün ağırlığı altında bir an yaylandı, yürümedi. Fakat sanki Flore yedek beygir olarak kendi de koşulmuş gibi olunca araba yerinden oynadı, yola girdi. Tam rayların üzerine geldiği sırada ekspres uzaktan, yüz metre ilerideki yarmadan gözüktü. O zaman Flore, taşçı arabası rayları aşıp öteye geçer korkusuyla dizgine yapışıp kollarını çatırdatan insanüstü bir çabayla hayvanları aniden sarsarak çekti. Efsanesi dillerde dolaşan, bir yokuştan aşağı koyuverilmiş vagonu yarı yolda durdurmak ya da ileri atılmış bir yük arabasını trenin önünden kurtarmak gibi olağanüstü kuvvet örneklerinden söz edilen bu kız, bugün de bu işi yapıyor, tehlikeyi sezip şaha kalkan ve kişneyen beş atı demir pençesiyle tutuyordu.

Olsa olsa on saniye süren müthiş bir korku esti. O iki dev taş ufku kapatır gibiydi. Lokomotif, parıl parıl bakırları, cilalı çelikleriyle kayıyor, o güzel sabahın altın zerresi sağanağı altında yumuşak ve yıldırım gibi yürüyüşüyle geliyordu. Olacaklar artık kaçınılmazdı, çarpışmaya dünyada hiçbir şey engel olamazdı. Bekleyiş sürüyordu.

Bir koşu kulübesine dönen Misard, kollarını havaya kaldırmış, kazanın önüne geçmek ve treni durdurmak için delice bir istekle yumruklarını sallıyordu. Cabuche de tekerlek gürültüsüyle kişne-

meleri işitip evden çıkmış, hayvanları yürütmek için avazı çıktığı kadar haykırarak ileri atılmıştı. Fakat yan tarafa sıçrayan Flore onu tuttu, Cabuche bu sayede kurtuldu. Flore'un atları tutmaya gücü yetmediğini, onu sürükleyenin atlar olduğunu sanıyordu. Kabahati kendinde buluyor, ümitsiz bir dehşet içinde inleyerek hıçkırıyordu. Flore ise hareketsiz, boyu daha da uzamış, gözleri büyümüş ve ateşler içinde bakıyordu. Tam lokomotifin göğsü taşlara değeceği zaman, belki arada bir metre mesafe kaldığı anda, o ölçülemeyecek kadar kısa süre içinde Jacques'ı eli hız kolunda gayet açık görmüştü. Jacques başını çevirmiş, Flore'a son derece uzun gelen bir bakışla göz göze gelmişlerdi.

O sabah Séverine her hafta olduğu gibi eksprese binmek üzere Havre'da perona indiği zaman Jacques ona gülümsemişti. Hayatı kâbuslarla zehir etmeye ne gerek vardı? Fırsat çıktığı zaman mutlu günlerden niçin yararlanmamalıydı? Belki her şey sonunda yoluna girecekti. Jacques hiç olmazsa o günün tadını çıkarmaya iyice kararlıydı; planlar kuruyor, Séverine'le birlikte öğleyin lokantada yemek yemeyi umuyordu. Baş tarafta birinci mevki vagonu bulunmadığını görüp kendisinden uzakta, trenin ucuna yakın bir yerde yolculuk etmek zorunda kalacak olan Séverine ona can sıkıntısıyla baktığında, Jacques böyle neşeyle gülümseyerek genç kadını avutmak istemişti. Ne de olsa Paris'e birlikte varacak, ayrı kalmanın acısını orada çıkaracaklardı. Hatta lokomotifinden sarkıp Séverine'in ta sonlarda bir kompartımana bindiğini gördükten sonra, ona tutkun olduğunu bildiği şef kondüktör Henri Dauvergne'e takılacak kadar neşeli davranmıştı. Bir hafta evvel bu adamın cüretlendiğini, Séverine'in de kendi kendisine yarattığı feci hayattan kurtulmak isteyerek bir avunma ihtiyacıyla ona yüz verdiğini sanmıştı. Roubaud söylüyordu ya; Séverine eninde sonunda, zevk duymadan, sırf başka bir iş yapmış olmak arzusuyla o genç adamla yatacaktı. Jacques bir gün evvel hareket avlusundaki karaağaçların arkasına saklanıp havaya gönderdiği öpücüklerin kimin için olduğunu Henri'ye sormuş, buram buram tüterek harekete hazır olan Lison'un ocağına kömür doldurmakla uğraşan Pecqueux de bu söz üzerine bir kahkaha koyuvermişti.

Ekspres Havre'dan Barentin'e kadar hiç arızasız, kurallara uygun bir hızla gelmişti; yarmadan çıkar çıkmaz, oturduğu gözcü kulübesinden yol üzerindeki taşçı arabasını ilk haber veren Henri oldu. Baştaki furgon eşyayla tıklım tıklım doluydu, çünkü çok yüklü olan tren bir gün evvel bir yolcu gemisinden inen pek çok yolcuyu almıştı. Sarsıntıyla zıplayan bu sandık ve bavul yığını ortasında sıkışıp kalmış olan şef kondüktör, yazı masasının başında ayakta duruyor, kâğıtlarını düzenliyordu; bir çiviye asılı küçük mürekkep şişesi de devamlı bir hareketle sallanmaktaydı. Henri bagaj indirdiği istasyonlardan sonra dört beş dakika kayıt yapıyordu. Barentin'de iki yolcu indiği için onların belgelerini sıraya koyduktan sonra gözcü kulübesine çıkıp oturunca, her zamanki gibi öne ve arkaya doğru yola bir göz atmıştı. Bütün boş saatlerini bu camlı gözcü kulübesinde oturup etrafı gözlemekle geçirirdi. Tender şef kondüktörün makinisti görmesini engelliyordu, fakat yerinin yüksekliği yüzünden çoğu zaman makinistten daha çabuk ve daha uzağı görüyordu. Onun için tren yarmadan daha dönerken o ta ilerideki engeli gördü. O derece hayrete düştü ki bir an şüphe etti, korkuyla donup kaldı. Böylece birkaç saniyelik vakit kayboldu; tren yarmanın içinde koşuyor, lokomotiften büyük bir gürültü yükseliyordu ki sonunda Henri'nin aklına imdat çıngırağının önünde sallanan ipini çekmek geldi.

O son dakikada Jacques, eli hız kolunda, bir dalgınlık anı içerisinde, görmeden bakıyordu. Séverine'in hayalinin bile silindiği belirsiz ve uzak şeyler düşünüyordu. Çıngırağın deli gibi çırpınması, arkasındaki Pecqueux'nün kopardığı çığlık onu uyandırdı. Ocağın çekişini beğenmeyen Pecqueux küllüğün demirini sürmüş, hızı anlamak için eğilip bakınca manzarayı görmüştü. Jacques ölü gibi sarardı; yol üstündeki taşçı arabasını, son hızla giden lokomotifi, korkunç çarpışmayı, her şeyi öyle keskin bir açıklıkla görüp anladı ki arabada bulunan iki taşı zerrelerine varıncaya kadar seçtiği sırada çarpışmanın sarsıntısını da ta kemiklerinde hissetti. Kaçınılmaz olan gerçekleşmişti. Hız kolunu hiddetle çevirmiş, regülatörü kapamış, freni sıkmıştı. Tornistan ediyordu; haber vermek, devasa engeli uzaklaştırmak arzusuyla, çaresizlik ve öfke içinde ne yaptığını

bilmeden, bir eliyle düdüğün ipine asılmıştı. Fakat havayı yırtan bu korkunç imdat çığlığı ortasında Lison söz dinlemiyor, belli belirsiz yavaşlamış, hâlâ ilerliyordu. Karın içinde iyi buhar tutma özelliğini ve çok kolay hareket etme yeteneğini kaybettiğinden beri o eski uysal makine değildi artık; şimdi bir soğuk algınlığı sonucunda göğsü harap olan ihtiyarlamış bir kadın gibi öksürüklü tıksırıklı, dikkafalı bir hale gelmişti. Soluyor, frenin baskısı altında kasılıyor, hantal ve inatçı koca gövdesiyle hâlâ gidiyordu. Korkudan deliye dönen Pecqueux lokomotiften atladı. Jacques görevi başında kakılıp kalmış, sağ eli hız kolunu kavramış, öteki eli farkına varmadan düdükte, bekliyordu. Lison, susmak bilmeyen bu keskin çığlık ortasında buram buram tüterek, soluk soluğa, peşi sıra sürüklediği on üç vagonun olağanüstü ağırlığıyla gelip taşçı arabasına çarptı.

O anda oradan yirmi adım ötede Misard'la Cabuche, dehşetten mıhlanıp kaldıkları yol kenarında kolları havaya kalkık, Flore ise gözleri alabildiğine açık, şu korkunç şeyi gördüler: Tren yukarı doğru dikildi, yedi vagon üst üste bindi; sonra iğrenç bir çatırtıyla şekilsiz ve karmakarışık bir enkaz yığını halinde tekrar yere düştü. İlk üç vagon paramparça olmuştu; diğer dördüyse cam kırıkları ortasında, çökmüş damları, kırılmış tekerlekleri, kapıları, zincirleri ve iç içe geçmiş tamponlarıyla dağ gibi yükselmekteydi. Hele lokomotifin taşlara çarpıp ezilişi, bir can çekişme çığlığıyla biten boğuk bir çatırtı halinde işitilmişti. Lison ortadan yarılıp taşçı arabasının üzerinden aşarak sol tarafa devrilmişti; parçalanan taşlar ise mayın patlamış gibi kırıntı halinde uçmuş, beş beygirden dördü yere yuvarlanmış, sürüklenmiş, hemen ölmüştü. Trenin en gerisindeki altı vagon sapasağlam, raylardan bile çıkmadan durmuştu.

O sırada feryatlar, kelimelerin hayvan ulumalarına döndüğü seslenişler yükseldi:

"Yetişin! İmdat! Of! Tanrım! Ölüyorum! İmdat! İmdat!"

Artık kimse kimseyi işitmiyor, kimse kimseyi görmüyordu. Yana devrilen Lison, karnı yarılmış, kopan musluklarından, patlayan borularından bir devin öfkeli solukları gibi uğuldayan fosurtular halinde buhar kaçırıyordu. Lokomotiften bitmez tükenmez bir beyaz nefes

çıkarak yer hizasında fırıl fırıl dönüyor, vücudunun kanıymış gibi ocaktan dökülen kırmızı ateşler bu buhara kara dumanlarını katıyordu. Baca düşmenin şiddetiyle toprağa gömülmüştü; lokomotifin taşa çarptığı noktada şasi kopmuş, iki yan demir de eğrilmişti. Lison çok şiddetli bir boynuz darbesi alıp kendinden geçmiş devasa bir kısrak gibi tekerlekleri havada, eğrilen piston kollarını, kırılan silindirlerini, ezilen buhar çekmecelerini ve eksantrik millerini ortaya seriyor, gökyüzüne doğru açılmış bu korkunç yaradan lokomotifin ruhu öfkeli bir ümitsizlik çatırtısıyla çıkıp gidiyordu. Ölmemiş olan beygir, lokomotifin tam yanı başında, ön ayaklarının ikisi birden parçalanmış, serili yatıyor, yarılan karnından bağırsakları dökülüyordu. Korkunç bir can acısının verdiği kasılmayla katılıp kalarak dimdik duran başı, hayvanın korkunç bir sesle kişnediğini gösteriyor, can çekişen lokomotifin gök gürültüsünü andıran uğultusu arasında bu ses hiç duyulmuyordu.

Birtakım boğuk feryatlar yükseldi, işitilmeden kayboldu, uçup gitti:

"Kurtarın beni! Beni öldürün! Dayanamıyorum, beni öldürün! Öldürsenize!"

Kulakları sağır eden bu gürültü ve görüşü engelleyen bu duman ortasında, sağlam kalan vagonların kapıları açılmış, yolcular karmakarışık bir halde dışarı fırlamıştı. Yol üstüne düşüyorlar, toparlanıyorlar, tekme yumruk çırpınıyorlardı. Sonra ayakları yere sağlam basıp da karşılarında alabildiğine uzanan kırları görür görmez çalataban kaçıyor, çalı çiti aşıyor, yalnızca tehlikeden uzaklaşma, uzağa, çok uzağa gitme içgüdülerine teslim olarak tarlaların ortasına dalıyorlardı. Kadınlar, erkekler avaz avaz haykırışarak ağaçların arasında kayboldu.

Séverine ayaklar altında ezilmiş, saçları darmadağınık, giysileri lime lime bir halde sonunda dışarı çıkmayı başarmıştı; kaçmıyor, homurtular içindeki lokomotife doğru koşuyordu. Yolda Pecqueux'yle karşılaştı.

"Jacques, Jacques! Kurtuldu, değil mi?" diye sordu.

Mucize eseri vücudunda bir burkulma bile olmayan ateşçi de, makinistin lokomotif altında kaldığını düşünerek kalbi vicdan aza-

bı içinde oraya doğru koşuyordu. Büyük rüzgârların bitmeyen yorgunluğu altında birlikte ne yolculuklar yapmış, ne güçlükler çekmişlerdi! Lokomotifleri, zavallı lokomotifleri, kurdukları üçlü ailenin sevgili dostu da orada sırtüstü serilmiş, oyulmuş ciğerlerinden göğsünün bütün soluğunu kaçırıyordu.

"Ben atladım," diye kekeledi Pecqueux. "Bir şey bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum... Koşalım, çabuk koşalım!"

Yolda onların gelişini seyreden Flore'a çarptılar. Flore yaptığı hareketin, işlediği bu cinayetin sersemliği ortasında hâlâ yerinden kımıldamamıştı. Her şey bitmişti, gayet güzel olmuştu; içinde bir ihtiyacın giderilmiş olmasından başka bir his yoktu; başkalarının acısına karşı acıma duymuyor, onları görmüyordu bile. Fakat Séverine'i tanıyınca gözleri alabildiğine açıldı, korkunç bir acının gölgesi solgun yüzünü kararttı. Ne! Jacques muhakkak ölmüş bulunduğu halde bu kadın yaşıyordu, öyle mi? Katledilen sevgilisinin kalbine kendi eliyle indirdiği bu bıçak vuruşunun şiddetli acısıyla, işlediği cinayetin kötülüğünü birdenbire kavradı. Bu işi yapmıştı, öldürmüştü, bütün bu insanları öldürmüştü ha! Boğazından korkunç bir çığlık koptu; kollarını büküyor, deli gibi koşuyordu.

"Jacques! Ah Jacques... Orada, geriye fırladı, gördüm. Jacques, Jacques!"

Lison gitgide azalan boğuk bir iniltiyle daha aşağı perdeden hırıldıyor ve şimdi bu hırıltı arasında yaralıların çığlıkları gitgide daha yürek paralayıcı bir şekilde artıyordu. Duman aynı koyuluğunu koruyor, bu acı ve dehşet seslerinin yükseldiği koskoca enkaz yığını güneşin altında hareketsiz, koyu bir tozla kuşatılmış gibi görünüyordu. Ne yapmalıydı? Nereden başlamalıydı? Bu zavallılara kadar nasıl ulaşmalıydı?

Flore hep:

"Jacques!" diye haykırıyordu. "Bana baktı diyorum size, şu tarafa, tenderin altına fırladı. Koşsanıza! Bana yardım etsenize!"

Cabuche'le Misard şef kondüktör Henri'yi yerden kaldırmıştı, son dakikada o da atlamıştı. Ayağı burkulmuştu; onu yere oturtup

sırtını çite yasladılar. Genç adam orada sersem, sessiz, görünüşe göre sağ salim, kurtarma işini seyre koyuldu.

“Cabuche, gelip bana yardım etsene! Jacques burada, altta diyorum sana!”

Taşçı işitmiyor, başka yaralılara koşuyor, bacakları kalçalarından kırılmış sallanan genç bir kadını taşıyordu.

Flore’un sesine koşan Séverine oldu:

“Jacques! Jacques! Nerede? Ben size yardım edeyim.”

“Evet, evet, siz yardım edin bana!”

Elleri birleşti, birlikte kırık bir tekerleği çekiyorlardı. Fakat birinin narin parmakları hiçbir iş başaramazken diğeri kuvvetli yumruğuyla engelleri deviriyordu.

Pecqueux de işe koyulmuştu.

“Dikkat!” dedi.

Séverine’i omuz başından kopmuş, hâlâ mavi kumaştan yeninin içinde duran bir kola ayağını basacağı sırada sert bir hareketle durdurdu. Genç kadın korkuyla geriledi. Ama bu yeni tanımıyordu; kimin olduğu bilinmeyen bir koldu, oraya yuvarlanmıştı, herhalde başka bir tarafta bulunacak olan bir vücuttan kopmuştu. Séverine’i bu manzara karşısında öyle bir titreme aldı ki genç kadının eli ayağı kesildi, ağlaya ağlaya ayakta durdu, ötekilerin çalışmasını seyretti, herkesin elini kesen cam parçalarını toplayacak gücü bile bulamadı.

Can çekişenlerin kurtarılması, ölenlerin aranması heyecan ve tehlike dolu bir iş oldu, çünkü lokomotifin ateşi tahta kısımlara geçmişti; başlayan bu yangını söndürmek için kürekle toprak atmak gerekti. İmdat istemek üzere Barentin’e koşulup Rouen’a telgraf çekilirken, bir yandan da kurtarma işi için olabildiğince etkin bir faaliyet düzeni alınmış, bütün kollar büyük bir çabayla işe koyulmuştu. Kaçanların çoğu korkularından utanmış, geri dönüp gelmişti. Fakat iş sonsuz bir ihtiyatla ilerliyordu, her parçanın özenle yerinden kaldırılması gerekliydi, çünkü bir yıkıntı olması halinde altta kalan zavallıların ölmesinden korkuluyordu. Enkaz yığını altından göğsüne kadar gömülmüş, bir mengeneye sıkışır gibi oraya sıkışmış, avaz avaz haykıran yaralılar çıkıyordu. Hiç sesi çıkmayan, hiçbir şeyi ol-

madığını, hiçbir yeri acımadığını söyleyen, benzi çarşaf gibi beyaz bir yaralıyı kurtarmak için bir çeyrek saat uğraşıldı; yaralı oradan çıktığı zaman bacaklarından eser kalmamıştı, korkunun verdiği şaşkınlık içinde bu feci sakatlığı bilmeden ve hissetmeden hemen öldü. Tutuşan ikinci mevki bir vagondan bütün bir aile halkı çıkarıldı. Babayla ana dizlerinden yaralanmıştı, büyükannenin bir kolu kırılmıştı, fakat onlar da canlarının acısını duymadan hıçkırıyor, enkaz arasında kaybolan küçük kızlarına sesleniyorlardı; en fazla üç yaşındaki küçücük, sarışın kız çocuğunu bir dam parçası altında sağ salim, şen ve gülümser buldular. Ufacık elceğizleri ezilen, kan içinde kalmış bir başka küçük kızı kenara götürmüşlerdi; anasını babasını ararlarken, o oracıkta kim olduğu bilinmeden tek başına oturuyordu; öyle dili tutulmuştu ki tek bir kelime söylemiyor, sadece yanına yaklaşılır yaklaşılmaz yüzünde anlatılmaz bir dehşetle çırpınıp kasılıyordu. Çarpışma sonucunda demirleri eğrilen vagon kapılarını açamıyorlardı, kompartımanlara kırılan pencerelerden girmek gerekiyordu. Yolun kenarına yan yana dört ceset sıralanmıştı bile. Ölülerin yanında yere uzatılan on kadar yaralı, yaralarını saracak bir doktordan, bir yardımdan yoksun bekliyordu. Enkazın kaldırılmasına daha yeni başlanmıştı, her yığının altından yeni bir kurban çıkarılıyordu; kanın dere gibi aktığı, çırpınan insanlarla dolu bu can pazarında ölü ve yaralı yığını giderek büyüyordu.

Bir umutsuzluk feryadını andıran, nedensiz yere attığı o ısrarlı çığlıkla kendi kendini yatıştırmaya çalışan Flore durmadan:

"Jacques altta diyorum size! Sesleniyor, işte, işte dinleyin!" diyordu.

Tender vagonların altına girmiş, vagonlar üst üste çıktıktan sonra onun üzerine yıkılmıştı; gerçekten de lokomotifin hırıltısı daha az çıkmaya başlayalı, çöküntünün ta dibinden kalın bir erkek sesinin avazı çıktığı kadar haykırdığı işitiliyordu. İş ilerledikçe bu can çekişme çığlığı daha da yükseliyor, öyle büyük bir acıyı anlatıyordu ki çalışanlar artık dayanamıyor, kendileri de ağlıyor, bağırıyordu. Sonunda adamı bulup bacaklarını kurtardıkları ve onu kendilerine doğru çektikleri sırada bu acı çığlığı sustu. Adam ölmüştü.

Flore:

"Hayır," dedi, "bu o değil. O daha dipte, altta."

Böyle diyerek savaşçı kadın kollarıyla tekerlekleri kaldırıp uzaklara savuruyor, damların çinkosunu büküyor, vagon kapılarını kırıyor, zincir parçalarını söküp alıyordu. Bir ölü yahut yaralı görür görmez alıp götürsünler de kendisi serbest kalsın diye sesleniyor, çılgın gibi sürdürdüğü arayışı bir saniye olsun bırakmak istemiyordu.

Onun arkasında Cabuche, Pecqueux ve Misard da çalışıyorlardı; Séverine elinden hiçbir iş gelmeden öyle ayakta dura dura halsiz kalmış, bir vagonun göçen kanepesine oturmuştu. Fakat Misard yine eski soğukkanlılığını bulmuş, sessiz ve aldırışsız, fazla yorgunluktan kaçınıyor, daha çok cesetlerin taşınmasına yardım ediyordu. O da Flore da cesetlere bakıyorlar, sanki on yıldan beri son hızla önlerinden geçip giderek kendilerine sadece bir şimşek ışığı içerisinde getirilen ve götürülen bir insan sürüsünün karmakarışık hatırasını bırakan bu binlerce ve binlerce yüzün kalabalığında onları tanımayı umuyorlardı. Hayır! Bu yine seyir halindeki o tanımadıkları insan yığınıydı; kaza sonucu birdenbire gelen ölüm, tıpkı oradan dörtnala geçip geleceğe giden o aceleci hayat gibi isimsiz kalıyordu. Hücuma kalkan bir ordunun saldırışı karşısında cesetleri çukurlara dolan askerler gibi yola dökülmüş, çiğnenmiş, ezilmiş bu zavallıların dehşet işlemiş yüzlerine hiçbir isim veremiyor, haklarında hiçbir bilgi edinemiyorlardı. Ama Flore bunlardan birisini tanır gibi oldu, trenin kara saplandığı gün konuştuğu adamdı bu; ne ismini ne de kendisi ve yakınları hakkında herhangi bir şeyi bildiği, fakat yüzünün yandan görünüşünü yakından tanıdığı Amerikalı'ydı. Misard onu da kimbilir nereden gelen, kimbilir nereye giderken orada kalan öteki ölülerin yanına uzattı.

Sonra yürek paralayıcı bir başka görüntü daha oldu. Devrilmiş birinci sınıf bir kompartımanın içinde genç bir karı koca bulunmuştu; kuşkusuz yeni evli olan bu çift öyle fena şekilde üst üste düşmüştü ki kadın altında kalan erkeği ezdiği halde bir parça rahat nefes alsın diye tek bir hareket yapamıyordu. Erkek boğuluyor, hırıldıyordu. Kadın, ağzı serbest, kocasını öldürmekte olduğunu

hissettiği için dehşet içinde, kalbi parçalanarak, acele etsinler diye çılgınca yalvarıyordu. İkisi de kurtarıldıktan sonra kadın birdenbire son nefesini verdi, böğrünü bir tampon delmişti. Erkek kendine gelmiş, gözlerinde hâlâ yaşlar duran kadının yanına diz çökmüş, acıyla feryat ediyordu.

Şimdi on iki ölü, otuzdan fazla yaralı vardı. O sırada tenderden kurtulmayı başarmışlardı; Flore arada bir duruyor, başını parçalanan tahtaların, eğrilmiş demirlerin arasına sokuyor, makinisti görebilmek için gözleriyle ateşli ateşli araştırıyordu. Birdenbire büyük bir çığlık kopardı:

"Görüyorum, orada, en altta... İşte, bakın! Mavi yün ceketli kolu... Kımıldamıyor, nefes almıyor..."

Doğrulmuştu, erkek gibi sövdü:

"Hay allah kahretsin! Çabuk olsanıza, çekip kurtarsanıza şunu!"

Başka yıkıntılar yüzünden kendine doğru çekemediği bir vagon döşeme tahtasını iki eliyle yakalamış, sökmeye çalışıyordu. Sonra koştu, Misard'ların evinde odun yarmak için kullanılan baltayı alıp geldi. Bir meşe ormanında bir oduncu baltasını nasıl kaldırırsa o da onu öyle kaldırdı, döşeme tahtasına öfkeyle vurmaya başladı. Etrafındakiler açılmış, onu harekette serbest bırakıyor, haykırarak dikkat etmesini söylüyordu. Fakat makinistten başka yaralı kalmamıştı, o da birbirine dolanmış dingillerle tekerleklerin altında güvendeydi. Flore kendinden emin, karşı konulamaz bir atılışla coşmuş, söz dinlemiyordu. Tahtaları paralıyor, her vuruşta bir engeli deviriyordu. Uçuşan sarı saçlarıyla, çıplak kollarını meydanda bırakan parçalanmış korsajıyla, yol açtığı yıkıntının ortasında kendine bir geçit açmaya çalışan korkunç bir tırpancı kadın gibiydi. Bir dingile çarpan son bir vuruş baltanın demirini ikiye biçti. Sonra genç adamı kesinlikle bir ezilmeden korumuş olan tekerlekleri ötekilerin yardımıyla araladı. Herkesten evvel davranıp Jacques'ı yakaladı, kolları arasına aldı ve taşıdı.

"Jacques! Jacques! Nefes alıyor, yaşıyor. Ah! Aman tanrım, yaşıyor... Biliyordum ben, düştüğünü görmüştüm, orada olduğunu biliyordum!"

Séverine heyecan içinde onun peşinden gidiyordu. İkisi birlikte Jacques'ı çitin dibine, Henri'nin yanına oturttu. Henri hâlâ sersem sersem bakıyor, nerede bulunduğunu, etrafında neler yapıldığını anlamaz görünüyordu. Pecqueux yaklaşmış, makinistinin önünde onu bu kadar berbat bir halde görmekten son derece şaşkın, ayakta duruyordu; Flore'la Séverine, şimdi biri Jacques'ın sağına, diğeri soluna diz çökmüş, zavallının başını tutuyor, yüzündeki en ufak ürpertiyi heyecanla gözlüyorlardı.

Jacques sonunda gözlerini açtı. Bulanık bakışları birinden diğerine dolaştı, tanımadan baktı. Onlara aldırış ettiği yoktu. Fakat birkaç metre ötede can vermekte olan lokomotife ilişen gözleri önce bir korkuyla doldu, sonra gitgide artan bir üzüntüyle sabitleşti. Onu, Lison'u gayet iyi tanımıştı. Lison ona her şeyi, yolu tıkayan iki taşı, korkunç sarsıntıyı, aynı anda hem kendi vücudunda hem makinede hissettiği o ezilmeyi hatırlatıyordu. O ezilmenin ardından kendisi diriliyordu, oysa lokomotif kesinlikle ölecekti. Lison dikkafalı davrandığı için suçlu değildi, çünkü kar ortasında yakalandığı hastalıktan beri eskisi kadar çevik olmaması kendi yüzünden değildi; üstelik yaşlanıyor, uzuvları ağırlaşıyor, ek yerleri katılaşıyordu. Onun için Jacques, lokomotifini ölecek kadar yaralı, can çekişir görmekten büyük bir kederle dolmuş, onu seve seve affetmişti. Zavallı Lison'un birkaç dakikalık ömrü kalmıştı. Soğuyor, ocağındaki ateşler kül halinde dökülüyor, yarılan böğürlerinden şiddetle fışkıran soluk ağlayan bir çocuğun iniltisini andırarak kesiliyordu. Her zaman pırıl pırıl olan Lison, toprak ve çamur içinde, kapkara bir kömür deryasının ortasına sırtüstü devrilmişti; bir trafik kazasının sokak ortasına seriverdiği bir süs hayvanı gibi sonu faciayla bitiyordu. Bir an için, patlayan böğürlerinde uzuvlarının işlediği görülmüştü; pistonlar, ikiz kalpler gibi çarpmış, buhar, buhar çekmecelerinin içinde damarlarının kanı gibi dolaşmıştı. Fakat piston kolları artık çırpınan insan kolları gibi hayatın son isyanları halinde sadece zangır zangır titriyordu; makinenin ruhu, kendisini canlı tutan kuvvetle, içinden tamamen boşaltamadığı o muazzam nefesle beraber gidiyordu. Karnı deşilen dev giderek sakinleşti, yavaş yavaş gayet tatlı bir uykuya daldı, sonunda sustu.

Ölmüştü. Orada bıraktığı demir, çelik ve bakır yığınıyla, yarılmış gövdesi, dağılmış uzuvları, berelenmiş içiyle gün ışığına serilen bu ezilmiş dev, kocaman bir insan cesedi gibi, bir zamanlar yaşayan ama içindeki hayat acılar içinde zorla sökülüp atılan koca bir dünyanın cesedi gibi son derece hazin bir görüntüye bürünmüştü.

O zaman Jacques, Lison'un artık öldüğünü anlayarak kendisi de ölmek isteğiyle gözlerini kapadı. Zaten o kadar halsizdi ki makinenin son hafif soluğuyla kendisinin de bu dünyadan uçup gideceğini sanıyordu; kapalı gözkapaklarının arasından şimdi ağır ağır damlalar dökülüyor, yanaklarını ıslatıyordu. Orada boğazına bir yumruk tıkanmış, hareketsiz duran Pecqueux artık bu kadarına dayanamadı. Sevgili arkadaşları ölüyordu, üstelik makinist de onun arkasından gitmek istiyordu. Demek üçlü hayatları artık sona ermişti. Lison'un sırtına binip tek söz konuşmadan, böyle olduğu halde anlaşmak için bir işaret bile yapmaya ihtiyaç duymadan, üçü birlikte güzel güzel geçinerek yüzlerce fersah aştıkları yolculuklar artık bitmişti, öyle mi? Ah, zavallı Lison, kuvvetine rağmen ne kadar yumuşak, güneşte pırıldadığı zaman ne kadar güzeldi! Pecqueux içki de içmemiş olduğu halde, tutamadığı şiddetli hıçkırıklarla iri vücudu sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

Séverine'le Flore da Jacques'ın yeniden bayılmasından endişelenerek umutsuzluğa düşmüşlerdi. Flore evine koştu, kâfurlu* ispirto alıp geldi, bir şey yapmış olmak için Jacques'ı ovuşturmaya başladı. Fakat Séverine de o da, endişeleri yetmezmiş gibi, beş beygirden sağ kalan, iki ön ayağı birden kopmuş o tek beygirin bitmez tükenmez can çekişmesiyle büsbütün fena oluyordu. Hayvan yanı başlarında yatıyordu. Âdeta insan feryadına benzeyen bir kişnemeyle devamlı bağırıyor, bu ses öyle çınlıyor, öyle korkunç bir can acısını anlatıyordu ki yaralılardan ikisi bu feryadın etkisi altında kalmış, onlar da hayvanlar gibi ulumaya başlamıştı. Hiçbir ölüm çığlığı, kanları donduran, akıllardan çıkmayacak böylesine derin bir yakarışla havayı yırtmamıştır. Bu işkence dayanılır gibi değildi; merhamet ve

---

* Kâfur (kâfuru): Kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde. –*ed.*

öfkeden titreyen sesler yükseliyor, bu kadar acı çeken ve sonu gelmez hırıltısı, lokomotifin ölümünün ardından felaketin son çığlığı olarak kalan zavallı hayvanın öldürülmesi için yalvarıyordu. O zaman Pecqueux hâlâ hıçkıra hıçkıra, demiri kırılan baltayı yerden aldı, hayvanın alnının ortasına bir vuruşla onu öldürdü. Ölüm meydanı böylelikle sessizliğe gömüldü.

İki saat bekledikten sonra yardım sonunda yetişmişti. Çarpışmanın şiddetiyle vagonların hepsi sol tarafa fırlamıştı, bu nedenle aşağı yöne inen hat birkaç saat içinde açılabilecekti. Bir kılavuz lokomotifin çektiği üç vagonluk bir katar, Rouen'dan valinin özel kalem müdürüyle savcıyı, Kumpanya'nın mühendisleriyle doktorlarını, endişeli ve telaşlı pek çok insanı getirmişti. Barentin gar şefi Mösyö Bessière de bir işçi takımının başında oraya gelmiş, enkazı kaldırtmaya başlamıştı. Her zaman gayet ıssız, gayet sessiz olan bu ücra köşede olağanüstü bir hareket, bir sinirlilik sürüp gitmekteydi. Kazadan sağ salim kurtulan yolcular, paniğin verdiği çılgınlıkla, telaşlı bir hareket ihtiyacı içindeydi. Kimisi tekrar vagonlara binmekten dehşet duyarak araba arıyor, kimisi bir el arabası bile bulmanın mümkün olamayacağını görüp endişeyle karınlarını nerede doyuracaklarını, nerede yatacaklarını araştırıyordu; hepsi bir telgrafhane yok mu diye soruyor, birçoğu da yaya olarak Barentin'e telgraf taşıyordu. Yetkililer demiryolu idaresinin yardımıyla soruşturmaya başlamıştı, doktorlar çarçabuk yaralılara pansuman yapıyordu. Yaralıların çoğu bir kan denizi ortasında baygındı. Diğerleri pensler ve iğneler altında zayıf bir sesle inliyordu. Tam on beş ölü ve otuz iki ağır yaralı vardı. Ölüler kimlikleri öğrenilinceye kadar çit boyunca sıralanmış, yüzleri gökyüzüne dönük, yerde yatıyordu. Sadece ufak tefek bir savcı yardımcısı, sarışın ve pembe yüzlü bir genç, çaba gösteriyor, onlarla ilgileniyor, üzerlerine bir isim ve bir adres iliştirmesini sağlayacak bir kâğıt, bir kart, bir mektup bulabilir miyim diye her birinin ceplerini karıştırıyordu. Etrafında geniş bir halka oluşmuştu. Bir fersahlık çevre içinde ev bulunmadığı halde, kimbilir nereden otuz kadar erkek, kadın, çocuk meraklı gelmiş, hiçbir yardımları dokunmadan işe engel oluyorlardı. Her şeyi kaplayan duman ve buhar

örtüsü, o kara toz dağılmış olduğu için, parlak nisan sabahı bu ölüm meydanı üzerinde parıltılar saçıyor, can çekişenleri, ölüleri, karnı deşilmiş Lison'u, dalgın bir yolcunun yuvalarına savurduğu tekmenin yıkıntısını temizlemekle uğraşan böcekleri andıran bir işçi ekibinin kaldırmakta olduğu üst üste yığılı enkazın felaket görünüşünü parlak güneşinin tatlı ve şen yağmuruyla yıkıyordu.

Jacques hâlâ baygındı, Séverine oradan geçen bir doktoru yalvararak durdurmuştu. Doktor genç adamı muayene etmiş, görünürde hiçbir yara bulamamıştı. Fakat iç hasardan korkuyordu, çünkü dudaklarda iplik gibi ince kan sızıntıları belirmişti. Şimdilik kesin bir şey söyleyemeyeceği için yaralıyı bir an evvel alıp götürmelerini ve sarsmadan bir yatağa yatırmalarını tavsiye etmişti.

Jacques vücudunu yoklayan ellerin teması altında can acısıyla hafif bir çığlık koyuvererek gözlerini tekrar açmıştı; bu sefer Séverine'i tanıdı, şaşkın şaşkın kekeledi:

"Beni götür, beni götür!"

Flore eğilmişti. Jacques başını çevirince onu da tanıdı. Gözlerinde bir çocuk korkusu belirdi, kin ve dehşetle gerileyerek Séverine'e doğru atıldı:

"Beni götür, beni götür!"

O zaman Séverine, Jacques'la yalnızmış gibi, yanlarındaki kızı artık umursamayarak, genç adam gibi senli benli konuşarak sordu:

"Croix-de-Maufras'ya gitmek ister misin? Senin için bir sakıncası yoksa, şurada, hemen karşıda... Kendi evimizde oluruz."

Jacques gözleri hâlâ ötekinde, titreyerek kabul etti:

"Nereye istersen, derhal!"

Flore kımıldamadan duruyordu, bu dehşet dolu nefret bakışının karşısında sapsarı kesilmişti. Demek ki tanımadığı masum insanların dökülen kanı arasında ne onu ne ötekini öldürmeyi başarabilmişti; kadın burnu bile kanamadan kurtulmuştu, Jacques da belki kurtulacaktı. Böylelikle onları birbirine yaklaştırmaktan, ikisini o ıssız evin içinde bir araya getirmekten başka bir şey yapamamıştı. Onları oraya yerleşmiş hayal etti; erkeği iyileşmiş, nekahet döneminde, metresi onun üstüne titrer, uykusuz geçen gecelerinin

karşılığını sürekli okşanmalarla alırken, her ikisini de bir felaketin doğurduğu bu balayını dünyadan uzakta tam bir özgürlük içinde uzatırlarken gördü. Vücudu buz kesilerek ölülere bakıyordu. Bu kadar insanı boşuna öldürmüştü.

Flore bu katliam alanına göz attığı sırada, Misard'la Cabuche'ü gördü; birtakım adamlar onları sorguya çekiyordu, herhalde adliyeciler olacaktı. Gerçekten de savcıyla valinin özel kalem müdürü, bu taşçı arabasının nasıl olup da yol üstünde bulunduğunu anlamaya çalışıyordu. Misard açık bir bilgi verememekle beraber, yerinden ayrılmadığını iddia ediyordu; gerçekten hiçbir şey bilmiyor, arkası dönük aletleriyle uğraştığını ileri sürüyordu. Cabuche'e gelince, o hâlâ allak bullak bir halde, karmakarışık uzun bir hikâye anlatıyor, cenazeyi görme arzusuyla hayvanlarını bırakma hatasını nasıl işlediğini, beygirlerin yalnız başlarına nasıl yürüdüklerini, genç kızın hayvanlarla nasıl baş edemediğini açıklıyordu. Sözleri birbirine karıştırıyor, baştan başlıyor, bir türlü derdini anlatamıyordu.

Vahşi bir özgürlük ihtiyacı Flore'un donan kanını tekrar oynattı. Doğru yolu tutmak için hiçbir zaman kimseye muhtaç olmadığından serbest kalmak, serbestçe düşünüp bir karar vermek istiyordu. Sorularla canını sıkmalarını, belki de tutuklamalarını beklemenin ne gereği vardı? Zira cinayetin dışında bir de görev hatası olmuştu, kendisini sorumlu tutacaklardı. Yine de olduğu yerde duruyor, Jacques orada kaldıkça o da ayrılamıyordu.

Séverine, Pecqueux'ye o kadar yalvarmıştı ki ateşçi sonunda bir sedye arayıp bulmuştu; yaralıyı götürmek için bir arkadaşıyla birlikte çıkıp geldi. Doktor, beyni sarsılmış ve sersemlemiş gibi görünen şef kondüktör Henri'yi de evine kabul etmeye genç kadını razı etmişti. Jacques'tan sonra da onu götüreceklerdi.

Séverine, Jacques'ın rahatsızlık veren yakasını çözmek üzere eğildiği sırada, taşınırken duyacağı can acısına dayanması için ona güç verme isteğiyle onu uluorta gözlerinden öptü.

"Korkma, mutlu olacağız," dedi.

Jacques da gülümseyerek onu öptü. Flore için bu, Jacques'ı kendisinden sonsuza kadar çekip koparan son büyük acı oldu. Şimdi

kendi kanının da onmaz bir yaradan oluk oluk aktığı duygusuna kapılıyordu. Jacques'ı götürürlerken o da kaçtı. Fakat basık evin önünden geçerken, pencere camlarından cenazenin bulunduğu oda, anasının cesedi yanında güpegündüz yanan mumun soluk ışığıyla birlikte gözüne ilişti. Kaza sırasında cenaze, tanımadığı bu kalabalığın ezilişini ve ölüşünü seyreder gibi, başı bir parça o tarafa dönük, gözleri alabildiğine açık, dudağı kıvrık, yalnız başına kalmıştı.

Flore tabana kuvvet koştu, Doinville yolunun dönemecini hemen kıvrıldı, sonra sol tarafa, çalılıklara daldı. Yöreyi köşe bucak tanırdı; peşinden jandarmaların salınacak olması halinde, eğer kendisini yakalayabilirlerse alınlarını karışlardı. Bundan dolayı birdenbire koşmaktan caydı, kısa adımlarla yoluna devam etti; kederli günlerinde içine büzülüp oturmaktan hoşlandığı, tünel üstündeki bir gizli kovuğa doğru gitti. Gözlerini yukarı kaldırdı, öğle vakti olduğunu güneşten anladı. Kovuğa girince sert kayanın üstüne uzandı, ellerini ensesinde birleştirip kımıldamadan yattı, düşünmeye koyuldu. İşte ancak o zaman içinde korkunç bir boşluk oldu, artık ölmüş olduğu duygusu vücudunu yavaş yavaş uyuşturmaktaydı. Bunca insanı boşu boşuna öldürmenin vicdan azabı değildi bu, çünkü yaptığından pişmanlık ve dehşet duymak için kendini zorlamak durumunda kalıyordu. Fakat şimdi şundan emindi, Jacques onun beygirleri tutmakta olduğunu görmüştü. Onun irkilmesinden anlamıştı ki Jacques kendisine karşı, canavar yaradılışlı insanlara duyulan o dehşet dolu iğrenmeyi duyuyordu. Bunu hiç unutmayacaktı. Ayrıca başkalarını öldürme işini başaramayınca, insan kendi kendisini öldürmekte de başarısızlığa uğramamalıydı. Birazdan kendini öldürecekti. Başka hiçbir umudu yoktu, orada sakinleşmeye ve düşünmeye başladığından beri bunun kesinlikle yapılması gerektiğini daha fazla hissediyordu. Bir silah bulup ölmek için ayağa kalkmaktan onu sadece yorgunluk, bütün varlığında duyduğu halsizlik alıkoymaktaydı. Yine de vücudunu saran karşı konulmaz uyku ihtiyacının derinliğinden hâlâ bir hayat sevgisi, bir mutluluk ihtiyacı yükseliyordu; mademki diğer ikisine bir arada özgürce yaşama mutluluğunu bırakmıştı, kendi de mutlu olmak için son bir hülyaya dalıyordu. Niçin gece olmasını

bekleyip Ozil'le buluşmaya koşmuyordu? Kendisini çılgınca seven Ozil elbette onu korumasını da bilirdi. Fikirleri hafifliyor, bulanıklaşıyordu; rüyasız, kapkara bir uykuya daldı.

Flore uyandığı zaman koyu bir gece karanlığı çökmüştü. Genç kız etrafı eliyle sersem sersem yokladı. Üzerinde yattığı çıplak kayayı hissedince birdenbire hatırladı. Amansız zorunluluk yıldırım çarpması gibi bir anda kendini gösterdi: Ölmek gerekiyordu. O gevşek haz, hâlâ devam edebilecek olan hayat karşısındaki o uyuşukluk, yorgunlukla beraber gitmiş gibiydi. Hayır hayır! Biricik iyi şey, ölümdü. Kalbi yerinden sökülmüş, arzuladığı ve şimdi başka bir kadının olan biricik erkeğin nefretine uğramış bir halde, bütün bu kanın ortasında yaşayamazdı. Şimdi ölüm için gücü varken ölmeliydi.

Flore kalktı, kaya kovuğundan çıktı. Duraksamadı çünkü nereye gitmesi gerektiğini içgüdüsüyle bulmuştu. Gökyüzüne, yıldızlara doğru bir kere daha bakınca saatin dokuza yaklaştığını anladı. Demiryoluna geldiği zaman aşağı inen hattan son hızla bir tren geçti; bu, Flore'u memnun etmiş gibiydi. İşler yolunda gidecekti, besbelli o yolu açmışlardı; öteki yol herhalde hâlâ tıkalıydı, çünkü ulaşım daha başlatılmamışa benziyordu. Bunun üzerine Flore, bu yabani memleketin derin sessizliği ortasında çalı çit boyunca gitti. Acelesi yoktu; Paris ekspresinden önce başka tren geçmeyecekti, o da ancak dokuzu yirmi geçe orada bulunacaktı. Flore bu düşünceyle, zifiri karanlığın ortasındaki ıssız patikalarda her zamanki gezintilerinden birini yapar gibi gayet sakin, kısa adımlarla hep çit boyunca ilerliyordu. Ama tünele varmadan çiti aştı, ekspresin geleceği yönde aynı gezinti adımlarıyla demiryolu üzerinde ilerlemeye devam etti. Tünelin öte başındaki Ozil'in ziyaretine her gidişinde yaptığı gibi, yol bekçisi tarafından görülmemek için kurnazlık etmesi gerekti. Tünele girdikten sonra da yine ileriye, hep ileriye doğru yürüdü. Fakat artık bir hafta önceki gibi değildi, geriye dönerse gittiği yönü karıştırmaktan korkmuyordu. Eşyanın, zamanın ve uzaklıkların, gök gürültüsünü andıran seslerin ortasında ve tonozun basıklığı altında kaybolup gittiği tünel deliliği, o delilik nöbeti bu sefer kafatasının içinde güm güm ötmüyordu. Onun için ne önemi vardı ki! Kafa yor-

muyordu, düşünmüyordu bile. Bir tek değişmez kararı vardı: yürümek, ileri doğru yürümek, trene rast gelinceye kadar yürümek, trenin fenerini gece karanlığında pırıldar görünce de dosdoğru yine onun üzerine yürümek.

Gelgelelim Flore hayret etti, çünkü bu şekilde saatlerden beri yürüdüğünü sanıyordu. Yolunu gözlediği şu ölüm ne kadar da uzaklardaydı. Onu bulamayacağını, fersahlarca yol yürüdüğü halde onunla karşılaşamayacağını düşününce bir an umutsuzluğa kapıldı. Ayakları yoruluyordu. Oturmak, rayların üstüne yatıp onu beklemek zorunda mı kalacaktı? Fakat bunu kendisine yakıştıramıyordu; o sonuna kadar yürümek, bir bakire ve bir savaşçı kadın içgüdüsüyle dimdik ölmek istiyordu. Ekspres fenerini kapkara bir gökyüzünün sonunda tek başına pırıldayan ufak bir yıldız gibi ta uzaktan gördüğü zaman enerjisi uyandı, yeniden ileriye atıldı. Tren henüz tünele girmemişti, onun varlığını haber veren hiçbir gürültü yoktu; sadece o çok keskin, çok parlak, azar azar büyüyen ışık vardı. Flore şimdi doğrulmuş, bir heykel vücudu gibi kıvrak ve uzun boyuyla, kuvvetli bacaklarının üzerinde salınarak yürüyor, koşmamakla beraber yaklaşan bir dostu yarı yolda karşılamak ister gibi uzun adımlarla ilerliyordu. Tren tünele girmişti; korkunç uğultu yaklaşıyor, yeri bir fırtına soluğuyla sarsıyor, kocaman bir göz haline gelen yıldız gitgide büyüyerek sanki karanlıkların gözyuvasından dışarı fırlıyordu. O zaman Flore açıklaması olmayan bir duygunun etkisiyle, belki de ölürken yalnız bulunmak için, kahramanca bir inatla sürdürdüğü yürüyüşüne ara vermeden ceplerini boşalttı; yolun kenarına bir mendil, anahtarlar, sicim, iki bıçak, bir sürü şey bıraktı; hatta boynuna bağlı ipek mendili çıkardı, korsajını âdeta koparırcasına çözdü. Göz, alevli bir ateş, yangın kusan bir fırın ağzı haline geliyor, gitgide daha sağır edici bir yankıyla işitilen o gök gürültüsü arasında canavarın soluğu, şimdiden rutubetli ve sıcak, yaklaşıyordu. Flore hâlâ yürüyor, alevin büyüsüne kapılmış bir gece böceği gibi gözleri kamaşmış, lokomotifi kaçırmamak için dosdoğru o fırın ağzına doğru gidiyordu. Korkunç çarpışma sırasında, o kucaklaşma anında, son bir savaşçı isyanıyla devi kavramak, yere

sermek istercesine iyice dikildi. Başı fenerin tam ortasına çarpmış, fener sönmüştü.

Ancak bir saatten fazla bir zaman sonra Flore'un cesedini kaldırmaya geldiler. Makinist, bu solgun yüzlü koca kızı, içine gömüldüğü keskin ışık demeti ortasında korkunç ve acayip bir hayalet gibi lokomotife doğru yürürken görmüştü. Birdenbire fener sönüp de tren koyu bir karanlık içinde yıldırım gibi gürleyerek ilerlemeye devam edince, ölümün oradan geçtiğini hissederek ürpermişti. Tünelden çıktıktan sonra yol bekçisine haykırarak kazayı haber vermeye çalışmış, fakat tünelde bir adam çiğnediğini ancak Barentin'de söyleyebilmişti; ezilen herhalde bir kadındı, fenerin kırılan camında hâlâ kafatası parçalarıyla karışık saçlar yapışmış duruyordu. Cesedi aramaya gönderilen adamlar onu buldukları zaman mermer gibi beyazlığına şaşıp kaldılar. Çarpışmanın şiddeti onu yukarı çıkan hattın üzerine fırlatmıştı; başı parçalanmış, kolunda bacağında tek bir sıyrık bile olmadan, yarı soyunuk, saflık ve kuvvet içinde, hayran olunacak kadar güzel, orada serili yatıyordu. Adamlar sessizce onu sarıp sarmaladı. Onu tanımışlardı. Omuzlarına yüklenen sorumluluktan kurtulmak için aklını oynatmış, kesinlikle kendini öldürmüştü.

Gece yarısı Flore'un cesedi basık küçük evde annesinin cenazesinin yanına uzatıldı. Yere bir şilte serilmiş, ikisi arasına bir mum yakılmıştı. Phasie başı hâlâ eğik, eğri ağzında hep o korkunç gülüş, iri sabit gözleriyle şimdi kızına bakıyor gibiydi. Issızlığın ortasındaki o derin sessizlik içinde tekrar araştırmalarına koyulan Misard'ın dört taraftan gelen boğuk sesli faaliyeti, soluk soluğa gayreti işitiliyordu. Ulaşım tamamıyla düzene girdiğinden, trenler düzenli aralıklarla geçiyor, iki hat üzerinde karşılaşıyordu. Lokomotiflerinin o mutlak kudretiyle, bu facialardan ve bu cinayetlerden habersiz, umursamaz, amansız yürüyüşleriyle geçiyorlardı. Kalabalığın meçhul yüzleri yolda düşmüş, tekerlekler altında ezilmiş, ne önemi vardı? Ölüler taşınmış, kanlar yıkanmıştı; yine ta ileriye, geleceğe koşuluyordu.

XI

CROIX-de-Maufras'daki büyük yatak odasında, iki yüksek penceresi birkaç metre ötedeki demiryoluna bakan, kırmızı damasko* döşemeli odadaydılar. Karşı tarafta duran sütunlu eski karyoladan trenlerin geçtiği görülüyordu. Yıllardan beri odada hiçbir şey yerinden kımıldatılmamış, hiçbir eşyaya dokunulmamıştı.

Séverine yaralı Jacques'ı baygın bir halde bu odaya çıkarttırmıştı. Henri Dauvergne'i de zemin katında daha küçük bir yatak odasına bırakmışlardı. Séverine kendisine Jacques'ın odasından yalnızca sahanlıkla ayrılmış olan odayı aldı. Yeterli rahatlığı sağlayacak bir düzen kurulması için iki saat yetmişti, çünkü ev kurulu düzende bırakılmıştı, dolaplarda çarşafa varıncaya kadar her şey vardı. Séverine giysisinin üstüne bir önlük bağlayıp hastabakıcı oluvermişti; Roubaud'ya da telgraf çekerek kendisini beklememesini, eve aldığı yaralılara bakmak üzere orada herhalde birkaç gün kalacağını bildirmişti.

Doktor hemen ertesi gün Jacques hakkında bir sonuca varabilmişti, hatta bir hafta sonra onu ayağa kaldıracağını tahmin ediyordu. Gerçekten bir mucizeydi bu, içeride pek hafif hasarlar olmuştu. Ancak doktor hastaya gayet özenli bakılmasını, hastanın mutlak bir hareketsizlik içinde yatmasını öneriyordu. Bu yüzden de hasta gözlerini açtığı zaman, bir çocuğun başucunda bekler gibi bekleyen Séverine ondan uslu oturmasını ve her konuda sözünü dinlemesini rica etti. Henüz pek güçsüz olan Jacques bir baş işaretiyle söz verdi. Aklı tamamıyla başındaydı, itiraf gecesi Séverine'in tarif ettiği bu odayı tanımıştı; burası, genç kadının henüz on altı buçuk yaşındayken Başkan

---

* Damasko: Çoğunlukla döşemelik olarak kullanılan, keten ve ipek karışımı bir kumaş türü. –*ed*.

Grandmorin'in tecavüzlerine boyun eğdiği kırmızı odaydı. Şimdi kendi yattığı karyola o karyolaydı, evin ani sarsıntısı ortasında başını bile kaldırmadan trenlerin kayıp gidişini gördüğü pencereler aynı pencerelerdi. Bu evi, lokomotifinin üzerinde uçar gibi oradan geçtiği zamanlar sık sık gördüğü şekilde, çevresiyle birlikte hissediyordu. Onu yolun kenarına çapraz oturtulmuş, satılığa çıkarıldığından beri dikenli çalılarla dolup taşmış bahçesinin hüznünü artıran o koskoca tabelayla daha acıklı ve daha kuşkulu bir manzaraya bürünmüş olarak, kapalı panjurlarının terk edilmişliği içindeki hüzünlü haliyle gözünün önüne getiriyordu. Her defasında hissettiği korkunç rahatsızlığı, sanki ev tam orada hayatına felaket getirmek için dikiliyormuş gibi vücudunu kaplayan huzursuzluğu hatırlıyordu. Bugün bu odada dermansız yatarken durumu anlar gibi oluyordu, çünkü bundan başka bir şey olamazdı, kesinkes orada ölecekti.

Séverine, Jacques'ın kendisini işitecek hale geldiğini görür görmez onu hemen rahatlatmış ve yorganını düzeltirken kulağına:

"Üzülme, ceplerini boşalttım, saati aldım," demişti.

Jacques gözleri büyümüş, hafızasını zorlayarak ona bakıyordu:

"Saat... Ha! Evet, saat."

"Ceplerini karıştırabilirlerdi. Onu kendi eşyamın arasına gizledim. Korkma."

Jacques onun elini sıkarak teşekkür etti. Başını çevirdiği zaman masanın üstünde yine ceplerinden birinde bulunan bıçağı görmüştü. Ama bıçağı saklamaya gerek yoktu. Herhangi bir bıçaktı.

Ne var ki hemen ertesi gün Jacques'ın gücü artmış, genç adam orada ölmeyeceğini ummaya başlamıştı. Yanında Cabuche'ün hamaratça çalıştığını, ağır dev adımlarının parke üzerinde çıkardığı sesi hafifleterek yürüdüğünü görünce gerçekten memnun olmuştu. Taşçı kazadan beri ateşli bir fedakârlık ihtiyacına kapılmışçasına Séverine'i yalnız bırakmamıştı; işini bırakıyor, sabahları gelip evin ağır işlerine yardım ediyor, gözleri onun gözlerinde, sadık bir köpek gibi hizmet ediyordu. Séverine'in ince görünüşüne rağmen yaman bir kadın olduğunu söylüyordu. Başkaları için bu kadar uğraşan bu kadın elbette kendisi için de bir parça uğraşılmaya değerdi. Âşıklar

Cabuche'e alışıyor, o koca vücudunu olabildiğince gizleyerek çekine çekine odadan geçerken sıkılmaya gerek görmeden senlibenli konuşuyor, hatta öpüşüyorlardı.

Bu arada Jacques, Séverine'in sık sık ortadan kayboluşuna şaşmaktaydı. Séverine ilk gün doktorun sözünü dinleyerek, mutlak bir yalnızlık fikrinin Jacques'a ne kadar tatlı bir rahatlık vereceğini hissederek, Henri'nin aşağıda bulunduğunu ondan gizlemişti.

"Yalnızız, değil mi?"

"Evet sevgilim, yalnızız, tamamen yalnızız... Rahat uyu."

Ancak Séverine ikide bir kayboluyordu. Jacques hemen ertesi gün zemin katında ayak sesleri ve fısıltılar işitmişti. Sonra daha ertesi gün, bastırılmaya çalışılan bir neşe, çınlayan kahkahalar, hiç susmayan genç ve körpe iki ses işitti.

"Ne var? Kim bunlar? Hani yalnızdık?"

"Söyleyeyim bari! Hayır sevgilim, yalnız değiliz; aşağıda, tam senin odanın altında bir yaralı daha var, onu da eve almaya mecbur oldum."

"Ya! Kim bu?"

"Henri, biliyorsun, şef kondüktör yok mu?"

"Henri... Ha!"

"Bu sabah da kız kardeşleri geldi. İşittiğin sesler onların, her şeye gülüyorlar. Henri şimdi çok daha iyi olduğu için ötekiler bu akşam gidecek, babaları onlarsız yapamıyormuş. Henri de tamamen iyileşinceye kadar iki üç gün daha kalacak. Düşün, trenden atlamış da hiçbir yeri kırılmamış. Aptal gibi olmuştu yalnızca, ama aklı başına geldi."

Jacques susuyor, ona öyle uzun uzun bakıyordu ki Séverine ekledi:

"Anlıyorsun ya, eğer o burada bulunmasaydı ikimiz için dedikodu yapabilirlerdi. Ben seninle yapayalnız bulunmadıkça kocamın da bir diyeceği olamaz, burada kalmak için güzel bir bahanem var. Anlıyor musun?"

"Evet, evet, çok iyi."

Böylece Jacques akşama kadar küçük Dauvergne'lerin kahkahalarını dinledi; Séverine'in Paris'te kolları arasında kendisine itirafta

bulunduğu odada, aşağı kattan bu şekilde yükselen aynı kahkahaları işittiğini hatırlıyordu. Sonra ses kesildi ve Jacques, kendisiyle öteki yaralı arasında gidip gelen Séverine'in hafif adımlarından başka gürültü işitmez oldu. Alt kattaki kapı kapanıyor, ev derin bir sessizliğe gömülüyordu. Jacques iki defa, çok susadığı için, Séverine yukarı çıksın diye iskemleyle yere vurmak zorunda kalmıştı; genç kadın içeri girince gülümsemiş, çok içten davranmış, işin bir türlü bitmediğini, çünkü Henri'nin başına buzlu suyla devamlı kompres yapmak gerektiğini söylemişti.

Jacques dördüncü günden itibaren ayağa kalkmayı ve pencerenin önündeki koltukta iki saat vakit geçirmeyi başardı. Bir parça eğilince, demiryolunun kestiği alçak bir duvarla çevrili, solgun çiçekli yabani güllerle dolu küçük bahçeyi görüyordu. Duvardan içeri bakmak için ayaklarının ucuna basarak yükseldiği geceyi hatırlıyor, evin öteki tarafında yalnızca bir çalı çitle çevrili oldukça geniş alan gözlerinin önüne geliyordu. O gece bu çiti aşmış, arkadaki harap, küçük limonluğun eşiğine oturmuş, çaldığı iplerin düğümünü makasla çözen Flore'la karşılaşmıştı. Ah! O iğrenç gece, hastalığının dehşetiyle dolu gece! Sarışın bir savaşçı kadını andıran uzun boyu ve kıvraklığıyla, kendi gözlerine dimdik bakan ateşli gözleriyle Flore'un hatırası zihninde gitgide daha açık belirmeye başladığından beri onu rahatsız ediyordu. Jacques önceleri ağzını açıp kazaya dair bir şey söylememişti, etrafındakiler de sakınarak bundan hiç konuşmamıştı. Fakat bütün ayrıntılar canlanıyor, Jacques bütün olayı kafasında yeniden yaşatıyor, yalnız bunu düşünüyor, öyle sürekli bir çaba harcıyordu ki şimdi pencere önünde biricik uğraşı, izleri araştırmak, felakete karışmış olan kişileri gözlemekti. Flore'u bayrağı elinde, geçit bekçisi yerinde neden görmüyordu? Soruyu sormaya cesaret edemiyor, bu da ona her köşesi hayaletlerle dolu gibi gelen bu kasvetli evin verdiği huzursuzluğu artırıyordu.

Ama bir sabah Cabuche Séverine'e yardım etmek üzere orada bulunduğu sırada, Jacques sonunda sordu:

"Flore nerede, hasta mı?"

Taşçı şaşalamış, genç kadının yaptığı el hareketini anlayamamış, doğruyu söylemesini emrettiğini sanmıştı.

"Zavallı Flore öldü," dedi.

Jacques titreyerek onlara bakıyordu. O zaman bütün meseleyi kendisine söylemek gerekti. İkisi birlikte genç kızın nasıl intihar ettiğini, tünelin içinde kendisini trene nasıl çiğnettiğini anlattı. Kızının cenazesini de beraber kaldırmak için anasının cenazesini akşama kadar geciktirmişlerdi, şimdi Doinville'in küçük mezarlığında yan yana uyuyorlardı. İlk giden küçük kızın, tıpkı onlar gibi kana ve çamura bulanarak vahşice ölen o şirin ve bahtsız Louisette'in yanına gitmişlerdi. Yolda düşen, üstlerine basılıp ezilen, şu geçen trenlerin müthiş rüzgârıyla süpürülmüşçesine yok olup giden onca zavallıdan üçü!

Jacques çok kısık bir sesle:

"Öldü ha, aman tanrım! Zavallı Phasie Halam da, Flore da, Louisette de öldü ha!"

Louisette adı söylenince, Séverine'in karyolayı itmesine yardım eden Cabuche eski sevgisinin hatırasıyla şaşalamış, yumuşak huylu ve dar kafalı bir yaratık gibi, ilk okşayışta kul köle olan uysal bir köpek gibi, varlığını saran yeni tutkusu içinde savunmasızca gözlerini kaldırıp Séverine'e bakmıştı. Fakat genç kadın onun trajik aşkını bildiği için ciddiyetini korumuş, Cabuche'e sevecen gözlerle bakmıştı. Cabuche bundan çok duygulandı, yastıkları uzatırken istemeden eli eline değince heyecanlandı, kendisine soru soran Jacques'a kekeleyerek cevap verdi:

"Kazaya sebep olmakla mı suçluyorlardı onu?"

"Yoo! Hayır, hayır. Yalnız, onun hatasıydı, anlıyorsunuz ya..."

Kesik cümlelerle ne biliyorsa anlattı. Kendisi bir şey görmemişti, çünkü atlar yürüyüp taş arabasını yol üstüne çektikleri zaman evdeydi. Bu, için için duyduğu bir vicdan azabıydı; adliyeciler de bu yüzden kendisine çok sert çıkışmıştı. İnsan beygirlerini öyle bırakıp gidemezdi, eğer hayvanlarının yanında kalsaydı o korkunç felaket olmayacaktı. Onun için soruşturma Flore'un basit bir ihmali sonucuna varmıştı; o da cezasını kendi eliyle feci şekilde verdiği için iş

o kadarla kalmış, Misard başka tarafa bile gönderilmemişti. O da o alçakgönüllü ve saygılı tavrıyla kabahati ölen kıza yükleyip işin içinden çıkmış, Flore'un hep kafasının dikine gittiğini söylemiş, kendisinin bariyeri kapatmak için her dakika kulübesinden çıkmak durumunda kaldığını eklemişti. Zaten Kumpanya da o sabah Misard'ın görevindeki kusursuzluğunu onaylamaktan başka bir şey yapmamış, Misard yeniden evleninceye kadar geçit bekçiliğini yapmak üzere yöre halkından yaşlı bir kadını, vaktiyle şüpheli kazançlar sayesinde biriktirdiği paralarla yaşayan Ducloux adındaki eski bir han hizmetçisini yanına almasına izin vermişti.

Cabuche odadan çıktıktan sonra, Jacques bir bakışla Séverine'i durdurdu. Benzi sapsarıydı.

"Atları çekip taşlarla yolu kapayan Flore'du, biliyorsun değil mi?"

Séverine de sapsarı kesildi:

"Ne söylüyorsun, sevgilim! Ateşin var, gel seni yatırayım."

"Hayır, hayır, kâbus değil... İşitiyor musun? Seni gördüğüm gibi gördüm onu. Beygirleri tutuyordu, kuvvetli eliyle taşçı arabasının ilerlemesine engel oluyordu."

O zaman genç kadın, dizlerinin bağı çözülmüş gibi onun karşısında bir iskemleye yığıldı:

"Aman tanrım! Aman tanrım! Korkuyorum... Tüyler ürpertici bir şey, uykularım kaçacak."

Jacques devam etti:

"Durum ortada, o kalabalığın arasında ikimizi de öldürmek istemiş. Çoktan beri beni istiyordu, kıskanıyordu. Üstelik de kafadan sakattı, öteki dünya düşünceleri vardı. Bir çırpıda bu kadar insanı birden öldürmesi, onca kişiyi kana bulaması! Ah! Kaltak!"

Gözleri büyüyor, dudakları sinirli sinirli çekiliyordu; sustu, bir dakika boyunca bakışmaya devam ettiler. Sonra aralarında canlanan feci hayallerden silkinip kurtuldu, hafif sesle devam etti:

"Ya! Ölmüş ha, demek bana görünmesi de ondan! Kendime geldim geleli Flore hep buradaymış gibi geliyor. Bu sabah yine onu yatağımın başucunda sanıp döndüm. O ölmüş, biz yaşıyoruz. Bari şimdi intikam almasa!"

Séverine ürperdi.

"Sus! Sus artık! Beni deli edeceksin," dedi.

Odadan çıktı, Jacques onun öteki yaralının yanına indiğini işitti. Kendisi pencerenin önünde kaldı; yeniden demiryolunu, büyük kuyusuyla geçit bekçisinin küçük evini, Misard'ın düzenli ve tekdüze işinin ortasında âdeta uyukladığı nöbetçi kulübesini, o daracık tahta barakayı gözden geçirerek dalıp gitti. Bu şeyler şimdi onu çözemediği, oysa kurtuluşu çözülmesine bağlı bulunan bir problemi araştırır gibi saatlerce uğraştırıyordu.

Şu Misard'ı, vücudu durmadan kötü bir öksürükle sarsılan, karısını zehirleyen, aklına koyduğu şeyde inat ederek kemirici bir böcek gibi o iriyarı kadının hakkından gelen bu sıska, sakin ve sarı benizli adamı seyretmekten usanmıyordu. Muhakkak ki yıllardan beri, bitmez tükenmez on iki saatlik nöbeti sırasında, gece gündüz, kafasının içinde yalnızca bu düşünce olmuştu. Elektrikli zilin bir trenin gelişini haber veren her ötüşünde boru çalıyor, sonra tren geçip yol kapanınca ilerideki nöbet yerine haber vermek için bir düğmeye basıyor, bir önceki nöbet yerine de yolu açmasını söylemek için başka bir düğmeye basıyordu. Bunlar öyle mekanik hareketlerdi ki onun bir bitki gibi yaşadığı hayatına vücut alışkanlığı gibi girmişti. Cahil ve bön olduğu için hiçbir şey okumaz, kulübesindeki cihazların sesleri ortasında elleri iki yanına sarkık, gözleri dalgın, oturur dururdu. Hemen hemen hep kulübesinde oturduğu için oradaki tek eğlencesi, olabildiği kadar uzatarak yemek yemekti. Sonra yine sersemliğine döner, hiçbir şey düşünmeyen kafasıyla çoğunlukla uyuklayıp durur, ara sıra gözleri açık uyurdu. Geceleyin bu dayanılmaz uyuşukluğa düşmemek için ayağa kalkmak, gevşek bacaklarıyla sarhoş gibi yürümek zorunda kalırdı. Karısıyla yaptığı mücadele, gizlenen bin frangın birinden biri ölüp ötekine kalması için o didişme, bu yalnız adamın uyuşuk beyninde aylarca ve aylarca süren biricik düşünce olarak böylece yaşamış olmalıydı. Onca hayatın güvenliğini bir otomat gibi korumak üzere boru çaldığı, işaretlerini çalıştırdığı zaman zehri düşünüyordu; kolları hareketsiz, gözleri uykudan kayarak beklerken yine onu düşünüyordu. Ondan başka düşüncesi yoktu; karısını öldürecek, arayıp bulacak, para onun olacaktı.

Bugün Jacques onu aynı adam olarak görmekten hayrete düşüyordu. Demek ki insan adam öldürdüğü halde sarsılmıyor, hayat devam ediyordu. Gerçekten de Misard, araştırmaların ilk heyecanından sonra tekrar eski soğukkanlılığını bulmuş, sarsıntılardan çekinen nazik bir yaratık gibi sinsice yumuşak bir hal almıştı. Sonuç olarak, karısının başını yemişti ama kazanan yine karısıydı, çünkü Misard hâlâ yenikti, evi alt üst ediyor, hiçbir şey, bir tek metelik bile bulamıyordu. Kafasının bu işle ne kadar dolu olduğunu sadece bakışları, o sapsarı benzindeki endişeli ve araştırıcı bakışları anlatıyordu. Ölünün iri iri açılmış gözleri, "Ara! Ara!" diyen dudaklarının korkunç gülüşü hep karşısındaydı. Arıyordu; artık bir dakika olsun huzur bulmuyor, durmadan uğraşıyor, uğraşıyor, paranın gömülü olduğu yeri arıyor, akla gelebilecek gizli yerleri üst üste yokluyor, evvelce karıştırdığı yerleri bırakıyor, yeni bir yer aklına gelir gelmez heyecanlanıyor, o zaman öyle bir telaşa kapılıyordu ki oraya koşmak için her işi bırakıp elleri boş dönüyordu. Bu gitgide dayanılmaz bir azaba, intikamcı bir işkenceye dönüşmüştü; bir tür beyin uykusuzluğu Misard'ı, sabit fikrin saat gibi işleyen tıkırtısı altında uyanık tutuyor, avanaklığına rağmen düşündürüyordu. Aşağı inen trenler için bir defa, yukarı çıkan trenler için iki defa borusunu öttürürken araştırıyordu; zil seslerinin verdiği emirleri yerine getirirken, cihazlarının düğmelerine basıp yolu açıp kaparken araştırıyordu; durmadan araştırıyor, çılgınca araştırıyor, gündüzleri işsizlikten hantallaşmış bir halde uzun uzun beklediği zamanlar, geceleri engin ve karanlık kırların sessizliği ortasında dünyanın öteki ucuna sürülmüş gibi uykuyla pençeleşirken araştırıyordu. Bariyeri bekleyen Ducloux Kadın ise şimdi aklı Misard'la evlenmekte, onun üstüne titriyor, bu adamın hiç gözlerini kırpmamasından kaygı duyuyordu.

Odasında birkaç adım yürüyebilecek hale gelen Jacques, bir gece yataktan kalkıp pencereye yaklaşmış, Misard'ın evinde bir fenerin gidip geldiğini görmüştü; kuşkusuz adam yine araştırmaktaydı. Fakat ertesi gece yine onu gözetlerken, Séverine'in uyuduğu bitişik odanın penceresi altında, yolun üstünde karanlıkta ayakta duran iri bir gölge halinde Cabuche'ü tanıyıp şaştı. Bu durum onu öfkelen-

direceği yerde neden olduğunu bilmeden yüreğini acıma ve kederle doldurdu, şaşkın ve sadık bir hayvan gibi orada dikilip duran bu koca yabani de mutsuzun biriydi. Séverine'in, ayrıntılı bakıldığı zaman güzel olmayan bu incecik kadının, mürekkep gibi kara saçları ve solgun menekşe gözleriyle demek ki sahiden çok güçlü bir çekiciliği vardı ki yabaniler, hatta kör cahiller bile küçük çocuklar gibi titreşerek gecelerini kapısında geçirecek kadar ona tutuluyorlardı! Jacques birtakım olayları, taşçının ona yardım etmek için gösterdiği çabayı, köle bakışlarıyla hizmet edişini hatırladı. Evet, kesin olarak Cabuche Séverine'i seviyor, onu istiyordu. Ertesi gün onu gözlediği sırada, yatak yaparken Séverine'in topuzundan düşen bir tokayı gizlice aldığını, geri vermemek için avcunda sakladığını gördü. Jacques kendi azabını, arzudan çektiği bütün o işkenceyi, sağlığına kavuşmasıyla beraber geri gelen bütün bulanık ve korkunç hisleri düşünüyordu.

İki gün daha geçti, hafta bitiyordu; doktorun tahmin ettiği gibi yaralılar tekrar işlerine başlayabilecekti. Bir sabah makinist penceresinin önünde durduğu sırada, ateşçisi Pecqueux'nün yepyeni bir lokomotifle geçtiğini ve kendisini çağırır gibi eliyle selamladığını gördü. Fakat Jacques'ın hiç acelesi yoktu, uyanan bir tutku onu orada tutuyordu, acaba ne olacak diye endişeli bir bekleyiş içindeydi. Aynı gün aşağıdan tekrar o körpe ve gür kahkahaları işitti, koca kızların neşesi hüzünlü evi teneffüse çıkmış okullu kızların şamatasıyla dolduruyordu. Bunların küçük Dauvergne'ler olduğunu anlamıştı. Bundan Séverine'e hiç bahsetmedi; hoş, o da bütün gün kaçtı, beş dakika onun yanında kalamadı. Sonra akşamüstü ev bir ölüm sessizliğine gömüldü. Séverine ciddi tavrıyla, yüzü bir parça solgun, odanın ortasında oyalanıp dururken, Jacques sabit gözlerle onun yüzüne baktı, sordu:

"Gitti mi, kız kardeşleri onu götürdü mi?"

Séverine sert bir sesle cevap verdi:

"Evet."

"Öyleyse sonunda yalnız mıyız, yapayalnız?"

"Evet, yapayalnızız. Yarın ayrılmamız gerekiyor, ben Havre'a döneceğim. Bu ıssız yerde pineklediğimiz günlerin sonuna geldik."

Jacques gülümser ve çekingen bir tavırla hâlâ ona bakıyordu. Ama sonunda söylemeye karar verdi:

"Gitmesine üzüldün, değil mi?"

Séverine irkilerek karşı çıkmak isteyince Jacques onu susturdu:

"Kavga çıkartmak niyetinde değilim. Görüyorsun ya, kıskançlık etmiyorum. Bir gün, eğer sana ihanet edersem beni öldür demiştin, ama bende metresini öldürmeyi düşünen bir âşık hali yok, öyle değil mi? Ama doğrusu aşağıdan bir yere kımıldamaz olmuştun, seni bir dakika yanımda alıkoymaya imkân yoktu. Sonunda kocanın lafı aklıma geldi, senin günün birinde hiç zevk duymadan, sırf başka bir şeye başlamak için bu delikanlıyla yatacağını söylüyordu ya."

Séverine çabalamayı bırakmıştı, ağır ağır iki defa:

"Başlamak, başlamak..." dedi.

Sonra önüne geçemediği bir açıksözlülük atılışıyla:

"Pekâlâ! Dinle," dedi. "Doğrudur... Biz birbirimize her şeyi söyleyebiliriz. Bizi birbirimize bağlayan yeterince şey var. Bu adam benim aylardan beri peşimdedir. Senin olduğumu biliyordu. Kolayca kendisinin de olacağımı sanıyordu. Aşağıda baş başa kaldığımızda benimle yine konuştu, beni çıldırasıya sevdiğini söyledi; kendisine iyi baktığım için halinde öyle bir minnettarlık vardı, öyle tatlı bir sevgi gösteriyordu ki onu da sevmek, başka bir sevgiye, daha iyi, çok tatlı bir şeye başlamak hayalini bir an besledim, bu doğru. Evet, belki zevk duymayacağım ama beni yatıştıracak bir şey..."

Sustu, devam etmeden önce biraz duraksadı:

"Çünkü şimdi bizim ikimizin yolu kapandı, daha öteye gidemeyeceğiz. Buradan çıkıp gitme hayalimiz, orada, Amerika'da zengin ve mutlu olma ümidimiz, sana bağlı olan bütün bu mutluluk artık imkânsız, çünkü yapamadın. Yoo! Sitem etmiyorum, hatta o işin yapılmamış olması daha iyi, ama sana şunu anlatmak istiyorum ki seninle yaşamaktan artık bir şey bekleyemem. Yarın da düne benzeyecek, aynı üzüntüler, aynı sıkıntılar..."

Jacques, Séverine konuşurken hiç araya girmemişti. Onun sustuğunu görünce sordu:

"Bunun için mi ötekiyle yattın?"

Séverine odada birkaç adım atmıştı, dönüp geldi, omuzlarını silkti:

"Hayır, onunla yatmadım. Bunu böyle dobra dobra söylüyorum, sen de sözüme inanıyorsun, bundan hiç kuşkum yok, çünkü biz artık birbirimize yalan söyleyecek değiliz. Hayır, nasıl ki sen öteki işi yapamadın, ben de yapamadım. Çıkarı olabileceğini düşünerek durumu değerlendiren bir kadının, kendini bir erkeğe teslim edememiş olmasına şaşıyorsun, değil mi? Kendim de bu kadar uzun boylu düşünmezdim, gönül kırmamak bana hiçbir zaman ağır gelmemişti, yani beni böylesine çok sevdiğinizi görünce kocamın da senin de gönlünüzü hoş etmek bana ağır gelmemişti demek istiyorum. Ama bu sefer yapamadım işte. Ellerimi öptü, dudaklarımı bile öpmedi, yemin ederim. Beni Paris'te bekliyor, çünkü öyle mutsuz görünüyordu ki ümidini kırmak istemedim."

Haklıydı; Jacques ona inanıyor, yalan söylemediğini gayet iyi anlıyordu. Yine yüreği sıkışmaya başlamıştı; şimdi Séverine'le baş başa bir yere kapanmış, tutkularının yeniden tutuşan alevi ortasında, dünyadan uzak olduğunu düşündükçe, arzusunun korkunç bulanıklığı artıyordu. Bundan kurtulmak istedi, haykırdı:

"Peki ya öteki, bir de öteki var, şu Cabuche!

Séverine ani bir hareketle doğruldu:

"Ya! Farkına vardın, bunu da biliyorsun ha... Evet, doğru, o da var. Bunlara ne oluyor böyle... Cabuche bana tek kelime söylemedi. Fakat biz öpüştüğümüz zaman kıvrandığını görüyorum. Benim seninle senlibenli konuştuğumu işitiyor, köşelere gizlenip ağlıyor. Sonra, her şeyimi çalıyor. Eldivenlerime, mendillerime varıncaya kadar bütün eşyalarım kayboluyor. Bunları sanki pek kıymetli şeylermiş gibi mağarasına götürüyor. Yalnız, bu yabaniye kapılacağımı düşünmüyorsun, değil mi? Çok iriyarı şey, korkarım. Zaten bir şey istediği de yok. Hayır, hayır, bu yabani insanlar, utangaç oldular mıydı, aşklarından ölür de bir şey istemezler. Beni bir ay onun korumasına bıraksan, bana parmağının ucuyla bile dokunmaz, nasıl ki Louisette'e de dokunmamıştı. Bugün bundan iyice eminim."

Bu hatıra üzerine bakıştılar, bir sessizlik oldu. Geçmişte olan işler, Rouen'da sorgu yargıcının odasında ilk karşılaşmaları, sonra Paris'e yaptıkları o çok tatlı ilk yolculuk, Havre'daki aşkları ve ardından yaşanan güzel ve korkunç ne varsa hepsi gözlerinin önünden geçiyordu. Séverine yaklaştı, o kadar yakına gelmişti ki Jacques onun nefesinin ılıklığını duyuyordu.

"Hayır, hayır, ne ötekiyle bir şeyim var ne de hele bununla... Hiç kimseyle, anlıyor musun, çünkü yapamam. Neden olduğunu bilmek ister misin? Şimdi artık hissediyorum, aldanmadığıma da eminim. Çünkü sen beni tamamen aldın. Bunun başka bir deyimi yok; evet, aldın, iki elle alınıp götürülen, sahibi olunan bir mal gibi, her dakika istifade edilen bir şey gibi aldın. Senden önce kimsenin olmadım. Seninim, senin kalacağım, sen istemesen de, ben kendim bile istemesem de... Bunu anlatamayacağım. Biz böyle karşılaştık. Başkalarıyla korkuyorum, tiksiniyorum; ama sen, sen bunu tadına doyulmaz bir zevk haline, gerçekten bir cennet mutluluğu haline getirdin. Ah! Yalnız seni seviyorum, senden başka kimseyi sevemem!"

Séverine onu kucaklayarak kendine çekmek, başını omzuna, dudaklarını dudaklarına koymak için kollarını uzatıyordu. Fakat Jacques endişeyle genç kadının ellerini yakalamıştı, çılgın gibiydi; o eski ürpertinin kafatasının içinde pıt pıt atan kanla beraber uzuvlarında yükseldiğini hissederek dehşet içinde onu tutuyordu. Eskiden geçirdiği büyük nöbetlerde olduğu gibi kulakları çınlıyor, kafasında çekiç sesleri, bir kalabalık gürültüsü uğulduyordu. Bir zamandan beri Séverine'e gün ışığında, hatta bir mum aydınlığında bile sahip olamıyor, gözü görürse çıldıracağından korkuyordu. Şimdi orada ikisini de kuvvetle aydınlatan bir lamba vardı; Jacques'ın böyle titremesi, kudurmaya başlaması, Séverine'in sabahlığının çözük yakasından yuvarlak beyaz gerdanını görmesindendi.

Séverine ateşler içinde yalvarır bir halde devam etti:

"Hayatımız engellerle tıkanmış olsun, ne çıkar! Senden yeni bir şey beklemiyorum, yarının bize aynı üzüntüleri, aynı sıkıntıları getireceğini biliyorum, ama olsun, hayatımı sürüklemekten, seninle birlikte acı çekmekten başka yapacak şeyim yok. Havre'a döneceğiz;

olduğu kadar olur, yeter ki seni ara sıra bir saat böyle görebileyim... Üç gecedir sahanlığın öte tarafındaki odamda senin yanına gelme ihtiyacıyla kıvranıp duruyorum. Öyle hastaydın, o kadar kederli görünüyordun ki cesaret edemiyordum. Ama bu akşam beni yanında tut, olmaz mı? Bak göreceksin ne kadar hoş olacak, seni rahatsız etmemek için büzülüp küçücük olacağım. Hem düşün ki bu son gecemiz... Bu evde dünyanın öbür ucunda gibiyiz. Dinle, ne bir nefes var ne bir kul. Kimse gelemez, yalnızız, o kadar yapayalnızız ki birbirimizin kolları arasında ölsek kimsenin haberi olmaz."

Jacques ona sahip olma arzusunun şiddeti içinde bu okşamalarla büsbütün coşmuş, elinde silahı olmadığı için Séverine'i boğmak üzere parmaklarını uzatıyordu ki Séverine her zamanki alışkanlıkla kendiliğinden döndü, lambayı söndürdü. O zaman Jacques onu kucakladı, götürdü; yatağa girdiler. O gece, yaşadıkları en ateşli aşk gecelerinden biri, en mükemmeli, birbirlerinin içinde tamamen eridiklerini, kaybolduklarını hissettikleri tek gece oldu. Bu mutlulukla bitkin, kendi vücutlarını hissedemeyecek derecede kendilerinden geçmiş oldukları halde uyumadılar, sımsıkı birbirlerine sarılıp kaldılar. Paris'te Victoire Ana'nın odasındaki itiraf gecesi gibi, Jacques sessizce onu dinliyor, Séverine de ağzı onun kulağında, çok kısık bir sesle sonu gelmez sözler fısıldıyordu. Belki de o akşam lambayı söndürmeden evvel ölümün ensesinden dolaşıp geçtiğini hissetmişti. O güne kadar âşığının kolları arasında sürekli ölüm tehdidi altında gülümseyerek, habersiz yaşamıştı. Fakat şimdi ölümün hafif ve soğuk ürpertisini duymuştu, onu bir korunma ihtiyacıyla bu erkek göğsüne bu kadar sıkı bağlayan o anlatılamaz korkuydu. Hafif nefesi varlığının teslimiyeti gibiydi.

"Oh! Sevgilim, şu işi yapabilseydin, orada ne kadar mutlu olacaktık! Hayır, hayır, yapamayacağın bir işi yapmanı artık istemiyorum senden. Yalnız, bütün o hayallerimize acıyorum! Biraz evvel korktum. Bilmiyorum, ama bir şey beni tehdit ediyormuş gibi geliyor. Herhalde çocukça bir düşünce, sanki arkamda beni vurmaya hazırlanan biri varmış gibi ikide bir dönüp bakıyorum. Beni koruyacak senden başka kimsem yok sevgilim. Hayattaki bütün sevincim senin elinde, artık biricik yaşama nedenim sensin."

Jacques cevap vermeden onu göğsüne daha kuvvetle bastırdı; heyecanını, onun için iyi bir insan olmayı içtenlikle istediğini, onun hâlâ kendisinde uyandırdığı şiddetli aşkı, bütün bu söylemediği şeyleri bu hareketinde topladı. Oysa o akşam onu yine öldürmek istemişti. Öyle ya, eğer Séverine lambayı söndürmek için arkasını dönmemiş olsa onu boğacaktı, bu kesindi. Hastalığı hiçbir zaman geçmeyecekti; nöbetler, nedenlerini keşfetmek, tartışıp anlamak imkânını bile bulamadan, olayların rastlantısına bağlı olarak gelip gidiyordu. Mesela bu akşam Séverine'i daha büyümüş, daha inançlı bir sevgiyle kendisine eskisi gibi sadık gördüğü halde niçin öldürmek istemişti? Acaba Séverine onu ne kadar fazla severse, o da erkek bencilliğinin o korkunç karanlığında ona o kadar fazla, yok edecek derecede sahip olmak mı istiyordu? Onu ölü olarak, toprak gibi mi elinde tutmak istiyordu?

Séverine:

"Söyle sevgilim," dedi, "acaba niçin korkuyorum? Beni tehdit eden bir şey mi var, sen biliyor musun?"

"Hayır, hayır, rahat ol, seni hiçbir şey tehdit etmiyor."

"Çünkü bazen bütün vücudum titriyor. Arkamda sürekli bir tehlike var, görmüyorum ama gayet iyi hissediyorum. Niçin korkuyorum acaba?"

"Yok, yok, korkma... Seni seviyorum, kimsenin sana fenalık etmesine izin vermem. Bak, böyle birbirimizin kollarında olmak ne kadar iyi!"

Tadına doyum olmaz bir sessizlik oldu. Séverine hep o okşayıcı, nefes gibi sesiyle:

"Ah, sevgilim," diye devam etti, "keşke hep buna benzeyen gecelerimiz, sonsuz gecelerimiz olsa, keşke hep böyle tek vücut olsak... Biliyor musun, bu evi satarak parasıyla Amerika'ya gider, seni hâlâ bekleyen arkadaşını bulurduk. Hiçbir gün yok ki yatağa yattığımda oradaki hayatımızı tasarlamayayım. Her gecemiz bu gece gibi olurdu. Sen beni alırdın, ben senin olurdum, sonra birbirimizin kolları arasında uyurduk. Ama yapamıyorsun, biliyorum. Sana bundan söz edişim canını sıkmak için değil, elimde olmayan bir şey, içimden geliyor."

Jacques daha önce de defalarca vermiş olduğu karara birdenbire tekrar saplandı. Onu, Séverine'i öldürmemek için Roubaud'yu öldürecekti. Bu sefer de, bundan önceki seferlerde olduğu gibi, bu kararı kesin ve sarsılmaz bir iradeyle aldığını sandı.

"Yapamadım," diye fısıldadı, "ama yapacağım. Sana söz vermedim miydi?"

Séverine mecalsiz bir tavırla karşı çıktı:

"Yok, söz verme rica ederim. Cesaretin kırılınca tadımız kaçıyor sonra. Hem ayrıca feci bir şey, yapmayalım, hayır, hayır, yapmayalım!"

"Yoo, tersine, gerekiyor, biliyorsun. Gerektiği içindir ki kendimde bu gücü bulacağım. Ben de sana bundan söz etmek istiyordum, konuşacağız, madem burada yalnızız, sözlerimizin yankısını kendimiz bile işitmeyecek kadar rahatız..."

Séverine içini çekerek razı olmuştu hemen; kalbi göğsünün altında şişmiş, öyle hızlı hızlı çarpıyordu ki Jacques onun atışlarını kendi kalbi üzerinde hissediyordu.

Séverine:

"Ah, tanrım!" dedi. "Bu iş yapılamadıkça yapılmasını istiyordum. Ama konu ciddileşince artık dayanamayacağım."

Sustular; bu kararın ağır yükü altında yeniden bir sessizlik oldu. Çevrelerinde bu yabani memleketin ıssızlığını, kasvetini duyuyorlardı. Çok sıcak olmuştu. Birbirine dolanmış, iç içe geçmiş kolları, bacakları terliydi.

Sonra Jacques genç kadının her tarafını dolaşan bir okşamayla onun boynunu, gerdanını öpünce, Séverine hafif sesle konuşmaya başladı:

"Onun buraya gelmesi gerekiyor. Evet, onu çağırabilirim, bir bahane bulurum. Nasıl bir bahane, onu şimdilik bilmiyorum. Sonra düşünürüz. O zaman tamam mı, sen onu beklersin, gizlenirsin, o iş kendiliğinden olur biter. Öyle ya, burada bizi kimsenin rahatsız etmeyeceğine eminiz. Değil mi? Böyle yaparız."

Dudakları gerdandan enseye doğru inerken, Jacques uysal uysal şu cevabı vermekle yetindi:

“Evet, evet.”

Fakat Séverine gayet dikkatli davranıyor, işin bütün ayrıntısını hesaplıyor, plan kafasında geliştikçe onu tartışıyor, düzeltiyordu:

“Yalnız, sevgilim, tedbir almamak pek budalalık olur. Eğer ertesi gün tutuklanacaksak, bu halimizde kalmamız daha iyi. Bak dinle, bir yerde okumuştum, nerede hatırlamıyorum, herhalde bir romanda olacak, en iyisi intihar süsü vermekmiş. Bir süredir öyle acayip bir hali var, öyle dengesiz, öyle içine kapanık ki buraya gelip intihar ettiği birdenbire duyulsa kimse şaşmaz. Ama işte yolunu bulmak, olayı intihar fikrine yakın olacak şekilde düzenlemek gerek... Öyle değil mi?”

“Evet, şüphesiz.”

Jacques onun gerdanını tamamen öpmek üzere dudaklarıyla kavradığı için Séverine bir parça nefesi daralarak çareler düşünüyordu:

“Ha, ne dersin? İzi saklayacak bir şey bulmalı. Bak, aklıma bir şey geldi! Mesela yarası boynunda olsa, ikimiz beraber onu tutup demiryoluna yatırırdık, olur biterdi. Anlıyor musun? Boynunu bir raya uzatırdık, ilk geçecek tren kafasını uçururdu. Tamamen ezildikten sonra artık arasın dursunlar, ne delik kalırdı ne bir şey! Olabilir mi, ne dersin?”

“Evet, olabilir, çok güzel.”

İkisi de canlanıyordu. Séverine, hayali kuvvetli olduğu için âdeta neşeli ve gururluydu. Jacques’ın daha kuvvetli bir okşayışı üzerine vücudunu bir ürperti dolaştı.

“Hayır, bırak, dur biraz. Çünkü düşünüyorum da sevgilim, yine olmadı. Sen burada benimle birlikte kalırsan, intihar ne de olsa yine şüpheli gözükecek. Gitmelisin. Anlıyor musun? Yarın gidersin, ama gittiğin iyice beli olsun diye açıktan açığa, Cabuche’ün yanında, Misard’ın yanında gidersin. Barentin’den trene binersin, bir bahaneyle Rouen’da inersin, sonra gece olur olmaz döner gelirsin. Ben seni arka kapıdan içeri alırım. Dört fersahlık bir yol, üç saate kalmaz dönmüş olursun. Bu sefer iş tamamdır. Eğer istersen bu konu hallolur biter.”

"Evet, istiyorum, bu sefer tamam."

Şimdi Jacques da düşünüyor, artık onu öpmüyordu; hareketsizdi. Kararlaştırılan, o andan itibaren yapılacağı kesin hale gelen o işin içinde yok olmuşlar gibi birbirlerinin kolları arasında kımıldamadan öylece dururlarken bir sessizlik oldu. Sonra vücutlarının varlığını yavaş yavaş tekrar hissettiler, gitgide artan bir kucaklaşmayla birbirlerini sıktıkları sırada Séverine kollarını çözdü ve durdu.

"İyi de," dedi, "onu buraya getirmek için ne bahane bulacağız? Ne bulursak bulalım ancak nöbetten sonra akşam sekiz trenine binebilir, saat ondan önce gelemez. Daha iyi... Hah! Evi satın almak isteyen biri vardı, Misard bahsediyordu, öbür gün sabahleyin evi gezmeye gelecek! Bak ne yapalım, yarın sabah kalkınca kocama telgraf çekerim, burada bulunmasının kesinlikle gerekli olduğunu söylerim. Yarın akşam gelir. Sen öğleden sonra gidersin, o gelmeden dönmüş olursun. Gece karanlığı olacak, ay yok, hiçbir şey bize engel olmaz. Her şey gayet güzel ayarlanıyor böyle."

"Evet, gayet güzel..."

Bu sefer bayılma derecesine gelecek kadar kendilerinden geçerek seviştiler. Sonunda, derin sessizliğin ortasında hâlâ kucak kucağa uykuya daldıkları zaman ortalık aydınlanmamıştı, fakat onları siyah bir örtüye bürünmüşler gibi birbirinden gizleyen karanlık şafakla ağarmaya başlıyordu. Jacques saat ona kadar, rüya bile görmeden, derin bir uyku uyudu. Gözlerini açtığı zaman yalnızdı. Séverine sahanlığın öte tarafındaki kendi odasında giyiniyordu. Pencereden parlak bir güneş demeti giriyor, karyolanın kırmızı perdelerine, duvarlardaki kırmızı kâğıtlara, odayı tutuşturan bütün o kırmızılığa bir yangın kızıllığı veriyordu. Ev o sırada geçen bir trenin gümbürtüsüyle sarsılmaktaydı. Jacques'ı uyandıran bu tren olsa gerekti. Kamaşan gözleriyle güneşe, içinde bulunduğu bu kızıl şelaleye baktı; sonra hatırladı, karar verilmişti; o gece, şu ışıl ışıl güneş ortadan kaybolduktan sonra Roubaud'yu öldürecekti.

O gün işler Séverine'le Jacques'ın kararlaştırdığı şekilde yürüdü. Genç kadın öğle yemeğinden evvel Misard'dan kocasına yazdığı telgrafı Doinville'e götürmesini rica etti, saat üçe doğru da Cabuc-

he oradayken Jacques açıktan açığa gidiş hazırlıklarını yaptı. Hatta Barentin'den dört on dört trenine binmek üzere yola çıktığı sırada, taşçı hem işsizlikten hem de kendisini Jacques'a yaklaştıran gizli bir ihtiyaçla, Séverine'in âşığında arzuladığı bu kadından bir parçayı bulduğu için mutlu olarak ona arkadaşlık etti. Jacques beşe yirmi kala Rouen'a vardı, gar yakınında hemşerilerinden bir kadının işlettiği bir otele indi. Ertesi gün işe yeniden başlamak üzere Paris'e gitmeden evvel bazı arkadaşlarıyla görüşeceğinden söz etmişti. Fakat kendisini çok yorgun hissettiğini, gücüne haddinden fazla güvenmiş olduğunu söyledi. Zemin katında, penceresi ıssız dar bir sokağa açılan bir oda tutmuştu; saat altı olur olmaz yatıp uyumak üzere oraya çekildi. On dakika sonra kimse görmeden o pencereden atlamış, döndüğü zaman gizlice tekrar içeri girebilecek şekilde tahta panjuru dikkatle kapamış, Croix-de-Maufras'ya doğru yola çıkmış bulunuyordu.

Jacques demiryolunun kenarına çapraz oturtulmuş, terk edilmişliğinin hüznüne gömülü ıssız eve geldiği zaman saat dokuzu çeyrek geçiyordu. Gece çok karanlıktı, evin sımsıkı kapalı ön yüzünü aydınlatan bir tek ışık yoktu. Şimdi Jacques kalbinde tekrar o acılı çarpıntıyı, kaçınılmaz gerçekleşme anıyla kendisini orada bekleyen felaketin önsezisine benzeyen o korkunç elemi hissetti. Séverine'le kararlaştırdıkları gibi kırmızı odanın tahta panjuruna üç tane küçük çakıltaşı attı, sonra evin arka tarafına geçti; kısa bir süre sonra orada bir kapı sessizce açıldı. Jacques girdi, kapıyı örttü, eliyle etrafı yoklaya yoklaya merdivenden çıkan hafif ayak seslerinin arkasından gitti. Fakat yukarıda bir masanın köşesinde yanan büyük lambanın ışığında, bozulmuş yatağı, genç kadının bir iskemle üstüne atılmış giysilerini, sonra sırtında bir gecelikle, bacakları çıplak, gür saçlarını ta tepesine toplayıp gerdanını açarak gece için hazırlık yapan Séverine'i görünce şaşkınlıktan donakaldı.

"O ne! Yattın mı?"

"Tabii, böylesi daha iyi... Birdenbire aklıma geldi. Roubaud geldiği zaman kapıyı açmak için böyle inersem daha az şüphe eder. Başımın ağrısı tuttu diye bir masal uydururum. Zaten Misard beni

hasta biliyor. Yarın sabah onu aşağıda demiryolu üzerinde bulduklarında bu sayede bu odadan hiç çıkmadığımı söyleyebilirim."

Fakat Jacques titriyor, öfkeleniyordu.

"Hayır, hayır, giyin," dedi. "Ayakta bulunmalısın. Böyle durman olmaz."

Séverine şaşırmış, gülümsemeye başlamıştı:

"A, niçin sevgilim? Merak etme, emin ol üşümüyorum. Bak, vücudum sıcak mı değil mi!"

Sevilmek isteyerek çıplak kollarıyla ona sarılmak için yaklaşıyor, bir omzu kayan geceliğinin açıkta bıraktığı yuvarlak gerdanını yukarı doğru kaldırıyordu. Jacques'ın gitgide artan bir öfkeyle geri gittiğini görünce uysallaştı.

"Kızma, yine yatağıma gireceğim," dedi. "Hasta olurum diye korkmana gerek kalmaz o zaman."

Tekrar yatağa yatıp çarşafı çenesine kadar çekince Jacques gerçekten bir parça yatışır gibi oldu. Bu arada Séverine sakin bir tavırla konuşmaya devam ediyor, olayı kafasının içinde nasıl düzenlediğini anlatıyordu:

"Kapıyı vurur vurmaz inip açacağım! Önce bırakayım buraya kadar çıksın, sen de burada beklersin diye düşünmüştüm. Ama sonradan onu aşağı indirmek işi çok zorlaştırır; hem bu oda parke, oysa aşağısı taşlık, leke olursa kolayca yıkarım. Hatta demin soyunurken bir roman aklıma geldi, adamın biri başka birisini öldürmek için çırçıplak soyunmuş, anlıyorsun ya! Sonradan insan yıkanır, giysilerinde de bir tek kan lekesi bulunmaz. Ne dersin? Sen de soyunsan, üstümüzü çıkarsak, nasıl olur?"

Jacques ürküntüyle ona baktı. Fakat Séverine'de sadece başarıya ulaşmak için işin iyi idare edilmesine çabalayan o tatlı yüzü, parlak küçük kız gözlerini gördü. Bütün bunlar yalnızca kafasının içinden geçen şeylerdi. Jacques cinayet kanı sıçramış çıplak vücutlarını gözünün önüne getirince o korkunç ürpertiye tekrar yakalanmış, iliklerine kadar sarsılmıştı.

"Hayır, hayır! Vahşiler gibi mi olalım yani? Elimiz değmişken yüreğini de yiyelim bari! Demek ki ondan çok nefret ediyorsun, öyle mi?"

Séverine'in yüzü birdenbire tasalanmıştı. Bu soru, onu ihtiyatlı ev kadını hazırlıklarından çıkarıp yapacakları hareketin korkunçluğuna atıyordu. Gözleri yaşlarla doldu.

"Birkaç aydır çok acı çekiyorum, onu hiç sevemiyorum," dedi. "Sana yüz defa söyledim. Bu adamla bir hafta bir arada kalmaktansa her şeye razıyım. Ama haklısın, bu hale düşmek feci bir şey, bir arada mutlu olmak için sahiden de yanıp tutuşuyormuşuz besbelli... Neyse, ışıksız ineriz. Sen kapının arkasına saklanırsın, ben kapıyı açıp da o içeri girince istediğin gibi hareket edersin. Benim bu işle uğraşmam yalnızca sana yardım etmek için, tek başına uğraşmaya mecbur kalmayasın diye. İşi elimden geldiği kadar iyi düzenlemeye çalıştım."

Jacques bıçağı, Roubaud'nun kendisinin kullandığı o silahı görünce masanın önünde durmuştu. O da onunla vursun diye onu oraya besbelli Séverine koymuştu. Bıçak tamamen açık, lambanın ışığı altında parıldıyordu. Jacques aldı, gözden geçirdi. Séverine de bakıyor, susuyordu. Mademki bıçak Jacques'ın elindeydi, kendisine ondan söz etmek gereksizdi. Ancak Jacques bıçağı masanın üzerine bıraktıktan sonra genç kadın devam etti:

"Benim zorumla yapmıyorsun ama, öyle değil mi sevgilim? Daha vakit var, eğer yapamayacaksan git."

Fakat Jacques şiddetli bir hareketle inat ediyordu:

"Sen beni korkak mı sanıyorsun? Bu sefer artık tamam, yemin ettim!"

O sırada ev bir trenin yıldırım gürültüsüyle sarsıldı, tren odanın o kadar yakınından geçiyordu ki gümbürtüsü odayı dolaşır gibi oluyordu. Jacques ekledi:

"İşte onun treni, Paris'e giden ekspres. Barentin'de indi, yarım saate burada olacak."

Ondan sonra artık ne Jacques ne de Séverine konuştu, uzun bir sessizlik oldu. Uzakta, karanlık gecenin ortasında, dar patikalarda ilerleyen o adamı görüyorlardı. Jacques da odanın içinde mekanik bir hareketle yürümeye başlamıştı, sanki ötekinin her biri onu biraz daha yaklaştıran adımlarını sayıyordu. Bir adım daha, bir adım

daha! Son adımda Jacques giriş kapısının arkasına sinmiş bulunacak, o girer girmez bıçağı gırtlağına saplayacaktı.

Séverine sırtüstü yatmış, yorganı hâlâ çenesine kadar çekmiş, sabit bakışlı iri gözleriyle onun bir yukarı bir aşağı dolaşmasını seyrediyordu. Zihni, Jacques'ın adımlarının kulağına ötedeki o uzak adımların bir yankısı gibi gelen tekdüze sesiyle meşguldü. Adımlar birbiri ardınca gelecek, artık onları hiçbir şey durdurmayacaktı. Adımlar tamam olunca Séverine yataktan atlayacak, yalınayak ve ışıksız aşağıya inip kapıyı açacaktı. "Sen misin dostum? Gir bakalım, ben de yatmıştım," diyecekti. Beriki cevap bile veremeyecek, gırtlağı deşik, karanlıkta yere yuvarlanacaktı.

Bir tren daha geçti. Bu, beş dakika farkla Croix-de-Maufras önünden aşağıya doğru, ekspresle ters yöne giden yolcu treniydi. Jacques hayretle durmuştu. Topu topu beş dakika olmuştu ha! Yarım saat beklemek ne kadar uzun sürecekti! Bir hareket ihtiyacı onu dürtüyordu, yine odanın bir ucundan öteki ucuna yürümeye başladı. Sinirsel bir rahatsızlıkla erkekliklerini kaybeden insanlar gibi kendi kendini yokluyor, endişeleniyordu. Acaba becerebilecek miydi? Buhranın kendisindeki gelişimini iyice tanıyordu, onu defalarca gözlemişti: Önce içinde bir öldürme inancı, kesin bir öldürme kararı duyuyordu; sonra göğsünün ta derininde bir sıkıntı beliriyor, ellerine ayaklarına bir üşüme geliyordu; arkasından birdenbire o gevşeklik, işlemez hale gelen kaslar üzerinde bir irade boşluğu başlıyordu. Jacques, kendisini akıl gücüyle harekete geçirmek için, defalarca düşündüğü şeyi yine kendi kendine tekrarlıyordu: Bu adamı yok etmekteki çıkarı, kendisini Amerika'da bekleyen servet ve sevdiği kadına sahip olmaktı. Asıl kötüsü şuydu ki biraz önce Séverine'i yarı çıplak görünce işin yine bozulacağını sanmıştı, çünkü o eski ürpertisi ortaya çıkar çıkmaz kendini kaybediyordu. Kendisini ona sunan bu kadınla orada açık duran bıçağın çok güçlü, baştan çıkarıcı görüntüsü karşısında bir an titremişti. Ama şimdi metindi, amacına doğru gerilmişti. Yapabilecekti. Odanın içinde kapıyla pencere arasında gidip gelerek, görmek istemediği karyolanın her seferinde yanından geçerek adamı beklemeye devam ediyordu.

Séverine, bir önceki gecenin ateşli ve karanlık saatlerinde seviştikleri o yatakta hâlâ kımıldamadan yatıyordu. Başı yastığın üzerinde, hareketsiz, gidip gelen bakışlarıyla onu izliyor, Jacques'ın o gece de cesaret gösterememesi korkusuyla heyecan içinde, o da endişe duyuyordu. Erkeğine karşı anlayışlı, ruhunu elinde tutan erkeğe kendisini tamamen vermiş, asla arzulamadığı kocasına zerre kadar acımayan âşık bir kadının bilinçsizliğiyle tek istediği, bu hayata bir son vermek, yeni bir hayata başlamaktı. Mademki Roubaud onlara ayak bağı oluyordu, onu yok edeceklerdi, bundan daha doğal bir şey olamazdı. Séverine cinayetin iğrençliğini hissedebilmek için kafasını yormak zorunda kalıyordu; kan görüntüsü veya işleri karıştırabilecek korkunç engeller gözünün önünden silinir silinmez ise o masum, sevimli ve uysal yüzüyle yine sakin gülümsemesini buluyordu. Bu arada, Jacques'ı iyi tanıdığını sandığı halde hayretler içindeydi. Yuvarlak başı, kıvırcık saçları, kapkara bıyıkları, altın benekli kara gözleriyle Jacques o bildiği yakışıklı delikanlıydı, fakat alt çenesi ısırmaya hazırlanır gibi öyle ileri doğru uzanıyordu ki çehresinin şeklini değiştiriyordu.

Jacques, Séverine'in yanından geçerken âdeta elinde olmayarak ona bakmış, parlak gözleri kızıl bir dumanla bulanmış, bütün vücudu irkilerek geriye doğru kaçmıştı. Séverine'den niçin kaçıyordu? Acaba cesareti bir kere daha mı kırılıyordu? Séverine onunla beraber olduğu her an ölüm tehlikesi içinde bulunduğundan habersiz olduğu için, bir süredir hissettiği sebepsiz, içgüdüsel korkuyu yakında ortaya çıkabilecek bir ayrılığın önsezisiyle açıklıyordu. Birdenbire, Jacques'ın biraz sonra Roubaud'yu vuramayacak olması durumunda bir daha geri gelmemek üzere çıkıp gideceği inancına vardı. Bunun üzerine, Jacques'ın Roubaud'yu ne olursa olsun öldürmesine karar verdi; gerekirse bu iş için ona güç verecekti. O sırada yeni bir tren geçiyordu; vagonlarının oluşturduğu kuyruk odanın ağır sessizliği içinde ezelden beri takırdıyormuş gibi olan sonu gelmez bir marşandiz treniydi bu. Séverine bir dirseğine dayanıp doğrulmuş, bu kasırga sarsıntısının uzakta, uyuklayan kırların ucunda kaybolmasını bekliyordu.

Jacques yüksek sesle:

"Bir çeyrek saat daha," dedi. "Bécourt ormanını geçti, şimdi yarı yolda. Ah! Ne uzun sürüyor!"

Fakat tekrar pencereye doğru gelirken Séverine'in karyolanın önünde ayakta, sırtında gecelikle durduğunu gördü.

Séverine:

"Lambayı alıp insek," dedi. "Yeri görürsün, seçeceğin noktada durursun. Ben kapıyı nasıl açacağımı, senin nasıl hareket edeceğini gösteririm."

Jacques titreyerek geriliyordu:

"Hayır, hayır! Lamba istemez!"

"Dinlesene canım, lambayı sonra saklarız. Gene de çevreyi bir kere görmek gerekir."

"Hayır, hayır! Sen yine yatağına yat!"

Séverine dinlemiyor, tersine, arzunun kendisine mutlak bir kudret verdiğini bilen bir kadının yenilmez ve zorba gülümsemesiyle onun üzerine üzerine yürüyordu. Kolları arasına aldığı zaman Jacques teninin çekimine kendini bırakacak, o ne isterse yapacaktı. Séverine onu yenmek için okşayıcı bir sesle konuşmaya devam etti:

"Söylesene sevgilim, neyin var? Sanki benden korkuyor gibisin. Yanına yaklaştığımda benden sakınır gibi oluyorsun. Oysa şu anda sana dayanmaya, yanımda olduğunu, yollarımızın sonsuza kadar ayrılmayacağını hissetmeye ne kadar ihtiyacım olduğunu bir bilsen, sonsuza kadar, anlıyor musun!"

Jacques'ı sonunda masaya sıkıştırmıştı. Jacques ondan daha fazla kaçamıyor, lambanın keskin ışığında ona bakıyordu. Onu geceliğinin yakası açık, saçları tepesine toplanmış, boynu meydanda, göğsü meydanda böyle çırçıplak hiç görmemişti. O iğrenç ürperti içinde kanının hücumuyla sersemlemiş, sürüklenip gidiyor, çırpınıyor, boğulacak gibi oluyordu. Bıçağın orada, arkasında, masanın üstünde durduğunu hatırlıyordu; bıçağı hissediyordu, elini uzatması yetecekti.

Bir gayretle, yine kekeler gibi:

"Yatağına yat, rica ederim," diyebildi.

Séverine aldanmıyordu; onu böyle titreten şey, kendisine karşı duyduğu o çok büyük arzuydu. Genç kadın bundan bir tür gurur

duyuyordu. Mademki o akşam Jacques kendisini ne kadar çılgınca sevebilirse öyle sevilmek istiyordu, niçin ona boyun eğecekti ki? Cilvelenerek, kırıla döküle, durmadan ona yaklaşıyordu; genç adamın üstüne abanmıştı.

"Beni öpsene, ne olur! Kuvvetli öp, ne kadar kuvvetle seviyorsan öyle. Bu bize cesaret verir. Ah! Evet, cesarete ihtiyacımız var! Yapacağımız işi yapabilmek için birbirimizi herkesten başka türlü, herkesten daha fazla sevmemiz gerek. Beni bütün kalbinle, bütün ruhunla öp."

Jacques artık nefes alamıyordu, boğazı tıkanmıştı. Beyninin içinde bir kalabalık uğulduyor, işitmesine engel oluyordu; kulaklarının arkasında ateş gibi yakıcı ısırıklar kafasını deliyor, kollarına bacaklarına yayılıyor, kendisini ele geçiren ötekinin, içindeki hayvanın dörtnala saldırısıyla onu kendi vücudundan dışarı atıyordu. Bu çıplak kadın vücudunun verdiği aşırı sarhoşluk içinde artık ellerine sahip olamayacaktı. Çıplak memeler giysisine dayanmıştı; çıplak gerdan çok beyaz, çok nefis, dayanılmaz bir çekicilikle uzanıyordu. O baskın, sıcak ve keskin kadın kokusu da ona şiddetli bir baş dönmesi, sonsuz bir dengesizlik veriyor, benliğinden sökülüp koparılan, yok olan iradesi bu kokunun içinde kayboluyordu.

"Bir dakika daha vaktimiz varken öp beni sevgilim... Biliyorsun, neredeyse gelecek. Eğer çabuk yürüdüyse, bir iki saniye sonra kapıyı çalabilir. Madem aşağı inmemizi istemiyorsun, iyice hatırında tut: Ben kapıyı açacağım, sen kapının arkasında bulunacaksın, sakın bekleme, hemen ama hemen yap ki bu iş artık bitsin. Seni ne kadar seviyorum, ne kadar mutlu olacağız! O bana acı çektiren fena bir adam sadece, mutluluğumuzun önündeki tek engel... Beni öp, oh! Çok kuvvetli, çok kuvvetli! Sanki beni yiyecekmiş gibi öp, benden geriye senin dışında hiçbir şey kalmasın!"

Jacques yüzünü dönmeden, sağ eliyle arkasını araştırarak bıçağı almıştı. Bir saniye bıçağı avcunda sımsıkı tutarak öylece durdu. Tam olarak hatırlayamadığı o çok eski hakaretlerin öcünü almaya duyduğu açlık, mağaraların derinliklerindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe geçe geçe birikmiş olan o kin geri mi gelmişti? Deli bakışlı göz-

lerini Séverine'e dikmişti; onun ölüsünü başkalarının elinden çekilip alınan bir av gibi sırtına vurmaktan başka ihtiyacı yoktu. Dehşetin kapısı cinselliğin bu karanlık uçurumuna, ölüme kadar uzanan aşka, daha fazla sahip olmak için yok etme ihtiyacına açılıyordu.

"Öp beni, öp beni..."

Séverine yalvaran bir sevgiyle uysal yüzünü arkaya deviriyor, çıplak gerdanını boğazının şehvet uyandıran bitimine kadar açıkta bırakıyordu. Jacques bu beyaz teni bir yangın alevinin ortasındaymış gibi görünce bıçağı tutan elini yukarı kaldırdı. Fakat Séverine pırıltıyı görmüştü; şaşkınlıktan ve korkudan ağzı bir karış açık, geriye atıldı:

"Jacques... Jacques... Beni mi? Aman tanrım! Niçin? Niçin?"

Jacques dişlerini sıkmış, bir kelime söylemiyor, onun peşinden gidiyordu. Kısa bir çekişme Séverine'i karyolanın yanı başına getirdi. Gözleri fal taşı gibi açık, savunmasız, geceliği parçalanmış bir halde geri geri gidiyordu.

"Niçin? Aman tanrım! Niçin?"

Jacques elini indirdi, bıçak soruyu Séverine'in gırtlağına mıhladı. Vurduktan sonra, doyuma ulaşan elin korkunç ihtiyacıyla bıçağı tersine döndürmüştü. Başkan Grandmorin de aynı şekilde, aynı yerinden, aynı şiddetle vurulmuştu. Séverine haykırmış mıydı? Jacques bunu hiç bilemedi. O sırada Paris ekspresi öyle şiddetle, öyle hızla geçiyordu ki odanın döşeme tahtası sarsılmış, Séverine bu fırtına ortasında yıldırım çarpmış gibi ölmüştü.

Jacques şimdi kımıldamadan duruyor, karyolanın önüne, ayakları dibine serilmiş yatan Séverine'e bakıyordu. Tren uzakta kayboluyor, Jacques kırmızı odanın ağır sessizliği içinde onu seyrediyordu. Yerde, bu kırmızı döşeme kumaşlarının, bu kırmızı perdelerin ortasında Séverine çok kan kaybediyor, kızıl bir dalga memelerinin arasından akıyor, karnından bir bacağına doğru yayılıyor, oradan iri damlalar halinde yere dökülüyordu. Yarısına kadar yırtılan gecelik kana bulanmıştı. Jacques onun bu kadar fazla kanı olacağını hiç tahmin etmezdi. Onu orada cin tutmuş gibi alıkoyan şey, bu güzel, cana yakın, uysal kadın yüzünün ölüm halinde aldığı müthiş dehşet manzarasıydı. Kara saçlar dimdik olmuş, gece gibi karanlık bir korku miğferi

haline gelmişti. Alabildiğine açılmış menekşe gözler şaşkınlık içinde bu sırrın dehşetine kapılmış, hâlâ soruyordu. Niçin, kendisini niçin öldürmüştü? Séverine, hayatın çamur içinden kan içine yuvarladığı bilinçsiz bir kadın olarak, yine de nazik ve masum, gerçeği hiç anlayamadan çiğnenmiş, kaçınılmaz bir cinayete sürüklenip gitmişti.

Jacques bir an şaşırıverdi. Bir hayvan soluması, bir yaban domuzu homurtusu, bir aslan kükremesi işitiyordu; sonra rahatladı, bu kendi soluğuydu. Hele şükür, hele şükür! Demek ruhunu memnun etmişti, öldürmüştü! Evet, bu işi yapmıştı! Kendini bildi bileli duyduğu arzunun eksiksiz doyumu içinde, çılgınca bir sevinçle, muazzam bir neşeyle ayakları yerden kesiliyordu. Yaptığı işten gururun verdiği bir hayret, erkeklik egemenliğinin bir büyüyüşünü duyuyordu. Kadını öldürmüştü, ona sahipti, çoktan beri arzu ettiği şekilde, tamamen, onu yok edecek kadar sahipti. O artık yoktu, artık hiç kimsenin olmayacaktı. Sarsıcı bir hatıra, öldürülen o öteki adam, o korkunç gecede oradan beş yüz metre ötede gördüğü Başkan Grandmorin'in cesedi gözünün önüne geliyordu. Üzerinde yol yol kan izleri bulunan bu çok narin, çok beyaz vücut, bir bıçak darbesiyle canlı bir varlıktan bu hale dönüşen hep o aynı insan kalıntısı, aynı kırık kukla, aynı gevşek paçavraydı. Evet, öyleydi. Jacques öldürmüştü ve yerde yatan da işte oydu. Öteki gibi bu da devrilmiş, ama bu sırtüstü düşmüştü; bacakları ayrılmış, sol kolu böğrünün altına katlanmış, sağ kolu omzundan yarı yarıya kopuk, kıvrılmıştı. Jacques tam da o gece kalbi hızla çarparak, o boğazlanmış adamın karşısında tıpkı bedensel bir istek gibi azan adam öldürme dürtüsü içinde, bir gün kendisinin de öldürmeye cesaret edeceğine ant içmemiş miydi? Ah! Korkaklığı bıraksa, ihtiyacını tatmin etse, bıçağı saplasa! Bu arzu Jacques'ta için için filizlenmiş, ruhunda büyümüştü; bir yıldan beri kaçınılmaz olana doğru yürümediği bir saat bile geçmemişti. Hatta bu kadına sarılmışken, onun öpüşleri altındayken bile, o sinsi faaliyet sürüp gitmişti. Şimdi iki cinayet birbirine eklenmişti, biri ötekinin mantıki sonucu değil miydi?

Bir yerler yıkılıyorcasına işitilen bir gürültü, döşeme tahtasında bir sarsıntı Jacques'ı ölünün karşısındaki şaşkın dalgınlığından çekip

çıkardı. Kapılar mı parçalanıyordu? Kendisini tutuklamaya mı gelmişlerdi? Bakındı, etrafında sağır ve dilsiz ıssızlıktan başka bir şey göremedi. Ha! Evet, yine bir tren geçiyordu! Peki ya aşağıdan kapıyı çalacak olan adam, öldürmek istediği o adam? Onu tamamen unutmuştu. Pişmanlık duyduğu yoktu, fakat kendisini budala görüyordu. Ne? Ne olmuştu? Sevdiği ve kendisini delice seven kadın boğazı kesilmiş, yerde yatıyordu; oysa kocası, mutluluğuna engel olan adam hâlâ yaşıyor, karanlıkta adım adım yaklaşıyordu. Eğitiminden gelen kuruntuları, yavaş yavaş kazanılıp soydan soya geçerek gelmiş insanlık fikirleri sayesinde aylardan beri öldüremediği bu adamı bekleyememiş ve çıkarını hiçe sayarak ata mirası vahşiliğine, dünyanın ilk devirlerinde ormanlarda hayvanı hayvana saldırtan o öldürme ihtiyacına yenilmişti. İnsan düşüne taşına adam öldürebilir miydi hiç! İnsan ancak kanın ve sinirlerin dürtüsüyle, eski mücadelelerin bir kalıntısı olarak, yaşama zorunluluğu ve güçlü olma zevkiyle öldürebilirdi. Jacques doyuma ulaşmanın verdiği bir bezginlikten başka bir şey duymuyor, ürkmüş, anlamaya çalışıyor, yatışan tutkusunun derinliğinde, tamir edilemez durumun şaşkınlığından ve acı kederinden başka bir şey bulamıyordu. Korku dolu sorusuyla hâlâ ona bakan zavallı kadının görüntüsünü gitgide daha fena bulmaya başlamıştı. Gözlerini öteye çevirmek istedi, birdenbire karyolanın ayakucunda başka bir beyaz çehrenin yükseldiğini görür gibi oldu. Acaba ölünün ikinci bir hayali miydi bu? Sonra Flore'u tanıdı. Kazadan sonraki humma nöbeti sırasında Flore'un hayalini bir kere daha görmüştü. Hiç şüphesiz şu anda intikamı alındığı için sevinç içindeydi. Jacques bir dehşetle donakaldı, bu odada böyle ne beklediğini düşündü. Öldürmüştü; cinayetin korkunç şarabıyla tıka basa doymuş, sarhoş olmuştu. Yerde kalan bıçağa ayağı takıldı, sendeledi, kaçtı; merdivenlerden düşe kalka indi, küçük kapı yeteri kadar geniş değilmiş gibi büyük sokak kapısını açtı; kendini dışarıya, zifiri karanlığa attı, var kuvvetiyle koşan ayaklarının sesi kayboldu. Arkasına dönüp bakmamıştı. Demiryoluna çapraz oturtulmuş karanlık ev, arkasında ölüme terk edilmiş, kapısı açık, hazin haliyle öylece kalmıştı.

Cabuche o gece de öteki geceler gibi çiti aşmış, Séverine'in penceresi altında dolaşıyordu. Roubaud'nun beklendiğini biliyor, bir

panjurun çatlağı arasından dışarı sızan aydınlığa şaşmıyordu. Fakat kapının önündeki basamaklardan atlayan, kırlarda azgın bir hayvan gibi koşarak uzaklaşan o adam onu şaşkınlıktan olduğu yere mıhlamıştı. Kaçanın peşinden koşacak vakit bulamamış, iş işten geçmişti; taşçı holün karanlık kocaman oyuğuna açılan kapının önünde, kaygı ve kararsızlık içinde, korkarak duruyordu. Ne oluyordu? Acaba içeri girmeli miydi? Yukarıda o lamba hâlâ yanıp dururken bu ağır sessizlik, bu mutlak hareketsizlik onun yüreğini gitgide artan bir endişeyle sıkmaya başlamıştı.

Sonunda Cabuche kararını verdi, el yordamıyla yukarı çıktı. Sokak kapısı gibi açık kalmış olan oda kapısının önünde tekrar durdu. O sessiz aydınlığın ortasında, karyolanın önüne atılmış bir giysi yığınını uzaktan görür gibi oldu. Séverine herhalde soyunmuştu. Cabuche heyecanlandı. Kanı damarlarında hızlı hızlı atarak yavaşça seslendi. Sonra kanı gördü, durumu anladı, paralanan kalbinden kopan büyük bir feryatla koştu. Aman tanrım! Oydu; öldürülmüş, acınası çıplaklığı içinde oraya atılmıştı. Onun hâlâ hırıldadığını sandı; Séverine'in çırçıplak can çekiştiğini görmekten öyle bir umutsuzluk, öyle acı dolu bir utanç duymuştu ki onu kardeşçe bir hamleyle kucakladı, kaldırdı, karyolaya yatırdı, üstüne çarşafı örttü. Fakat o güne dek aralarında geçen biricik sevgi teması olan bu kucaklaşma sırasında iki eliyle göğsü kana bulanmıştı. Vücudundan onun kanı sızıyordu. O anda Roubaud'yla Misard'ın orada bulunduklarını gördü. Onlar da bütün kapıların açık olduğunu görerek yukarı çıkmaya karar vermişti. Roubaud yolda geçit bekçisine rastlamış, durup konuştuğu için gecikmişti; sonra Misard konuşmaya devam ederek onunla birlikte gelmişti. İkisi de ellerinden kasap gibi kanlar damlayan Cabuche'e sersem sersem bakıyordu.

Misard yarayı kontrol ettikten sonra:

"Başkan da tıpkı böyle vurulmuştu," dedi.

Roubaud cevap vermedi; alnı üzerinde dimdik kara saçları, niçin diye soran alabildiğine açık mavi gözleriyle Séverine'den, o ürküntü veren dehşet dolu yüzden gözlerini ayıramadan başını salladı.

XII

Üç ay sonra ılık bir haziran gecesi Jacques, Paris'ten altı buçukta kalkan Havre ekspresini sürüyordu. Bakire kız aldım dediği yeni makinesi, artık huyunu iyiden iyiye tanımaya başladığı 608 numaralı yepyeni lokomotif kullanışlı değildi; dikkafalı ve kaprisliydi, koşuma boyun eğmeden önce yora yora ehlileştirmek zorunda kalınan genç kısraklara benziyordu. Jacques ona sık sık sövüp sayıyor, Lison'u özlüyordu; eli hep hız kolundaydı, bu lokomotiften bir an olsun gözünü ayırmaması gerekiyordu. Fakat o gece gök öyle hoş bir duruluktaydı ki Jacques hoşgörülü davranmak istiyor, lokomotifi biraz da keyfi istediği gibi koşmakta serbest bırakıyor, kendisi de rahat bir nefes almaktan memnun oluyordu. Hiç bu kadar sağlıklı, vicdanı rahat, gönlü ferah, mutluluk ve huzurla dolu olmamıştı.

Yolda hiçbir zaman konuşmayan Jacques, ateşçi olarak yine kendi yanında verilen Pecqueux'yle şakalaştı:

"Ne o? Sudan başka bir şey içmemiş bir adam gibi gözünüzü dört mü açıyorsunuz?"

Gerçekten de Pecqueux alışkanlığı olmadığı halde ayık ve çok tasalıydı. Sert bir sesle cevap verdi:

"İnsan etrafını iyi görmek isterse gözünü açmalıdır."

Jacques vicdanı hiç de rahat olmayan bir kimse gibi kuşkulanarak baktı ona. Önceki hafta kendisini arkadaşının metresinin, çoktan beri sevdalı bir sıska kedi gibi ona sürtünüp duran o korkunç Philomène'in kollarına bırakıvermişti. Üstelik bunda bir anlık bile cinsel heves yoktu, genç adam bir deneme yapma arzusuna yenilmişti. O korkunç ihtiyacını tatmin ettikten sonra artık tamamen iyileşmiş miydi? Boğazına bir bıçak saplamayı istemeden bu kadına sahip olabilecek miydi? Şimdiye kadar onunla iki defa birlikte ol-

muş, ne huzursuzluk ne bir ürperti, hiçbir şey duymamıştı. Hissettiği o büyük sevinç, huzur bulmuş ve güleç hali, farkına bile varmadan artık herkes gibi bir insan olmanın mutluluğundan ileri geliyor olmalıydı.

Pecqueux kömür atmak üzere lokomotifin ocağını açtığında Jacques onu durdurdu:

"Hayır, hayır, fazla atmayın, iyi gidiyor."

O zaman ateşçi kötü kötü homurdandı:

"Ya, ne demezsiniz, iyi gidiyor! Maskaranın biri, pisliğin daniskası... Öteki ihtiyar ne kadar uysaldı, ona verip veriştirdiğimizi düşünüyorum da! Bu kaltak kıçına tekme yemeye bile layık değil!"

Jacques öfkelenmemek için cevap vermekten çekiniyordu. Fakat artık eski üçlü aileden eser kalmadığını hissediyordu, çünkü kendisi, arkadaşı ve lokomotif arasındaki dirlik düzenlik Lison'un ölümüyle beraber yok olmuştu. Şimdi bir hiç yüzünden, fazlaca sıkıştırılmış bir cıvata, hatalı atılmış bir kürek kömür yüzünden kavga ediliyordu. Bir yandan da Philomène'le daha dikkatli olmaya karar veriyor, bu durumun kendisiyle ateşçisini taşıyan bu hareketli daracık sahanlık üzerinde açıktan açığa bir savaş haline dönüşmesini istemiyordu. Pecqueux, itilip kakılmadığı, ara sıra şekerleme yapabildiği ve erzak sepetlerinin dibine darı ekebildiği için kendisine minnettar olarak, elâlemi gırtlaklayacak kadar onun sadık köpeği iken, ikisi birlikte günlük tehlikelerin ortasında sessiz sedasız anlaşıp konuşmaya bile gerek duymaksızın kardeşçe yaşamıştı. Fakat hep yan yana, birlikte sarsıla sarsıla giderlerken artık uyuşmayacak olup birbirlerini yerlerse, bu hayat bir cehennem haline gelecekti. Kumpanya bir hafta evvel Cherbourg ekspresinin makinistiyle ateşçisini ayırmak zorunda kalmıştı, çünkü bir kadın yüzünden araları açılmış, makinist artık sözünü dinlemeyen ateşçiyi hırpalamaya başlamıştı. Arkalarında son hızla giden yolcuları tamamen unutup yolda düpedüz dövüşmüşlerdi.

Pecqueux ocağı iki defa daha açtı, söz dinlemeyerek kömür attı; herhalde kavga çıkarmak istiyordu. Jacques bu davranışı görmezliğe geldi, kendini tamamıyla lokomotifin idaresine vermiş göründü,

her defasında tek önlem olarak basıncı azaltmak üzere enjektörün kolunu çevirdi. Hava ne kadar yumuşaktı! Hızdan kaynaklanan hafif, serin rüzgâr sıcak temmuz gecesinde ne kadar iyi geliyordu! Saat on biri beş geçe ekspres Havre'a gelince makinistle ateşçi eskisi gibi uzlaşmış görünerek lokomotifin bakımını yaptılar.

Fakat tam depodan çıkıp François-Mazeline Sokağı'na yatmaya gidecekleri sırada bir ses onları çağırdı:

"O kadar aceleniz mi var? Bir dakika girsenize!"

Seslenen Philomène'di, kardeşinin evinin kapısı önünde galiba Jacques'ı gözlüyordu. Pecqueux'yü görünce can sıkıntısıyla sert bir hareket yapmıştı; ikisini bir arada çağırmaya razı oluşu, eski âşığının varlığına katlanmayı göze alarak yeni âşığıyla hiç olmazsa bir süre sohbet zevkini tatmak içindi.

Pecqueux:

"Rahat bırak bizi," diye söylendi. "Can sıkıyorsun, uykumuz var."

"Ay ne kibar şey!" diye neşeyle cevap verdi Philomène. "Tabii Mösyö Jacques senin gibi değildir, ne de olsa bir kadeh bir şey içer. Öyle değil mi Mösyö Jacques?"

Makinist ihtiyatlı davranmak için reddedecekti, tam o sırada ateşçi onları gözleyip kesin bir fikir edinmek arzusuyla birdenbire kabul etti. Mutfağa girdiler, masanın başına oturdular; Philomène masanın üstüne kadehlerle bir şişe rakı koymuştu. Sesini alçaltarak devam etti:

"Fazla gürültü yapmamaya çalışalım, çünkü kardeşim yukarıda uyuyor, misafir kabul etmemden pek hoşlanmaz."

Sonra kadehleri doldururken hemen ekledi:

"Bu arada, haberiniz var mı, Lebleu Ana bu sabah cavlağı çekti. Eee! Ben söyledimdi. Hapishaneden hiç farkı olmayan o arka odaya atılırsa ölür, dedimdi. Sabahtan akşama kadar çinkoya bakıp kendini yiye yiye dört ay yine iyi dayandı. Onun asıl icabına bakan şey, koltuğundan kımıldayamaz hale gelince Matmazel Guichon'la Mösyö Dabadie'yi gözetleyememesi olmuştur; bunu âdet edinmişti. Öyle ya, onların arasındaki ilişkiyi hiçbir zaman yakalayamadığı için kudurdu, öldü."

Philomène sustu, bir yudum rakı içti, gülerek:

“Yatıyorlar elbette,” dedi. “Ama çok kurnaz şeyler! Ertesi gün sanki birbirlerini tanımıyorlar! Ama sanırım Madam Moulin’cik bir gece ikisini birlikte görmüş. Fakat onun ağzından laf kaçırması tehlikesi yok. Çok budala şey, hem kocası şef yardımcısı...”

Yine sustu.

“Ha, haberiniz var mı?” diye haykırdı sonra. “Roubaud’ların davası gelecek hafta Rouen’da görülecekmiş.”

O ana kadar Jacques’la Pecqueux bir kelime söylemeden onu dinlemişti. Pecqueux, Philomène’i hayli geveze bulmuştu sadece; kendisiyle hiçbir zaman bu kadar fazla konuşmazdı. Gözünü kadından ayırmıyor, şefinin yanında onun böyle heyecanlandığını gördükçe yavaş yavaş kıskançlık ateşiyle tutuşuyordu.

Makinist gayet sakin bir tavırla:

“Evet,” diye cevap verdi. “Celp aldım.”

Philomène yaklaştı, ona dirseğiyle dokunmaktan memnun:

“Ben de tanık diye çağrıldım,” dedi. “Ah! Mösyö Jacques, beni size dair sorguya çektikleri zaman, çünkü biliyorsunuz, o zavallı kadıncağızla sizin aranızdaki ilişki hakkında gerçeği öğrenmek istedilerdi, evet, beni sorguya çektikleri zaman yargıca dedim ki: ‘Aman efendim, o kadını çılgınca seviyordu, ona fenalık etmiş olmasına imkân yoktur!’ Sizi bir arada görmüştüm, bu sözü söyleyecek konumdayım, değil mi ya?”

Genç adam kayıtsız bir tavırla:

“Ooo!” dedi. “Benim bir endişem yoktu zaten, vaktimi nasıl geçirdiğimi saati saatine ispat edebilirim. Kumpanya da beni işten çıkarmadı, çünkü bana yükleyebileceği en küçük bir suç bile yok.”

Bir sessizlik oldu, üçü de ağır ağır içti. Philomène devam etti:

“İnsanın tüyleri ürperiyor. O Cabuche olacak vahşi hayvanı üstü başı zavallı kadıncağızın kanına bulanmış bir halde tutukladılar. Ne budala adamlar var! İnsan bir kadını ondan hoşlandığı için öldürür mü? Sanki kadın ortadan kalktıktan sonra eline bir şey geçecekmiş gibi! Ömrüm oldukça unutamayacağım bir şey de, Mösyö Cauche’un peronda Mösyö Roubaud’yu tutuklamaya gelişi. Ben de

oradaydım. Biliyorsunuz, karısının gömülmesinin ertesi günü rahat rahat tekrar görevine başlamıştı Mösyö Roubaud, aradan ancak bir hafta geçtikten sonra tutuklandıydı. İşte o gün, Mösyö Cauche onun omzuna elini koydu, kendisini hapishaneye götürmek üzere emir aldığını söyledi. Düşünün bir kere, bu iki kişi birbirinden hiç ayrılmazdı, sabahlara kadar beraber kumar oynarlardı! Ama insan komiser olunca anasını babasını bile giyotine götürür, görev bu, değil mi ya? Mösyö Cauche'un umurunda bile değil! Biraz evvel yine Commerce kahvesinde gördüm, kâğıt oynuyordu. Türk padişahı aklına ne kadar geliyorsa arkadaşı da o kadar geliyordur!"

Pecqueux dişlerini sıkıp masaya bir yumruk indirdi.

"Allahın cezaları!" dedi. "O Roubaud boynuzlusunun yerinde ben olacaktım ki! Karısıyla yatan sizsiniz. Başka birisi gelip kadını öldürüyor. Sonra da adamı ağır ceza mahkemesine gönderiyorlar. Yoo, insan öfkeden geberir!"

Philomène haykırdı:

"Behey koca budala, kendisini karısından kurtarsın diye ötekini kışkırtmış diyorlar, para meselelerinden dolayı filan diyorlar, ne bileyim ben! Cabuche'ün evinde Başkan Grandmorin'in saatini bulmuşlar. Hani bundan on sekiz ay evvel vagonda öldürülen adam vardı ya, işte o. Bunun üzerine bu olayla eski olayı birbirine eklediler, karmakarışık bir iş, mürekkep şişesi gibi karanlık bir şey. Ben anlamıyorum ama gazete yazmıştı, iki sütun dolusu hem de."

Jacques dalgındı, dinlemiyordu bile.

"Ne diye kafa yoralım, bizimle ilgili bir yanı mı var?" diye mırıldandı. "Adliye ne yapacağını bilmiyorsa, biz mi bileceğiz?"

Sonra gözleri uzaklara dalmış, yanaklarına bir solgunluk yayılmış halde ekledi:

"Bütün bu işlerin içinde ne olduysa o zavallı kadına oldu. Ah! Zavallı kadın! Zavallı kadın!"

Pecqueux hiddetle kestirip attı:

"Benim de bir kadınım var, eğer ona el sürmeye kalkan olursa ilk yapacağım iş ikisini de boğmaktır. Sonra isterlerse boynumu vursunlar, aldırmam."

Yeniden bir sessizlik oldu. Kadehleri ikinci defa dolduran Philomène sinsi sinsi gülerek omuz silkti. Fakat için için keyfi kaçmıştı, yan gözle onu süzüyordu. Victoire Ana bacağı kırılıp kötürüm kaldıktan sonra temizlik birimindeki görevini bırakmak ve hastaneye gitmek zorunda kaldığından beri, Pecqueux kendine hiç dikkat etmiyor, gayet pis, üstü başı eski püskü geziyordu. Hoşgörülü ve ana gibi şefkatli o kadın artık yoktu ki cebine çil çil paralar koysun, Havre'daki öteki kadın kocalarına iyi bakmadığı için kendisini suçlamasın diye söküğünü diksin. Philomène, Jacques'ın temiz pak haline imrendiği için ötekinden tiksiniyordu. Meydan okumuş olmak için:

"Paris'teki karını mı boğacaksın? Onu elinden almazlar, korkma."

Pecqueux homurdandı:

"Onu mu başkasını mı bilmem artık."

Fakat Philomène alaycı bir tavırla kadeh tokuşturdu:

"Haydi sağlığına! Hem çamaşırlarını getir bana da yıkayıp yamayayım, çünkü ne yalan söyleyeyim, onu da beni de kötü duruma düşürüyorsun. Sağlığınıza Mösyö Jacques!"

Jacques bir rüyadan uyanır gibi silkindi. Cinayetten beri yaşadığı o rahatlamanın, o bedensel huzurun, en ufak bir vicdan azabı duymayışının ortasında, Séverine ara sıra ona böyle gözüküyor, içindeki yumuşak huylu erkeğe gözleri yaşlarla dolacak kadar acıma duygusu veriyordu. Kadehini Philomène'in kadehine değdirdi, hüznünü gizlemek için acele acele:

"Haberiniz var mı," dedi, "harbe giriyoruz."

Philomène:

"Yok canım!" diye haykırdı. "Kiminle?"

"Kiminle olacak, Prusyalılarla... Evet, bir prensleri var, İspanya kralı olmak istiyor, onun yüzünden. Dün mecliste hep bu mesele konuşulmuş."

Bunun üzerine Philomène üzüldü:

"Buyurun bakalım! İşimiz var! Zaten Paris'te seçimleriyle, plebisitleriyle*, isyanlarıyla yeteri kadar kafamızı şişirdiler! Savaş olursa bütün erkekleri alırlar mı?"

"Yoo! Bizler rahatız, demiryollarına dokunmazlar. Yalnız, asker ve cephane nakli için hayli hırpalanırız! Ne yapalım, harp olursa elbette görevimizi yapacağız!"

Böyle dedikten sonra, Philomène'in bir bacağını kendi bacaklarının altına soktuğunu, Pecqueux'nün de bunun farkına varıp yüzüne kan hücum etmiş bir halde yumruklarını sıktığını görünce ayağa kalktı.

"Gidip yatalım, vaktidir," dedi.

Ateşçi:

"Evet, iyi olur," diye kekeledi.

Philomène'in kolunu yakalamış, kıracak gibi sıkıyordu. Philomène can acısıyla haykırmamak için kendini tuttu. Pecqueux öfkeyle kadehini bitirirken, o da makinistin kulağına şu sözleri fısıldamakla yetindi:

"Kendini sakın, içti miydi tam anlamıyla yabanileşir."

Fakat merdivenden ağır ağır biri iniyordu. Philomène korkuya kapıldı:

"Kardeşim geliyor! Çabuk gidin, çabuk gidin!"

İki erkek evden daha yirmi adım uzaklaşmıştı ki tokat sesleri, arkasından çığlıklar işittiler. Philomène burnu reçel kavanozunda suçüstü yakalanmış küçük bir kız gibi korkunç bir dayak yiyordu. Makinist durmuş, yardıma koşmaya hazırlanmıştı. Fakat ateşçi onu tuttu:

"Ne o? Size ne bundan? Ah! Kaltak! Kardeşi şunu bir gebertiverseydi!"

François-Mazeline Sokağı'nda Jacques'la Pecqueux bir kelime konuşmadan yattılar. Daracık odada karyolaları âdeta birbirine bitişikti; uzun zaman birbirlerinin nefesini dinleyerek, gözleri açık, uyanık kaldılar.

---

* Plebisit: Bir kimse ya da bir sorun için halkın olumlu ya da olumsuz kanısının belirmesi amacıyla yapılan oylama. *–ed.*

Roubaud davasının mahkemesi Rouen'da pazartesi günü başlayacaktı. Sorgu yargıcı Denizet için bu iş büyük bir başarıydı; adliye çevresinde bu karışık ve karanlık işi sonuca ulaştırmak için izlediği yolu öve öve bitiremiyorlardı. Bir ince tahlil şaheseri, hakikatin mantıklı bir şekilde yeni baştan kuruluşu, tek kelimeyle gerçek bir yaratıcılık, diyorlardı.

Mösyö Denizet, Séverine'in öldürülmesinden birkaç saat sonra Croix-de-Maufras'ya, olay yerine gider gitmez ilk iş olarak Cabuche'ü tutuklattırmıştı. Kan içindeki üstü başı, onu cesedin yanında yalnız ve şaşkın bir halde nasıl yakaladıklarını anlatan Roubaud'yla Misard'ın suçlayıcı ifadeleri, açıkça her şey onu gösteriyordu. Sorguya çekilen, nasıl olup da o odada bulunduğunu söylemesi için sıkıştırılan taşçı bir masal geveledi; yargıç bu masalı o kadar budalaca ve sıradan buldu ki omuz silkerek karşıladı. Asıl suçlunun karanlık kırlara doğru kaçarken gördüğünü söylediği o hayali katil masalını, her zaman aynı olan bu düzmece suçlu masalını zaten bekliyordu. O gulyabani, eğer hâlâ kaçıyorsa, şimdi epey uzaklara gitmiş olmalıydı, öyle değil mi? Zaten o saatte evin önünde ne yaptığı sorulunca Cabuche şaşaladı, cevap vermek istemedi, sonunda gezindiğini söyledi. İddia çocukçaydı; cinayeti işledikten sonra eşyayı hiç karıştırmadan, bir mendil bile almadan, bütün kapıları açık bırakarak kaçan bu gizemli meçhul adamın varlığına nasıl inanılırdı? Nereden gelmiş olabilirdi? Niçin öldürmüş olabilirdi? Bununla beraber yargıç, soruşturmasına başlar başlamaz öldürülen kadınla Jacques arasındaki ilişkiyi öğrenince, Jacques'ın cinayet günü nerelerde bulunduğunu anlamak istedi. Fakat zanlının kendisinin dört on dört trenine binmesi için Jacques'a Barentin'e kadar eşlik ettiğini söylemesinden başka, Rouen'daki otelci kadın da genç adamın akşam yemeğini yer yemez hemen yattığına, ancak ertesi gün saat yedi sularında odasından çıktığına yemin billah ediyordu. Hem sonra bir âşık, kendisiyle en ufak bir kavga bile etmediği, çılgınca sevdiği bir metresi yok yere öldürmezdi. Saçma bir şey olurdu bu. Hayır! Hayır! Katil olması mümkün, katil olduğu besbelli bir tek kişi vardı, o da elleri kıpkızıl, bıçağı ayaklarının dibinde, orada

yakalanan sabıkalı, adliyeye ayakta uyutma masalları okuyan o yabani hayvandı.

Fakat Mösyö Denizet bu noktaya ulaşınca, inancına ve kendisini kanıtlardan daha iyi aydınlattığını söylediği sezme yeteneğine rağmen bir an kararsızlık geçirdi. Suçlunun Bécourt ormanı içindeki kulübesinde yapılan ilk araştırmada hiçbir şey bulunamamıştı. Hırsızlık saptanmadığına göre başka bir sebep aramak gerekiyordu. Bir sorgu sırasında Misard, bir gece Cabuche'ü, yatmaya hazırlanan Madam Roubaud'yu odasının penceresinden seyretmek amacıyla evin duvarına tırmanırken gördüğünü anlatarak sorgu yargıcına birdenbire bir ipucu verdi. Jacques da sorguya çekilince ne biliyorsa rahatça söyledi; taşçının Madam Roubaud'ya olan o sessiz hayranlığını, ateşli bir arzuyla onu izleyişini, hep eteklerinin dibinde ona hizmet edişini anlattı. Artık şüpheye yer yoktu. Cabuche'ü bu işe iten hayvanca tutkusu olmuştu. Durum olduğu gibi meydana çıkıyordu. Katil, anahtarının kendisinde de olabileceği kapıdan girmiş, hatta aceleyle kapıyı açık bırakmıştı; ardından cinayetle biten o boğuşma olmuş, sonunda da kadına tecavüz etmek isteyen katilin bu girişimi kocanın gelmesi üzerine yarıda kalmıştı. Gelgelelim son bir itiraz noktası vardı, Roubaud'nun yakında geleceğini bilen katilin tam da yakalanabilecek olduğu o dakikayı seçmesi garipti. Fakat iyice düşünülürse bu da sanığın aleyhine çıkıyor, onu büsbütün ağır bir suç altında bırakıyordu. Katil, Séverine'in ıssız evde henüz yalnız bulunduğu o andan yararlanamayacak olursa, genç kadın ertesi gün çıkıp gideceğine göre onu bir daha elde edemeyeceğini düşünerek kendinden geçmiş, çok büyük bir arzu buhranı içinde davranmış olmalıydı. O andan sonra yargıç, bu dava hakkında tam ve sarsılmaz bir kanıya vardı.

Sorgularla tartaklanan, soruların kurnazca karmaşıklığı içinde kıskıvrak bağlanan Cabuche, kendisine kurulan tuzakları umursamadan ilk ifadesinde ısrar ediyordu. O sırada yoldan geçmekte olduğunu, gecenin serin havasını soluduğu sırada bir adamın yanı başından koşa koşa geçtiğini söylüyordu. Adam öyle bir hızla koşarak karanlığa dalmıştı ki Cabuche onun ne tarafa kaçtığını bile

söyleyemezdi. O zaman içine bir endişe düşmüş, eve bir göz atınca kapının ardına kadar açık kaldığını görmüştü. Sonunda yukarı çıkmaya karar vermiş, orada vücudu hâlâ sıcak olan ölü kadını bulmuştu; ölü iri iri açılmış gözleriyle ona bakıyordu, öyle ki Cabuche onu diri zannederek yatağa uzatmak istemiş, üstü başı kana bulanmıştı. Bundan başka bir şey bilmiyor, bundan başka bir şey söylemiyordu; hiçbir noktayı değiştirmiyor, önceden hazırlanmış bir masalın dışına çıkmayacak gibi görünüyordu. Onu bu masaldan çekip çıkarmak istedikleri zaman, aklı ermeyen dar kafalı bir adam gibi şaşalıyor, susuyordu. Mösyö Denizet onu kurbana karşı duyduğu tutku hakkında sorguya çektiği zaman, Cabuche ilk sevdası yüzüne vurulan gencecik bir çocuk gibi kıpkırmızı kesilmiş, bu kadınla yatmayı hayal ettiğini, sanki çok çirkin, ağza alınmaz bir şey gibi, aynı zamanda da hiç kimseye itirafa mecbur olmadığı, kalbinin en derin noktasına gömülü hoş ve gizemli bir şey gibi inkâr etmişti. Hayır, hayır! Onu sevmiyordu, onu istemiyordu. Şimdi kadın ölmüş bulunduğuna göre, kutsallığa saygısızlık gibi gördüğü bu olay hakkında ona hiçbir şey söyletemeyeceklerdi. Fakat birçok tanığın iddia ettiği bir olayı kabul etmemekteki bu inat da onun aleyhine oluyordu. İddia makamının yorumuna göre, Cabuche'ün açlığını gidermek için boğazlamak zorunda kaldığı zavallı kadına karşı duyduğu azgın isteği saklamakta doğal olarak çıkarı bulunmaktaydı. Sorgu yargıcı bütün kanıtları toplayıp kesin darbeyi vurarak gerçeği onun ağzından zorla almak üzere bu cinayeti ve bu tecavüzü suratına karşı haykırdığı vakit, Cabuche azgın bir öfkeye kapılmış, itiraz etmişti. Ona sahip olmak için onu öldürmek ha! Ona bir azize gibi hürmet ettiği halde, öyle mi? Cabuche önüne geleni boğacağını söylerken, çağrılan jandarmalar onu zaptetmek zorunda kalmıştı. Kısacası tehlikeli ve sinsi düzenbazın biriydi, fakat yine de öfkeye kapılıyor, bu öfke inkâr ettiği suçları onun yerine itiraf ediyordu.

Soruşturma bu aşamadaydı; cinayet konusuna gelinir gelinmez zanlı öfkeleniyor, katilin öteki adam, o gizemli kaçak olduğunu söylüyordu. O sırada Mösyö Denizet'nin bir buluşu olayın şeklini değiştirdi, önemini birdenbire on katına çıkardı. Kendisinin de dediği

gibi, gerçeklerin kokusunu alıyordu o. Onun için, bir tür önseziyle Cabuche'ün kulübesinde kendi elleriyle yeni bir araştırma yapmak istedi. Orada, hemen bir kirişin arkasında, gizli bir kovuk buldu. Kovukta kadın mendilleri, kadın eldivenleri, bunların altında da bir altın saat duruyordu. Denizet bu saati hemen tanıdı ve pek sevindi. Kapağının içinde 2516 fabrika numarası bulunan, bir ismin iki baş harfinin iç içe kazılı olduğu bu kalın saat, vaktiyle o kadar çok arayıp da bulamadığı, Başkan Grandmorin'in saatiydi. Bu ona birdenbire gerçeği gösterdi, her şeyi aydınlattı; geçmiş şimdiyle birleşiyor, birbirine bağladığı olayların mantığı onu büyülüyordu. Fakat sonuçlar öyle uzağa varacaktı ki Denizet, önce saatten söz etmeden, Cabuche'ü eldivenlerle mendiller hakkında sorguya çekti. Cabuche bir an dilinin ucuna kadar gelen şeyleri itiraf edecek oldu. Evet, ona tapıyordu, evet, onu istiyordu, giysilerini öpecek kadar, onun vücudundan düşen her şeyi, en ufak parçaları, kopçaları, iğneleri onun arkasından toplayacak, onları çalacak kadar. Sonra bir utançla, bastıramadığı bir ahlak dürtüsüyle sustu. Yargıç sonunda saati gözünün önüne koyunca ona şaşkın şaşkın baktı. Gayet iyi hatırlıyordu. Bu saati, bir yastığın altından alıp da av gibi kulübesine götürdüğü bir mendilin ucuna bağlı bulmuş, hayret etmişti; sonra saat orada kalmış, Cabuche de onu nasıl geri vereceğini düşünüp durmuştu. Yalnız, bunu anlatmak neye yarardı? O zaman öteki hırsızlıklarını, çaldığı ipeklileri, o güzel kokulu çamaşırları, çok utandığı bu şeyleri de anlatmak gerekecekti. Zaten söylediği şeylerin hiçbirisine inanmıyorlardı. Kaldı ki bu işten kendisi de bir şey anlamamaya başlamıştı; o basit kafasının içinde her şey birbirine karışıyor, Cabuche kâbusun tam ortasına dalıyordu. Artık cinayet suçlamasına öfkelenmiyordu bile; sersem sersem duruyor, her soruya bilmiyorum diyordu. Eldivenleri, mendilleri bilmiyordu, saati bilmiyordu. Canını sıkıyorlardı, onu artık rahat bıraksalar ve derhal giyotine gönderselerdi!

Mösyö Denizet ertesi gün Roubaud'yu tutuklattı. Kavrayış yeteneğinin gücüne inandığı o esinlenme anlarından birinde, şef yardımcısına karşı yeterli kanıtları bile bulmadan, tam yetkisine güve-

nerek tutuklama emrini çıkartmıştı. Hâlâ birçok nokta karanlıkta kaldığı halde, iki olayın da kökünün ve kaynağının bu adamda bulunduğunu seziyordu. Roubaud'yla Séverine'in Croix-de-Maufras'ya sahip olduktan bir hafta sonra, Havre noteri Colin'in huzurunda birbirleri lehine yapmış oldukları ölüme bağlı bağışı öğrenir öğrenmez bir gurur duydu. Artık bütün olay kafasının içinde mantıksal bir kesinlikle, apaçık bir şekilde öyle bir yeniden oluşmuş ve kurduğu suçlama yapısına öyle yıkılmaz bir sağlamlık vermişti ki gerçeğin kendisi bile bundan daha az gerçek gibi, fantezi ve mantıksızlıkla daha çok dolu gibi görünebilirdi. Roubaud korkaktı; iki defasında da kendi öldürmeye cesaret edemediği için Cabuche'ün, o azgın yabaninin kolunu kullanmıştı. Birinci defasında, vasiyetnamesini bildiği Başkan Grandmorin'in bir an evvel mirasına konmayı istediğinden, öte yandan taşçının Başkan'a karşı beslediği kini de bildiğinden, bıçağı eline tutuşturup onu Rouen'da özel kompartımana sokmuştu. On bin frangı paylaştıktan sonra bu iki suç ortağı belki birbirlerini bir daha hiç görmeyecekti, ne var ki cinayetin cinayet doğurması kaçınılmazdı. İşte yargıç, o çok takdir edilen, cinayet psikolojisindeki derinliği burada göstermişti, çünkü ancak bugün söylediğine göre Cabuche'ten gözünü hiç ayırmamıştı. İnancı o merkezdeydi ki ilk cinayet kesinlikle ikinci bir cinayeti getirecekti. Bu işe on sekiz ay yetmişti. Roubaud'ların karı kocalık hayatı bozulmuş, erkek beş bin frangı kumarda yemiş, karısı oyalanmak için bir âşık edinme noktasına gelmişti. Hiç kuşku yok ki kocası parayı harcar korkusuyla Croix-de-Maufras'daki evi satmak istemiyor, belki de sürekli kavgaları sırasında kocasını adalete teslim etmekle tehdit ediyordu. Her durumda, karı koca arasındaki kesin geçimsizlik birçok tanığın ifadesiyle sabitti; ilk cinayetin uzak sonucu da işte sonunda bu noktada patlak vermişti. Cabuche o yabani istekleriyle yine ortaya çıkmış, koca da daha evvel bir insanın hayatına mal olan o uğursuz eve iyice sahip olmak için yine perde arkasından bıçağı onun eline tutuşturmuştu. İşte gerçek, o göz kamaştırıcı gerçek buydu; taşçının kulübesinde bulunan saat, özellikle de aynı el tarafından aynı silahla, odada bulunan o bıçakla boğazından aynı şekilde vurulan o iki ceset, her

şey gelip ona bağlanıyordu. Bununla beraber, bu son noktada iddia makamının bir şüphesi vardı; Başkan'ın yarası daha küçük ve daha keskin bir bıçakla açılmış gibiydi.

Roubaud son zamanlardaki hantal, uyuklar haliyle, önce evet ve hayır şeklinde cevaplar verdi. Tutuklanışından dolayı şaşırmış görünmüyordu, varlığının ağır ağır çözülüşü ortasında hiçbir şeyi umursamıyor gibiydi. Onu konuşturmak için yanına her zaman onunla bulunacak bir gardiyan vermişlerdi; Roubaud sabahtan akşama kadar onunla kâğıt oynuyordu, gayet mutluydu. Zaten Cabuche'ün suçlu olduğuna inanıyordu, katil ancak o olabilirdi. Jacques hakkında sorulan sorulara gülerek omuz silkmiş, böylelikle makinistle Séverine arasındaki ilişkiyi bildiğini göstermişti. Fakat Mösyö Denizet onu şöyle bir yokladıktan sonra, kurgusunu genişletmeye, suç ortaklığı meselesini ortaya atarak onu şaşırtmaya, yakayı ele verdiğini hissettirip telaşlandırarak ağzından bir itiraf koparmaya çalışınca, Roubaud çok temkinli davranmaya başlamıştı. Ona neler söylüyorlardı yahu? Séverine'i öldürdüğü gibi Başkan'ı da öldüren kendisi değil taşçıymış, ama her ikisinde de suçlu kendisiymiş, çünkü öteki onun hesabına ve onun yerine vuruyormuş. Bu karışık hikâye Roubaud'yu şaşkınlığa düşürmüş, kuşkulandırmıştı. Belli ki kendisine bir tuzak kuruluyordu; cinayetteki payını, o ilk cinayeti itiraf etmeye zorlamak için ona yalan söylüyorlardı. Daha tutuklanır tutuklanmaz o eski olayın tekrar canlandığını sezmişti zaten. Cabuche'le yüzleştirildiği vakit onu tanımadığını söyledi. Fakat bu adamı kıpkızıl kana boyanmış ve öldürdüğü kadına tecavüze hazırlanmış durumda gördüğünü tekrar edince taşçı köpürdü; birbirlerine girdiler, şiddetli bir kavga işi büsbütün bulandırdı. Üç gün geçti. Yargıç, iki suç ortağının birbirlerine düşmanmış gibi yaparak kendisini aldatmak için aralarında anlaştıklarına emin, sorguları sıklaştırıyordu. Roubaud pek usanmış ve sorulara cevap vermeme yolunu tutmuştu ki birdenbire bir sabırsızlık anında, artık bu işe bir son verme isteğiyle, bir aydan beri kendisini için için sıkan bir ihtiyaca karşı koyamayarak gerçeği, sadece gerçeği, bütün gerçeği ağzından çıkarıverdi.

O gün Mösyö Denizet yazı masasının başında oturmuş, gözleri ağır gözkapaklarıyla örtülürken hareketli dudakları bir kurnazlık çabasıyla incelerek, bir kavrayış savaşı vermekteydi. Şu ağır gövdesinin altında gayet ince bir aldatmaca sakladığına inandığı, vücudu pis bir sarı yağ bağlamış bu hantallaşmış sanığın karşısında bir saatten beri ustaca kurnazlıklarla kendini tüketiyordu. Onu adım adım sıkıştırdığını, her taraftan kuşattığını, sonunda kapana kıstırdığını sandığı bir anda, beriki sabrının son derecesine gelmiş bir kimse gibi artık bıktığını, daha fazla işkence çekmemek için itirafı tercih ettiğini haykırdı. Mademki ne olursa olsun suçlu olması isteniyordu, hiç değilse gerçekten işlediği suçlardan dolayı suçlu olurdu. Fakat Roubaud hikâyeyi anlattıkça, karısının çok genç yaşta Grandmorin tarafından kirletildiğini, bu pislikleri öğrendiğinde kendisinin duyduğu şiddetli kıskançlığı, onu nasıl öldürdüğünü, on bin frangı niçin aldığını açıkladıkça, yargıcın gözkapakları bir şüphe kırışığıyla kalkıyor, engel olamadığı bir inançsızlık, meslekten gelme bir inançsızlık alaycı bir büzüşle dudaklarını şişiriyordu. Sanık sustuğu zaman Denizet basbayağı gülümsüyordu. Bu kerata sandığından daha yamandı. İlk cinayeti kendi üzerine alıyor, onu yalnızca duygusal bir cinayet haline getiriyor, böylece her türlü hırsızlık planından, özellikle de Séverine'in öldürülüşündeki suç ortaklığından sıyrılıyordu. Kuşkusuz ki seyrek görülür bir zekâ, bir irade içeren ustaca bir dolaptı bu. Ama işe yaramamıştı.

"Amma yaptınız Roubaud, bizi çocuk sanmayın. Demek kıskandığınızı iddia ediyor, bir kıskançlık haliyle öldürdüğünüzü söylüyorsunuz, öyle mi?"

"Elbette."

"Peki, bu anlattıklarınızı kabul edecek olursak, Başkan'la olan ilişkisine dair hiçbir şey bilmeden karınızla evlenmiş oluyorsunuz demektir. Buna inanılır mı? Sizin durumunuzda, tam tersine, bu işin teklif edilmiş, tartışılmış, kabul edilmiş olduğunu gösteren birçok belirti var. Size bir küçükhanım gibi yetiştirilen bir genç kız veriyorlar, çeyizini düzüyorlar, koruyucusu sizin koruyucunuz oluyor, ona vasiyetnameyle bir kır evi verildiğini biliyorsunuz, sonra da

hiçbir şeyden ama hiçbir şeyden şüphelenmediğinizi iddia ediyorsunuz! Hadi canım, hepsini biliyordunuz, aksi halde evlenmenizin bir açıklaması kalmaz. Zaten bir tek olay var ki sizi yalanlamaya yeter. Siz kıskanç bir adam değilsiniz, kıskanç olduğunuzu hâlâ iddiaya cesaret edebilecek misiniz?"

"Gerçeği söylüyorum, kıskançlıkla öldürdüm."

"Öyleyse Başkan'ı aslında kendinizin uydurduğu birtakım eski şüpheli ilişkilerden dolayı öldürdükten sonra, karınızın bir âşığı bulunmasına nasıl dayanabildiğinizi bana açıklayın bakayım. Evet, şu Jacques Lantier, hani şu gürbüz delikanlı! Bana bu ilişkiyi herkes anlattı, bundan haberdar olduğunuzu kendiniz de gizlemediniz. Beraber düşüp kalkmakta onları serbest bırakmıştınız, niçin?"

Roubaud çökmüş, gözleri bulanık, verecek cevap bulamadan sabit bir gözle boşluğa bakıyordu. Sonunda kekeledi:

"Bilmiyorum... Ötekini öldürdüm, bunu öldürmedim."

"O halde öç alan kıskanç bir erkek olduğunuzu söylemeyin bana, hem bu masalı jüri üyelerine tekrar etmenizi de önermem, çünkü buna omuz silkip geçerler. İnanın bana, kurgunuzu değiştirin, sizi ancak gerçeği söylemek kurtarabilir."

O andan sonra Roubaud bu gerçeği söylemekte direttikçe, yalan söylediğine olan inanç daha da arttı. Aslında her şey aleyhine dönüyordu, o derecede ki şimdiki ifadesini desteklemesi gereken, Cabuche'ü ele verdiği ilk soruşturma sırasındaki o eski ifadesi, tam tersine ikisi arasında son derece ustalıklı bir anlaşmanın kanıtı sayıldı. Yargıç, işin psikolojisini gerçek bir meslek aşkıyla inceliyordu. Hiçbir zaman insan doğasının bu kadar derinine inmediğini söylüyordu. Yaptığı iş gözlemden çok kâhinlikti, çünkü bir bakışta insanın ruhunu çözüveren gözetleyici ve sihirbaz yargıç ekolünden olmakla övünüyordu. Üstelik kanıt eksiği de yoktu, tüm kanıtlar ezici bir bütün oluşturmaktaydı. Artık soruşturma sağlam bir temele dayanıyor, kesinlik güneş ışığı gibi göz kamaştırıcı bir parlaklık saçıyordu.

Mösyö Denizet'nin şanını asıl artıran, iki olayı birden sabırla ve gayet derin bir gizlilik içinde şekillendirdikten sonra bir bütün halinde ortaya koyması oldu.

Plebisitin gürültülü başarısından beri memleket, büyük yıkımlardan önce gelen ve onları haber veren, baş dönmesine benzer bir heyecan içinde çalkanıyordu. İmparatorluğun sona yaklaştığı o günlerin toplumunda, siyasette, hele basında, sürekli bir endişe, neşenin bile hastalıklı bir şiddete büründüğü bir coşkunluk hali vardı. Onun için, Croix-de-Maufras'daki o ıssız evde bir kadının öldürülmesinin ardından, Rouen sorgu yargıcının nasıl bir deha eseri olarak o eski Grandmorin olayını ortaya çıkardığı ve onu yeni cinayete bağladığı haber alınınca, yarı resmî gazeteler bir zafer çığlığı yükseltti. Muhalif gazetelerde, önemli şahısların uygunsuz yaşantılarını gizlemek için güvenlik güçlerince ileri sürülen bu uydurma hakkında, bir türlü ele geçmeyen efsanevi katil hakkında hâlâ ara sıra alaylı yazılar çıkıyordu. Bu yazılara cevap kesin olacaktı, katille suç ortağı tutuklanmıştı, Başkan Grandmorin'in hatırası bu maceradan tertemiz çıkacaktı. Kalem savaşı yine başladı, Rouen'da ve Paris'te heyecan günden güne arttı. Bu feci hikâyenin insanların hayalinden çıkmaması bir yana, sanki sonunda açığa çıkarılan çürütülemez gerçek devleti sağlamlaştıracakmış gibi, herkes bir merak içindeydi. Bütün bir hafta basın ayrıntılarla dolup taştı.

Paris'e çağrılan Mösyö Denizet, Rocher Sokağı'na, Genel Sekreter Mösyö Camy-Lamotte'un özel konağına gitti. Onu ciddi görünümlü çalışma odasının ortasında ayakta, yüzü zayıflamış, daha yorgun bir halde buldu. Mösyö Camy-Lamotte, hizmet ettiği rejimin, devamlı parlatılarak yüceltildiği halde yakında yıkılacağını seziyormuş gibi, gamlı bir inançsızlık içinde gitgide çöküyordu. Yanında alıkoyduğu Séverine'in mektubunu, Roubaud'nun ifadesini su götürmez bir kanıtla destekleyerek tüm suçlama sistemini yıkacak olan o mektubu ne şekilde kullanacağını henüz bilmediğinden iki günden beri kendi kendine boğuşmaktaydı. Bu mektubun varlığını dünyada hiç kimse bilmiyordu, onu yok edebilirdi. Fakat imparator bir gün evvel kendisine bu defa adaletin her türlü etkiden arınmış bir halde, hatta kendi hükümeti bundan zarar görecek dahi olsa kendi akışını izlemesini istediğini söylemişti. Bu yalın bir dürüstlük çığlığıydı, belki de memleketin plebisitte alkışlarla verdiği

onaydan sonra bir tek haksızlığın kaderi değiştireceği yolunda batıl bir inançtı. Genel Sekreter, adalet işlerini basit bir mekanik soruna indirgediği için kendi hesabına vicdani kuruntular duymamakla beraber, aldığı emirden dolayı bocalamış, efendisini emirlerini yerine getirmeyecek kadar sevip sevmemesi gerektiğini düşünüyordu.

Mösyö Denizet hemen övündü:

"Buyurun işte! Sezme kabiliyetim beni aldatmamış, Başkan'ı öldüren şu Cabuche'müş. Yalnız itiraf ederim, öteki ipucu da bir parça hakikat içeriyordu, Roubaud'nun şüpheli durumda kaldığını ben de hissediyordum. Neyse, şimdi ikisini de yakaladık."

Mösyö Camy-Lamotte solgun gözleriyle ona dikkatli dikkatli bakıyordu:

"Demek bana getirilen dosyadaki bütün olaylar kanıtlandı, kanaatiniz kesinleşti, öyle mi?"

"Kesinleşti, hiçbir tereddüt yok. Her şey birbirine bağlanıyor. Görünürdeki karışıklıklara rağmen cinayetin bundan daha mantıklı, önceden saptanması bundan daha kolay bir akış izlediği başka bir dava hatırlamıyorum."

"Evet ama Roubaud itiraf ediyor, ilk cinayeti kabul ediyor, bir hikâye anlatıyor, karısının kızlığının bozulduğunu, kendisinin kıskançlıktan deliye döndüğünü, gözlerini bürüyen bir öfke nöbeti içinde cinayet işlediğini söylüyor. Muhalif gazeteler bütün bunları anlatıyorlar."

"Ooh! Dedikodu olarak anlatıyorlar, kendileri de inanmaya cesaret edemiyor. Karısının âşığıyla buluşmalarını kolaylaştıran bu Roubaud mu kıskanç? Evet, ağır ceza mahkemesinde bu masalı anlatabilir, ama istediği skandalı çıkarabilir mi bakalım! Bari bu iddiasına bir kanıt gösterebilse! Hiçbir şey gösteremiyor. Karısına yazdırttığını iddia ettiği bir mektuptan söz ediyor, maktulün kâğıtları arasında bulunmuş olması gerekirdi diyor. O kâğıtları siz topladınız Sayın Genel Sekreter, böyle bir mektup var olsa bulurdunuz, değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte cevap vermedi. Doğruydu, yargıcın kurgusu sayesinde skandal sonunda örtbas edilecekti. Roubaud'ya hiç kimse inanmayacaktı. Başkan'ın hatırası iğrenç şüphelerden temiz-

lenecekti. İmparatorluk kendi adamlarından birinin böyle gürültülü bir şekilde yeniden eski saygınlığını kazanmasından yarar görecekti. Hem mademki bu Roubaud suçlu olduğunu itiraf ediyordu, şu veya bu suçtan cezalandırılmasının adalet kavramına dokunur neresi vardı? Gerçi ortada bir de Cabuche bulunuyordu, fakat bu adam birinci cinayete karışmamış bile olsa, ikinci cinayetin gerçekten suçlusu gibi görünüyordu. Hem sonra, adalet! O ne ham bir hayaldi öyle! Hakikatin yolu dikenli çalılarla bu kadar tıkanmışken adaletli olmayı istemek kendi kendini aldatmak değil miydi? Akıllıca davranmak, yıkılma tehlikesi içindeki bu sona yaklaşmış toplumu bir omuz verip desteklemek daha iyiydi.

Mösyö Denizet yine:

"Öyle değil mi?" dedi. "O mektubu bulmadınız değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte gözlerini tekrar ona doğru kaldırdı ve duruma hâkim tek adam olarak, imparatoru endişelendiren vicdan azabını da kendi vicdanına yükleyerek sakin sakin cevap verdi:

"Kesinlikle hiçbir şey bulmadım."

Sonra gülümsedi, büyük bir nezaketle yargıcı iltifatlara boğdu. Dudaklarındaki hafif kıvrıntı, bastıramadığı bir alaycılığı az da olsa belli ediyordu. Hiçbir soruşturma bu kadar yüksek bir kavrayışla idare edilemezdi. Yukarıda karar alınmıştı, tatilden sonra kendisini danışman olarak Paris'e çağıracaklardı. Genel Sekreter sorgu yargıcını bu şekilde merdiven başına kadar uğurladı:

"Yalnız siz hakikati görebildiniz, bu gerçekten hayranlık verici bir şey... Mademki hakikat konuşuyor, onu durdurabilecek hiçbir şey yoktur, ne şahısların çıkarı hatta ne de devlet politikaları... Devam edin, sonuç ne olursa olsun iş olacağına varsın."

Mösyö Denizet yüzü gururdan ışıl ışıl, selam verip giderken son söz olarak:

"Bir yargıcın görevi de tamamen budur," dedi.

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca ilkin bir mum yaktı, sonra Séverine'in mektubunu sakladığı çekmeceden aldı. Mum upuzun bir alevle yanıyordu. Genel Sekreter mektubu açtı; iki satırlık metni okumak istediğinde, vaktiyle kalbini pek hoş bir sempatiyle

çarptıran o menekşe gözlü, narin, cani kadının hayali gözünün önüne geldi. Şimdi o ölmüştü, Mösyö Camy-Lamotte onu trajik bir manzara içinde görüyordu. Beraberinde götürdüğü sırrı kim bilebilirdi? Evet, hakikat ve adalet kesinlikle bir yanılsamadan ibaretti! Bu meçhul ve hoş kadından kendisine bir dakikalık yakınlığın hissettirdiği, tatmin olmamış bir arzudan başka bir şey kalmamıştı. Mektubu muma yaklaştırdığı ve kâğıt tutuştuğu sırada Mösyö Camy-Lamotte'un içini büyük bir keder, felaketin önsezisine benzer bir duygu kapladı. Eğer İmparatorluğun tıpkı parmaklarından dökülen şu bir tutam kül gibi süpürülüp gitmesi kaderde varsa, bu kanıtı yok etmek, vicdanına bu davranışı yüklemek neye yarayacaktı?

Mösyö Denizet bir haftaya kalmadan soruşturmayı bitirdi. Batı Demiryolu Kumpanyası'ndan son derece iyi niyetli bir yaklaşım görüyor, istediği bütün belgeleri, işe yarayacak bütün tanıklıkları buluyordu; zira Kumpanya da memurlarından birinin karıştığı, kendi yapısının karışık çarkları arasından yukarılara doğru çıkarak şirketi İdare Meclisi'ne varıncaya kadar sarsmasına ramak kalan bu üzücü olaya artık bir son verilmesini şiddetle arzu ediyordu. Kangren olmuş organı bir an evvel kesmek gerekirdi. Bu nedenle sorgu yargıcının odasında Havre Garı personeli, Mösyö Dabadie, Moulin ve ötekiler yeniden bir geçit yaptılar; sonra Barentin Garı şefi Mösyö Bessière, Rouen'dan daha birçok memur ilk cinayete dair kesin önem taşıyan ifadeler verdiler. Daha sonra sıra Paris Garı şefi Mösyö Vandorpe, geçit nöbetçisi Misard ve şef kondüktör Henri Dauvergne'e geldi; özellikle son ikisinin ifadelerinde sanığın karısına karşı gayet hoşgörülü davrandığı hakkında pek doğrulayıcı noktalar bulunmaktaydı. Hatta Séverine'in Croix-de-Maufras'da tedavi ettiği Henri, henüz gücünü toparlayamadığı günlerde, bir akşam penceresinin önünde sanki baş başa vermiş konuşan Roubaud'yla Cabuche'ün seslerini duyduğunu söylüyordu. Bu olay birçok şeyi açıklıyor ve birbirini tanımadıklarını iddia eden iki sanığın kurdukları oyunu altüst ediyordu. Bütün Kumpanya memurlarından bir nefret çığlığı yükselmişti; zavallı cinayet

kurbanlarına, günah işlemek için sebepleri olan o zavallı kadıncağızla hakkındaki kötü söylentilerden bugün temizlenmiş bulunan o çok saygıdeğer ihtiyara acıyorlardı.

Fakat yeni dava özellikle Grandmorin ailesi arasında şiddetli hırslar uyandırmıştı. Mösyö Denizet, o taraftan yine de kuvvetli bir yardım almakla beraber, soruşturmasının bütünlüğünü korumak için boğuşmak zorunda kaldı. Lachesnaye'ler haklı çıkmaktan dolayı pek memnundu, çünkü Croix-de-Maufras bağışından dolayı burunlarından soluyup cimrilikten kan ağlayarak, öteden beri Roubaud'ların suçlu olduğunu iddia edip durmuşlardı. O nedenle, davanın yeniden başlamasını vasiyetnameyi iptal ettirmek için bir fırsat olarak görüyorlardı. Bağışın bozulması için tek çare vardı, o da nankörlükten dolayı Séverine'in hakkını düşürtmekti. Bu yüzden Roubaud'nun ifadesinin bir kısmını, yani kadının uydurma bir namus lekesinin intikamını almak için değil de hırsızlık amacıyla cinayete yardım ederek suç ortaklığı yaptığını düşünüyorlardı. Öyle ki yargıç onlarla, özellikle de eski arkadaşı olan maktule son derece kaba bir dille iğrenç suçlamalarda bulunan Berthe'le anlaşmazlığa düştü; kendisi Séverine'i savunuyor, şaheserine, kendisinin de gururla söylediği gibi tek parçası yerinden oynatılırsa tümüyle yıkılacak olan o çok güzel inşa edilmiş mantık abidesine dokunulur dokunulmaz kızıyor, köpürüyordu. Bu yüzden yargıcın odasında Lachesnaye'lerle Madam Bonnehon arasında çok şiddetli bir kavga oldu. Eskiden Roubaud'ların tarafını tutan Madam Bonnehon, sonradan Roubaud'dan yüz çevirmek zorunda kalmıştı; fakat güzelliğe ve aşka karşı pek hoşgörülü olduğundan, kana bulanmış trajik bir romanı andıran bu olaydan çok etkilenmiş, bir tür şefkatli suç ortaklığıyla Séverine'i savunup duruyordu. Paraya zerre kadar değer vermeden çok açık konuştu. Yeğeni bu miras işiyle yine uğraşmaya utanmıyor muydu? Séverine'i suçlu saymak, Roubaud'nun sözde itiraflarını kabul etmek, Başkan'ın hatırasını yeniden kirletmek değil miydi? Eğer soruşturma gerçeği bu kadar zekice bir şekilde ortaya çıkarmamış olsa, ailenin onuru adına o gerçeği icat etmek

gerekecekti. Madam Bonnehon bu olayın birçok dedikoduya yol açtığı Rouen sosyetesinden, yaşlanmaya başladığından ve ihtiyarlamış bir tanrıça gibi o şahane sarışın güzelliğini kaybettiğinden beri üzerinde artık etkisinin kalmadığı o sosyeteden biraz acı bir dille bahsetti. Evet, daha dün danışmanın karısı Madam Leboucq'un, kendisini tahtından indiren o şık ve esmer kadının evinde birtakım açık saçık maceralar fısıldanmış, Louisette olayından söz edilmiş, kem sözlülerin uydurduğu ne kadar şey varsa hepsi anlatılmıştı. O sırada Mösyö Denizet söze karışarak ona Mösyö Leboucq'un ağır ceza mahkemesinin ilk oturumunda yargıç yardımcısı olarak bulunacağını söyleyince Lachesnaye'ler susmuş, endişelenerek boyun eğer gibi bir tavır takınmıştı. Fakat adaletin görevini yerine getireceğinden kuşkusu olmayan Madam Bonnehon onları rahatlattı. Ağır ceza mahkemesine romatizmaları yüzünden hatıralarla yetinmek zorunda kalan eski dostu Mösyö Desbazeilles başkanlık edecekti; ikinci üyenin de Madam Bonnehon'un himayesindeki genç savcı yardımcısının babası Mösyö Chaumette olması gerekiyordu. Bu yüzden Madam Bonnehon rahattı; ne var ki oğlu bir müddetten beri Madam Leboucq'un evinde görülmeye başlayan Mösyö Chaumette'in adını söylerken dudaklarında acı bir gülümseme belirdi. Delikanlının geleceğine engel olmamak için onu oraya bizzat kendisi gönderiyordu.

Sözkonusu yargılama sonunda başladığı zaman, yakında bir harp çıkacağı söylentileri ve bütün Fransa'yı kaplayan heyecan, oturumların etrafta büyük yankı uyandırmasına engel oldu. Bununla beraber, Rouen yine de heyecan içinde üç gün geçirmekten geri kalmadı. Mahkeme salonunun kapısında halk birbirini çiğniyordu. Özel yerleri şehrin kibar kadınları tutmuştu. Normandiya düklerinin eski sarayı Adalet Sarayı haline getirildiğinden beri hiç bu kadar kalabalık görmemişti. Yargılama haziranın son günleri, öğleden sonraki sıcak ve güneşli saatlerde yapılmaktaydı. Güneşin parlak aydınlığı on pencerenin de camlarını tutuşturuyor, meşe duvar kaplamalarını, arı desenli kırmızı kumaşın önünde duran be-

yaz taşın üzerinde yer alan haçı ve gayet hoş renkli eski bir yaldızla boyanmış, oyma tahtadan bölmeleri olan XII. Louis zamanından kalma meşhur tavanı aydınlatıyordu.*

Daha oturum başlamadan insanlar sıcaktan boğulmuştu. Kanıt masasının üzerinde duran Grandmorin'in saatini, Séverine'in kanlı geceliğini, her iki cinayette de kullanılan bıçağı görmek için kadınlar uzanıp uzanıp bakıyorlardı. Cabuche'ü savunmak için Paris'ten gelen avukat da çok dikkat çekiyordu. Jüri üyelerine ayrılmış banklarda siyah redingotlar giymiş hantal ve ciddi yüzlü on iki Rouen'lı sıralanmıştı. Yargıç heyeti içeri girince ayağa kalkan kalabalık arasında öyle bir itiş kakış oldu ki Başkan derhal salonu boşalttıracağı tehdidinde bulunmak zorunda kaldı.

Sonunda yargılama başlamıştı. Jüri üyeleri yemin etti, tanıkların çağrılmasıyla birlikte kalabalık yeniden bir merak ürpertisiyle çalkalandı. Madam Bonnehon ve Mösyö de Lachesnaye isimleri işitilince başlar dalgalandı, ama özellikle Jacques kendisini gözleriyle takip eden kadınları heyecana getirdi. Öte yandan, sanıklar her biri iki jandarma arasında oraya geldiğinden beri, gözler onların üzerinden ayrılmıyor, değerlendirmelerde bulunuluyordu. Vahşi ve aşağılık görünüşlü iki hayduda benzetiliyorlardı. Koyu renk bir ceket giymiş, kravatını da üstünü başını ihmal eden efendiden biri gibi bağlamış olan Roubaud, ihtiyarlamış haliyle, yağdan çatlayacak gibi gergin ve sersemleşmiş yüzüyle şaşkınlık uyandırıyordu. Cabuche ise tam herkesin hayal ettiği biçimdeydi; uzun, mavi bir işçi gömleği giymiş, koca yumrukları ve yırtıcı hayvan çenesiyle katil tipinin ta kendisi, bir orman köşesinde karşılaşılması pek hoşa gitmeyecek o heriflerden biriydi işte. Sorgular bu kötü izlenimi kuvvetlendirdi, bazı cevaplar şiddetli mırıltılara yol açtı. Cabuche başkanın tüm sorularına bir şey bilmediği cevabını veriyordu.

Saatin nasıl olup da kendi evinde bulunduğunu bilmiyordu, asıl katilin kaçmasına niçin fırsat verdiğini bilmiyordu, karanlığın

---

* Bu cümlede söz edilen arı desenli kırmızı kumaş, II. İmparatorluk (1852-1870) armasında yer alan hanedanlık (Bonaparte'lar) motiflerinden biridir. Üzerinde haç bulunan beyaz taş da Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği tepeyi simgelemektedir. –*ed.*

içinde koşarak kaçtığını gördüm dediği o gizemli meçhul adam hikâyesinde ısrar edip duruyordu. Sonra, biçare kurbanına karşı duyduğu hayvanca tutku hakkında sorguya çekilince, öyle ani ve öyle şiddetli bir öfkeyle kekelemeye başlamıştı ki jandarmaların ikisi de koluna yapışmıştı. Hayır, hayır! O kadını sevmemişti, onu arzulamamıştı, bunlar yalandı, sadece istemekle bile onu kirleteceğini düşünürdü, o bir hanımefendiydi, oysa kendisi hem hapse girip çıkmış bir adamdı hem de bir vahşi gibi yaşıyordu! Cabuche sonra yatışmış, hüzünlü bir sessizliğe gömülmüş, uğrayabileceği cezaya aldırmadan ancak tek kelimelik cevaplar vermişti. Roubaud da iddia makamının onun kurgusu olarak nitelendirdiği hikâyeye sadık kaldı. Grandmorin'i nasıl ve ne şekilde öldürdüğünü anlattı, karısının öldürülmesine herhangi bir şekilde katılmış olduğunu inkâr etti; fakat bunları kesik kesik, âdeta birbirini tutmaz cümlelerle, ani hafıza kayıplarıyla söylüyordu. Gözleri öyle bulanık, sesi öyle boğuktu ki bazen ayrıntıları arıyor ve o sırada uyduruyor gibi oluyordu. Başkan onu sıkıştırıp anlattığı şeylerin saçmalığını ortaya koyunca omuzlarını silkti, cevap vermeyi reddetti. Mademki mantıklı olan şey yalandı, gerçeği söylemenin ne yararı vardı? Yargıya karşı takındığı bu saldırgan, hafifseyici tutum onun çok zararına oldu. İki sanığın birbirine karşı gösterdiği derin ilgisizlik de dikkat çekti; bu önceden yapılmış bir anlaşmanın, olağanüstü bir irade gücüyle uygulanan ustaca bir planın kanıtı sayıldı. Birbirlerini tanımadıklarını iddia ediyor, hatta sırf mahkemeyi şaşırtmak için birbirlerini suçluyorlardı. Sorgular bittiği zaman hüküm verilmişti, yargıç ikisini de o kadar ustalıkla istediği noktaya çekmişti ki Roubaud'yla Cabuche kurulan tuzaklara yakalanarak kendi kendilerini ele vermiş gibiydi. O gün önemsiz birkaç tanık daha dinlendi. Saat beşe doğru sıcak öyle dayanılmaz bir hale gelmişti ki iki kadın bayıldı.

Fakat ertesi gün bazı tanıkların dinlenmesi büyük heyecan uyandırdı. Madam Bonnehon kibarlığı ve hüneriyle gerçek bir başarı kazandı. Kumpanya memurlarından Mösyö Vandorpe, Mösyö Bessière, Mösyö Dabadie ve özellikle Roubaud'yu Commerce kahvesinde birlikte çok defa kâğıt oynadıkları için ne kadar iyi tanıdığını sözlerini

uzata uzata anlatan Mösyö Cauche ilgiyle dinlendi. Henri Dauvergne ağır suçlamalarla dolu ifadesini tekrarladı; ateşin verdiği uyuşukluk içinde, baş başa verip suç hazırlığında bulunan iki sanığın kısık seslerini işittiğine hemen hemen emin olduğunu söyledi; Séverine'e dair sorguya çekilince gayet çekingen davrandı, onu sevdiğini fakat başkasına ait olduğunu bildiği için dürüstçe uzaklaştığını ima etti. O nedenle beriki, Jacques Lantier, sonunda mahkeme salonuna getirilince kalabalığın arasından bir uğultu yükseldi; onu daha iyi görebilmek için bazıları ayağa kalktı, hatta jüri üyeleri arasında bile heyecanla dikkat kesilenler oldu. Jacques gayet sakin, lokomotifini sürerken yaptığı için alışık olduğu meslekî bir hareketle, tanık yerinin tahta parmaklığına iki eliyle dayanmıştı. Mahkeme karşısına çıkmanın onu derin bir şekilde heyecanlandırması gerekirken, davanın sanki onu ilgilendirir bir yanı yokmuş gibi aklı tamamen başındaydı. Yabancı gibi, suçsuz gibi ifade verecekti. Cinayetten beri bir ürperti olsun duymamıştı; hafızası silinmiş, vücudu tam bir denge, tam bir sağlık halinde, bu şeyleri düşünmemişti bile. Orada, o parmaklığın önünde, hâlâ ne vicdan azabı ne de huzursuzluk duymaktaydı; hiçbir şeyin farkında değilmiş gibiydi. Gelir gelmez berrak bakışlarıyla Roubaud'ya ve Cabuche'e bakmıştı. Roubaud'nun suçlu olduğunu biliyordu; Roubaud, Jacques'ın karısının âşığı olduğunu bugün herkesin bildiğini düşünmeden ona hafif bir baş işareti yaptı, göze batmayacak bir selam verdi. Sonra o bankın üzerinde, yerinde kendisi olması gereken diğerine, o masum adama gülümsedi Jacques. Haydut görünüşü altında Cabuche aslında iyi birisiydi; iş başında gördüğü, elini sıktığı yaman bir adamdı. Sonra gayet rahatlıkla ifade verdi, başkanın sorularını açık ve kısa cümlelerle yanıtladı. Başkan maktulle arasındaki ilişkiye dair onu ölçüsüzce sorguladıktan sonra, cinayetten birkaç saat evvel Croix-de-Maufras'dan ayrılışını, trene binmek üzere Barentin'e nasıl gittiğini, geceyi nasıl Rouen'da geçirdiğini anlattırdı. Cabuche'le Roubaud onu dinliyor, cevaplarını tavırlarıyla onaylıyordu. İşte tam o anda, bu üç adamın arasında tarife sığmaz bir hüzün yükseldi. Salonu bir ölüm sessizliği kaplamıştı, nereden geldiğini bilmedikleri bir duygulanma bir anlığına jüri üyelerinin

boğazını düğümledi; sessizce geçip giden hakikatti bu. Başkan, taşçının bahsettiği, karanlığa dalıp kaybolan o meçhul adam hakkında ne düşündüğünü sorduğu zaman, Jacques bir sanığı daha da zor duruma düşürmek istemiyormuş gibi başını sallamakla yetindi. O sırada olan bir şey dinleyicileri büsbütün heyecanlandırdı. Jacques'ın gözlerinde yaşlar birikti, taştı, yanaklarından süzülmeye başladı. Séverine, o zavallı cinayet kurbanı kadın, daha önce de gözünde canlandığı gibi, hafızasında kalan hayaliyle, alabildiğine açılmış mavi gözleri ve bir dehşet miğferi gibi alnının üzerinde dikilen siyah saçlarıyla gözünün önüne geldi. Ona hâlâ tapıyordu, benliğini sonsuz bir acıma duygusu sardı. İşlediği cinayetin şuursuzluğu içinde, o kalabalıkta nerede olduğunu unutarak, hüngür hüngür o kadına ağlıyordu. Bu üzüntü kadınlara da geçti, hıçkıranlar oldu. Kocanın gözleri kupkuru olduğu halde âşığın bu acısı son derece dokunaklı bir şey olarak algılandı. Başkan tanığa soracak soruları olup olmadığını savunma vekillerine sorunca avukatlar olmadığını söylediler; bu arada sanıklar, salonu saran genel sempati ortasında dönüp yerine oturan Jacques'ı gözleriyle sersem sersem izliyordu.

Üçüncü oturum baştan sona savcının iddianamesi ve avukatların savunmalarıyla geçti. Önce başkan davanın bir özetini okumuştu; bu özette, kesin bir tarafsızlık görüntüsü altında, iddia makamının istediği cezalar büsbütün ağırlaştırılmış olarak bulunuyordu. Sonra savcı konuştu, elinden gelenin en iyisini yaptığı söylenemezdi, genellikle kavrayışı daha kuvvetli, anlatımı daha az kof olurdu. Bunu gerçekten de boğucu olan sıcağa verdiler. Cabuche'ü savunan Parisli avukatsa tam tersine, inandırıcı olamamakla beraber çok hoş bir izlenim yarattı. Roubaud'nun avukatlığını yapan, Rouen barosunun seçkin bir üyesi de onun bu çürük savunmasından olabildiğince yarar sağladı. Savcı bezmiş, karşılık bile vermemişti. Jüri üyeleri karar salonuna çekildiğinde saat henüz altıydı; gün ışığı hâlâ salonun on penceresinden birden içeri giriyor, son bir ışık demeti pencere kasalarını süsleyen Normandiya şehirlerinin armalarını aydınlatıyordu. Yaldızlı antika tavanın altında büyük bir uğultu yükseldi; oturulacak yerlerle ayaktaki dinleyici yerlerini birbirinden ayıran demir parmaklık sabır-

sızlıkla itilerek sarsıldı. Fakat jüri üyeleriyle mahkeme heyeti tekrar gözükünce yeniden bir kilise sessizliği oluştu. Kararda hafifletici nedenler kabul ediliyordu. Mahkeme iki sanığı müebbet kürek cezasına çarptırdı. Bu pek büyük bir hayret uyandırdı, kalabalık gürültüyle dağıldı, tiyatroda olduğu gibi bir iki ıslık işitildi.

Hemen o günün akşamı tüm Rouen'da sonu gelmez yorumlarla bu mahkûmiyet kararından söz ediliyordu. Genel kanıya göre Madam Bonnehon'la Lachesnaye'ler için bu bir yenilgiydi. Aileyi ancak bir ölüm cezası rahatlatabilir gibi görünüyordu. Herhalde aleyhte birtakım etkilerde bulunulmuştu. Jüri üyeleri arasında sadık adamlarından birkaçı bulunan Madam Leboucq'un adı kulaktan kulağa fısıldanmaya başlamıştı bile. Gerçi kocasının savcı yardımcısı olarak tavrında hiçbir anormallik göze çarpmamıştı, ama yine de diğer savcı yardımcısı Mösyö Chaumette'in ve hatta Başkan Desbazeilles'in mahkeme oturumlarına istedikleri kadar hâkim olamadıkları görülür gibi olmuştu. Belki de jüri üyeleri sadece kuruntuya kapılmış, hafifletici nedenleri kabul etmekle bir anlığına salonda dolaşan kuşkunun, sessizce uçup giden o hüzünlü hakikatin verdiği huzursuzluğa yenilmişlerdi. Sonuç olarak dava, şaheserini hiçbir şeyin yıkamadığı sorgu yargıcı Mösyö Denizet'nin bir başarısı olarak kalmıştı; zira Mösyö de Lachesnaye'in Croix-de-Maufras'yı yeniden ele geçirmek için, bağışı yapan ölmüş olmasına rağmen, hukuki geleneklerin aksine dava açacağından bahsetmesi, bir adliyeci olması nedeniyle hayret uyandırmış, aile de bu yüzden çok sempati kaybetmişti.

Jacques Adalet Sarayı'ndan çıkınca, şahit olarak orada bulunan Philomène onun yanına geldi; onu artık bırakmadı, yakaladı, o geceyi Rouen'da onunla beraber geçirmeye uğraştı. Jacques ancak ertesi gün nöbet alacaktı. Philomène'i cinayet gecesini geçirdiğini iddia ettiği, gar yakınındaki otelde yemeğe alıkoymaya razı oldu. Fakat orada yatmayacaktı, on iki elli treniyle mutlaka Paris'e dönmek zorundaydı.

Philomène onun kolunda otele doğru giderken:

"Haberin yok," dedi, "yemin edebilirim, az önce ortak tanıdığımız birini gördüm. Evet, Pecqueux'yü gördüm. Daha geçen gün

dava için Rouen'a ayak basmayacağını söylüyordu. Bir aralık döndüm baktım, bir adam... Kalabalığın ortasında sıvıştı, yalnız sırtını görebildim..."

Makinist omuz silkerek onun sözünü kesti:

"Pecqueux Paris'te, benim iznim sayesinde kazandığı tatilden pek memnun, keyfine bakıyor."

"Olabilir... Ama yine de dikkatli olmalıyız, çünkü öfkelendi miydi hergelelikte bir eşi daha yoktur."

Jacques'a sokuldu, geriye doğru bir bakış atarak ekledi:

"Ya bu peşimizden gelen adamı tanıyor musun?"

"Evet, merak etme... Belki bana bir söyleyeceği vardır."

Bu gelen Misard'dı; gerçekten de Juifs Sokağı'ndan beri uzaktan uzaktan onlarla beraber geliyordu. O da o uykulu haliyle mahkemede tanıklık etmiş, sonra da orada kalmış, Jacques'ın etrafında dolaşmaya başlamış, dilinin ucuna kadar geldiği besbelli bir soruyu sormaya bir türlü cesaret edememişti. Jacques'la Philomène otele girip kaybolunca o da girdi, bir kadeh şarap ısmarladı.

Makinist:

"Vay, siz misiniz Misard!" diye haykırdı. "Yeni karınızla iyi geçiniyor musunuz?"

Geçit nöbetçisi:

"Evet, evet," diye homurdandı. "Ah! Haydut karı, beni bir kafese koydu ki! Bundan evvel buraya gelişimde size anlatmıştım, değil mi?"

Bu hikâye Jacques'ın pek hoşuna gidiyordu. Misard'ın geçidi beklemek üzere yanına aldığı Ducloux ismindeki o ne idüğü belirsiz hizmetçi eskisi kadın, onun köşe bucağı karıştırmasından, ölen karısının sakladığı bir parayı aramakta olduğunu çabucak anlamıştı. Bunun üzerine, ona varmak için dâhice bir şey düşünmüş, imalı sözlerle, fıkır fıkır gülüşlerle parayı kendisinin bulduğunu ima etmeye başlamıştı. Misard önce kadını boğacak gibi olmuştu; sonra parayı almadan onu da öteki gibi ortadan kaldırırsa bin frangı tekrar elden kaçıracağını düşünmüş, gayet sevimli, gayet nazik davranmıştı. Ne var ki kadın onu kendinden uzaklaştırıyor, elini bile sürdürmüyordu; hayır, hayır, ne zaman onun karısı olursa, o

zaman her şeye sahip olacaktı, hem kendisine hem paraya. Misard da onunla evlenmiş, bu sefer kadın, her söze inanan, çok budala bir herif olduğunu söyleyerek onunla alay etmişti. İşin güzel yanı, olayı öğrendiğinde Misard'ın heyecanı ona da bulaşmış, şimdi kendisi de onun gibi hırsla araştırmaya koyulmuştu. Ah! O ele geçmez bin frank! İkisi elbirliğiyle nasıl olsa günün birinde onu meydana çıkaracaklardı! Durmadan arıyorlardı.

Jacques alay ederek sordu:

"Eee, hâlâ bir şey yok mu? Ducloux Kadın size yardım etmiyor mu yani?"

Misard sabit bakışlarla ona baktı, sonunda konuştu:

"Paraların nerede olduğunu siz biliyorsunuz, söyleyin bana..."

Makinist öfkelenmeye başladı:

"Hiçbir şey bildiğim yok. Phasie Hala bana hiçbir şey vermedi, beni hırsızlıkla suçlayacak değilsiniz sanırım!"

"Yoo! Size bir şey vermemiştir, orası kesin. Görüyorsunuz ki bu para beni hasta etti. Nerede olduğunu biliyorsanız söyleyin bana."

"Eh! Ne halt ederseniz edin! Dikkat edin de fazla konuşmayayım... Tuz kutusuna bakın, belki oradadır."

Misard benzi sapsarı, gözleri ateş saçarak, hâlâ ona bakıyordu. Aklına ani bir fikir gelmiş gibi oldu:

"Tuz kutusu, tüh! Doğru. Çekmecenin altında gizli bir kovuk var, orayı aramadım."

Sonra aceleyle şarabının parasını verdi, yedi on trenine yetişebilmek için demiryoluna koştu. Orada, küçük, basık evde, ömrünün sonuna kadar arayacaktı.

Gece yemekten sonra on iki elli trenini beklerken Philomène, Jacques'ı karanlık sokaklardan geçirerek yakın kırlara kadar götürmek istedi. Hava çok boğucuydu, kızgın ve aysız bir temmuz gecesiydi. Jacques'ın boynuna âdeta asılı duran Philomène'in göğsü derin nefeslerle şişiyordu. İki defa arkalarında ayak sesleri işitip dönüp bakmıştı, fakat o kadar zifiri karanlıktı ki hiç kimseyi görememişti. Jacques, içinde fırtınalar koparan bu geceden çok rahatsız oluyordu. Huzur içindeki dengesinin, cinayetten beri eriştiği o kusursuz sağ-

lığın ortasında, biraz önce bu kadın sofrada araştırıcı elleriyle vücuduna her dokunduğunda, uzak bir huzursuzluğun tekrar kendini gösterdiğini hissetmişti. Herhalde yorgunluktan, havanın ağırlığından kaynaklanan sinirsel bir şeydi. Şimdi Philomène vücuduna böyle sokuldukça, arzunun sıkıntısı için için bir dehşetle birlikte daha şiddetli canlanıyordu. Oysa iyileşmişti; iyileştiğine inanmak için bu denemeyi yapmış, bu kadına azgınlaşmadan sahip olmuştu. Dürtüleri o dereceyi buldu ki eğer onu örten karanlıktan dolayı içi rahat etmese bir buhran gelmesi korkusuyla onun kollarından sıyrılıp gidecekti; ama hiçbir zaman, hatta hastalığının en şiddetli günlerinde bile, görmeden vurmazdı. Birdenbire, ıssız bir yolda çimenli bir bayırın yanından geçtikleri sırada, Philomène onu sürükleyip de oraya uzandıklarında, Jacques o korkunç ihtiyacı tekrar duydu; vücudunu kuduz bir istek kapladı, onun kafasını ezmek için otların arasında bir silah, bir taş aradı. Bir silkinişte kalkmış, çılgın gibi kaçmaya başlamıştı ki bir erkek sesi işitti; kulağına küfürler ve tokat sesleri geldi:

"Ah! Kaltak, sonuna kadar bekledim, emin olmak istedim!"

"Doğru değil! Bırak beni!"

"Ya! Doğru değil ha! Kaçsın kaçabildiği kadar öteki! Kim olduğunu biliyorum, elbette yakalarım! Al! Kaltak, bir daha söyle bakayım, doğru değil de!"

Jacques gece karanlığında tabana kuvvet koşuyordu. Pecqueux'yü tanımıştı, ama kaçtığı o değildi; acıdan çıldırmış halde kendisinden kaçıyordu.

Nasıl? Bir cinayet yetmemiş miydi? Daha o sabah sandığı gibi, Séverine'in kanı onu doyurmamış mıydı? İşte yine başlıyordu. Bir başka kadın, sonra bir başka kadın daha, hep bir başka kadın! Doyar doymaz birkaç hafta uyuşukluktan sonra o korkunç açlığı tekrar uyanacak, bu açlığı gidermek için ona durmadan kadın eti gerekecekti. Hatta şimdi o baştan çıkarıcı eti görmek ihtiyacında da değildi, sadece kolları arasında onun ılıklığını hisseder etmez dişilerin karnını deşen vahşi erkek gibi cinayetin şehvetine yeniliyordu. Artık yaşamak bitmişti; sürekli kaçacağı, sınırsız bir ümitsizlikle dolu, kapkara bir geceden başka hiçbir şey yoktu önünde.

Aradan birkaç gün geçti. Jacques görevine tekrar başlamış, eski kaygılı yabaniliğine yine gömülmüş, arkadaşlarından kaçıyordu. Mecliste fırtınalı oturumlardan sonra savaş ilan edilmiş, hatta iyi sonuçlandığı söylenen ufak bir ileri karakol çarpışması bile olmuştu. Bir haftadan beri asker taşıma işi demiryolu memurlarını yorgunluktan harap ediyordu. Düzenli seferler bozulmuştu, tarife dışı trenler çok büyük gecikmelere neden oluyordu. Buna ek olarak, en iyi makinistleri kolorduların toplanmasını hızlandırmak üzere seferber etmişlerdi. Böylelikle bir akşam, Jacques'ın her zamanki ekspresi yerine askerlerle tıklım tıklım dolu on sekiz vagonluk koca bir treni götürmesi gerekti.

O akşam Pecqueux depoya çok sarhoş geldi. Philomène'le Jacques'ı yakaladığının ertesi günü ateşçi olarak Jacques'la birlikte 608 numaralı lokomotife binmişti. O andan itibaren suratı asık, şefinin yüzüne bakmaya cesaret edemez gibi bir hal içinde duruyor, hiçbir imada bulunmuyordu. Fakat Jacques onun gitgide asileştiğini hissediyor, söz dinlemediğini, bir emir verdiğinde onu boğuk bir homurtuyla karşıladığını görüyordu. Artık hiç konuşmaz olmuşlardı. Bu oynak sac alan, vaktiyle birbirlerine çok bağlılarken onları alıp götüren bu küçük köprü, şu anda rekabetin çarpıştığı dar ve tehlikeli bir sahanlıktan başka bir şey değildi. Kin büyüyordu; üzerinde son hızla uçup gittikleri, en ufak sarsıntı olsa fırlayıp düşecekleri bu neredeyse bir metre kare düzlük üzerinde birbirlerini yiyecek hale gelmişlerdi. İşte o akşam da Jacques, Pecqueux'yü sarhoş görünce kuşkulandı, çünkü ayıkken öfkelenmeyecek kadar sinsi olduğunu, içindeki yabaniyi sadece şarabın azdırdığını biliyordu.

Saat altıya doğru hareket etmesi gereken tren gecikti. Askerler hayvan vagonlarına koyunlar gibi bindirildiğinde gece olmuştu. Vagonlara bank yerine kalaslar mıhlanmıştı; erleri oraya takım takım tıkıyor, vagonları alacağından çok dolduruyorlardı; öyle ki kimisi üst üste oturuyor, kimisi bir kolunu kımıldatamayacak kadar sıkışık halde ayakta duruyordu. Paris'e varır varmaz orada bekleyen bir başka trene binip Ren nehrine doğru gideceklerdi. Yol sersemliği içinde yorgunluktan harap haldeydiler. Fakat hepsine rakı dağıtıl-

dığı, birçoğu da yakın meyhanelere dağıldığı için yüzleri kıpkırmızı, gözleri yuvalarından fırlamış, ateşli ve kaba bir neşe içindeydiler. Tren gardan çıkar çıkmaz şarkı söylemeye başladılar.

Jacques derhal yıldızları bir fırtına buharıyla örtülü gökyüzüne baktı. Gece çok karanlık olacaktı, kızgın havada yaprak kımıldamıyordu, hızlı seyirlerde her zaman çok serin olan rüzgâr ılık esiyordu. Karanlık ufukta işaretlerin parlak kıvılcımlarından başka aydınlık yoktu. Jacques, Harfleur'den Saint-Romain'e giden büyük rampayı aşmak için basıncı artırdı. Haftalardan beri incelediği halde, fazla yeni olup kaprisleri ve gençlik taşkınlıkları onu şaşırtan 608 numaralı lokomotife hâlâ hâkim değildi. Hele o gece makineyi büsbütün dikkafalı, bir acayip, birkaç kömür fazla atılırsa coşmaya hazır hissediyordu. Onun için eli hız kolunda, ateşçisinin tavırlarından gitgide daha endişe duyarak ateşi kolluyordu. Su seviyesini aydınlatan küçük lamba, kızıllaşan ocak kapısının morumsu renge boyadığı sahanlığı yarı karanlıkta bırakıyordu. Jacques, Pecqueux'yü iyi seçemiyordu. İki defa bacaklarında bir sürtünme sezer gibi olmuştu, sanki onu orasından yakalamak için deneme yapan parmaklar vardı. Fakat bu herhalde bir sarhoş beceriksizliği olacaktı, çünkü Jacques, Pecqueux'nün gürültü arasında yüksek sesle alay eder gibi güldüğünü, kömürünü abartılı çekiç vuruşlarıyla kırdığını, kürekle dövüştüğünü işitiyordu. Pecqueux ikide bir ocak kapağını açıyor, ızgaranın üstüne mantıksızca kömür atıyordu.

Jacques:

"Yeter!" diye haykırdı.

Beriki anlamazlıktan geldi, üst üste kürek dolusu kömür atmaya ara vermedi. Makinist kolunu yakalayınca tehditkâr bir tavırla döndü, sarhoşluğun gitgide artan azgınlığı içinde aradığı kavga sebebini sonunda buldu.

"Dokunma, yoksa yumruğu yersin! Hızlı gitmek benim hoşuma gidiyor!"

Tren şimdi Bolbec'den Motteville'e giden düzlükte olanca hızıyla uçuyordu. Su almak için belli noktalardan başka hiçbir yerde durmadan bir solukta Paris'e kadar gitmesi gerekiyordu. O kocaman

yığın, hayvan doldurur gibi insanla tıklım tıklım doldurulmuş o on sekiz vagon, kesilmeyen bir gümbürtü içinde karanlık kırlardan geçmekteydi. Boğazlanmaya götürülen bu adamlar öyle yüksek bir yaygarayla, avazları çıktığı kadar şarkı söylüyordu ki sesleriyle tekerleklerin gürültüsünü bastırıyorlardı.

Jacques ayağıyla ocak kapağını kapamıştı. Sonra enjektörü ayarlayarak şu cevabı vermekle yetindi:

"Fazla ateş var... Sarhoşsanız uyuyun."

Pecqueux kapağı hemen yine açtı, sanki lokomotifi havaya uçurmak istiyormuş gibi kömür koymakta diretti. İsyan ediyor, emirleri dinlemiyor, bütün bu insanların hayatını hiçe sayan ihtirası azıyordu. Jacques küllüğün demirini indirip hiç olmazsa ocağın çekişini azaltmak için eğilince, ateşçi birdenbire onu belinden yakaladı; itmeye, şiddetle silkeleyerek yol üstüne atmaya çalıştı.

"Vay alçak, demek maksadın buymuş! Sonra da kendisi düştü diyeceksin, değil mi, sinsi hergele!"

Jacques tenderin bir kenarını yakalamıştı, ikisi beraber ayakları kayarak düştü, şiddetle zıplayan küçük sac köprü üstünde boğuşma devam etti. Dişlerini sıkmış, hiçbir şey söylemiyor, yalnız bir demir çubukla kapalı olan daracık aralıktan birbirlerini aşağı fırlatmaya uğraşıyorlardı. Fakat bu kolay iş değildi; mesafeleri yutan lokomotif uçuyor, hep uçuyordu. Tren Barentin'den geçip Malaunay Tüneli'ne daldığı halde, onlar hâlâ birbirlerine sımsıkı sarılmış, kömürün içine yuvarlanmış, kafalarını su haznesinin kenarlarına çarpıyor, ayaklarını her uzatışlarında bacaklarını kavuran ocağın kıpkızıl kapağına değmemeye çalışıyorlardı.

Bir ara Jacques, ayağa kalkabilirse regülatörü kapatacağını, sarhoşluktan ve kıskançlıktan kudurmuş bu azgın deliden kendisini kurtarmaları için yardım çağırabileceğini düşündü. Daha ufak tefek olduğu için gitgide gücü kesiliyor, şimdiden yenilmiş, onu fırlatacak kuvveti bulabilmekten ümidini kesiyor, saçlarının arasından düşüşün dehşetinin geçtiğini hissediyordu. Son bir çaba harcayarak el yordamıyla arandığı sırada beriki işi anladı, kasılarak doğruldu, onu bir çocuk gibi kaldırdı:

“Ya! Durdurmak istiyorsun demek! Karımı elimden alırsın ha! Hayır, hayır, gebereceksin!”

Lokomotif uçuyor, uçuyordu; tren tünelden gümbür gümbür çıkmış, boş ve karanlık kırlarda koşup durmaktaydı. Malaunay istasyonundan öyle fırtına gibi geçildi ki peronda ayakta duran şef yardımcısı, yıldırım hızıyla geçip giden bu iki adamın birbirlerini yemeye çalıştığını görmedi bile.

Fakat Pecqueux son bir hamleyle Jacques'ı fırlattı. Jacques, altında boşluğu hissedince can havliyle onun boynuna öyle sımsıkı sarıldı ki onu da beraber sürükledi. Birbirine karışan ve kaybolan iki korkunç çığlık yükseldi. Birlikte düşerek hızın tepkisiyle tekerleklerin altına sürüklenen, uzun zaman kardeş gibi yaşamış bu iki insan, kucak kucağa, birbirlerine sarılmış o korkunç halleriyle biçildi, parçalandı. Onları buldukları zaman, birbirlerini boğmak için hâlâ sarmaş dolaş duran başsız, ayaksız iki gövde halindeydiler.

Lokomotif idaresiz kalmış, koşuyor, koşuyordu. Dikkafalı, acayip makine sonunda, bakıcısının elinden kaçarak düz ovada dörtnala koşan bir kısrak gibi gençliğinin ateşine kendini kaptırmıştı. Kazan su doluydu, ocağa doldurulan kömür tutuşuyordu; ilk yarım saat içinde buhar basıncı delice yükseldi, hız korkunç bir dereceyi buldu. Şef kondüktör herhalde yorgunluktan uyuyakalmıştı. Böyle üst üste yığılı bir halde oturdukça sarhoşlukları artan askerler bu delice hızdan birdenbire neşe duymuş, şarkılarını daha yüksek sesle söylüyorlardı. Maromme'dan yıldırım gibi geçildi. İşaretlere yaklaşırken ve garlardan geçerken artık düdük ötmüyordu. Lokomotif, engeller arasından kafasını kısarak sessiz sedasız fırlayan bir hayvan gibi burnunun doğrusuna alabildiğine koşuyordu. Kendi keskin sesli soluğuyla gitgide çılgına dönmüş gibi, durmak bilmez bir şekilde gidiyor da gidiyordu.

Rouen'da su almak gerekiyordu. Gar halkı bu çılgın trenin, bu makinistsiz ve ateşçisiz makinenin, avaz avaz vatan şarkıları söyleyen askerlerle dolu bu hayvan vagonlarının bir duman ve alev kasırgası ortasında geçtiğini görünce korkudan donakaldı. Harbe gidiyorlardı; oraya, Ren kıyılarına daha çabuk varmak için böyle sü-

ratliydiler. Memurlar, ağızları bir karış açık, kollarını sallamış, kalakalmıştı. O anda herkes aynı şeyi düşündü; gemi azıya almış, başıboş bırakılmış bu tren, bütün büyük depolarda olduğu gibi manevra lokomotiflerinin her zaman yolu tıkadığı, vagonlar ve lokomotiflerle dolu Sotteville Garı'ndan bir kazaya yol açmadan geçemeyecekti. Hemen telgraf başına koşuldu, haber verildi. Tam o sırada yolda duran bir marşandiz treni son anda bir sundurma altına sokuldu. Sahibinin elinden kaçan canavarın gümbürtüsü uzaktan işitilmeye başlamıştı bile. Rouen yakınındaki iki tünele de dalıp çıkmış, artık hiçbir şeyin durduramayacağı olağanüstü ve karşı konulmaz bir güç gibi azgın koşusuyla geliyordu. Sotteville Garı bir yangın aydınlığına bulandı; tren hiçbir şeye çarpmadan engeller ortasından süzüldü, yeniden karanlıklara daldı, gümbürtüsü azar azar söndü.

Fakat şimdi hat üzerindeki bütün telgraf aletleri tıkırdıyor, Rouen'dan ve Sotteville'den geçtiği görülen bu hayalet tren haberiyle bütün kalpler çarpıyordu. Herkes korkudan titremekteydi. Bu tren, önde bulunan bir eksprese kesinkes yetişecekti. Makine, sık ağaçlıklar arasında bir yaban domuzu gibi, ne kırmızı işaretlere ne çatapatlara kulak asarak, hâlâ koşuyordu. Oissel'de bir kılavuz lokomotife çarpıp parçalanmasına ramak kaldı; Pont-de-l'Arche'ı dehşet içinde bıraktı, çünkü hızı hâlâ azalmıyordu. Tekrar gözden kayboldu; karanlık gecenin ortasında, nereye gittiği bilinmeden, burnunun dikine koşuyordu.

Makinenin yolda ezdiği kurbanların ne önemi vardı? Dökülen kanı umursamadan, ne olursa olsun geleceğe doğru gitmiyor muydu o? Karanlığın ortasında sahipsiz, ölümün içine salıverilmiş kör ve sağır bir hayvan gibi, top ağzına yem olarak gönderilen bu insan etiyle, daha şimdiden yorgunluktan serseme dönmüş, şarkı söyleyen bu sarhoş askerlerle yüklü, koşuyor, koşuyordu.

SON